

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLAR ARASI İLİŞKİLER
ANA BİLİM DALI

IRAK KÜRT BÖLGESİNİN JEOPOLİTİĞİNE İLİŞKİN
STRATEJİK ÖNGÖRÜLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Mehmet Ali İKBAL

Tez Danışmanı
Doç.Dr. Türel YILMAZ

Ankara-2006

ÖNSÖZ

Dış politik olayların değerlendirilmesi ve gelişmelerin öngörülmesi, uluslar arası politikanın tamamını, yani; güç merkezlerinin yer aldığı resmin bütününe görmekle mümkün olabilir. Buna rağmen, tarihin seyri konusunda tahminlerde bulunmak, sosyal olayları öngörmekte isabet kaydetmek oldukça zordur. Hızla gelişen dünyamızda gelecekle ilgili tahminlerde bulunmak, hesaplar yapmak oldukça risklidir. Uzun dönemli değerlendirmelere ilişkin birden çok tahminde bulunmak zorunda kalınmakta, her türlü gelişmeye karşı çok yönlü projeksiyonlar, alternatif senaryolar hazırlamak zorunluluğu kendini hissettirmektedir.

Gelecekte nasıl bir dünya olacak sorusuna, ancak belirli öğelerden hareketle, bilimsel ve derinlemesine çözümleme ile yanıt bulunabilir. Bu da, ciddi bir kurumsallaşmayı gerektirmektedir. Analistler bu konularda yoğun bir çalışma içindedirler. ABD'nin Dört Yıllık Savunma ve Gözden Geçirme Raporu (QDR 2005), siyasi, askeri, diplomatik deneylerden çıkarılan derslere dayanmaktadır. The Economist'e göre arkasında yaklaşık 500 kişilik uzmanlar, bürokratlar ordusu bulunduğu ifade edilmektedir.¹

Ulusal güvenlikle ilgili tedbirlerin alınabilmesi, milli menfaatlere yönelik stratejilerin oluşturulabilmesi için sağlıklı öngörüler ortaya konulmalıdır. Alman istihbaratının önde gelen isimlerinden General Gehlen, stratejik istihbaratı şöyle tanımlamıştır²; “Her türlü bilgi edinme gereğinden başka, tarihin akışını izlemek ve istikbali görebilmektir.” M. Kemal ATATÜRK; “Yalnız ufku görmek yetmez, ufkun ötesini de görebilmek gerekir” diyerek, öngörüde bulunabilmenin önemine işaret etmişlerdir. Uzun vadeli düşünebilenler, günlük yaşamda “uzak görüşlü” olarak ta tanımlanmaktadır.

¹ Ergin YILDIZOĞLU, “Dünya Ekonomisine Bakış, QDR-2005” Cumhuriyet , 13 Şubat 2006.

² General GEHLEN, Gehlen'in Anıları, s. 68

Stratejik planlar oluşturulurken ve öngörülerde bulunurken, ulusal ii arası ortam küresel ölçekte incelemeye tabii tutulmalı, resmin bütünü göz önüne alınarak projeksiyonlar oluşturulmalıdır. Her bir projeksiyon, küresel ölçekten, yerel ölçeğe doğru birbirini etkileyen çok çeşitli faktörlerin “zaman “ süzgecinden geçirilerek incelenmesi sonucu ortaya konulmalıdır. Stratejinin üç unsuru ; Mekan, Kuvvet, Zaman’dır.³ Stratejinin konusu olan “Hedef”e bu unsurlar arasında yer verenlere rastlanmaktadır.⁴

Yöneticiler, muhtemel gelişmelere hazırlıklı olmaları halinde, sürprizlerle karşılaşma olasılıkları düşük olacaktır. Stratejik seviyede analizler, dış politika alanında geleceğe yönelik gelişmeleri öngörebilmek amacı taşımaktadır. Öngörülemeyen durumlar, dış politika da ve buna bağlı ulusal güvenlik alanında çoğu zaman risk oluştururlar. Gelecekte devletlerin stratejilerini derinden etkileyecek ya da stratejik hedeflerinin belirlenmesinde önemli rol oynayacak eğilimler, analistler tarafından tespit edilmeye, gerçekleşme olasılığı olan tüm senaryolar tahmin edilmeye çalışılmaktadır. Bu çalışmanın amacında, ulusal çıkarlarımızı çok yakından ilgilendiren Irak’ın Kuzeyindeki gelişmeleri, tüm olasılıkları ile saptamaya çalışarak, karar vericilere ve strateji belirleyecilere farklı bakış açıları sunmaktır.

³ Suat İLHAN, Jeopolitik Duyarlılık, TTK Basımevi, Ankara, 1989, s. 21

⁴ İzzetullah İZZETİ, İran ve Bölge Jeopolitiği, Küre Yayınları, İstanbul 2005, s. 71

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR CETVELİ.....	v
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

IRAK KÜRT BÖLGESİNİN JEOPOLİTİĞİ

1.1. Bölgenin Coğrafi Konumu.....	3
1.1.1. Coğrafi Bütünlüğü.....	9
1.1.2. Coğrafi Özelliği	12
1.2. Bölgenin Politik Durumu.....	13
1.3. Bölgenin Ekonomik Durumu.....	29
1.4. Bölgenin Sosyo-Kültürel Durumu	32
1.4.1. Nüfus.....	32
1.4.2. Sosyal Yaşam.....	36
1.4.3. Din.....	40
1.4.4. Eğitim ve Öğretim.....	41
1.5. Bölgenin Askeri Durumu.....	43

İKİNCİ BÖLÜM

IRAK KÜRT BÖLGESİNE İLİŞKİN STRATEJİK ÖNGÖRÜLERE AİT TEMEL DEĞİŞKENLER

2.1. ABD'nin Politikası.....	45
------------------------------	----

2.1.1. ABD'nin Ortadoğu Politikası	45
2.1.2. ABD'nin Kuzey Irak Kürt Politikası.....	57
2.2. İsrail'in Kuzey Irak Kürt Politikası.....	71
2.3. Türkiye'nin Kuzey Irak Kürt Politikası.....	78
2.4. Kürt Oluşumun Ekonomik Yeterliliği ve Güvenliği.....	83
2.5. İran'ın Kuzey Irak Kürt Politikası.....	85
2.6. Suriye'nin Kuzey Irak Kürt Politikası.....	89
2.7. Diğer Aktörlerin Kuzey Irak Kürt Politikası.....	90
2.7.1. Avrupa Birliği'nin Kuzey Irak Kürt Politikası.....	91
2.7.2. Rusya'nın Kuzey Irak Kürt Politikası.....	94
2.7.3. Çin'in Kuzey Irak Kürt Politikası.....	96

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SEÇENEKLER VE TEMEL DEĞİŞKENLER BAĞLAMINDA SEÇENEKLERİN YORUMLANMASI

3.1. Seçenekler.....	102
3.2. Temel Değişkenler Bağlamında Seçeneklerin Yorumlanması.....	102
SONUÇ.....	135
KAYNAKÇA.....	139
ÖZET	145
ABSTRACT	147

KISALTMALAR CETVELİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AGİT	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (OSCE)
AGSP	: Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası
APEC	: Asia Pasific Economic Cooperation (Asya-Pasifik Ekonomik İş Birliği Forumu)
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
B.A.E.	: Birleşik Arap Emirlikleri
BDT	: Bağımsız Devletler Topluluęu
BOP	: Büyük Orta Doğu Projesi
CFR	: Council On Foreign Relations (ABD Dış İlişkiler Konseyi)
CIA	: Central Intelligence Agency (Amerikan Merkezi Haberalma Örgütü)
ÇHC	: Çin Halk Cumhuriyeti
DEA	: Drug Enforcement Administration (ABD Uyuşturucu İle Mücadele Dairesi)
DOD	: The Department of Defense (ABD Savunma Bakanlığı)
ECO	: Economic Cooperation Organization (Ekonomik İşbirliği Örgütü)
FKÖ	: Filistin Kurtuluş Örgütü
Gnkur.	: Genelkurmay
IMF	: International Monetary Fond (Uluslararası Para Fonu)
İKÖ	: İslam Konferansı Örgütü
JA	: Jewish Agency (Yahudi Ajansı)
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
MİT	: (T.C.) Milli İstihbarat Teşkilatı
MOSSAD	: Ha-Mossad Le-Modilin Ule Tafdikim Meyuhadim (İsrail İstihbarat ve Özel Operasyonlar Enstitüsü)
NAC	: North Atlantic Council (Kuzey Atlantik Konseyi)
NAFTA	: North Atlantic Free Trade Agreement (Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması).

NASA	: The National Aeronautics and Space Administration (ABD Havacılık ve Uzay İdaresi)
NATO	: North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik İttifakı Örgütü)
NED	: National Endowment for Democracy (ABD Ulusal Demokrasi Gelişim Vakfı)
NGO	: Non-Governmental Organization (Hükümet Dışı Kuruluş)
PKK	: Partia Karkera Kürdistan (Kürdistan İşçi Partisi)
RF	: Rusya Federasyonu
SEATO	: South East Asia Trade Organization (Güney Asya Ticaret Örgütü)
STÖ	: Sivil Toplum Örgütü

GİRİŞ

“Analiz”in kelime anlamını, Türk Dil Kurumu⁵ “ çözümlmek, tahlil etmek” olarak açıklamıştır. “Tahlil”in kelime anlamı, Osmanlıca-Türkçe sözlükte,⁶ “Bir şeyi incelemek üzere parçalara ayırma” olarak yer almıştır. Stratejik istihbarat analizi ise, bir bütünü parçalara ayırmak, her bir parçayı tek tek incelemek ve tekrar parçaları bir araya getirerek bütünün alabileceği yeni şekli yorumlamaktır.

“Öngörü”nün kelime anlamı, Türk Dil Kurumu sözlüğünde, “Bir işin ilerisini kestirme, ya da bir işin nasıl bir yol alacağını önceden anlayabilme “ olarak açıklanmıştır.

“Irak Kürt bölgesinin jeopolitiğine ilişkin stratejik öngörüler” tez konusu, yukarıda verilen açıklamalar doğrultusunda ele alındığında, tez konusunu şöyle açmak mümkündür; “ Irak Kürt bölgesi jeopolitiğinin ilerisini kestirmek, nasıl bir yol alacağını önceden görmek.”

Strateji, belirli anlamı yanında, kararların alındığı, planların yapıldığı seviyeleri göstermekte kullanıldığı gibi, stratejik öngörüdeki “Strateji” de öngörünün “zaman” ile olan ilişkisini belirtmektedir. Stratejik öngöründe bulunurken, en önemli hususlardan biri, öngörünün kapsadığı “zaman”ın belirlenmesidir. Planlama ve öngörülerde kısa vade 5 yıla kadar olan süreyi, orta vade 20 yıla kadar olan süreyi⁷, uzun vade ise 20 yıldan sonraki süreye işaret eder.⁸

⁵ Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1983, s. 55

⁶ Osmanlıca Türkçe Sözlük, İnkılap ve Aka Kitapevi, İstanbul, 1979, s. 806

⁷ BREZEZİNSKİ, Zbigniew: **Büyük Satranç Tahtası**, SABAH Kitapları, İstanbul, 1998, s. 177

⁸ HAK Yayını, “**Stratejik Öngörü**”, Temmuz 1994, İstanbul, “....yakın geleceğe olan eğilimlerden (2-5 yıl) daha uzun vadeli geleceğe yönelik (20-30 yıl ve fazlası) yansımalar yapmalıdırlar...”

“Irak Kürt bölgesinin jeopolitiğine ilişkin stratejik öngörüler” tez konusu tekrar açılacak olursa, “ Irak Kürt bölgesi jeopolitiğinin 20 yıl ilerisini kestirmek, 20 yıl sonra nasıl bir yol alacağını önceden görmek ” sonucuna ulaşılacaktır.

Tez konusu bir bütün olarak ele alındığında, temel parçalar olarak, Irak Kürt bölgesinin jeopolitiği, başta ABD olmak üzere bu bölgeye tesir eden güç merkezleri ve Irak Kürt özerk bölgesine ilişkin seçenekler (öngörülere ilişkin çözümler) belirlenmiştir. Bu temel parçaların her biri “Bölüm” olarak alınmış ve incelenmiştir.

Tez incelemesinde “Tümden gelim” ve “Tüme varım” metotlarının her ikisinden de yararlanılmıştır. Irak Kürt bölgesinin 20 yıl sonra nasıl bir şekil alacağı, bütün olasılıklar düşünülerek sonuçlara ulaşılmış, her bir sonuca da “Seçenek” adı verilmiştir.

Her bir seçeneğe tesir eden “Temel Değişkenler” saptanmıştır. Temel değişkenlerin her biri ayrıntılı olarak incelenmiş, hangi seçeneği desteklediği veya desteklemediği bazı kabullerle açığa çıkarılmaya çalışılmıştır. Örneğin, birinci seçenek, bölgede bir Kürt devleti kurulabileceği ise, temel değişkenlerden birisi ABD’nin tavrıdır. “ABD’nin tavrı, böyle bir seçeneğin gerçekleşecek olması durumun da ne olur?” sorusu, temel değişkenlere yönelik mantık yürütülmesini sağlayacaktır.

Temel değişkenlere ilişkin yürütülen mantık ile yeni dünya düzeninde ABD stratejisinin Irak Kürt bölgesi jeopolitiğine etkileri bir arada tekrar yorumlanarak sonuca ulaşılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

IRAK KÜRT BÖLGESİNİN JEOPOLİTİĞİ

Coğrafi değerler politik düşünceyi, politik düşünceler ve içinde yaşanılan şartlar da coğrafyayı etkilemiştir. Karşılıklı bu etkileşimi inceleyen disiplin “jeopolitik” olarak adlandırılmıştır.

Jeopolitiğin değişmeyen (coğrafi) unsurları; coğrafi konum (kıtalararası ve bölge düzeyinde), sınırlar ve coğrafi bütünlük, saha genişliği ve sahip olunun stratejik kaynaklar, coğrafi özelliklerdir.

Jeopolitiğin değişken (beşeri) unsurları; sosyal değerler, ekonomik değerler, politik değerler, askeri değerler, kültür değerleridir.

1.1. Bölgenin Coğrafi Konumu

Ülkenin dünya coğrafyası üzerindeki konumu, iklim, arazi yapısını oluşturan yükseklik ve çukurluklar, akarsular ve bitki örtüsü, yer altı ve yer üstü doğal kaynakları bir ülkenin coğrafi özelliklerini oluşturur. Napolyon gibi bazı devlet adamları, bir ülkenin dış politikasının, coğrafyası tarafından belirlendiğini ileri sürmüşlerdir.

Basra Körfezi, yüzölçümü 240.000 Km² olan deniz alanıdır. Kuzey batısındaki Şatt-ül-arap’tan, Güneydoğudaki Hürmüz Boğazı’na kadar 615 mil uzunluğundadır. Basra Körfezi Bölgesi, İran, Irak, Suudi Arabistan, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn, Katar ve Umman’ı kapsayan, 100 milyon nüfusun yaşadığı 5 milyon Km²’lik bir alandır. İran’ın dışındaki devletler etnik köken olarak Arap’tır. Dünya petrol kaynaklarının %60’a yakını barındıran Körfez Bölgesi jeostratejik önemini korumaktadır.⁹

Etnik, dini ve politik farklılıkları barındırmasından, üç kıta arasında geçiş güzergahı üzerinde bulunmasından dolayı tarihin her döneminde

⁹ ARI, Tayyar: 2000’li yıllarda Basra Körfezinde Güç Dengesi, Alfa Yay., İstanbul 1999, s.10

önemini koruyan Ortadoğu coğrafyasındaki Irak toprakları da jeostratejik öneme sahiptir. Irak'ın Kuzeyi, Irak'ın kontrol edilmesine, Irak'ın kontrol edilmesi, Körfez Bölgesinin kontrol edilmesine, Körfez Bölgesinin kontrol edilmesi ise Ortadoğu'nun kontrol edilmesine basamak teşkil eder.

Üç kıtanın kesişme noktasında bulunan Ortadoğu'nun konumu, ABD'nin küresel politikaları göz önüne alındığında jeostratejik önemi olduğu görülmektedir. ABD'nin Küresel-Avrasya politikalarında başarılı olmasının ön koşulunun Ortadoğu'da başarılı olmasıyla mümkün olacağı değerlendirilmektedir. ABD politikalarındaki bir başarısızlık, ABD'nin tamamen Ortadoğu'nun dışında kalmasıyla da sonuçlanabilecektir.¹⁰ ABD'nin Ortadoğu politikasında bir Kürt Devleti oluşturulmasını strateji olarak benimsemiş olduğu görünmektedir. Olası bir Kürt Devleti, gerçekleşirse, Ortadoğu'nun üç büyük etnik yapısı olan Türkler, Farslar ve Arapların kesişme noktasında yer alacaktır. Ortadoğu'da, Türklere, Farslara ve Araplara rağmen politika geliştirmek ve sonuç almak gerçekçi görünmemektedir.

Irak Kürt Bölgesinin coğrafi konumu, Doğusunda İran'ı, Kuzey Doğusunda Azerbaycan'ı ve Kafkasları, Kuzeyinde Türkiye'yi, Batısında Suriye'yi ve Güney Batısında İsrail, Ürdün ve Lübnan'ı kontrol etmeye elverişlidir. Güney Doğusunda bulunan Körfez bölgesine yakınlığı Irak Kürt bölgesinin coğrafi konumunun önemini artırmaktadır. Son beş yüzyıl boyunca dünya olaylarının belirlendiği yer olan Avrasyanın, 21.yüzyılda da bu özelliğini korumayı sürdüreceği düşünülmektedir.

Avrasya dünyanın en büyük kıtasıdır. Avrasya, jeopolitik açıdan bakıldığında bir güç merkezidir. Dünya nüfusunun %75'i Avrasya'da yaşamaktadır. Bilinen enerji kaynaklarının dörtte üçüne sahiptir.

¹⁰ ÖZTÜRK, Osman Metin; Sarıkaya, Yalçın: **Kaosa Doğru İran**, Fark Yay. Ankara, 2006, s.VIII

1991’de Irak’a karşı yapılan harekattan sonra, Basra Körfezi’ndeki özel güvenlik düzenlemeleri, ekonomik olarak yaşamsal olan bu bölgeyi bir Amerikan askeri koruma bölgesi haline getirmiştir.¹¹

Avrasya’yı büyük bir satranç tahtasına benzeten Brzezinski, bölgeyi dört parçaya ayırmış, Ortadoğu, Türkiye, Kafkaslar ve Orta Asya cumhuriyetlerini “Güney” olarak adlandırmıştır.¹² ABD’nin Avrasya’daki seçeneklerinin ve önceliklerinin korunabilmesinin yollarından birinin “Güney”in tek bir oyuncu eline geçmemesinde olduğunu ileri sürmektedir. Irak, Basra’nın, Basra Ortadoğu’nun, Ortadoğu “Güney’in” kontrolunda bir basamak konumundadır. Brzezinski, Türkiye, İran ve Azerbaycan’ı önemli jeopolitik mihver olarak görürken, Türkiye ve İran’ın bir ölçüde sınırlı kapasiteleri dahilinde jeostratejik olarak etkili olduklarını da ifade eder.¹³ Irak’ın kuzey bölgesi, jeopolitik olarak Türkiye ve İran’a komşu, Azerbaycan’a ise çok yakındır. Dolayısıyla, Irak Kürt Bölgesini elinde tutan bir güç, jeopolitiği güçlü Türkiye, İran ve Azerbaycan üzerinde etkili olma imkanına kavuşacaktır.

Azerbaycan, Hazar Denizi’nin dibindeki ve Orta Asya’daki zenginlikleri içine alan bir şişenin mantarı gibidir ve jeopolitik olarak önemlidir.¹⁴ Irak’ın Kürt Bölgesinin coğrafi konumu, bu şişenin tıpasının-mantarının kontrol edilmesine bir basamak teşkil eder.

Brzezinski, ABD için Avrasya’da en tehlikeli senaryonun, Rusya-Çin ve İran tarafından oluşturulacak anti hegemonyacı bir koalisyon olacağını ileri sürmektedir.¹⁵ Irak’ın kuzey coğrafyası, Avrasya’da oluşabilecek bir koalisyonda çatlak yaratabilecek, zayıflatabilecek bir konum sergilemektedir. Bu koalisyona katılmayı düşünebilecek Türkiye’nin İran ile olan bağlantısını kesebilecek jeopolitik özellikleri taşımaktadır.

¹¹ BRZEZINSKI, Zbigniew: Büyük Satranç ...a.g.e., s. 11

¹² BRZEZINSKI, Zbigniew: Büyük Satranç... a.g.e., s. 35

¹³ BRZEZINSKI, Zbigniew: Büyük Satranç... a.g.e., s. 41

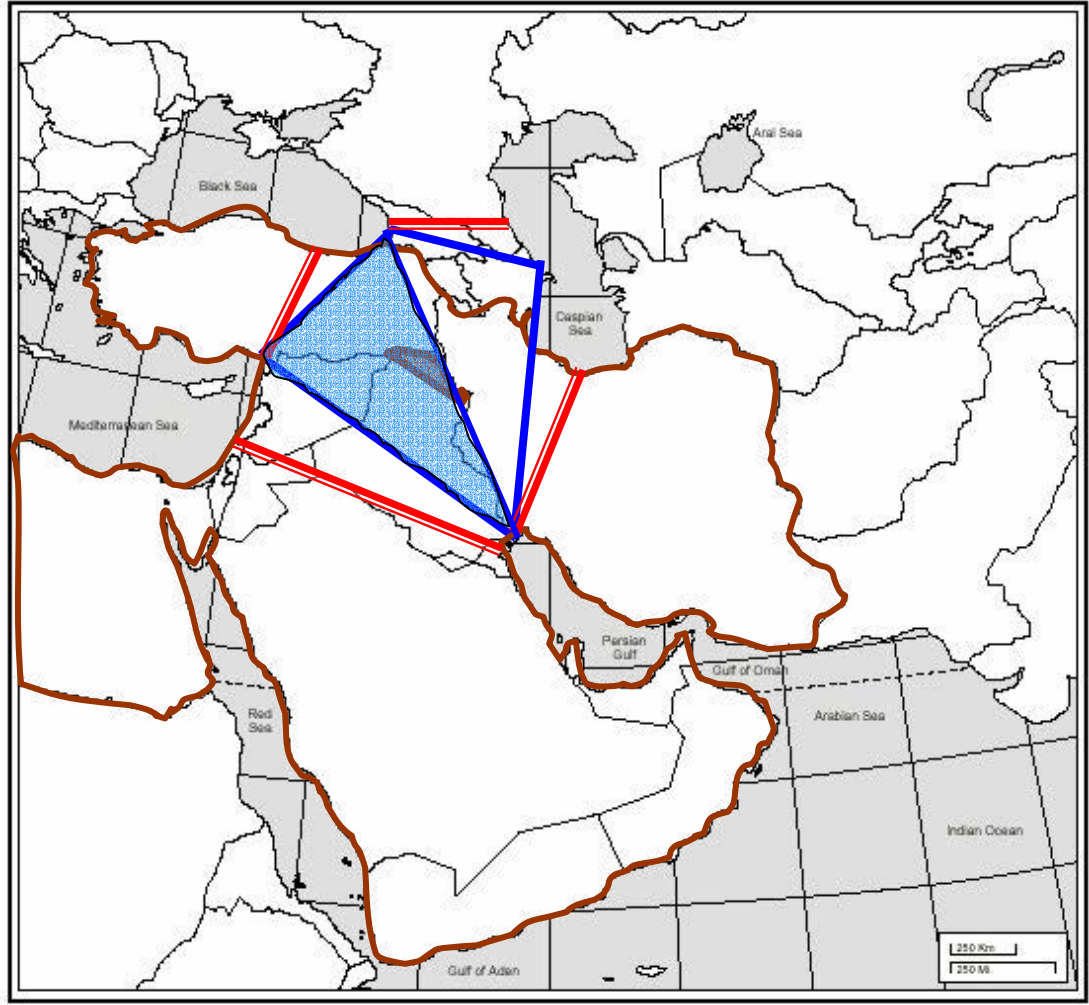
¹⁴ BRZEZINSKI, Zbigniew: Büyük Satranç .. a.g.e, s. 45

¹⁵ BRZEZINSKI, Zbigniew: Büyük Satranç .. a.g.e, s. 53

Irak Kürt bölgesinin coğrafi konumundan kaynaklanan özellikleri, bir harita üzerinden yapılacak inceleme ile daha iyi anlaşılmaktadır. Öncelikle, Ortadoğu bölgesinin, üç kıt'anın kesiştiği bir coğrafya, üç kıt'aya açılan bir kapı olduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Kıt'alar arası kavşak noktasıdır. Hertürlü geçiş, hareket, bu kavşaktan geçmek zorunda kalacaktır. Yaygın kabul gören Ortadoğu coğrafyası, şekil-1'de yer almaktadır.

Afrika kıt'asından Asya ve Avrupa istikametine, Asya istikametinden Afrika ve Avrupa istikametine, Avrupa istikametinden Asya ve Afrika istikametlerine geçiş güzergahlarının en dar bölümleri, bu güzergahların en hassas hatlarını oluşturmaktadır. Asya güzergahı, Karadenizin Kuzeyinden, Kafkaslardan ve Hazar'ın güneyinden olmak üzere üç ana istikamet bulundurmaktadır. Kafkaslar ve Hazar'ın güneyinden geçen istikametler, Ortadoğu'dan geçmektedir. Üç kıt'aya açılan güzergahların en dar bölümleri çift çizgi ile şekil-1'de gösterilmiştir.

Ortadoğu'nun coğrafi yapı bakımından en kritik bölgesi, üç kıt'aya açılan güzergahların en dar hatlarının ortasında kalan bölümdür. Üç kıt'aya geçişe imkan veren bu bölgeyi "Dünya Kavşağı" olarak nitelemek mümkündür. Bu bölgeyi kontrol etmek, Basra Körfezi'ni, Ortadoğu'yu, Kafkasları, Karadeniz'i, Orta Asya'yı ve Doğu Akdeniz'i kontrol etmek anlamını taşıyacaktır.

Şekil-1

“Dünya Kavşağı”nı oluşturan en dar bölgelerdeki hatların ucunu birbiri ile birleştirmek, hatların fiziki uzunluğunu artıracaktır. Ancak, Hem “Dünya Kavşağı” nı oluşturan bölgenin yüzölçümü, hem de Dünya kavşağı içerisinde yer alan ülke sayısı azalacaktır. Ülke sayısının azalması, “Dünya Kavşağı”nın kontrolünün kolaylaşması demek olacaktır. “Dünya Kavşağı”nı oluşturan en dar bölgelerdeki hatların birleştirilmiş şekli, tek kalın çizgilerle gösterilmiştir. “Dünya Kavşağı” içerisinde bulunan ülkeler, Türkiye, İran, Irak, Suriye, Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan’dır. Hatların dörtten üçe indirilmesi, bölge içinde kalan ülke sayısını ve kontrol edilecek alanı biraz daha azaltacaktır. Karadeniz’den (Batum’dan), Basra Körfezine çekilecek bir hat, “Dünya Kavşağı” olarak adlandırılan jeostratejik öneme sahip bölgeyi

minumum alana indirecektir. “Dünya Kavşağı” (üçgen), Şekil-1’de gölgelendirilmiş olarak gösterilmiştir. Küresel ticaret ve hammadde akış güzergahı, kıtalararası etkileşim bölgesi, jeoekonomik aktarım hatları, güvenlik stratejilerinde dikkate alınması gereken bir alan olması ve güç mücadelelerinde hesaba katılması gereken konumu dolayısıyla “Dünya Kavşağı” jeostratejik öneme sahip bir bölgedir. Dünyayı kontrol edebilmek için Dünya Adasını, Dünya Adasını kontrol edebilmek için Dünya Kavşağının kontrol edilmesi gerekmektedir. Merkezi güçler, çıkarları gereği “Dünya Kavşağı”nı kontrol edebilmek için, bu ülkeleri kontrol etmek zorundadırlar. İki kutuplu dengenin sona ermesi ile, tek kutuplu Amerikan hegemonyasının, Dünya adasının, Avrasya’nın ve Ortadoğu’nun en jeostratejik önemi bulunan bölgesini gözüne kestirmiş olduğu görülmektedir.

Merkezi güç, “Dünya Kavşağı”nı kontrol edebilmek için, Bölgesel güç olan Türkiye, İran gibi ülkelerin merkezi gücün çıkarlarına aykırı politikalarını tolere etmek zorunda kalmaktadır. Bu ülkeleri kontrolü altında tutması gerekmektedir. Oysa “Dünya Kavşağı”nda bir ülke veya olabilen en az ülke olması, merkezi gücün kontrol altında tutabilme maliyetini düşürecek, zaman kazandıracaktır. Kuzey Irak’ta kurulacak bir Kürt devleti, “Dünya Kavşağı”nın içinde zamanla genişleme imkanı bulabilecektir. Kurulacak bir Kürt devleti, her açıdan, uzun yıllar merkezi güce bağımlı olmak zorunda kalacaktır. Çünkü, olası bir Kürt devletinin, Türkler, Araplar ve Farslar gibi köklü tarihleri olan milletlerin tam ortasında ve bu milletlerin düşmanlığını kazanarak ayakta kalabilmesi gerçekçi bir beklenti olmayacaktır. Bu nedenle, “Dünya Kavşağı”nda yer alabilecek bir Kürt devleti, merkezi gücün yörüngesinden çıkma cesaretini muhtemelen gösteremeyecektir. Merkezi güç ABD, “Dünya Kavşağı”nda çıkarlarına aykırı politikalar geliştirmeyecek yönetimlerin olmasını garanti etmeyi hedeflemektedir. En kestirme ve basit çözüm olarak bölgede bir Kürt devleti kurulması, ABD’nin çıkarlarına uygun düşmektedir. Bu durum günlük konuşma diliyle ifade edilecek olursa, ABD, karpuz (Ortadoğu’ya) zaten hissadardı, Soğuk Savaşın sona ermesiyle ve tek süper güç olarak, şimdi karpuzun göbeğini istemektedir. Bir başka ifade ile “Altın

Kavşağı” kontrol eden güç, üç kıt’a arasındaki köprüde, Deli Dumrul örneğini sergileme olanağına kavuşacaktır. Türkiye için bir başka hayati öneme haiz konu, Türkiye Türklerinin Orta Asya Türkleri ile irtibatı tamamen koparılmış olacaktır. Bir diğer husus, Irak Kürt bölgesinin, Irak’tan AB ile Rusya arasına çekilecek bir hattın üzerinde bulunuyor olmasıdır. Türkiye’nin değerli maden ve su kaynaklarına bitişik konumdadır.

1.1.1. Coğrafi Bütünlüğü

Türkiye’de bulunan Toros Dağları ile İran’da bulunan Zagros Dağları’nın uzantısı olan bu bölge, büyüklük bakımından Irak’ın yüzölçümünün %17’sini oluşturur. Kuzeydeki dağlık kesim hafif bir eğimle güneye doğru alçalır.¹⁶ Kuzey batı-güney doğu (İran) hattına uzanan dağ silsilelerinden oluşan Irak Kürt Bölgesi’nin Türkiye ile olan sınır uzunluğu 305 km.dir.¹⁷ Bölgenin kuzey ve kuzey doğusuna doğru yükseklik artar. Bölgenin en yüksek kesimi, İran sınırı yakınlarındaki Hisar Dağı’dır.¹⁸

Türkiye-İran hudutları boyunca uzanan dağ silsileleri doğal bir engel oluşturur. Güneye doğru inildiğinde, ikinci bir dağ silsilesi, batıda Suriye Hududuna yakın bulunan Sincar Dağı (1460 m.) ile başlar ve doğuya doğru uzanan Telafer Dağı, Maklup Dağı, Büyük Zap Nehri’nde son bulur. Büyük Zap’ın doğusundan başlayan Handren Dağı etekleri, Handren Dağı ve Hacı İbrahim Dağına doğru bir bütünlük oluşturur.

Coğrafya; Irak Kürt Bölgesinden Türkiye ve İran’a geçmek isteyen terör mensuplarına büyük imkanlar sağlamaktadır.

Türkiye’de Şemdinli, Uludere, Çukurca, Şırnak, Pervari, Erüh ve Çatak’ı “cephe” olarak seçen bölücü terör örgütü için Kuzey Irak, “geri cephe” olarak kullanılmıştır.

¹⁶ İZZETİ, İzzetullah: **İran ve Bölge Jeopolitiği**, Küre Yayınları, İstanbul 2005, s. 9

¹⁷ Irak Ülke El Kitabı, Genelkurmay Basımevi, Ankara, Ağustos 2003, s.2-2

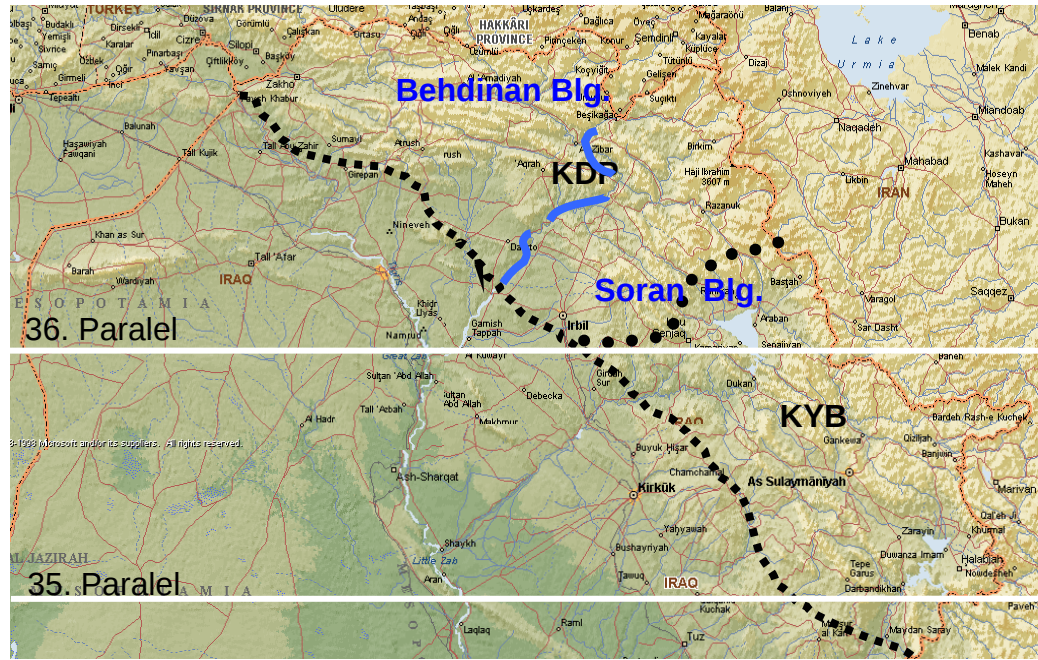
¹⁸ İZZETİ, İzzetullah: İran ve Bölge..a.g.e.,s. 255

Hudut boyunca uzanan dağ silsilelerini, Kuzey (Türkiye'den) güney istikametinde derin bir vadide akan Büyük Zap Suyu ve Hezil Çayı böler. Kuzey Irak'ın dağlık bölgesini iki kısımda inceleyenler de bulunmaktadır.¹⁹ Birinci kısım, hudut boyunca uzanan yüksek dağ silsileleri, ikinci kısım ise bu dağ silsilelerinin güney eteklerinin oluşturduğu alçak dağlar bölgesidir.

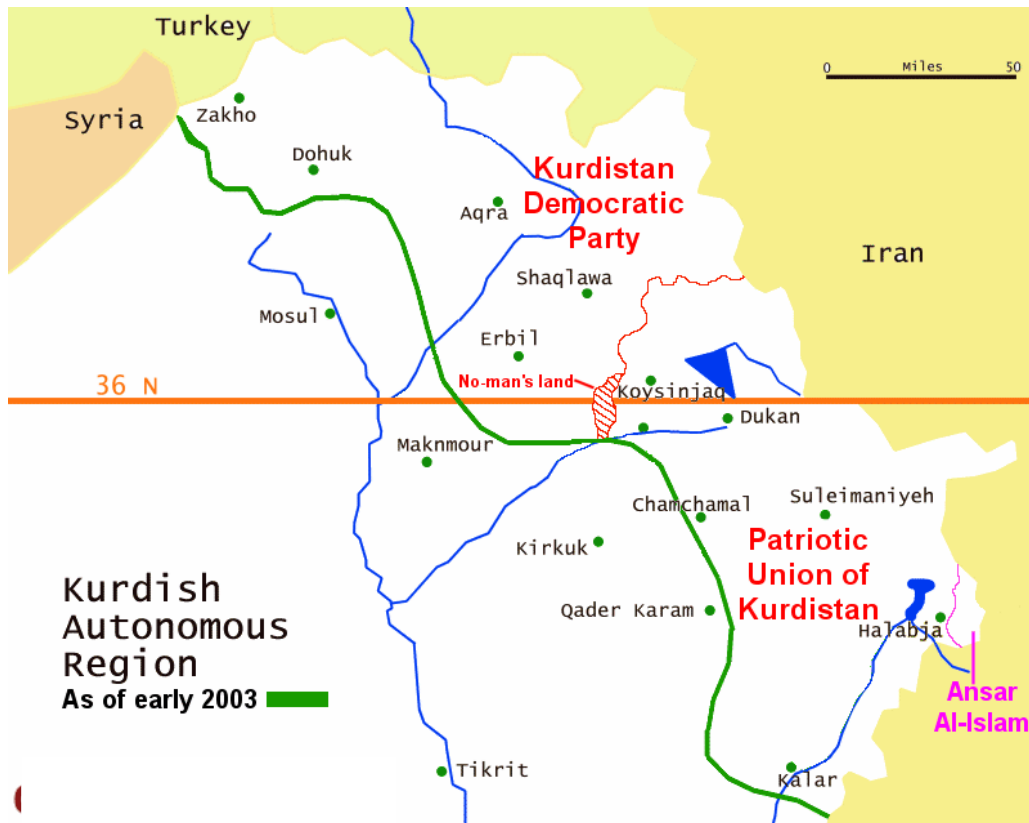
Kuzeyden güneye doğru alçalan arazi ile Dicle Nehri'nin buluştuğu arazi kesimleri geniş ovalar barındırır. Irak'ın Kürt Bölgesi, yani kuzey ve kuzey doğu bölgesi haritada gösterilmiştir. (şekil-2)

İki rakip partiden, Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) bu bölgenin batısını, Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) ise doğusunu elinde bulundurmaktadır. KDP ile KYB'nin arasındaki farklılıklar çok derin ve köklüdür. Mesela, 1990'lı yıllarda bu iki parti aralarında savaşmış, ABD'nin de çabası ile aralarındaki çatışmaları durdurmuşlardır. KDP ve KYB, Kuzey Irak'ı iki ayrı kantona bölüp sonra da bu kantonlar arasında nüfus mübadelesi yapmışlardır. KYB bölgesindeki KDP'liler yaşadıkları yerleri terk ederek KDP yöresine, KDP bölgesindeki KYB'liler ise KYB alanına taşınmışlardır. KDP ve KYB bölgeleri şekil-3'te görülmektedir.

¹⁹ ÖZDAĞ, Ümit: **Türkiye Kuzey Irak ve PKK**, ASAM Yayınları, Ankara, 1999, s. 14

Şekil-2

Şekil-3²⁰

²⁰ www.globalsecurity.org/military/world/war/kurdistan-maps , 28.10.2005

Irak Kürt Bölgesinin İran ile olan sınırları da, Türkiye ile olan sınırları gibi dağlık ve engebeldir. İran'dan bölgeye iki önemli koridor mevcuttur; Bu koridorlar, Kermanşah Bölgesinden, Hanakin'e ve Rızaiye'den Revanduz'a ulaşır.

Tarih boyunca kullanılan ve Irak'ı İran'ın iç kesimlerine, Tahran'a bağlayan bölge, İran'da "İran Güvenlik Koridoru" ve "Kerbela Koridoru" olarak isimlendirilmiştir. Kermanşah'ta "Hüsrevi" isimli bu bölge, İran'ın Irak'la elverişli tek kara bağlantı noktasıdır.²¹ Coğrafi şartlar, ulaşımı bu bölgede mümkün kılmaktadır.

Habur'dan başlayarak Kuzey-batıdan, güney-doğuya uzanan Irak Kürt Bölgesinin güney-batı sınırları, Dicle Nehrine paralel bir konum arzeder ve Dicle Nehrine yaklaştıkça yüksekliği azalır. Irak Kürt Bölgesinin güney-batı sınırlarından Güney-batı, kuzey-doğu istikametinde iç kesimlere Büyük ve Küçük Zap Suyu yatakları, geniş koridorlar oluşturmaktadırlar.

Irak Kürt Bölgesinin kuzeyi Türkiye ile, doğusu İran ile sınır oluşturur. Kuzey ve doğu sınırlarının temel coğrafi özelliği dağlık ve engebeldir. Kürt bölgesinin batıda Suriye ile sınırı olmamakla beraber, Kerkük'te olduğu gibi, Telafer ve civarında da demografik yapıyı değiştirme gayretleri bulunmaktadır. Bölgenin batı ve güney batısı düz arazidir. Gerektiğinde savunulabilecek doğal engellere sahip bulunmamaktadır.

Sınırların özelliği, düzenli birliklerin hareketini tahdit ederken, Kuzey Irak'ın arazi yapısı ve kısmen bitki örtüsü gayri nizami savaş için uygun özellikler taşır.

1.1.2. Coğrafi Özelliği

Belli başlı dağlar; Mührinar Dağı (2133 m.), Beyaz Dağ, Sermeydan Dağı (3500 m.), Metina Dağı, Hacı İbrahim Dağı (3607 m.), Kandil Dağı (3500 m.), Sefin Dağı, Gara Dağı, Maklup Dağı, Barat Dağı, Handren Dağı, Buz Dağı, Baranan Dağı ve Kara Dağıdır.

²¹ İZZETİ, İzzetullah: İran ve Bölge..a.g.e.,s. 98

Bölgede en önemli akarsu Dicle Nehridir. Kürt Bölgesinin güney-batı sınırı boyunca, kuzeyden güneye doğru akar. Güneyde Fırat Nehri ile birleştikten sonra Şatt-ülarap adını alarak denize ulaşır.

Büyük Zap, Türk topraklarında beslenerek, Irak Topraklarına girer. Küçük Zap Suyu; başlangıçta İran'dan doğar, Irak topraklarında beslenir, Dokan Barajını doldurur ve güney batıya akarak Dicle Nehri ile buluşur.

Türkiye'den doğan Hezil Çayı; Zaho batısında Habur Çayı ile birleşir. Habur Çayı; Hakkari Dağlarından doğar, 25 km. Türkiye-Irak hududunu oluşturur. Türkiye-Irak-Suriye sınırının kesiştiği noktada da Dicle Nehri ile birleşir.²²

Bölgede; Dohuk, Bekma, Dukan, Derbendikan, Bakuman barajları bulunmaktadır.²³

Dağlık bölgelerde yer yer ormanlara rastlanır. Tarıma uygun arazi sınırlıdır.

Kuzey ve kuzey doğudaki yüksek arazi kesiminde rutubet az iken, güneye inildikçe sıcaklık ve nem oranı artar. Yüksek yerlerde yağış, kışın kar, sonbahar ve baharda yağmur olarak görülür.

1.2. Bölgenin Politik Durumu

1055-1056 yıllarında Selçuklu Devleti'nin egemenliğine giren Musul ve civarı, yaklaşık bin yıl Türk egemenliğinde kalmıştır.²⁴

Irak 1534 yılında Osmanlı egemenliğine girmiş, Musul, Bağdat ve Basra vilayetlerinde, yaklaşık dört yüz yıl Osmanlı hakimiyeti sürmüştür.²⁵

Irak'ta Türklerin yoğunlukla yaşadığı Musul Vilayeti; Kerkük, Musul ve Süleymaniye olmak üzere üç sancaktan oluşuyordu.²⁶

²² Irak Ülke El Kitabı, ..a.g.e., s.2-15

²³ Irak Ülke El Kitabı, .. a.g.e., s.2-23

²⁴ ŞİMŞİR, Bilal N.: **Türk Irak İlişkilerinde Türkmenler**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2004, s. 48

²⁵ Irak Ülke El Kitabı, ...a.g.e., s.5-1

Osmanlı hakimiyetinde iken bölgede çeşitli isyanlar ve karışıklıklar görülmüştür.

1806 Babanzade Abdurrahman Paşa isyanını Ümit Özdağ etnik bir hareket olarak değerlendirmemektedir. Ancak; Özdağ'a göre, 1832 Soran Aşireti ayaklanması bir Kürt aşireti ayaklanmasıdır. Erbil, Altinköprü ve Musul arasında, 1830-1834 arası isyan eden Kör Mehmet Paşa; Cizre merkezli 1836-1838 arası meydana gelen Bedirhan ve Süleymaniye çevresinde 1850'de ortaya çıkan Babanlar isyanları Osmanlı güçleri tarafından bastırılmıştır.²⁷

Osmanlı'nın merkezi otoritesini tesis etme çabaları ve aşiretlerin yapısı, bu dönemde dini otoritenin güç kazanmasına yol açmıştır. Kadiri Berzenci Şeyhi Süleymaniye'de, Kadiri Talabani Şeyhi Kerkük civarında etkinlik gösterirken, kuzeyde, Musul, Dohuk ve Erbil civarlarında Nakşibendi şeyhleri nüfuzlarını artırmışlardır.²⁸

Barzan'da yaşayan Nakşibendi Şeyhi Ubeydullah'ın isyanının Osmanlı'ya karşı olmadığı, İran'da yaşayan aşiretlere destek amacıyla başlatıldığı ileri sürülmüştür. Şeyh Ubeydullah İran ordusu tarafından bozguna uğratılınca, Osmanlı'ya sığınmıştır. 2. Meşrutiyet'in ilanı, Kürtler arasında isyanlara neden olmuştur. Etnik özelliklerin dışında, Abdülhamit zamanında edinilen avantajlı hususların kaybedilecek olmasından kaynaklanan isyanlardır. Milli Aşireti reisi ve Hamidiye Alay komutanı İbrahim Paşa öldürülünce, Berzenci ailesinden Şeyh Sait, geniş bir alanı kapsayan isyan başlatmıştır. Şeyh Sait, Musul'da halk tarafından linç edilince, oğlu Şeyh Mahmut Berzenci isyana devam ederek, intikam almaya çalışmıştır.²⁹

²⁶ Lozan görüşmelerinde İsmet Paşa, Musul vilayeti olarak üç sancaktaki toplam kürt oranının % 50, Türkmen oranının % 29 olduğunu ileri sürmüştür. Daha fazla bilgi için baknz. ŞİMŞİR, Bilal N.: Türk Irak İlişkilerinde Türkmenler, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2004, s. 53

²⁷ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye,.. a.g.e., s. 17

²⁸ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye.. a.g.e., s. 17

²⁹ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye..a.g.e., s. 18

Nakşibendiliğin Halidi kolundan olan Barzaniler , Barzan bölgesinde aşiretlerinin yerleşik düzene geçirilmek istenmesi üzerine 1903 yılında isyan etmişlerdir. İsyan lideri Şeyh Abdüsselam Barzani asılarak, isyan bastırılmış, Barzan aşiretinin liderleri tutuklanarak bir buçuk sene Diyarbakır cezaevinde tutulmuşlardır. Padişah'ın emri ile liderleri serbest bırakılarak, Barzan aşireti Süleymaniye, Erbil ve Kerkük bölgesine sürgüne yollanmıştır. Asılan isyancı aşiret lideri Şeyh Abdüsselam'ın yerine Şeyh Muhammed, o ölünce yerine Molla Barzani'nin ağabeyi olan Şeyh 2. Abdüsselam geçmiştir.³⁰

1907 yılında Şeyh 2. Abdüsselam, Osmanlı'ya dilekçe ile başvurup, bölgede Kürt dilinin resmi ve öğretim dili olmasını, yönetici ve memurların Kürtlerden atanmasını ve toplanan vergilerin bölgeye harcanmasını içeren taleplerde bulunmuştur. Osmanlı kuvvetleri, talepte bulunan aşiretlerin üzerine yürümüşler, karşılık vermeye yeltenen aşiretlerin liderlerini tutuklamışlardır.³¹

1909'da affedilen Barzan aşireti liderleri, 1913 yılında vergi ve asker vermemekte direnmeleri üzerine, güvenlik güçlerinin müdahalesi ile karşılaşmışlardır. Şeyh Abdüsselam kaçarak İran'a sığınmış, Tiflis'e geçerek Rus idarecilerle görüşmüş, Osmanlı'ya karşı destek sözü almıştır. Dönüş yolunda yakalanan Şeyh 2. Abdüsselam da, 1915'te asılarak cezalandırılmıştır.³²

1915 yılında, İngiltere-Fransa ve İngiltere-Fransa-Rusya arasında Anadolu topraklarının paylaşılması konusunda görüşmeler yapılmıştır. Ancak, İstanbul ve Boğazların Rusya'ya verilmesi, İngiltere'nin Araplarla anlaşarak Orta Doğu'ya yerleşme çabaları, Fransa'yı tedirgin etmiştir. Fransa, ısrarla Suriye ve Adana'yı istemiştir. Rusya, bağımsız bir Arap devletine veya Arap devletleri federasyonu kurulmasına, Suriye, Adana ve Mezopotamya'nın İngiltere ve Fransa arasında bölüşülmesine olumlu bakmıştır. Karşılığında; Erzurum, Bitlis, Van vilayetleri ile Van'ın güneyinde

³⁰ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye..a.g.e., s. 18

³¹ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye.. a.g.e., s. 19

³² ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye.. a.g.e., s. 19

Muş, ve Siirt vilayetleri arasında kalan toprakları ve sınırları sonradan belirlenecek, doğu Karadeniz kıyılarını talep etmiştir. Aladağ, Kayseri, Akdağ, Zara, Eğin, Yıldızdağ ve Harput arasında kalan topraklar, sınırları sonradan netleştirilmek üzere, Fransa'ya verilmiştir.³³

1. Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla beraber, Osmanlı Devleti Merkezi Devletlere eğilim göstermeye başlamış, bunun üzerine İngiltere, Osmanlı Devleti'ni zorda bırakmak amacıyla bütün Arap alemini Osmanlı Devletine karşı ayaklandırmayı planlamıştır. Mekke şerifi Hüseyin, İslam Halifesi Sultana karşı Hristiyanlarla işbirliğine yanaşmış, ancak İngiltere Şerif Hüseyin'in isteklerini kabul etmemiştir. Savaş'ın şiddetini artırması, İngiltere'nin uzlaşma çabalarını da artırmıştır. Hüseyin, Suriye, Irak ve tüm Arap yarımadasını içine alan ve başında kendisinin bulunduğu bağımsız bir devlet kurulmasını şart koşturmuştur. Uzun süren toplantılar sonucunda, 1916 yılı ocak ayında, Lübnan dışında, İngiltere Hüseyin'in taleplerini kabul etmiştir.³⁴

İngiltere, Mekke Şerifi ile yaptığı görüşmelerden Fransa'yı Kasım 1915'te haberdar etmiş, Fransa'da; Orta Doğu'nun paylaşılması üzerinde direterek, bir anlaşma yapılmasına muvaffak olmuştur. Müzakereler, 9-16 Mayıs 1916 tarihleri arasında gerçekleşmiş, Fransa adına Georges Picot , İngiltere adına ise Sir Mark Sykes katılmış, bundan dolayı da bu anlaşmaya Sykes-Picot Anlaşması denmiştir. Bu anlaşmaya göre; Suriye'nin Akka'dan itibaren kuzeye doğru bütün kıyı bölgesi (Beyrut dahil), Mersin ve Adana bölgeleri Fransa'nın; Bağdat-Basra arasındaki Dicle ve Fırat bölgesi de İngiltere'nin olacaktı. Bu bölgelerin dışında kalan topraklarda bir Arap devleti veya Arap devletleri federasyonu kurulacaktı. Ancak; yeni kurulacak devletin Akka-Kerkük çizgisinin kuzey kısmı Fransız, güneyi ise İngiliz kontroluna

³³ KÜRKÇÜOĞLU, Ömer E.: **Osmanlı Devleti'ne karşı Arap bağımsızlık hareketi (1908-1918)**, AÜ SBF Yayını, Ankara , 1982, s. 125

³⁴ KÜRKÇÜOĞLU, Ömer E.: **Osmanlı .. a.g.e.**, s. 127

bırakılacaktı. İskenderun Limanı serbest liman, Filistin’de ise milletlerarası bölge olması planlanmıştır.³⁵

Şerif Hüseyin Haziran 1916 da Osmanlı Devleti’ne savaş açmış ve Ekim 1916 da da kendisini Arabistan Kralı ilan etmiştir.

13.Ordu Komutanı Halil Paşa, İngiliz ordusu karşısında Şeyh Mahmut Berzenci’nin yardımını istemiş, karşılığında “Süleymaniye Sancağı’nın azlolunmaz emiri” olarak atamıştır. Şeyh Mahmut Berzenci, Türk Ordusunun çekilmesine yardım etmiş, İngilizlerle savaşmıştır.³⁶

Mondros Mütarekesi 31 Ekim 1918, saat 12.00 itibari ile yürürlüğe girdiğinde Ali İhsan Paşa (Sabis) Musul vilayetini elinde tutuyordu. Mütareke hükümlerine göre, bölgedeki tüm askeri birliklerin yerlerinde kalmaları gerekiyordu. Ama İngiliz Ordusu kuzeye doğru ilerlemesini sürdürdü. Mondros Mütarekesi’nin imzalanmasından tam 16 gün sonra, 15 Kasım 1918 günü Musul şehri İngiliz birliklerinin denetimine girmiştir. İşgal silah bırakışmasından sonra gerçekleştiği için geçersizdi ve Türkiye Musul’daki İngiliz işgalini tanımamıştır. Mustafa Kemal Paşa ve yakın çevresinin hazırladığı ve 28 Ocak 1920’de son Osmanlı Millet Meclisi tarafından kabul ve ilan edilen Misakı Milli’nin (Ulusal Ant) 1. maddesinde dile getirilmiştir.³⁷

Musul’un işgalinden bir ay kadar sonra, İngiliz Geçici Yüksek Komiseri, Süleymaniye’ye giderek, başta Şeyh Mahmud Berzenci olmak üzere Kürt aşiretleri ile bir Kürt Federasyonu kurulması doğrultusunda anlaşmıştır. Uygulamaya hemen geçilmemiş, bir süre sonrada, Mayıs 1919’da, yetkileri kısıtlanan Şeyh Mahmud Berzenci ayaklanmıştır. İngiliz kuvvetleri ayaklanmayı bastırmış ve Berzenci sürgüne yollanmıştır.³⁸

İngiltere, Osmanlı Devleti’ni parçalama politikasını, 1. Dünya Savaşından sonra hızlandırmıştır. Paris Konferansı metnine (30 Ocak 1919) ;

³⁵ KÜRKÇÜOĞLU, Ömer E.: Osmanlı...a.g.e., s. 132

³⁶ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye..a.g.e., s. 19

³⁷ ŞİMŞİR, Bilal: Türk Irak.a.g.e.,s. 50

³⁸ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye..a.g.e., s. 20

“...Ermenistan, Mezopotamya ve Kürdistan, Suriye, Filistin ve Arabistan Osmanlı Devleti'nden tamamen ayrılmalıdır.” maddesini koydurmuştur. 24 Nisan 1920 San Remo Konferansı'nda; gizlice imzalanan Sykes-Picot anlaşmasına göre Fransa'ya bırakılması gereken Musul, İngiltere'nin nüfuz alanı olarak kabul edilmiş, ancak Musul petrollerinin %25 hissesi Fransa'ya bırakılmıştır. ABD'nin Ankara Hükümetini destekler tutum içersine girmesi üzerine, İngiltere 1922 de Musul petrollerinin %20'sinin ABD'ye verilmesini kararlaştırmıştır.³⁹

Irak'ı yönetmeye hazırlanan İngiltere, ulemanın “Gidenin müslüman, gelenin ise gayri müslim” olduğuna dair fetvalar vermesi üzerine, halkın mukavemeti ile karşılaşmıştır. Irak'ı yönetmekte zorlanan İngiltere, 1921 yılında Mekke Şerifi Hüseyin'in oğlu Faysal'ı referandumla kral seçtirerek Irak'ın başına geçmesini sağlamıştır. 23 Ağustos 1921'de Mekke Şerifi Hüseyin Bin Ali'nin oğlu Faysal, Irak'ın ilk kralı olarak taç giymiştir.⁴⁰

Revandüz'de bulunan Yarbay Ali Şefik yani Özdemir Bey, Kuzey Irakta İngilizlerle olan mücadelesinde başarılar kazanmaya, Kürt aşiretlerini Türk Ordusu tarafına çekmeye başlamıştır. Bunun üzerine İngilizler, Sürgüne gönderdikleri Şeyh Mahmud Berzenci'yi Süleymaniye'ye getirterek durumu lehlerine çevirmeye çalışmışlardır. Süleymaniye'ye gelen Şeyh Mahmud Berzenci, Eylül 1922'de Kürdistan Kralı olduğunu ilan etmiştir. Kürt Devleti kurma hazırlıklarına başlayan Berzenci, Türk tarafı dahil herkesle görüşünce, İngilizler Berzenci'yi görevden almışlar ve Süleymaniye'yi terketmesini bildirmişlerdir. Direnmeye kalkan Berzenci'ye İngilizler; Süleymaniye'yi havadan bombalayarak karşılık vermişlerdir. Berzenci'nin Süleymaniye'yi terketmesi ile İngilizler Şeyh Mahmud Berzenci karşıtlarından bir yönetim çıkarmışlardır. Temmuzda geri dönen Şeyh Mahmud Berzenci, Süleymaniye'yi tekrar ele geçirmiştir. Irak ordusunun 1924 Temmuzunda

³⁹ Irak Ülke El Kitabı, ...a.g.e., s.5-3

⁴⁰ Irak Ülke El Kitabı, ...a.g.e., s.5-3

Süleymaniye'yi ele geçirmesi ile Şeyh Mahmud dağa kaçmış, İngilizler altı sene Süleymaniye'de kontrolu ellerinde tutmuşlardır.⁴¹

Lozan Konferansı esnasında yapılan görüşmelerde, Musul sorunu çözüme kavuşturulamamıştır. Bu konuya, Lozan Anlaşması'nın üçüncü maddesi, ikinci fıkrasında şu şekilde yer verilmiştir. "Türkiye ile Irak arasındaki sınır, dokuz ay içinde Türkiye-Büyük Britanya arasında dostça belirlenecektir. Öngörülen süre içinde iki hükümet arasında anlaşmaya varılamazsa, anlaşmazlık Milletler Cemiyeti'ne götürülecektir...." Görüşmelerden bir sonuç çıkmayınca, Musul sorunu 20 Eylül 1924'te Milletler Cemiyetine götürülmüştür. Toplumsal yapıyı incelemek ve halkın eğilimini tespit etmek amacıyla halk oylaması yapmak üzere bir komisyon oluşturulmuş, bölgeye gönderilmiştir. Bu görüşmeler esnasında İngiltere'nin kışkırtmasıyla güney doğu Anadolu'da yer yer isyanlar patlak vermiştir. Komisyon Musul vilayetinde inceleme yaparken, 22/23 Şubat 1925'te Genç'te başlayan ve hızla çevreye yayılan gerici isyan, Şeyh Sait'in 29 Haziran 1925'te Diyarbakır'da idam edilmesi ile bastırılmıştır. 7 Ağustos 1924 yılında patlak veren Nasturi ayaklanması, Musul sorununun İngiltere tarafından Milletler Cemiyeti'ne götürüldüğü günün ertesine denk gelmiştir.⁴² Bu esnada, İngiliz hava kuvvetleri de Musul ve Kerkük'teki Türkiye yanlısı aşiretlere karşı hava harekatları yapmıştır. 16 Temmuz 1925'te Milletler Cemiyeti Komisyonu faaliyetlerini tamamlamıştır. Musul'un Türkiye hakimiyetine verilmesi hukuken uygun olacağı ifade edilmesine rağmen, İngiltere'nin baskıları sonucu Irak'ın manda yönetimine verilmiştir. İlerde bir taksim söz konusu olursa, Küçük Zap suyunu sınır olabileceği belirtilmiştir.⁴³ Görüşmeler sonucunda, Türkiye'nin bugünkü Irak sınırları (Kuzey Irak'ın Türkiye sınırları) 05 Haziran 1926 tarihinde Ankara Antlaşması ile belirlenmiştir.⁴⁴

⁴¹ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye...a.g.e., s. 20

⁴² ŞİMŞİR, Bilal: Türk Irak..a.g.e., s. 61

⁴³ ŞİMŞİR, Bilal: Türk Irak.. a.g.e. s. 63

⁴⁴ Irak Ülke El Kitabı, ...a.g.e., s.5-4

Musul sorunu çözülmekle birlikte, Irak'ta manda yönetimine karşı yer yer isyanlar devam etmiştir. Bunun üzerine İngiltere, 1930 yılında Irak ile bir anlaşma yaparak, iki yıl içinde bağımsızlığını tanıyacağını belirtmiştir. Söz konusu antlaşmada Kürtlere yer verilmemesi üzerine huzursuzluklar artmış, gösteriler düzenlenmiştir. İran sınırını geçerek bölgeye gelen Şeyh Mahmud Berzenci tekrar sahneye çıkarak aşiretleri ayaklandırmaya çalışmıştır. Ayaklanmalar bastırılmış, Şeyh Mahmud Berzenci tutuklanarak Nasiriye'ye sürgüne gönderilmiş, sürgünle beraber Berzenci dönemi kapanmış ve 1956'da burada vefat etmiştir.⁴⁵

Aynı dönemde, Nakşibendi Şeyhi Ahmet Barzani, farklı yorumları ile diğer şeyhlerle ve 1927 yılından itibaren Irak yönetimi ile gerginlik yaşamaktaydı. İngiliz uçaklarının ve diğer Kürt aşiretlerinin de desteğindeki Irak ordusu, 1932'de Barzanilerin üzerine yürümüş, Barzani güçlerini yenilgiye uğratmıştır. Türkiye'ye doğru kaçan Barzaniler, Türk ordusuna teslim olmuş, Muş civarına yerleştirilmişlerdir. Irak hükümetinin 1943 genel affından yararlanan Barzaniler, Irak'a döndüklerinde, liderleri Hille'ye sürgün edilmişlerdir. Bir süre sonra, Halil Koşevi'nin öncülüğünde başlayan isyana, Molla Mustafa Barzani'de katılmış, isyan bastırıldıktan sonra Molla Mustafa Barzani Süleymaniye'ye sürgüne gönderilmiştir. Mustafa Barzani Süleymaniye'den İran'a geçmiştir. (12 Temmuz 1943) İran'dan Barzan bölgesine geçerek Irak hükümeti ile görüşmeler yapan, Irak ordusu ile çatışan Molla Mustafa Barzani, sonunda İran'a sığınmıştır.⁴⁶

Mustafa Barzani İran'da iken, Kadı Muhammed liderliğindeki İran'lı Kürtler, Mahabat kentinde Kürdistan Demokratik Partisini, ardından Mahabat Kürt Cumhuriyetini kurmuşlardır. Sovyet desteğindeki bu etkinlikler içersinde yer alan Molla Mustafa Barzani'ye general payesi verilmiştir. Bölgede Sovyet etkinliğini kırmak amacıyla Amerikalı bir generalin komutasındaki İran birlikleri, Mahabat'a girerek Kürt hareketini ezmüş, liderlerini asmışlardır. 2000 adamı ile Sovyetlere sığınan Molla Mustafa Barzani, Sovyet Askeri

⁴⁵ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye..a.g.e., s. 21

⁴⁶ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye..a.g.e., s. 21

Akademisinde, adamları da patlayıcılar, muhaberat ve nişancılık gibi konularda eğitim ve öğretime başlamışlar, 1958'e kadar burada kalmışlardır. Sovyetler Birliği, Türkiye'den ve Kuzey Irak'tan gelen Kürtleri eğitmişler, Kafkasya'dan kalkan Sovyet uçakları, Kuzey Irak'a malzeme yardımı yapmışlardır. Ancak, Bağdat Paktının⁴⁷ kurulması, bu yardım uçuşlarını engellemiştir.

Irak yönetimi, 14 Şubat 1958'de General Kasım ve Yüzbaşı Abdüselam Muhammed Arif'in darbesiyle el değiştirmiş, akabinde cumhuriyet ilan edilmiştir. Arif Başbakan olmuştur. Yükselen Arap milliyetçiliği ve İngiltere ile olan sorunlar nedeniyle Irak Bağdat Paktı'ndan ayrılmış, Sovyetler'e daha fazla yanaşmaya başlamıştır. Barzani'nin KDP'si, General Kasım ve Irak Komünist Partisi birlikte Arap milliyetçileri ve Baasçılara karşı mücadele etmişlerdir. Zamanla Mustafa Barzani ile araları bozulan General Kasım, Barzani karşıtı aşiretlere desteği kaydırmıştır. Bunun üzerine aralarında silahlı çatışmaya varan anlaşmazlıklar çıkmıştır. General Kasım ile KDP'nin mücadelesi, KDP içinde ciddi sorunların başlangıcına yol açacak çatlağa yol açmıştır. Hükümetin toprak reformu yapmak istemesine karşılık, Barzani'nin toprak ağalarını desteklemesi, KDP'nin önde gelenleri Celal Talabani ve İbrahim Ahmed tarafından desteklenmemiştir. Barzani KDP önde gelenlerini bölgesine sokmaz iken, KDP güneyde kendi silahlı birliklerini teşkilatlandırmaya başlamış, Talabani de bu güçlerin başkomutanı olmuştur.⁴⁸

8 Şubat 1963'te General Kasım, Arap Sosyalist Baas Partisi'nce (ASBP) düzenlenen bir darbeyle devrilmiş ve öldürülmüştür. Arif, kendisini mareşal ilan ederek, devlet başkanı olmuştur. Kürtlere ateşkes teklif edilmiş, ateşkes teklifi kabul edilmiş, Talabani Bağdat'ta görüşmelere başlamıştır. Görüşmeler, KDP ile Barzani arasının yumuşamasını sağlamıştır. Uzlaşma sağlanamayınca, Irak ordusu KDP üzerine yürümüş, fakat bir netice

⁴⁷ YILMAZ, Türel: **Uluslararası Politikada ortadoğu**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004, s. 85, Bağdat Paktı, 24 Şubat 1955'te Türkiye ve Irak arasında imzalanan bir antlaşma ile oluşturulmuş ve daha sonra İran, İngiltere ve Pakistan da katılmışlardır.

⁴⁸ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye..a.g.e., s. 24

alamamıştır. Hükümet muhalifleri ile uğraşan Arif, tekrar ateşkes çağrısında bulunmuş, 10 Şubat 1964'te barış anlaşması imzalanmıştır. Barış anlaşmasına göre Bağdat hükümeti, Kürt milli haklarını geçici bir anayasa ile tanıyacaktı. Geçici anayasa ile “ Kürtlere Irak bütünlüğü içinde milli haklar verileceği” 3 Mayıs 1964'te ilan edilmiştir. Geçici anayasa KDP'yi memnun etmemiştir. KDP ile Barzani tekrar ters düşmüşlerdir. KDP silahlı mücadele isterken, Barzani; eleştirilerine rağmen görüşmelerin sürdürülmesinin doğru olacağını belirtmiştir. Anlaşmazlık üzerine KDP kongresi yapılmış, kongrede Barzani, feodalite yanlısı ve teslimiyetçilik ile suçlanmıştır. Öfkelenen Barzani, 500 peşmerge ile Mahvut'taki KDP karargahını basmıştır. KDP güçleri, saldırı karşısında, İran sınırındaki Serdeşt'e çekilmek zorunda kalmıştır.⁴⁹

Nisan 1965'te Irak ordusu kuzeye doğru büyük bir hareket gerçekleştirmiş, Barzani dağlara çekilmiştir. İran'da bulunan Talabani ve KDP yöneticilerinin Barzani ile araları tekrar yumuşamaya başlamıştır. Bölgeye dönen Talabani, Irak yönetimi ile gizlice temas kurmuş, Irak yönetimi Barzani'nin tasviyesinin çıkarlarına olacağını düşünmeye başlamıştır. Gelişmeler karşısında Barzani, Talabani'yi tutuklamak istemiş, Talabani yine İran'a sığınmıştır.

13 Nisan 1966'da, Abdüsselam Arif, helikopterinin düşmesi sonucu ölmüş, ağabeyi General Abdülrahman Muhammed Arif devlet başkanlığı görevini devralmıştır.⁵⁰ Yeni yönetim, 4 Mayıs 1966'da 40.000 kişilik bir ordu ile Barzani'nin üzerine yürümüş, İran ve İsrail'in destek verdiği Barzani güçlerine karşı bir netice alamamıştır. Barış görüşmeleri esnasında, Kürtlere geniş haklardan bahsedilmiş, görüşmelerde Talabani 'nin öne çıkmasından Barzani rahatsız olmuştur. Silahların sustuğu bu dönemde, Talabani güçleri İran'dan gelerek, Barzani'ye rağmen Süleymaniye'ye silah zoru ile

⁴⁹ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye..a.g.e., s. 24

⁵⁰ www.bbc.co.uk/turkish/Irakkronoloji 10.12.2005

yerleşmişlerdir. Bu olay, Kürt bölgesinin ikiye bölünmesi anlamına gelmektedir.⁵¹

17 Temmuz 1968'de General Abdülrahman Muhammed Arif, Baas Partisi'nce düzenlenen bir darbeyle devrilmiştir. General Ahmed Hasan El Bakr devlet başkanı olmuş, yardımcılığına ise 31 yaşındaki Saddam Hüseyin getirilmiştir.⁵² Baas yönetimi, başlangıçta Kürtlerle iyi geçinmek istemiş, başarılı olamayınca Ocak 1969'da güç kullanarak sorunları çözmek istemiş, istediği başarıya yine ulaşamamıştır. 11 Mart 1970 Barış görüşmeleri sonucunda, Kürtler özerklik haklarını, imzalanan bir anlaşma ile almışlardır. Bu anlaşmada Kerkük 'ün statüsü açıklığa kavuşturulamamıştır. Anlaşma dört yıl içinde uygulamaya sokulacaktır.⁵³

Kürtlerin Kerkük'ün statüsünü kendi çıkarlarına göre çözmek ve Kerkük'ü başkent yapmak istemeleri, Irak yönetimi ile anlaşmanın önündeki en önemli engeli oluşturuyordu. KDP'nin 25.000 peşmergeden oluşan silahlı gücü ile Türkiye ve İran'daki Kürt grupları desteklemek istemesine, Irak yönetimi izin vermiyordu. Zaman geçmiş, Barzani anlaşma şartlarına uyulması çağrısında bulunmuş ve akabinde silaha sarılmıştır. Irak'taki Baas rejimini destekleyen Moskova, KDP'nin bu tepkisi üzerine, tercihinin Baas yönetiminden yana koymuştur. Moskova Kürtleri yalnız bırakmıştır. 11 Mart 1972'de Irak ve Sovyetler Birliği arasında 15 yıllık bir Dostluk ve İşbirliği Anlaşması imzalanmış, Irak hükümeti, Irak Petrol Şirketi'ni 1972'de millileştirmiştir.

Baas yönetimi, İran ve Irak arasındaki Şat-ül-Arap su yolu sorununu⁵⁴, 6 Mart 1975'te Cezayir antlaşmasıyla neticelendirmiştir. İran'dan aldığı

⁵¹ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye..a.g.e., s. 25

⁵² www.bbc.co.uk/turkish/Irakkronoloji 10.12.2005

⁵³ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye..a.g.e., s. 26

⁵⁴ Şat-ül-Arap su yolu sorunu; Fırat ile Dicle Nehirlerinin birleşerek, Basra Körfezi'ne boşalan geniş bir su yoludur. 200 km. uzunluğunda, 400-500m. Değişen genişliği vardır. 1847 yılında yılında imzalanan ve 1913'te İstanbul'da tekrar onaylanan bir antlaşma ile Osmanlı Devleti Hürremşehir ve Abadan'ı İran'a bırakırken, Şat-ül-Arap su yolunu kendisi aldı. Irak ve İran 4 Eylül 1937 tarihinde imzaladıkları bir antlaşma uyarınca iki ülke arasındaki sınır, Şat-ül-Arap'ın İran kıyısından geçiyordu. Abadan kıyıları buna dahil değildi. Antlaşmaya göre İran, seyir serbestisini elinde bulunduruyordu.

destekle direnen Kürtler, İran'ın Irak'la anlaşması sonucu tamamen yalnız kalmışlar ve tüm kazanımlarını kaybetmişlerdir. Bağımsızlık ve egemenliğin başka uluslara dayanarak değil, kendi gücüne dayanılarak kazanılabileceğini Kürtler hesaplayamamışlar ve ağır bedel ödemişlerdir.⁵⁵ Böylece, Irak ordusu karşısında Barzani güçleri yalnız kalmıştır. Irak ordusunun ağır ve kapsamlı saldırıları karşısında, Barzani kuvvetleri hezimete uğramıştır. Bu yenilgi sonucu KDP çözülürken, Talabani 1 Haziran 1975'te Suriye'nin desteği ile Şam'da Kürdistan Yurtseverler Birliğini (KYB) kurmuştur. Saddam 250.000 Kürdü güvenlik gerekçesi ile güneye sürmüştür. Kansere yakalanan Molla Mustafa Barzani tedavi için ABD'ye gitmiş ve 1979 yılında orada vefat etmiştir. Sol çizgiye kayan KDP, toparlanmaya çalışırken, Molla Barzani'nin ölmesi üzerine Sami Abdurrahman ve Mahmut Osman gibi önde gelen isimler KDP'den ayrılarak kendi partilerini kurmuşlardır.⁵⁶

16 Temmuz 1979'da General Ahmed Hasan El Bakr, Baas partisinden ve devletteki görevlerinden istifa etmiş, yerine devlet başkanı olarak Saddam Hüseyin geçmiştir.

İran'da 1979'da gerçekleşen islam devrimi sonucu iktidara gelen Humeyni yönetimi ile Irak arasında 8 yıl süren savaş, KDP ve Kürtlerin yaralarını sarmalarına ve güçlenmelerine olanak sağlamıştır. 12 Kasım 1980'de, KYB, Kürdistan Demokratik Halk Partisi ve birkaç muhalefet gruplarının üye olduğu Irak Milli-yurtsever Demokrasi Cephesi kurulmuştur. 28 Kasım 1980'de ise; KDP, Irak Sosyalist Partisi Kürdistan Bölümü, Irak Türkmen Demokratik Örgütü ve benzeri grupların üye olduğu Irak Milli Demokrasi Cephesi kurulmuştur.⁵⁷

Bununla beraber, Irak'ın Şat-ül-Arap üzerindeki yetkisi konusunda zamanla anlaşmazlıklar çıktı. Irak'ta 1968 yılında Baas Patisinin iktidarı ele geçirmesi ve tüm Şat-ül-Arap üzerinde egemenlik iddia etmesi üzerine İran, 1969 yılında 1937 Antlaşmasını fesh ettiğini açıkladı. Bu konuda bkz. YILMAZ, Türel: a.g.e., s.236

⁵⁵ İZZETİ, İzzetullah: İran...a.g.e., s. 263

⁵⁶ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye..a.g.e., s. 26

⁵⁷ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye..a.g.e., s. 27

4 Eylül 1980'de, İran, Irak sınırındaki bazı köyleri topa tutmuş, Irak yönetimi bu olayı İran- Irak savaşının başlangıcı olarak kabul etmiştir. 22 Eylül'de Irak, İran hava üslerine saldırmış, 23 Eylül'de İran, Irak'ın askeri ve ekonomik hedeflerini vurmuştur. 7 Haziran 1981'de İsrail, Bağdat yakınlarındaki Tuveyta'daki nükleer araştırma merkezlerini bombalamıştır.⁵⁸

Bütün bu gelişmelerin ardından Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı mücadele etmek üzere kurulmuş olan PKK terör örgütü, KDP lideri mesut Barzani'nin izni ile Ocak 1982'den itibaren Kuzey Irak'a yerleşmeye başlamıştır. Türkiye'yi karşısına almak istemeyen Barzani'nin kararında, Suriye Devlet Başkanı Hafız Esad'ın rolü olmuştur. PKK'nın çocuk, kadın, yaşlı demeden köylüleri katletmesini onaylamamıştır. Ayrıca PKK'nın marksist leninist bir örgüt olarak KDP'yi feodal, gerici bulması ve aşiretlere dayanan yapısı nedeniyle aşağılaması, KDP ile PKK'nın arasının her geçen açılmasına neden olmuştur. PKK yüzünden Türkiye'nin baskısı ve operasyonları ile karşılaşan KDP, 1987'de PKK ile yaptığı protokolu tek taraflı olarak feshetmiştir. KDP ile ilişkileri bozulan PKK, 1 Mayıs 1988'de KYB ile protokol imzalamıştır.⁵⁹

İran'ın 20.000 askeri, 13 Mart 1988'de⁶⁰ KDP'nin de desteğinde Süleymaniye istikametinde ilerlemiştir. Halepçe'de bulunan Iraklı askerler teslim olmak zorunda kalmışlardır. 16 Mart 1988'de Irak uçakları Halepçe'yi ve civarındaki köyleri havadan bomlalarak, sınır gazı ve kimyasal silahlar kullanmışlardır. Bu saldırılarda 5000 Kürt ölmüştür. 20 Ağustos 1988'de İran ve Irak arasında Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulan, İran-Irak askeri izleme grubu UNIIMOG denetiminde ateşkes ilan edilmiştir.

Saddam, İran ile savaşırken, İran'ın yanında yer alan Kürtleri cezalandırmak, sınır güvenliğini sağlamak gibi nedenlerle 30.000 askerden oluşan kuvvetlerini 25 Ağustos'ta kuzeye doğru hareket ettirmiştir. Onbinlerce Kürt, Saddam'dan kaçarak Türkiye'ye sığınmıştır.

⁵⁸ www.bbc.co.uk/turkish/Irakkronoloji , 10.12.2005

⁵⁹ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye..a.g.e, s. 35

⁶⁰ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye..a.g.e., s. 27

İran ile savaşın bitmesinden yaklaşık iki yıl sonra 2 Ağustos 1990'da, Irak Kuveyt'i işgal etmiş, BM Güvenlik Konseyi 660 sayılı kararı ile işgali kınayarak Kuveyt'ten derhal çekilmesini istemiştir. 16-17 Ocak 1991'de koalisyon güçlerinin Irak'ı havadan bombardımanıyla "Çöl Fırtınası Operasyonu" olarak adlandırılan Körfez Savaşı başlamıştır. 3 Mart 1991'de Irak, BM Güvenlik Konseyi tarafından kabul edilen 687 sayılı kararı kabul etmiştir. Karar gereği Irak; Kuveyt devleti sınırlarını tanıyacak, çalınan malları iade edecek, terörizmi desteklemekten vazgeçecek, uluslar arası denetim altına girerek kitle imha silahları ve balistik füzelerin tespiti ve yok edilmelerini kabul etmiştir. Irak yönetimi, Mart ve Nisan 1991'de ülkenin kuzey ve güneyinde çıkan ayaklanmaları bastırmak için askeri birliklerini sevk etmiş, Kuzey Irak'taki gruplar Türkiye ve İran'a doğru kaçarak canlarını kurtarmışlardır.⁶¹ Bunun üzerine BM Güvenlik Konseyinin 5 Nisan 1991'de aldığı 688 sayılı kararı (Birinci Huzur harekatı) ile sığınmacıların geri dönmeleri sağlanmıştır. Bu harekatın askeri birliğine "Çekiç Güç" adı verilmiştir. 15 Temmuz 1991'de sona eren Birinci Huzur harekatından sonra, İkinci Huzur Harekatı ile; çok uluslu güç oluşturulmuş ve 36 ncı paralelin kuzeyi uçuşa yasaklanmıştır.

KDP ve KYB, 19 Mayıs 1992'de etkin oldukları bölgede bir seçim gerçekleştirerek 105 üyeli bir Kürdistan parlamentosu, ardından iki örgütün koalisyon hükümeti niteliğinde bir Kürdistan hükümeti oluşturulmuştur. Ancak iki örgüt arasındaki ittifak uzun sürmemiş ve çok geçmeden bu iki örgütün taraftarları birbirlerine karşı silahlı mücadeleye girmişlerdir. Bütün bu gelişmeler Irak'ın Kürt bölgesini tam bir kargaşanın, yönetim boşluğunun ve belirsizliğin içine itmiştir.⁶² Aralık 1993'te, Kürdistan Sosyalist Partisi güçleri, KYB'nin desteği ile, Süleymaniye'de yedi KDP mensubunu öldürmüşlerdir.

⁶¹ Körfez Savaşı sonrasında Irak'ta ortaya çıkan iç karışıklıklar sonucunda Türk-Irak sınırına 500.000 kişi yığılmıştır. Türk Hükümeti, sorun karşısında gerekli girişimlerde bulunarak Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 5 Nisan 1991 tarih ve 688 sayılı, göçe zorlanan kitleye uluslararası yardım yapılmasını öngören kararı almasını sağlamıştır.

⁶² www.ansar.de/irak.htm , 10.12.2005

20 Aralıkta KYB ile islamcılar birbirlerine girmişlerdir. İslamcıları, KDP desteklemiştir.⁶³

İkinci Huzur Harekatı 31 Aralık 1996'da sona ermiştir. 1 Ocak 1997'den itibaren Kuzeyden Keşif Harekatı yürürlüğe girmiş ve ABD güçlerinin 2003 harekatı sonunda yürürlükten kaldırılmıştır.

Irak Geçici Hükümeti 1 Haziran 2004 tarihinde açıklanmıştır. Bu Hükümet'in önünde güvenliğin tesisi ve siyasi geçiş sürecinin sağlıklı bir şekilde işletilmesi başta olmak üzere, önemli görevler bulunmaktadır. Ocak 2005 seçimlerine katılmayan sünniler, 15 Aralık 2005 genel seçimlerine katılmışlardır. Anayasaya konan bir madde ile Saddam döneminde Kerkük'ten sürülen Kürtler ve Türkmenler Kerkük'e geri dönecekler ve Kerkük'ün statüsü 2007 yılında yapılacak referandumla belirlenecektir. KDP ve KYB yetkilileri, Kerkük'e göç eden Kürtlere bedava arsa vermekte ve beş bin dolar para yardımı yapmaktadırlar. Elektrik ve su ise bedavadır. Hali hazırda, Kerkük'e 300.000 bin civarında Kürt'ün göç ettiği tahmin edilmektedir.⁶⁴

Irak anayasasının verdiği yetkiyle bölgede; bakanlıklar, üniversiteler, meslek odaları, TV kanalları, ordu birlikleri ve istihbarat örgütleri hâlihazırda kurulmuş durumdadır. Moskova'da bulunan ve Kürtlere ait birtakım kitapları ve lisanla ilgili kaynaklardan oluşan Kürt Dil Akademisi 2 yıl kadar önce Erbil'e taşınmıştır. Erbil'de Merkez Bankası ve Kürt parlamentosu yeni binalarında faaliyet göstermektedir. Parlamentoda KDP ve KYB'nin 41 sandalyesi bulunurken, Kürdistan İslam Partisi'nin 9, Komal Partisi'nin 6 sandalyesi bulunmaktadır. Parlamentoda Türkmenler 4, Komünistler 3, sosyalistler 2 sandalye ile temsil edilmektedir. Parlamentoda, sağlık, eğitim, kültür, kadın hakları, ziraat ve bayındırlık gibi 13 komite görev yapmaktadır.⁶⁵

⁶³ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye, ...a.g.e., s. 104

⁶⁴ SÖYLEMEZ Haşim ; ŞANLI, Ufuk: Kuzey Irak'ta Organize İşler, Aksiyon Dergisi, sayı 578, (02.01.2006)

⁶⁵ SÖYLEMEZ, Haşim ; ŞANLI, Ufuk: Kuzey Irak'ta ...a.g.m.,

Bölgede yaşayan halk, bağımsız bir Kürdistan'ın kurulduğunu ileri sürerken, yetkililer bunun ilanının 2010 yılını bulabileceğini söylemektedirler. Irak'taki genel seçimlere Mesut Barzani ve Celal Talabani'nin oluşturduğu 'Kürt İttifakı'ndan ayrı katılan Irak Kürdistan İslam Birliği (IKİB) Genel Başkanı Selahaddin Muhammed Bahaddin, "bağımsız Kürt devleti" söyleminin iyi bir slogan olmasına karşın jeopolitik gerçeklerle bağdaşmadığı görüşünde. "Kürt devleti bölgedeki ülkelerle 'ehli sünnet' Kürtler arasında bir çatışmaya sebep olabilir. Dolayısıyla Müslümanların zarar göreceği bir oluşumu önermiyoruz." demektedir.⁶⁶

Yaptığı terör eylemleri ile Türkiye'de 30 bin civarında insanın ölümüne yol açmış olan PKK terör örgütü, bölgede ofis açmış ve son yapılan seçimlere farklı isimler altında (PÇDK) katılmıştır. Yetkililer, demokrasi olduğunu ve yasadışı bir eylemde bulunmadıkları sürece karışamayacaklarını, bu sorunu Türkiye'nin kendisinin çözmesi gerektiğini söylemektedirler.⁶⁷

Kuzey Irak'taki Kürdistan Demokrat Partisi ve 'Kürdistan Bölge Başkanı' Mesut Barzani, Kürt sorununun bir realite olduğunu, bundan dost ve komşu ülkelerin rahatsız olmamaları gerektiğine dair zaman zaman basına demeçler vermektedir.⁶⁸

ABD yönetiminin Irak'ta düzeni sağlayamaması -veya sağlamak istememesi de mümkün- Şii, Sünni ve Kürt grupların ayrışmasını derinleştirmektedir. ABD kendini, başta Türkiye olmak üzere Irak'ın toprak bütünlüğünü savunanlara karşı, "ben istedim, ama bölünmeyi engelleyemedim" demeye hazırlanmaktadır. Çünkü, bugün itibari ile Irak hukuken olmasa bile, fiilen üçe bölünme sürecine girmiş durumdadır.⁶⁹

⁶⁶ SÖYLEMEZ, Haşim ; ŞANLI, Ufuk: Kuzey Irak'ta ...a.g.m., s.11

⁶⁷ SÖYLEMEZ, Haşim ; ŞANLI, Ufuk: Kuzey Irak'ta ...a.g.m., s.12

⁶⁸ Hürriyet, 12.04.2006

⁶⁹ Cüneyt ÜLSEVER, Hürriyet, (15.12.2005) "...Şii, Kürt ve Sünni unsurlar başta olmak üzere, zaten palyatif olarak kurulmuş Irak'ta, herkes görünürde ne söylerse söylesin, özünde '**kendi kaderlerini kendileri belirlemek**' üzere hazırlık yapıyorlar. Bütün hesaplar da ABD'nin ülkeyi terk edeceği günün hemen ertesinde harekete geçmek üzerine kuruluyor...."

Adım adım bağımsızlığa yürüyen Kuzey Irak'taki bölge parlamentosu 23.02.2006'da gerçekleştirdiği toplantıda, Barzani denetiminde Erbil ile Talabani kontrolündeki Süleymaniye idarelerini tek çatı altında birleştiren kararı onaylamıştır. Ortak idarenin başbakanlığına Barzani'nin yeğeni Neçirvan Barzani atanırken, yardımcılığına KYB yöneticilerinden Ömer Fettah getirilmiştir.⁷⁰

1.3. Bölgenin Ekonomik Durumu

Irak'ın %13'ü tarıma elverişlidir ve elverişli topraklar Fırat Dicle nehirleri arasında yer almaktadır. Irak toplam nüfusu içersinde tarım nüfusunun oranı % 30 civarındadır. Dünya petrol rezervlerinin %11'ine sahip olan Irak'ın ekonomisi petrole dayalıdır. GSMH; 13.5 milyar dolardır. 1999 itibari ile kişi başına düşen milli gelir 226 dolardır. 3.12 trilyon metreküp doğal gaz rezervine sahiptir. Komşu ülkelere göre bol suya sahiptir. Irak'ın sahip olduğu doğal kaynakları ve coğrafi konumu nedeniyle gelecekte güçlü bir ekonomik yapıya sahip olabileceği değerlendirilmektedir.⁷¹

Irak'ın Kürt bölgesinde 1000-3000 m.lik rakımlı dağların oluşturduğu engebeli arazi, tarım alanlarını sınırlamaktadır. Türkiye sınırlarına yakın olan Barzani Bölgesi (Dohuk, Erbil..) ekonomik ve sosyal açıdan KYB bölgesine (Süleymaniye) göre daha geridir. Barzani bölgesinde ekonomi tarıma dayanırken, Talabani'nin bölgesi Süleymaniye'de tarımla beraber sınırlı sanayi tesisleri de bulunmaktadır.⁷²

Saddam Hüseyin'in, dağdaki Kürtlere yerleşim yerlerine inmeleri karşılığında maaş bağlaması, tarımın gelişmesini olumsuz etkilerken, bölge insanını tembelliğe sevkettiği değerlendirilmektedir. Mevcut tarımsal ürünler; arpa, buğday, pirinç, tütün, ayçiçeği, nohut, mercimek, sebze, meyveden

⁷⁰ Yenişafak, (24.02.2006)

⁷¹ Irak Ülke El Kitabı, ...a.g.e., s.6-1

⁷² ÖZDAĞ,Ümit: Türkiye..a.g.e., 1999, s. 31

oluşmaktadır. Hayvancılık yanında, canlı hayvan kaçakçılığı da bölgede görülmektedir.

Sanayi tesisleri olarak ; Süleymaniye'de iki çimento ve bir şeker fabrikası, Erbil'de; halı, dokuma, iki sigara, gaz, bira, hazır giyim fabrikaları bulunmaktadır. Erbil ve Süleymaniye'nin elektriği Dokan ve Derbendikhan barajlarından sağlanmaktadır. Musul ve Dohuk'un elektriği ise Musul barajından temin edilmektedir.

Bölgede günde yaklaşık 3 saat elektrik verilebildiğinden, Türkiye'den gelme jeneratörlere sık ratlanmaktadır.⁷³

Habur Sınır kapısından giren Türk araçları, kamyon başına 20 dolar ödemekte, günlük yaklaşık 150.000 USA doları, yıllık 14 milyon dolar civarında Kürt Bölgesine gelir kazandırmaktadır.⁷⁴

Bir başka kaynağa göre ise; Kürt Bölgesi, Habur sınır kapısından yılda 1 milyar dolar, Irak petrollerinden ise 600 milyon dolar gelir almaktadır. Son zamanlarda hareketlenen yatırımların arkasında bu gelirlerin olduğu ileri sürülmektedir.⁷⁵

Bölgede bulunan madenler, bakır; Pençvin ve Süleymaniye'de, demir; Pençvin'de, mermer; Süleymaniye ve Revandüz'de bulunmaktadır. Dünyanın en zengin sülfür rezervi Musul yakınlarındaki Mıshrak'ta bulunmaktadır.⁷⁶

Kerkük petrolünü Suriye ve Türkiye üzerinden Akdeniz'e ve Basra Körfezine taşıyacak petrol boru hatlarının mevcudiyeti, petrol gelirlerinin artmasına yol açmıştır. Saddam döneminde güneye göç ettirilen Kürt nüfusun, geçici anayasa ile tekrar Kerkük'e gelmeleri ve Kürtler lehine demografik yapının hızla değiştirilmesi, Kerkük'ü Kürt bölgesi içinde bırakmaya yönelik politikalardır. Kalitesi yüksek ve çıkarılma maliyeti ile

⁷³ SÖYLEMEZ Haşim; ŞANLI, Ufuk: Kuzey Irak'ta...a.g.m., s.12

⁷⁴ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye, ..a.g.e., s. 32

⁷⁵ SÖYLEMEZ Haşim; ŞANLI, Ufuk: Kuzey Irak'ta...ag.m., s.13

⁷⁶ Irak Ülke El Kitabı, ..a.g.e., s.6-6

dünyadaki en ucuz olan Kerkük petrolünün Kürt bölgesi içersinde kalması, ekonomisinin kendi kendine yeterli olmasına yol açacak ve Kürt bölgesinin jeopolitik önemini artıracaktır. Kerkük'teki petrol kuyuları, Irak'ın petrol üretiminin %70'ine karşılık gelmektedir.⁷⁷

Kuzey Irak'ta büyük bir ekonomik değişim söz konusudur. Bölgenin önemli şehirlerinden Türkiye sınırına yaklaşık üç buçuk saat uzaklıktaki Erbil adeta yeniden inşa edilmektedir. İnşaatların büyük bölümünü Türk firmalar üstlenmiş durumdadır. İş yapan Türk firmaları, başta çimento olmak üzere tüm ihtiyaçlarını Türkiye'den karşılamaktadırlar.

Yoğun göç alan ve son iki yılda yüzbinlerce Kürdün geldiği Kerkük'te en önemli sorun alt yapı sorunudur. Lokantacılık, akaryakıt istasyonu işletmeciliği daha çok Kürtlerin tekelindeki şehirde, Türkmenler esnaflığın yanında, genelde öğretmenlik, doktorluk meslekleriyle geçimlerini sağlamaktadırlar.

Süleymaniye Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Azad Celal, bölgedeki ekonomik durumu şöyle özetliyor: "Buranın en önemli geliri Habur Sınır kapısından geliyor. Bunun dışında merkezî hükümetin petrol satışından elde ettiği gelirlerden önemli bir bölümü bölgeye aktarılıyor. Üretkenlik, verimlilik gibi kavramlar bu bölge için oldukça yeni. Vergi gelirinden söz etmek ise neredeyse imkânsız."⁷⁸

Kürt Özerk Bölge yönetiminin Sanayi ve Ticaret Müsteşarı Dr. Nuri Gazali; " yabancı sermaye konusunda kendilerine Türk, Amerikan, İngiliz ve Alman firmalarından ciddi bir talep geldiğini, özellikle bölgede yatırım yapmak istediklerini belirterek, yabancı sermaye konusunda gerekli yasal düzenlemeleri en kısa zamanda yaparak bölgeyi bir cazibe merkezi hâline getirmek istediklerini belirtmektedir. Yabancı yatırımcıların özellikle tarım,

⁷⁷ İZZETİ, İzzetullah: İran...a.g.e., s. 261

⁷⁸ SÖYLEMEZ, Haşim; ŞANLI Ufuk: Kuzey Irak'ta...a.g.m., s.13

gıda ürünleri, inşaat malzemeleri, su ve maden kaynaklarının işletilmesi gibi alanlarda yatırım yapmasını arzu ettiklerini vurgulamaktadır.”⁷⁹

Başkanı Ethem Kerim Derviş olan Kürdistan Bölge Yönetimi Merkez Bankası, Irak Merkez Bankası çatısı altında iki sene önce kurulmuştur. Başkan Derviş, bölgede halen 3 tane büyük özel bankanın olduğunu; ancak bunların da uluslararası bankacılık yapma kabiliyetinin olmadığını vurgulamaktadır. “Bizim burada bankacılık yapmak isteyen yabancı bankalara lisans verme yetkimiz yok. Bankacılık lisanslarını Irak Merkez Bankası veriyor. Bildiğim kadarıyla Türk bankalarından şu ana kadar Ziraat Bankası izin aldı. Buraya (K.İrak’a) şube açarlarsa biz çok memnun oluruz; çünkü buranın standartlarını ve kalitesini yükselteceklerine inanıyorum.” demektedir.⁸⁰

1.4. Bölgenin Sosyo-Kültürel Durumu:

1.4.1. Nüfus

Doğrudan Kürt bölgesi ile ilgili bulunabilen verilere geçmeden evvel Irak’ın geneline ait bir takım bilgiler, Kürt bölgesi hakkında bir kanaat oluşmasına da yol açacaktır.

Lozan Barış konferansında İsmet Paşa, Musul vilayetinde yaşayan yerleşik nüfusun % 80’inin Kürtler ve Türklerden oluştuğunu ileri sürerek şu istatistiki bilgileri sunmuştur⁸¹ ; (Üç vilayetten biri olan Musul vilayetindeki Süleymaniye, Kerkük, Musul sancaklarındaki toplam veriler)

Kürt..... 263.380

Türk.....146.960

⁷⁹ SÖYLEMEZ, Haşim; ŞANLI Ufuk: Kuzey Irak’ta...a.g.m., s.13

⁸⁰ SÖYLEMEZ, Haşim; ŞANLI Ufuk: Kuzey Irak’ta...a.g.m., s.13

⁸¹ MERAY, Seha L.: **Lozan Barış Konferansı/Tutanaklar- Belgeler**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1972, c.1/3, s. 42

Arap.....	43.210
Yezidi.....	18.000
Gayrimüslim.....	31.000
Toplam.....	503.000

Lozan'da İsmet Paşa, İngilizlerin Türk ve Türkmeni ayrı bir etnik grup olarak değerlendirmeye kalkmasına tepki göstermiş, Kürtlerin de ayrı dil konuşmalarına rağmen gelenek, görenek, inanç ve töreler bakımından ele alındığında Türk ve Kürdün tek bir bütün oluşturduğunu ve Türk halkının ayrılmaz bir parçası olduklarını ifade etmiştir.

Irak genel nüfusuna bakıldığında, 2003 gayri resmi verilerine göre nüfus 27.072.198 dir. Genel nüfusun %41'ini 0-14 yaş grubu oluşturmaktadır. Irak'ta bulunan etnik unsurlar ve yüzdeleri şu şekildedir ⁸²;

Arap	% 65
Kürt	% 18
Türkmen.....	% 12
Asuri/Süryani..	% 3
Diğer azınlıklar	% 2

Kimi kaynaklar, nüfusun %76'sını Arapların, %19'unu Kürtlerin, geri kalan %5'ini de Türkmenler, Hristiyanlar, İranlılar, Yezidiler ve Yahudilerin oluşturduğunu ileri sürmektedirler.⁸³

1987 sayımında Türkmenlerin genel nüfus içindeki oranının % 2 olduğu yetkililer tarafından açıklanmıştır. Yönetimin her türlü gizlemesine rağmen, Erbil, Musul, Kerkük ve Bağdat'ta yaşayan Türkmenler ile Selahattin ile Diyala'nın ilçe ve köylerinde yaşayan Türk nüfusun asgari olarak üç milyon olduğu değerlendirilmektedir.⁸⁴

⁸² Irak Ülke El Kitabı, ..a.g.e., s.4-1

⁸³ İZZETİ, İzzetullah: İran...a.g.e., s. 14

⁸⁴ Irak Ülke El Kitabı, ...a.g.e., s.4-12

Bazı kaynaklar, Irak'ın dörtte üçünden fazlasını Arapların, % 20'sini Kürtlerin, % 5 dolayında da Türkmenlerin oluşturduğunu belirtirler.⁸⁵

14 Temmuz 1958 darbesi sonrasında, Molla Mustafa Barzani'nin 11 yıl yaşadığı Moskova'dan Irak'a dönmesi, Kürtleri yüreklendirip, azdırmıştır. Yönetimin kayıtsız kalması, zaman zaman teşviki sonucu, silahlı Kürtler ve komünistler Kerkük'te "Buraları terkedin gidin, Kerkük Kürtlerindir" sloganları atarak Türkmenlere saldırmışlardır. 14-16 Temmuz 1959'da 28 Türkmen katledilmiş, 70 Türkmen evi, bir çok esnafın dükkanları yağmalanmış, bir çok Türkmen dövülmüştür.⁸⁶

Irak yönetimi 26 Ekim 1970'te plesibit yapılmasını planlamıştır. Plesibit öncesi Kerkük yöresine 50.000 Arap ailesi getirilmiştir. Her bir aileye 10 bin Irak dinarı verilmiş, 180 bin dönüm arazi dağıtılmıştır. İlave olarak taşınma masrafları verilmiş, özellikle Türklerden emlak alma özendirilmiş, Türklerin birbirlerine emlak satışları yasaklanmıştır. Türk kızı ile evlenen her bir Araba 10 bin dinar (33.000 dolar) hediye verilmiştir. Plesibit esnasında iki etnik seçenek söz konusudur, Arap ve Kürt. Türkmenler ya Arap ya da Kürt olmaktan birini seçebileceklerdir. 21 Ocak 1971 günü İsmet Paşa bu konuda sert demeçler vermiştir. Nihayetinde Türk hükümetinin de girişimleri ile Irak'taki bu plesibit yapılmamıştır.⁸⁷ Türkmenlerin yaşadığı bölgeler şekil-4'te gösterilmiştir.⁸⁸

⁸⁵ ARI, Tayyar: 2000'li yıllarda...a.g.e., s.18

⁸⁶ ŞİMŞİR, Bilal N.: Türk Irak...a.g.e., 2004, s. 132

⁸⁷ ŞİMŞİR, Bilal N.: Türk Irak...a.g.e., s. 184

⁸⁸ www.iraqiturkman.org.tr/ (16.12.2005) (Ümit AKKOYUNLU; " Bu harita, National Geographic Dergisi'nin tarafından Haziran 1972 yayınlanmıştır.)

Şekil-4

Körfez Savaşı sonrasında Kürtlerin ayaklanması ve Saddam'ın üzerlerine yürümesi üzerine, Kürtler ve Türkmenler Türkiye ve İran'a sığınmışlardır. ABD liderliğinde güvenli bölge tesis edilmiş, sığınmacılar yaşadıkları topraklara geri dönebilmişlerdir. Güvenli bölgeye, Kerkük ve Musul'un da dahil olmasına Türk Dışişleri Bakanlığı karşı çıkmıştır. Türk Dışişlerinin amacı; eğer Batı, Kuzey Irak'ta bir devlet kurmaya kalkacak olursa, petrole sahip olamayacaktır. Petrolü olmayan, denize kıyısı bulunmayan bir devletin yaşama şansı böylece olmayacaktır. Türkiye, petrol alanlarının Kürtlerin denetimine girmemesini "bir sigorta" olarak görmektedir.⁸⁹

Saddam Hüseyin, 1975'te 250.000 kadar Kürdü güvenlik gerekçesi ile kuzeyden güneye göç ettirmiştir. İşgal güçlerinin denetiminde hazırlanan

⁸⁹ ÖZDAĞ, Ümit : Türkiye Kuzey Irak ...a.g.e., s. 162

geçici Irak anayasasına konulan bir madde ile yerlerinden edilen Kürt ve Türkmenlerin Kerkük'e dönmelerine imkan sağlanmıştır. Ekonomik olarak desteklenen 2007 yılında Kerkük'ün geleceği oylanacağından, Kürtler, Kerkük'ün demografik yapısını değiştirmek için ellerinden geleni yapmaktadırlar.

1.4.2. Sosyal Yaşam

Dört asıra yakın Türk idaresinde kalan Irak'ın genelinde olduğu gibi, Kürt bölgesinde yaşayan insanların bir çok özelliği, Anadolu insanı ile benzerlikler taşımaktadır. 80 yıl öncesinde, Gaziantep'ten, Urfa'dan farkları olmayan Musul, Erbil gibi şehirler, çeşitli baskılara rağmen hala benzerlikler taşımaktadır. Türkiye sınırlarına yakın bölgelerde halkın normal antenlerle, daha güneye inildikçe çanak antenlerle Türk televizyonlarını izlemesi bunu göstermektedir. Türk sanatçıların eserlerini çarşı pazarlarda çalmaları, çok satmaları bölge halkının Türk kültürüyle olan kaynaşmışlığının belirtileridir.

Irak halkı asırlardan beri kabilevi bir yaşantıya sahiptir. Petrol gelirlerinin artışına paralel olarak şehirleşmede görülen artışa rağmen, bu yapının bugün de devam ettiğini söylemek mümkündür. Özellikle merkezden uzak kuzey batı ve güney bölgelerinde bu durum daha belirgindir.⁹⁰

Kabilevi otonom toplum yapısı, kabileler arası çatışmalara ve merkezi otoriteye karşı verilen mücadelelere zemin oluşturmuştur. Şehirleşme ile birlikte yerleşik hayat, kabilevi toplum yapısını sarsmakla birlikte, mevcudiyetini ortadan kaldırmamıştır. ABD'nin Irak'a olan müdahalesine gösterilen direniş, kabilevi-aşiret toplum yapısının zayıf da olsa sürmekte olduğunun göstergesidir. Direniş grupları, bazı aşiretlerle birlikte anılmaktadır.

⁹⁰ İZZETİ, İzzetullah: İran ve Bölge...a.g.e., s. 13

Kırsal alanda olduğu gibi, kent yaşamında da aşiret düzeni devam etmektedir. Barzani, mensuplarına alışveriş kuponu vererek geçimlerini sürdürmelerini sağlamaktadır.⁹¹

Saddam döneminde dağdan inmeleri ve sabit yerleşimlerde ikamet etmeleri karşılığında aldıkları maaşlar, bölge insanını tembel ve para gözlü yaptığı ileri sürülebilir. Petrolden, sınır kapısı gelirinden, kaçakçılıktan ve sınırlı tarım ve hayvancılıktan temin edilen gelirle halk ilkel köy koşullarında yaşamaya devam etmektedir. Son zamanlarda bölgede yaşanan ekonomik canlanma, küresel politikalar sonucu bir Kürdistan devleti yaratma amacıyla olan güçler tarafından yapılan yardımlarla mümkün olmuştur.

Kürtler, Musul, Erbil ve Kerkük hattının kuzeyinde yaşamaktadırlar. Kendi içinde iki bölgeye ayrılır; Behdinan bölgesi, Türkiye sınırlarına yakın olan ve KDP'nin (Barzani'nin), Soran bölgesi İran sınırlarına yakın olan ve KYB'nin (Talabani'nin) bölgesine verilen isimlerdir. Büyük Zap suyu bu iki bölge arasında sınır oluşturur. Bölgede konuşulan dil de Behdinan ve Soran Kürtçesi olarak adlandırılır. Behdinan Kürtlerinin konuştuğu lehçe ile Türkiye'de konuşulan Kırmanç Kürtçesi benzerlik gösterir. Soran Kürtlerinin lehçesi ise, İran Kürtlerinin Kürtçesi ile aynıdır. İki Kürt grup birbirlerinin karşılıklı konuşmalarını anlamakta zorlanmaktadırlar. Bölgede konuşulan Kürtçede sekiz bin civarında kelime olduğu hesaplanmaktadır. Kürtleri ayrı bir millet yapmaya çalışan batılılar, Kürtlere tarih ve dil yaratma çabalarına Kürdoloji enstitüleri ile aralıksız devam etmektedirler.

Irak'ın genelinde, şehirleşmeye rağmen aşiret yapısı muhafaza edilmektedir. Araplar arasında yaygın ve etkin olan yerleşik aşiretler olduğu gibi Kürt bölgesinde de aşiretler bulunmaktadır. Kürt bölgesinin önde gelen aşiretleri şunlardır.⁹²

⁹¹ Hüsnü MAHALLİ, SKY Türk, "Ne var Ne yok , Serdar Akinan" (15.12.2005) "...Barzani aşiret mensuplarının % 70'inin memur olarak Barzani'ye çalıştıklarını belirtmektedir..."

⁹² Irak Ülke El Kitabı, ..a.g.e.,. s.4-18

Barzan Aşireti; Dohuk, Zap suyu kuzeyi, Selahaddin bölgelerinde yerleşik, nüfusu 50-60 bin dolayındadır.

Balaktan Aşireti; Erbil, Diyana, Revandüz bölgelerinde yaşarlar. Nüfusu 27 bin civarındadır.

Ako Aşireti; Süleymaniye bölgesinde bulunurlar. Nüfusu 25-30 bin dolayındadır.

Bervari aşireti; Türkiye- Irak sınırı ile Dohuk-Zaho arasında kalan bölgede yerleşik olan aşiretin nüfusu 35-40 bin civarındadır. 2000 kadar silahlı peşmerge çıkarabilmektedir.

Cabbari Aşireti; Süleymaniye, Kerkük, Leylan'da yerleşik aşiretin nüfusu 25 bin dolayındadır. Mensuplarının çoğunluğu silahlıdır.

Bradost Aşireti; Sadece silahlı gücü 20 bin civarındadır.

Caf Aşireti; Kerkük, Süleymaniye, Germiyan bölgelerinde yerleşik aşiret, 30 kabileden meydana gelir. 5-6 bin civarında silahlı gücü bulunur ve bir kısım mensubu İran'da yaşamaktadır.

Doski Aşireti; Musul –Dohuk arasında yerleşik olan aşiretin üyeleri civarlarındaki 137 köye dağılmıştır. 60 bin kadar mensubu bulunmaktadır.

Dizayi Aşireti; 2-3 bin silahlı gücü bulunan aşiret Erbil , Mahmur bölgesinde yerleşiktir.

Galali Aşireti; 3 bin ila 3 bin beşyüz aileden oluşmaktadır. Halepçe, Derbendikan, Erbil bölgelerinde yerleşiktir. 500 silahlı gücü olduğu değerlendirilmektedir.

Herki Aşireti; Behdinan ve Soran olarak iki kola ayrılır. 50 bin mensubunun 10 bin kadarı silahlı güçtür.

Guli Aşireti; Şafi mezhebine bağlı, Dohuk, Zaho bölgesinde yerleşiktirler. Mensupları 20-25 bin civarındadır.

Humavend Aşireti; Süleymaniye'de yerleşiktir.

Mizuri Aşireti; 25-30 bin kişiden oluşan aşiret, Dohuk, Erbil, Süleymaniye, Kandil Dağı bölgesinde yerleşiktirler.

Sindi Aşireti; Zaho kuzeyi, Hezil Çayı ve Habur arasında ki bölgede yerleşik olan aşiret 70-80 bin civarındadır.

Reykani Aşireti; Şafi mezhebine bağlı, 12-15 bin kişiden oluşan aşiret Dohuk ve Hakkari'nin güneyi bölgelerinde yerleşiktir.

Surçi Aşireti; Dohuk, Erbil, Musul, Şaklava, Soran'da yaygın olarak bulunurlar. 65 bin mensubu ve 35 bin civarında silahlı gücü ile en güçlü aşiretlerden biridir. Libya, Suudi Arabistan ve Suriye bağlantıları vardır.

Süleyvani Aşireti; Dohuk ve Zaho çevresinde 65 civarında köyü bulunan şafi mezhebine bağlı aşiretin 35-40 bin civarında mensubu bulunmaktadır.

Şerafani aşireti; Dohuk bölgesinde yerleşiktir.

Zengene Aşireti; 100 bin civarında mensubu olan aşiret, Kerkük, Derbendikan, Kifri bölgelerinde yerleşiktir. İki kola ayrılmıştır ve mensuplarının çoğu silahlıdır.

Zebari Aşireti; 29 bin dolayında mensubu olan aşiret, Dohuk, Erbil, Musul civarında yerleşiktir.

Ataerkil aile düzeni, özellikle kırsal kesimde devam etmektedir. Irak genelinde ailelerin ortalama çocuk sayısı beş ve üzeridir. Kürt bölgesinde bu oranin daha fazla olduğu değerlendirilmektedir.⁹³

Toplumun değer yargıları ve hukuk anlayışı hakkında, trafik kazalarında takınılan tutumlar bir fikir vermektedir. Trafik kazasında ölen şahsın ailesine ya para, ya da bir kız teklif edilmektedir. Anlaşma sağlanamazsa trafik kazasına neden olan öldürülmektedir.⁹⁴

⁹³ Irak Ülke El Kitabı, ..a.g.e., s.4-6

⁹⁴ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye..a.g.e., s. 33

Bölgede sosyal ve siyasal alanda hızlı bir değişim yaşanmaktadır. Yaşanan bu adımların tamamı yabancı kaynaklar tarafından desteklenmektedir. Özellikle yabancı misyonerlerin yoğun faaliyet gösterdiği Kuzey Irak'ta oluşturulan sivil inisiyatif gruplarının tamamı başka ülkeler tarafından organize edilmektedir. Erbil'deki Terziler Odası bile sivil toplum kuruluşu olarak yabancı kaynaklardan beslenmektedir. Kadın ve çocuklara yönelik sivil toplum kuruluşlarının sayısının bölgede 300'ü bulunduğu ileri sürülmektedir. 30 kişiden oluşan millî takımın malzemeleri ve topları yurtdışından yardım olarak gelmektedir.⁹⁵

Irak'ta sosyal yaşam, nüfusun toplandığı nehir kenarlarında gelişmiştir. Bağdat, Basra ve Musul ekonomik, siyasi gücü elinde bulunduran ve nüfusu bir milyonu aşan, tarihi derinliği olan stratejik önemi bulunan şehirlerdir. Musul, bir taraftan Irak Kürt Bölgesi ile Cezire arasında, diğer taraftan Halep ve Akdeniz arasında kilit noktadadır. Şehir sakinleri Güney Araplarından çok, Suriye Araplarına yakındırlar.⁹⁶

1.4.3. Din

Irak genelinde; yaklaşık % 55'i Şii, % 42'si Sünni olmak üzere toplam nüfusun % 97'si müslümandır. Irak, Ortadoğu'da Şiilerin çoğunlukta olduğu tek Arap ülkesidir. Şiilerin kutsal yerleri; Irak'ın Necef kentinde bulunan Hz. Ali türbesi ile Karbela'da bulunan Hz. Hüseyin ve Abbas'ın türbeleridir. Bağdat'ta bulunan Kazımiye Camii de Şiiler için mukaddestir. Bağdat'taki Abdülkadir Geylani türbesini Sünniler kadar Şiiler de mukaddes kabul etmektedirler. Gayrimüslim olan Süryani, Asuri, Keldani ve Nasturi gibi topluluklar nüfusun % 3'ünü oluştururlar.⁹⁷

Kürtlerin büyük kısmı Şafii, kalan kısmı ise Sünni mezhebindedir. Türkmenlerin % 23'ü Şii mezhebine mensuptur. Behdinan ve Soran Kürtleri

⁹⁵ SÖYLEMEZ, Haşim ; ŞANLI Ufuk: Kuzey Irak'ta...a.g.m., s.13

⁹⁶ İZZETİ, İzzetullah: İran ve Bölge...a.g.e., s. 16

⁹⁷ Irak Ülke El Kitabı, ..a.g.e., s.4-30

arasında kısmen inanç farklılıkları vardır. Her iki Kürt grup da Şafii mezhebinden olmakla beraber, Behdinan Kürtleri Nakşibendi, Soran Kürtleri Kadiri tarikatlarına yakındırlar.⁹⁸

Irak'ın Kuzeydoğu bölgesinde yaşayan Türkmenlerin, Kerkük ve Erbil şehirlerinde de önemli bir miktarda nüfusları bulunmaktadır. Türkmenlerin çoğunluğu Sünnidir. Toplumsal kimliklerini korumaya çalışan Kürtlerin de çoğunluğu Sünnidir.

Irak'ta nüfusun %3'ünü oluşturan Hristiyanların en büyük kilisesi Keldani Kilisesinin 600 bin üyesi bulunmaktadır.⁹⁹ Hristiyan toplulukları ise Süryani Katolikleri ve Ortadokslar, Ermeniler ve Rum Ortadokslardır.

Irak'ta 1947 sayımına göre Yahudilerinin nüfusu 118 bin olarak belirlenmiştir. Bunlar daha ziyade Bağdat, Musul ve Basra'da yaşamaktaydılar. Yahudilerin büyük kısmı 1960 yılına kadar İsrail'e göç etmişlerdir. Halihazırda Irak'ta 5 bin civarında Yahudi yaşamaktadır.¹⁰⁰

Sincar Dağı eteklerinde yaşayan Yezidiler, kapalı bir toplumdur. Arapça ve Kürtçe konuşurlar. Dışarıdan kimseyle evlenmezler. Bazı Kürt aşiretlerin Yahudilerle yakınlıkları bulunduğu ileri sürülmektedir.¹⁰¹

1.4.4. Eğitim ve Öğretim

Irak'ın genelinde okuma-yazma oranı %58'dir. Irak'ın genelinde 13, Kürt bölgesinde ise 3 üniversite bulunmaktadır. Söz konusu 3 üniversite,

⁹⁸ Irak Ülke El Kitabı, ...a.g.e., s.4-18

⁹⁹ İZZETİ, İzzetullah: İran ve Bölge...a.g.e., s. 15

¹⁰⁰ İZZETİ, İzzetullah: İran ve Bölge...a.g.e., s. 15

¹⁰¹ Hürriyet, Barzani Ailesi Yahudi çıktı, (18.02.2003) "...Kendisi de bir Kürt Yahudisi olan UCLA öğretim üyesi Prof. Yona Sabar, yazdığı kitapta bu iddiaları doğruladı. Hürriyet'ten Sefa Kaplan'ın haberine göre Tarihçi Ahmet Uçar da, Osmanlı arşivlerinde, Sallum Barzani adlı bir hahamın önce Selanik'e, arkasından da Kudüs'e sürgün edildiğine dair bir belge yayımladı. Bilindiği gibi, Molla Mustafa Barzani ile oğlu Mesut Barzani, İsrail'le kurduğu iyi ilişkilerle tanınıyor ve İsrail öteden beri Irak Kürtleri'nin bağımsızlığını destekliyor.

Dohuk, Selahattin ve Süleymaniye’de bulunmaktadır. Eğitim ve öğretim Arapça ve Kürtçe yapılmaktadır.

Aksiyon dergisinde yer alan bir incelemede ise, Nüfusu 1.500.000 olan Süleymaniye’de, Süleymaniye Üniversitesi’nin yanında Koyi ve Amerikan Üniversitesi de bulunmaktadır. Amerikan Üniversitesinin muhtemelen 2006 yılında eğitime başlayacağı haberleri basında yer almıştır. Burada görev yapan öğretim görevlileri genelde Kürtler ve yabancılardan oluşuyor. İngiliz, Amerikalı, İsveçli ve Koreli akademisyenler önde gelenlerdir. Dünya Üniversiteler Birliği üyesi olan Selahattin Üniversitesi Irak’tan bağımsız olarak bir eğitim programı uygulamaktadır. Türkiye, Suriye, İran, Lübnan ve Ürdün’den gelen öğrencilerin okuduğu üniversitede kullanılan dil ise Kürtçe ve İngilizcedir. Sayıları çok az olsa da Avrupa ülkelerinden yüksek lisans yapmak için gelenler de bulunmaktadır.¹⁰²

Irak’ın 1932’de Milletler Cemiyeti’ne üye olmasıyla Türkmen dilinin tüm Türkmen bölgelerindeki okullarda serbest bırakılması, Irak yönetimi tarafından kabul edilmiştir.

Bölgede Kürtlerin ona yakın TV ve radyoları bulunmaktadır.¹⁰³ Ekonomik sıkıntı çekilmesine rağmen, politik gruplar kendi yayınlarını çıkarmaktadırlar. Günlük, haftalık ve aylık olarak çıkan yayınların sayısı otuzu bulunmaktadır.¹⁰⁴

Aksiyon Dergisinde yer alan bir incelemede ise günlük ve haftalık yayın yapan gazetelerin sayısının, mahalli gazete hüviyetinde olsa da bütün Kuzey Irak’ta 150 civarında olduğu belirtilmektedir.¹⁰⁵

Türkmenlerin, Kürtlere nazaran eğitilmiş ve kültürlü olmalarına rağmen basın ve radyo ,TV yayınları yeterince etkin değildir. Türkmeneli radyo ve

¹⁰² SÖYLEMEZ, Haşim ŞANLI, Ufuk: “Kuzey Irak’ta..” a.g.m., s.14

¹⁰³ Irak Ülke El Kitabı, ..a.g.e., s.4-36 (Bu kanallar; Gulan radyo ve TV, Herim TV, Kürdistan TV, KDP’nin sesi radyosu, Dengi Rızgari radyosu, vb...)

¹⁰⁴ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye..a.g.e., s. 33

¹⁰⁵ SÖYLEMEZ, Haşim ŞANLI, Ufuk: “Kuzey Irak’ta..” a.g.m., s.14

TV, Erbil ve çevresi dışında izlenememektedir. Türkmenler, günlük, haftalık ve aylık gazete ve dergiler yayınlamaktadırlar.¹⁰⁶

KYB ve aynı zamanda Irak Devlet Başkanı olan Talabani'nin şehri Süleymaniye'de yaşayan ailelerden en az bir kişinin Avrupa'ya gitmiş olmasının verdiği kültürel etkiden olsa gerek, Süleymaniye, Kuzey Irak'taki diğer şehirlere nazaran daha temiz, düzenli ve modernidir.¹⁰⁷

1.5. Bölgenin Askeri Durumu

Hüsnü Mahalli, Kürtlerin 100.000 silahlı peşmergesi bulunduğunu söylemektedir. Saddam öncesi hafif silahları olan peşmergeler, şimdi Saddam'ın ağır silahlarına sahiptirler.¹⁰⁸

Şubat 1992'de KYB bölgesi Süleymaniye'de kurulan askeri akademi ilk mezunlarını Eylül 1992'de vermiş, böylece düzenli ordu kurma çalışmalarının temeli atılmıştır. KDP de Ekim 1992'de Selahaddin'de "Peşmerge İşleri Genel Komutanlığı" nı kurmuştur. Bu komutanlık peşmerge işleri bakanlığına bağlanmıştır. Zaho'da Polis akademisi kurulmuş, sivil emniyet işlerine bakan polis teşkilatının merkezi Erbil'e alınmıştır. Geçmişte Irak ordusunda görev alan Kürt asıllı subaylar tarafından "Kürdistan İstihbarat Teşkilatı" kurulmuştur.¹⁰⁹

Talabani ve Barzani peşmergeleri, gerilla düzeninden çıkarak düzenli ordu haline dönüşme çalışmalarına devam etmektedirler. KDP ve KYP'ye bağlı peşmergelerin katıldığı, Şubat 2006'da, Saddam döneminde kimyasal silahlarla 5 bin kişinin katledildiği Halepçe'de, ilk kez ağır silahlı bir tatbikat yapılmıştır. Rus yapımı T-54/55 tankların da kullanıldığı Halepçe yakınlarındaki askeri tatbikatın haberini yapan AP haber ajansı, 'iki idareyi

¹⁰⁶ Irak Ülke El Kitabı, ..a.g.e., s.4-38 (Bu kanallar; Tert TV, Kerkük TV,Türkmeneli radyosu, Süleymaniye'de FM radyosu. Türkmeneli gazetesi, Kardeşlik bülteni, Türkmeneli bilteni, Doğuş bülteni, Yeni Kuşak dergisi, Gökbörü dergisi..vb...)

¹⁰⁷SÖYLEMEZ, Haşim ; ŞANLI, Ufuk:Kuzey Irak....a.g.m., 14

¹⁰⁸ Hüsnü MAHALLİ, SKY Türk, "Ne var Ne yok-Serdar Akinan'ın programı" (15.12.2005)

¹⁰⁹ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye, Kuzey ...a.g.e., s. 101

birleştirerek siyasi birliğini sağlayan Irak Kürtleri'nin askeri olarak da ortak hareket etmeye başladıklarını duyurmuştur.¹¹⁰ Bu gibi haberler basında yer bulmakla beraber, Talabani ve Barzani arasındaki mevcut soğukluğun, KYB ve KDP güçlerinin tek komuta merkezi altında toplanmasını engellediği değerlendirilmektedir.

¹¹⁰ Yenişafak, (24.02.2006) “...Ortak tatbikat. ve askeri işbirliği..”

İKİNCİ BÖLÜM

IRAK KÜRT BÖLGESİNE İLİŞKİN STRATEJİK ÖNGÖRÜLERE AİT TEMEL DEĞİŞKENLER

2.1. ABD'nin Politikası

Bu coğrafyanın ABD için anlamı, Irak'ın Kuzeyindeki Kürt özerk bölgesinin coğrafi konumu, birinci bölümde izah edilmiştir. Bu kısımda, ABD'nin Ortadoğu ve Kuzey Irak politikalarına yer verilmiştir.

2.1.1 ABD'nin Ortadoğu Politikası

I. Dünya Savaşı sonrası Ortadoğu'yu İngiltere ve Fransa şekillendirmiştir.

ABD'nin Ortadoğu ile ilişkisi, 1930'lu yıllarda petrol şirketlerinin girişimleri ile başlamıştır.

1945'te II. Dünya Savaşının bitmesi ile iki kutuplu hale gelen uluslararası sistemin önemli mücadele alanlarından biri, Ortadoğu olmuştur. Savaşın hemen sonrasında Sovyetlerin İran'dan askerlerini çekmekte isteksiz davranması, Türk Boğazları'ndan üs ve Doğu Anadolu'dan toprak taleplerinde bulunması, Yunanistan'daki komünistleri desteklemeleri Sovyet tehdidini gözler önüne sermeye yetmiştir. 1947'de İngiltere'nin teklifini kabul eden ABD, Yunanistan ve Türkiye'ye askeri ve ekonomik yardım yapılmasını benimsemiş ve bu politika Truman Doktrini olarak anılmıştır.¹¹¹

ABD, 1947'de Suudi Arabistan ile üs, Bahreyn ile liman kolaylığı sağlayan anlaşmalar yapmış, Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya alınmasını sağlamıştır. Türkiye, Sovyetlerin güneye sarkarak petrolü tehdit etmesine karşı önemli bir engel olarak görülmüştür.

¹¹¹ ARI, Tayyar: 2000'li yıllarda Basra Körfezinde Güç Dengesi, Alfa Yay., İstanbul 1999, s.66

İsrail Devleti 14 Mayıs 1948'de kurulmuş ve ilk tanıyan ABD olmuştur. İsrail Devleti'nin kurulması, Ortadoğu'daki istikrarsızlıkların ana kaynağını oluşturmuştur. Ortadoğu'daki en önemli sorun; Arap-İsrail mücadelesinden kaynaklanan Filistin sorunudur.

ABD'nin teşvik ettiği ve Türkiye'nin öncülüğünü yaptığı Ortadoğu'da savunma İttifak sistemini hayata geçirecek girişimler olarak Türkiye ve Irak 24 Şubat 1955'te Bağdat Paktını kurmuşlardır. Sırasıyla, İngiltere-Pakistan ve İran, Bağdat Paktına katılmışlardır. (1958'de Irak'ın ayrılması ile adı "CENTO" olmuştur.) George Kennan tarafından ortaya atılan ve Sovyet tehdidine karşı "çevreleme politikası" olarak anılan teori gereği, Ortadoğu çemberindeki boşluk tamamlanmıştır.

Sovyet tehdidi ve patlak veren Süveyş Krizi nedeniyle ABD, Ortadoğu'yu savunacağını 1957'de Eisenhower Doktrini ile açıkça ilan etmiştir. Bu doktrine göre,

"Uluslararası komünizmin kontrolündeki herhangi bir devletin saldırısına uğrayan Ortadoğu devletlerini, askeri güç de dahil gerekli her türlü araçla koruyacağını ve bu doğrultuda askeri yardım yapacağını ilan etmektedir."¹¹²

1970'lerde uluslararası ilişkilerde yaşanan yumuşamaya bağlı olarak ABD Başkanı Nixon, 18 Şubat 1970'te Kongreye gönderdiği bir raporla politika değişikliğini ilan etmiştir. Nixon Doktrini olarak tarihe geçen bu politika, iki kutuplu yapının sona erdiğini ve bunun kalıcı bir barışın egemen olduğu yeni bir uluslararası yapı oluşturulması için fırsat olduğunu vurgulamıştır. Nixon Doktrinin özü, ABD, özgür ulusların savunulmasında askeri ve ekonomik tedbirlerin alınmasında tek başına hareket etmeyecek, yükün bir kısmını ABD'nin dost ve müttefikleri yükleneyecektir. ABD doğrudan askeri müdahalede bulunmayacak, bunun yerine askeri ve ekonomik yardımda bulunacaktır. Doktrin gereği İran ve Suudi Arabistan'a silah transferinin artırılmasını öngören "İki Ayaklı" (Twin Pillar) politika

¹¹² YILMAZ, Türel: **Uluslararası Politikada Ortadoğu**, Akçağ Yayın., Ankara, 2004, s. 106

uygulamaya konulmuştur. Böylece Ortadoğu'da İngiltere'nin çekilmesi ile ortaya çıkan boşluk ABD tarafından doldurulmuştur.¹¹³

1979 Şubatında İran Şahı'nın devrilerek yerine Şii yönetiminin gelmesi, Sovyetler Birliği'nin 27 Aralık 1979'da Afganistan'ı işgali¹¹⁴, Ortadoğu ülkelerini tedirgin etmiştir. ABD açısından, Ortadoğu'da önemli bir müttefik olan İran'ın eksilmesi yanında, İran Şii yönetiminin Ortadoğu ülkeleri için ciddi tehdit olarak ortaya çıkması ABD'yi yeni politika arayışlarına itmiştir. İran'ın ABD yörüngesinden çıkmasıyla ABD'nin İki Ayaklı politikası fiilen sona ermiştir. Diğer taraftan ABD'nin petrole olan bağımlılığının getirdiği yeni bir sorun da ortaya çıkmıştır. ABD Başkanı Carter, petrolün savunulmasında ve güvenliğinin sağlanmasında ABD'nin gerekirse doğrudan askeri gücünü kullanacağını belirtmiştir. Savunma Bakanı Brown, Ortadoğu'daki petrolün güvenliğinin sağlanmasının ABD'nin yaşamsal çıkarları ile yakından ilgili olduğunu, gerekirse askeri güç dahil her yola başvuracaklarını açıklamıştır. Brzezinski; Ortadoğu'nun Batı Avrupa ve Uzak Doğu kadar önemli bir stratejik bölge haline geldiğini, üç bölgeden birine yönelecek bir tehdidin derhal diğer ikisinin güvenliğini de tehdit eder hale geleceğini açıklamıştır. 23 Ocak 1980'de ABD Başkanı Carter;

“Basra Körfezi'ndeki denetimi ele geçirmek amacıyla herhangi bir yabancı güç tarafından yapılacak müdahale ABD'nin yaşamsal çıkarlarına bir saldırı olarak dikkate alınacak ve böyle bir saldırıya askeri güçte dahil her türlü araçla karşı konacaktır.”¹¹⁵

açıklamasıyla Carter Doktrinini ilan etmiştir. ABD böylece, Ortadoğu'daki müttefik ve dost ülkelerin savunulmasına ve ABD'nin savunma

¹¹³ ARI, Tayyar: 2000'li yıllarda Basra...a.g.e., s. 72

¹¹⁴ Haydar ÇAKMAK, Uluslar arası Krizler ve TSK, Platin Yayınları, Ankara, 2004, s. 214, “Sovyetler Birliği'nin Aralık 1979'da Afganistan'ı işgali, 9 yıl sürecektir bir maceraya atılmasına; Sovyetlerin dağılmasına varan gelişmelere ve hem iç ve hem de dış etkilere maruz kalmasına sebep olmuştur...”

¹¹⁵ ARI, Tayyar: 2000'li yıllarda Basra...a.g.e., s. 169

harcamalarının artırılmasına karar vermiştir. ABD Savunma Bakanı Harold Brown 20 Şubat 1980’de,

“Eğer Batılı sanayileşmiş ülkeler ve müttefiklerimiz Körfez’deki enerji kaynaklarından mahrum bırakılırsa bu hem onların hem de Dünya ekonomisinin felaketine sebep olacaktır.”¹¹⁶

şeklinde açıklama yaparak konunun önemine dikkat çekmiştir.

Sovyetler’in Afganistan işgali ve İran’ da Şii yönetiminin işbaşına gelmesi üzerine Carter döneminde Körfez güvenliğini sağlamak, bölgedeki yaşamsal önemdeki ABD çıkarlarını korumak üzere Aralık 1979’da Acil Müdahale Ortak Görev Gücü (Rapid Deployment Joint Task Force, RDJTF) oluşturulmuştur. 200.000 hazır kuvvetten ve 100.000 yedekten oluşan ve merkezi Florida’da bulunan bu güç, Dünyanın neresinde olursa olsun müdahale edebilecek yetenekte oluşturulmuştur. Çöl koşullarında savaşma yeteneğine sahip, hareket kabiliyeti yüksek ve nitelikli bu güç, Körfez Bölgesinin güvenliğini sağlayacak, siyasal girişimlerin yanı sıra gerektiğinde müdahalede bulunabilecektir.¹¹⁷

Ocak 1981’de ABD Başkanı seçilen Reagan, çevreleme politikasının önderliğini daha sert ve aktif bir şekilde yapacağını açıklamıştır. Savunma bütçelerini iki misline çıkarmıştır. RDF’nin en önemli işlevi, ABD’nin bölgedeki çıkarlarını ve petrol ithalatını güvenceye almaktır. RDF’nin bütçesi ve ABD’nin Ortadoğu’daki askeri müttefikleri İsrail, Pakistan ve Türkiye’ye askeri yardımın artırılması kararlaştırılmıştır. ABD polislik görevi yanı sıra, Körfez Bölgesinde rejimlerin değişmesiyle sonuçlanacak kriz durumlarına müdahale etmeyi düşünmektedir. Savunma Bakan Yardımcısı Francis J. West ; Çevik Kuvvetin amacının Ortadoğu’ya ciddi bir tehdit söz konusu olduğunda Bölgeyi korumak olduğunu, diğer amaçlarının ise;

¹¹⁶ ARI, Tayyar: 2000’li yıllarda Basra...a.g.e., s. 170

¹¹⁷ ARI, Tayyar: 2000’li yıllarda Basra...a.g.e., s. 172

“İsrail’in güvenliğini ve bölgede barışın sürekli olmasını sağlamak, Radikal devletlerin saldırılarına karşı, Suudi Arabistan , Umman, Ürdün ve Mısır gibi ılımlı Arap devletlerini desteklemek, ılımlı Arap ülkelerini iç ayaklanma veya yıkıcı faaliyetlere karşı desteklemek ve Körfez’de olabilecek bir Sovyet işgalini caydırmak” ¹¹⁸

olduğunu açıklamıştır.

ABD askeri gücünü konuşlandırmakta kolaylıklar aramış, ancak bölge ülkelerinin isteksizliği ile karşılaşmıştır. Ocak 1981’de Taif’te düzenlenen İslam Konferansında Suudi Arabistan Müslüman ülkelere süper ülkelerle ittifaklar kurmamaları çağrısında bulunmuştur. Kuveyt Dışişleri Bakanı Şeyh Sabah El Ahmet El Sabah’ın o günlerde hayli ilginç bir konuşma yapmıştır;

“..Bizi kime karşı savunma? Ülkemizi kim işgal ediyor? Bizi savunmasını kimseden istemedik. Bununla beraber; kolaylık tesisleri isteyen gemiler çevremizde dolaşıp duruyor. Bu durum bir bakıma, iki yönetmenli (Rusya ve ABD) bir filme benziyor. Film nasıl sona erecek? Belki, iki süper güç anlaşarak. Pekala, bu petrol sahaları bize aittir, diğerleri de size. Bölgeyi buradan şuraya ikiye böleceğiz. Sorun böyle mi son bulacak?” ¹¹⁹

ABD askeri gücüne topraklarında üs vermekte direnen Ortadoğu’lu ülkelerin, Saddam’ın Kuveyt’i işgali ile bu kolaylıkları vermekte tereddüt etmedikleri görülmüştür. Suud ve Kuveyt’li yöneticiler, ABD stratejileri karşısında oyunun bir parçası olmuşlardır.

RDJTF Komutanlığının (REDCOM) adı 1 Ocak 1983’te ABD Merkezi Komutanlığı (CENTCOM) olarak değiştirilmiştir. CENTCOM’a bazı kolaylıklar sağlayan anlaşmalar, Umman, Kenya ve Somali ile yapılmıştır. 1990’ların ortalarında, CENTCOM’un sorumluluk alanı, Kuzey Doğu Afrika ve Güney

¹¹⁸ ARI, Tayyar: 2000’li yıllarda Basra...a.g.e., s. 177

¹¹⁹ ARI, Tayyar: 2000’li yıllarda Basra...a.g.e., s. 174

Batı Asya bölgesini kapsamaktadır. Körfez Krizi sonrası ABD'ye üs vermekte zorlanan ülkelerle ABD arasında, ABD askerine kolaylık sağlayan bir dizi anlaşma, Kuveyt, Bahreyn ile 1990'da, Katar ile 1992'de imzalanmıştır. Suudi Arabistan ve BAE ile de anlaşmalar dizisi sürdürülmüştür.¹²⁰ Tek süper gücün bulunduğu ve çıkarlarını sınırlandıracak bir başka gücün bulunmadığı yeni bir Dünya düzeni söz konusudur. Yeni dünya düzeni kavramını ilk kullanana dair değişik iddialar ortaya atılmıştır. 1985'te Peru maliye Bakanı Alva Castro, 1990'da Gorbaçov, 1992'de Kissinger kullanmıştır.¹²¹

ABD'nin Ortadoğu'daki ekonomik çıkarlarının temelini, sanayileşmiş Batı ülkelerinin gereksinimi olan petrol oluşturmaktadır. 1973 petrol ambargosu ile, 1.7 dolar olan petrol, 11.6 dolara kadar yükselmiştir. İran-Irak savaşı ile 13 dolardan 21 dolara, Irak'ın Kuveyt işgali ile 21 dolardan 40 dolara çıkmıştır. 2006 yılı itibarı ile petrol fiyatları 70 doları görmüştür. ABD, Almanya, İngiltere, Japonya ve Fransa, petrol ithalatlarının bir bölümünü bu bölgeden karşılamaktadırlar. Dünya petrol rezervlerinin %65'inin, doğal gaz rezervlerinin yarısına yakınının bu bölgede bulunduğu göz önüne alındığında bu durum daha açıklıkla anlaşılabilir. Dolayısıyla ABD ve ABD'nin batılı müttefikleri için bu petrol kaynaklarının güvenliği hayati önem taşımaktadır.¹²²

ABD bölgeye yaptığı müdahalelerle bölgedeki çıkarlarını korumak için bazı doktrinler ortaya koymuştur. ABD, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Basra körfezinin güvenliğini dış siyasetinin önceliklerinden biri olarak kabul etmiştir. Öncelikle körfez bölgesinin sahip olduğu doğal kaynakların (petrol ve doğalgaz) batıya düzenli ve makul bir fiyatla akışı ABD'yi bölgeyle ilgilenmeye sevk etmiştir.¹²³ Bunun yanında, İsrail'in güvenliğinin¹²⁴

¹²⁰ ARI, Tayyar: 2000'li yıllarda Basra...a.g.e., s. 178

¹²¹ Burcu BOSTANOĞLU, Türkiye-ABD İlişkilerinin Politikası, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 1999, s. 307

¹²² ARI, Tayyar: 2000'li yıllarda Basra...a.g.e., s. 58

¹²³ PAMİR, Necdet: "Küresel Enerji Politikaları", **Türkiye IV.Enerji Sempozyumu, Küresel Enerji Savaşları Ulusal-Kamusal Enerji Politikaları**, Milli Kütüphane-Ankara, 10-12 Aralık 2003, s. 88-91, "...ABD için Ortadoğu petrolünün önemi, AB için olduğundan kat be kat daha azdır..."...Ahmet K. HAN, "...ABD'nin amacı petrole el koymak değildir, özellikle petrolü elinde tutmak değildir. ABD'nin amacı küresel ekonomide kendisiyle rekabet eden diğer kutupların rekabet gücünü kontrol etmektir..."

sağlanması¹²⁵, Sovyet Rusya'nın bölgede etkinlik kurmasının engellenmesi ve bölgede kurulan dengenin ABD aleyhine bozulmasının engellenmesi ABD'nin bölgedeki temel amaçları olmuştur. ABD yabancı bir gücün Ortadoğu'da etkinlik kurmasına izin vermeme politikasına devam etmektedir. ABD, bölgedeki "hayatî çıkarlarını" tehlikede görürse, dünya kamuoyunu ve uluslararası hukuku dikkate almayacağını göstermiştir. Körfez Savaşı ve 2003 Irak müdahalesi bunu ispatlamıştır.¹²⁶

Fransa'nın eski Ankara Büyükelçisi Eric Rouleau; ABD'nin Irak'ın tecrit edilmesi politikalarından taviz vermemesinin asıl amacının Saddam'ı devirmek olmadığını, tecrit ile Irak petrolünün dünya piyasalarına girmesinin engellendiğini söylemektedir. Eğer Irak petrolü dünya piyasalarına çıkarsa, petrolün ucuzlayacağı, petrolün ucuzlamasının ise, Kuveyt ve Suudi Arabistan'ın ABD'den satın aldıkları 30 milyar dolar tutarındaki silah bedelini ödeme zorluğuna neden olacağına ve ABD'nin rakipleri Almanya ve Japonya'nın ekonomik rekabet şanslarının artacağına bağlamaktadır.¹²⁷

Büyük Ortadoğu Projesi (BOP)

Ortadoğu teriminin kullanımı II. Dünya Savaşı başlamadan hemen önce yeni bir değişime uğramıştır. Bu sıralarda Mısır'da konuşlu olan İngiliz Komutanlığı'nın sorumluluğuna verilen bölge Ortadoğu diye anılmaya başlamıştır. Söz konusu Komutanlığın sorumluluk alanında Libya, Sudan, Mısır, bugünkü Levant ülkeleri (İsrail, Ürdün, Suriye, Lübnan), Irak, Arabistan, günümüzün Körfez ülkeleri, İran ve Türkiye yer almaktaydı. Buna ilave olarak batıdaki Cezayir, Fas ve Tunus ile doğudaki Afganistan ve Pakistan da politik

¹²⁴ DAVUTOĞLU, Ahmet: **Stratejik Derinlik**, Küre Yayınları, İstanbul, 2001, s. 347, "...Körfez Savaşının üçüncü önemli hedefi ise İsrail'in uzun dönemli güvenliğinin bir daha tehdit edilemeyecek bir şekilde güvence altına alınmasıdır..."

¹²⁵ YILMAZ, Türel: "Irak Savaşında İsrail'in Politikası" ŞAHİN, Mehmet; TAŞTEKİN, Mesut: **II.Körfez Savaşı**, Platin Yayınları, Ankara 2006, s. 114

¹²⁶ ARI, Tayyar: 2000'li yıllarda Basra...a.g.e., s. 59

¹²⁷ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye, Kuzey ...a.g.e., s. 116

açından Mısır'daki İngiliz Komutanlığı'nın sorumluluk alanıyla birlikte mütalaa edilmekteydi.¹²⁸

Büyük Ortadoğu Projesi kavramının çıkışını Sovyetler Birliği'nin dağılmasına kadar götürülenler bulunmaktadır. Sovyetlerden boşalan yerleri doldurmak için duyulan strateji eksikliği, Ortadoğu'da BOP ile doldurulmak istenmektedir. Büyük Ortadoğu kavramı ilk kez 1995 tarihli "ABD Ulusal Stratejik İncelemeler Enstitüsü" ve "National Force Quarterly" isimli dergilerde yer almıştır. ABD Başkanı Güvenlik Danışmanı Condoleezza Rice, 7 Ağustos 2003'te The Washington Post Gazetesinde yayınlanan "Ortadoğu'yu Dönüştürmek" isimli makalesinde, Ortadoğu'daki siyasi, kültürel ve ekonomik değişimin 22 ülkeyi kapsayacağını dile getirmektedir.¹²⁹

Geleneksel Ortadoğu'nun mücavir alanları olan Kuzey Afrika ülkeleri ile Afganistan ve Pakistan'a ilave olarak Orta Asya ülkeleri de Büyük Ortadoğu bölgesine dahil edilmiştir. Bütün bu bölgenin askeri sorumluluğunun ABD Merkezi Komutanlığı (CENTCOM)'na verilmiş olması, yeni tanımlamanın bazı jeopolitik gerekçelere dayandırıldığını göstermektedir.

Büyük Ortadoğu kavramının pazarlanması, gerçekte ABD ve Avrupa'nın birlikte yürüttüğü ve iki kıtanın ortak çıkarlarının gereği olan bir faaliyettir. Her şeyden önce Büyük Ortadoğu'nun merkezinde bulunan "Yakındoğu", petrol nedeniyle hem ABD hem de Avrupa için önemlidir. Kuzey Afrika ülkeleri, kökten dinci terör ve yasadışı insan göçü gibi nedenlerle ABD'den çok Avrupa'nın endişe duyduğu ve bu nedenle kontrol altında tutmak istediği bölgedir.

Büyük Ortadoğu ülkelerinin genelinde teşkilatlanma, ekonomik entegrasyon, silahların kontrolü ve kollektif savunma anlayışı ve düzenlemeleri çok zayıf ya da yoktur. İslami kültürün yanı sıra, İsrail-Filistin sorunu ve Batılı ülkelerin sömürgeci politikaları, Batı ve özellikle ABD karşıtlığının kolayca yeşerebildiği bir iklim haline gelmiştir. Kökten dinci

¹²⁸ AKAR, Atilla: **Büyük Ortadoğu Kuşatması**, Timaş Yayınları, İstanbul, 2004, s. 20

¹²⁹ AKAR, Atilla: **Büyük Ortadoğu Kuşatması**, ..a.g.e., s. 23

örgütlerin terörü din ortak paydasına oturtarak kitleleri kapsayacak temel bir iktidar vasıtası olarak seçmeleri, İslam'a Batı'da radikalizm ile özdeşleşen bir genelleme ile yaklaşılmasına yol açmıştır. İslamın Batı karşıtlığı konumuna gelmesi, soğuk savaş sonrası NATO'nun işlevsiz kalmasının da bir sonucudur. "Kızıl" tehlike, yerini "Yeşil" tehlikeye bırakmıştır. NATO, kuruluş amacı dışında görevlere hazırlanmaktadır.¹³⁰

Arap milliyetçiliği veya İslami temel üzerine kurulu anti-demokratik rejimler Batı'nın doğal kaynaklar deposu olan bu bölgeye kesintisiz ulaşımını tehdit etmektedirler. Bu nedenle, bu bölgeye de demokrasi ve istikrar getirilmeye uğraşılması, ancak bu çok zaman alacağından ya da belki de hiç mümkün olmayacağından enerji kaynaklarının batıya ulaştırılmasının olası risk tartışmaları yapılmaktadır. Ayrıca, bölgede hızlı bir silahlanma ve kitle imha silahlarına sahip olma yarışı vardır. Buna Akdeniz, Süveyş Kanalı, Türk Boğazları ve Basra Körfezi gibi stratejik ulaşım hatlarının bölgede kesişmesi de eklenince, Büyük Ortadoğu bölgesinin önemi ayrı ve bir bütün olarak ele alınması gerekmektedir.

Amerikan dış politikasındaki stratejik ağırlık merkezinin artık Avrupa olmayacağı, Amerikan üslerinin Doğuya ve güney Doğuya doğru kaydırılmasından da anlaşılabilmektedir. ABD, Avrupa'nın güvenliğini Avrupalılara bırakma niyetindedir. Amerikan stratejisinde önceliğin Büyük Ortadoğu olacağı, Irak'ın işgali ile belli olmuştur.

ABD tarafından özellikle uluslararası terörizme dikkat çekilerek, bu tehdidin ABD'yi vurmasını beklemeksizin yerinde bertaraf edilmesini öngören "önleyici darbe stratejisi benimsenmiştir. Ayrıca global ekonominin gelişmesi ile Amerikan ulusal güvenliği arasında doğrusal bir ilişki kurulmaktadır.¹³¹ Bunun pratikteki anlamı, ABD'nin sadece güvenlik değil, aynı zamanda ekonomik çıkarlarını hedef alan risk ve tehditlerin nerede ise bulunup yok edilmesidir. ABD'nin Büyük Ortadoğu'daki dört temel stratejik amacı, kendi

¹³⁰ AKAR, Atilla: Büyük Ortadoğu Kuşatması, ...a.g.e., s. 54

¹³¹ ÖZTÜRK, Osman Metin: " Askerin ve Silahlı Kuvvetlerin Güncel İşlevi (ABD Örneğinde)", www.jeopolsar.com, (13.02.2006)

yetkililerinin açıklamalarına göre, doğal kaynaklara kesintisiz ve kısıntısız erişim, İsrail'in bekasının sağlanması, kökten dinci terörün önlenmesi ve bölgenin demokratikleştirilmesidir. Genel bir ifade ile, BOP'un temel ayakları, Ortadoğu'da Siyasal, Ekonomik, Toplumsal/Kültürel ve Stratejik dönüşüm olarak sıralamak mümkündür.¹³² Özellikle İsrail'in bekası konusunda ciddi sıkıntılar mevcuttur. Her şeyden önce İsrail'in Araplar tarafından kuşatılmışlıktan kurtarılması ve bu maksatla İsrail'e bölgesel dostlar bulunması gerekmektedir. ABD bu maksatla hem İsrail'e yakın bir bölgede Kürt oluşumuna sıcak bakmakta, hem de Türkiye'nin İsrail'le yakınlaşmasını desteklemektedir. İsraillilerin Kürdistan ile bağları, Türkiye ile büyüyen ittifakından daha büyük değere ve anlama sahip olacağına dair yorumlar da bulunmaktadır.¹³³

ABD'nin NATO Daimi Temsilcisi Büyükelçi Nicholas Burns yaptığı bir konuşmada “ NATO misyonunu değiştirmelidir, Konsept olarak dikkatimizi ve askeri gücümüzü tehdidin olduğu yere teksif etmek zorundayız. NATO'nun geleceği doğuda ve güneyde, yani Büyük Ortadoğu'dadır” demiştir. NATO Genel Sekreteri Hoop ise, NATO'nun büyük Ortadoğu'da rol almasına bütünüyle taraf olduğunu belirtmektedir.¹³⁴

Türkiye, coğrafi konumu itibarı ile Büyük Ortadoğu'nun merkezinde yer almaktadır. Ortadoğu Avrasya'nın kesişme noktasında, Türkiye de Ortadoğu'nun önemli kesişme noktasında bulunmaktadır. Türkiye, Büyük Ortadoğu'da, kuzeyden güneye, batıdan doğuya ya da tersi istikametlerde oluşturulacak tüm politikaları etkileyebilecek durumdadır. Türkiye'nin tarihi, kültürel, ekonomik, siyaset ve güvenlik bağları ile bağlı olduğu Büyük Ortadoğu bölgesinde, içinde Türkiye'nin bulunmadığı gelişmelerin başarısız olacağı değerlendirilmektedir.

¹³² AKAR, Atilla: Büyük Ortadoğu Kuşatması, ..a.g.e., s. 25

¹³³ YILMAZ, Türel: “ Irak Savaşında...a.g.m., s. 134

¹³⁴ AKAR, Atilla: Büyük Ortadoğu ...a.g.e., s. 54

ABD'nin Basra körfezindeki artan varlığı 2003'te en yüksek seviyeye çıkmıştır. ABD Irak'ı bölgedeki çıkarlarına en önemli tehdit olarak görmüştür ve Irak'ı kitle imha silâhlarına sahip olmakla ve El-Kaide gibi terörist örgütleri desteklemekle suçlayarak Irak'a müdahale etmiştir. ABD Dışişleri Bakanı Powel'in sonradan açıklamasına göre, ABD'nin yalan istihbarata dayanarak onbinlerce Iraklının ölümüne sebep olduğu ortaya çıkmıştır.

ABD, 2003 yılında Irak'a yaptığı müdahaleyle körfez bölgesinin merkezine hem askerî hem de siyasî olarak yerleşmiştir. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında belirlemiş olduğu temel çıkarları olan petrolün batıya kesintisiz ve makul bir fiyatla akması, İsrail'in güvenliğinin sağlanması ve yabancı bir gücün bölgede etkinlik kurmasının engellenmesi doğrultusunda elinden gelen her yolu denemiştir.¹³⁵

Bölgedeki büyük devletler dışında küçük devletler de ABD'nin varlığıyla birlikte büyük oranda ABD'nin güdümüne girmiş gibi görünmektedir. Özellikle güvenliklerini ABD'ye ihale etmiş olan körfez ülkelerinin ekonomilerine de ABD'nin çıkarları doğrultusunda yön verilecektir.

ABD, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Basra Körfezinin güvenliğini dış siyasetinin önceliklerinden biri olarak kabul etmiştir. Öncelikle Körfez bölgesinin sahip olduğu doğal kaynakların (petrol ve doğalgaz) batıya düzenli ve makul bir fiyatla akışı ABD'yi bölgeyle ilgilenmeye sevk etmiştir. Bunun yanında, İsrail'in güvenliğinin sağlanması, Sovyet Rusya'nın bölgede etkinlik kurmasının engellenmesi ve bölgede kurulan dengenin ABD aleyhine bozulmasının engellenmesi ABD'nin bölgedeki temel amaçları olmuştur.

1970'lerin başında İngiltere'nin bölgeden çekilmesi ile ABD bölgedeki varlığını daha da arttırmıştır. ABD'nin bölgeye yönelik siyasetine baktığımızda şu görülmektedir; II. Dünya Savaşı'ndan sonra ABD bölgedeki çıkarlarını korumak için yaklaşık her on yılda bir kendi ve batılı müttefikleri aleyhine bozulan dengeyi düzenlemeye girişmiştir. 1947 Truman Doktrini, 1957

¹³⁵ ŞAHİN, Mehmet: “ ABD'nin Basra Körfezi Siyaseti ve Bu Durumun Bölgeye Yansımaları” **TSK Dergisi**, Nisan 2005, sayı 384

Eisenhower Doktrini, 1969 Nixon Doktrini, 1980 Carter Doktrini, 1990-91 Körfez Savaşı, 1993 çifte kuşatma siyaseti ve 2003 Irak müdahalesi ABD'nin Körfez bölgesini de içeren Ortadoğu'yu şekillendirme girişimleridir.

ABD 2003 Irak'a müdahalesiyle bölgedeki "hayatî çıkarlarını" tehlikede görürse, dünya kamuoyunu ve uluslararası hukuku da dikkate almadan tek taraflı hareket edebileceğini göstermiştir. Bu durumun hem uluslararası sistemde hem de bölgede olumsuz yansımaları olacaktır. ABD Irak'a müdahale ederek bölgedeki varlığını artırmış ama, hem dünya kamuoyunda hem de bölge kamuoyunda var olan desteğini tepkiye çevirmiştir.

ABD ve AB'nin önümüzdeki dönemde, Büyük Ortadoğu ve Genişlemiş Avrupa'ya yönelik politikalarını, belki zaman zaman birbirleri ile çatışma içinde uygulayarak güvenliklerini sağlamaya çalışacaklardır. ABD'nin dünya üzerinde hakimiyetini geliştirmeye çalışırken, AB'nin yeni güvenlik stratejisi ile global bir güç olmayı hedeflediği ve ABD'nin karşısına ikinci kutup olarak çıkarak, Genişlemiş Avrupa kapsamında bir güvenlik çemberi oluşturma çabasında olduğu görülmektedir.

ABD'nin, Avrupa ve mücavir bölgesinin AB tarafından kontrol edilmesini bir dereceye kadar kabul ederek, ağırlıklı olarak gayretlerini Büyük Ortadoğu bölgesine teksif edeceği, bu amaçla NATO'dan mümkün olduğu kadar fazla istifade etmekle beraber, gerekirse tek başına da hareket etmekte tereddüt etmeyecektir.

NATO'nun, ağırlık merkezinin doğuya doğru kaymaya devam edeceği¹³⁶ ve önümüzdeki dönemde BİO faaliyetlerinin Orta Asya ve Kafkaslarda canlandırılacağı, Akdeniz Diyaloguna hayatiyet kazandırılacağı ve Afganistan'a ilave olarak Irak'ta da görev üstleneceği ihtimal dahilindedir.

Özellikle, 11 Eylül'ü takip eden süreçte, İslam'ın 3. kutup olarak belirginleştiği ve din faktörünün ön plana çıkmaya başladığı, ABD ve AB'nin bu nedenle, radikal İslamla mücadeleyi yürütmek adına Demokratik İslam da

¹³⁶ DAVUTOĞLU, Ahmet: Stratejik Derinlik...a.g.e., s. 229

denen ılımlı İslamı ön plana çıkarma çabası içerisinde olduğu ve bu kapsamdaki ülkeleri ekonomik yönden de kendilerine bağımlı hale getirerek, siyasi kontrol sağlamaya çalışacaktır. Türkiye, Genişlemiş Avrupa ve Büyük Ortadoğu ile ilgili gelişmeler ışığında, Avrupalılaşma veya Avrasyalılaşma seçenekleri ile karşı karşıyadır.

2.1.2. ABD'nin Kuzey Irak Kürt Politikası

İngiltere'nin Irak'ta işgalci olarak bulunduğu dönemin Genel valisi Sir Wilson Irak'ın jeopolitik önemi ile ilgili olarak şöyle demiştir¹³⁷;

“ Bu stratejik bölgenin anahtarı Irak'tır. Irak'ı işgal etmekle İslam Dünyasının kalbine hançer saplamayı ve böylece Müslümanların aleyhimize birlik oluşturmalarını engellemeyi başardık. Barış dönemindeki politikamız bu ülkeyi korumak olmalıdır. Zira Mezopotamya bizim için bölgedeki bütün ülkeleri İngiltere hakimiyeti altında tutmaya yarayan bir çivi gibidir. Bu yüzden bu ülke, bölgedeki Arap ve diğer islam ülkeleri ile birlik olmamalı ve onlardan uzak tutulmalıdır. “

Soğuk savaş döneminde her iki blok için mücadele alanı haline gelen Ortadoğu'da, ABD, Kürtleri 1960'ların sonlarında desteklemeye başlamış, soğuk savaş döneminin sona ermesi ile uluslararası alanda tek başına kalan ABD'nin Kürtlere olan ilgisi artış göstermiştir.¹³⁸

İran'lı Kürtler, Mahabat kentinde Kürdistan Demokratik Partisini, ardından Mahabat Kürt Cumhuriyetini (1946) kurmuşlardır. Sovyet desteğindeki bu etkinlikler içerisinde yer alan Molla Mustafa Barzani'ye general payesi verilmiştir. Bölgede Sovyet etkinliğini kırmak amacıyla Amerikalı bir generalin komutasındaki İran birlikleri Mahabat'a girerek Kürt

¹³⁷ İZZETİ, İzzetullah: **İran ve Bölge Jeopolitiği**, Küre Yayınları, İstanbul 2005, s. 25

¹³⁸ ARI, Tayyar: 2000'li yıllarda...a.g.e., s. 246

hareketini ezmiş, liderlerini asmıştır. 2000 adamı ile Sovyetlere sığınan Molla Mustafa Barzani, 1958'e kadar burada kalmıştır.¹³⁹

Haziran 1961'de Irak'ta İsyan eden Barzani liderliğindeki bazı Kürt aşiretler, Irak güçlerine karşı yer yer başarılar elde edince, Abdülkerim Kasım, yabancı bir muhabire verdiği demeçte, İngiltere ve ABD'yi isyancıları desteklemekle suçlamıştır.¹⁴⁰

1969 yılında Baasçı Irak yönetiminin Kürtlere yönelik saldırıları karşısında Sovyetler sessiz kalmışlardır. Sovyetler, Irak yönetimi ile olan iyi ilişkilerini bozmak istememişlerdir. Artan Sovyet etkisine karşı, ABD İran üzerinden Kürtleri desteklemiştir. Molla Mustafa'nın 1969'da iki ABD'li subayı kabul ettiği basında yer almıştır. ABD'den 14 milyon dolar yardım alan Barzani, ABD ile gizli bir anlaşma yapmıştır. Kürtler komünistlerle temas ve ilişki kurmayacaklar, Baas rejimini zayıflatacaklardır. ABD Hükümeti masraftan kaçınmayacaktır. Yinede IKDP 1972 yılına kadar Sovyetlerle ilişki içersinde olmuştur. Fakat 1972'den itibaren Sovyetlerle Barzani'ler arasındaki ilişki soğumaya başlamıştır.¹⁴¹

Sovyetler ile Irak arasında 15 yıllık işbirliği anlaşmasının imzalandığı 9 Nisan 1972'den itibaren Moskova'dan Irak'a para ve silah akışı başlamıştır. Sovyetler'den ümidi kesen Barzani, ABD ve ona bağlı olan İran ve İsrail ile ilişkilerini geliştirmiştir. Barzani'lere de ABD'den silah ve para akışı başlamıştır. ABD Başkanı Nixon'un Barzani'lere yardım emri, Güvenlik Danışmanı Kissinger'in aracılığı ile CIA'ya iletilmiş ve gereği Dışişleri Bakanlığına rağmen yerine getirilmiştir. ABD'nin Barzani'leri destekleyip güçlendirmesindeki en önemli hedefi, işgalci İsrail ile her türlü barışa ve ateşkese karşı görünen radikal İsrail karşıtı ülke Irak'ı etkisiz hale getirmektir.¹⁴²

¹³⁹ ÖZDAĞ, Ümit: **Türkiye, Kuzey Irak ve PKK**, ASAM Yayınları, Ankara, 1999. s. 23

¹⁴⁰ ATTAR, Ali Rıza Şeyh: **Kürtler**, Anka Yayınları, İstanbul 2004, s. 140

¹⁴¹ ATTAR, Ali Rıza Şeyh: Kürtler..a.g.e., s. 158

¹⁴² ATTAR, Ali Rıza Şeyh: Kürtler..a.g.e., s. 160

Molla Mustafa Barzani, yeni hamileri ABD ve müttefiklerine güvenerek Haziran 1973'te Washington Post Gazetesine verdiği mülakatta;

“Eğer ABD bu kurtlara karşı bizi desteklerse, biz onun politikaları doğrultusunda hareket etmeye hazırız. Eğer bize yeterli yardım yapılırsa, biz petrol bölgelerini alır, bundan yararlanmayı ABD'li şirketlere bırakabiliriz..”¹⁴³

demektedir. İsrail Hükümeti de ABD ve İran'ın Irak'lı Kürtleri destekleme faaliyetlerine eş zamanlı olarak istihbarat örgütü MOSSAD'ın Barzani'leri takviye etmesi yönünde kararlar almıştır.

Irak Hükümeti 11 mart 1974'te reform paketini kabul etmeleri konusunda Barzani'ye ultimatoma vermesi üzerine, Molla Mustafa Barzani, Irak Hükümetine karşı savaş başlatmıştır. İran üzerinden ABD'nin desteği ile güçlenen Kürtler, Baas rejimine zor anlar yaşatmışlar, sıkışan Baas rejimi, ABD'ye heyet göndererek anlaşma yolu aramıştır. 1975 yılında Irak ile İran arasında Cezayir anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma ile İran, Irak'tan istediklerini almıştır. Anlaşma gereği, İran Irak Kürtlerine olan desteğini kesecektir. Anlaşmadan sonra Kürt direnişi kırılmış, Kürtler Baas rejimi tarafından sert bir şekilde ezilmiştir. Kürtler, önce Sovyetler'in , daha sonra ABD'nin politikalarında siyasi baskı aracı olarak kullanılmışlardır. İran'a kaçan Kürtlerin bir kısmı silahlarını Şah'a teslim etmiş, zor koşullarda hayatlarını sürdürmek zorunda kalmışlardır. Bir kısmı Irak güçleri tarafından öldürülmüş, bir kısmı Saddam tarafından Irak'ın Güneyine sürülmüştür.

1980-1988 yılları arasında sekiz yıl süren İran-Irak savaşı Kürtlerin toparlanmalarına fırsat vermiştir. İran'la savaşırken Kürtlerden istediği desteği alamayan Saddam, savaş sona erince Kürtlerin üzerine yürümüştür. Saddam'dan kaçan Kürtler, Türkiye ve İran'a sığınmışlardır. Savaş sırasında İran'ı karşılarına almayan ve Saddam'a istediği desteği vermeyen Kürtler, savaş sonrası 1988'de Halepçe'de yine yalnız bırakılmışlardır.

¹⁴³ ATTAR, Ali Rıza Şeyh: Kürtler.a.g.e., s. 161

Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesiyle başlayan (2 Ağustos 1990) Körfez Savaşı, Irak'ın Kuveyt'ten çekilmeye başlaması (27 Şubat 1991) ile sona ermiştir. Körfez Savaşı sonrasında meydana gelen otorite boşluğundan istifade eden ve ABD'nin yardım edeceği beklentisi ile Kürtler tekrar ayaklanmışlardır. Mart 1991'de yoğunlaşan çatışmalar üzerine, Irak Hükümeti güçlü bir şekilde Kürtlerin üzerine yürümüş, 2 milyon civarında Kürt Saddam birlikleri önünde Türkiye ve İran sınırına doğru hareketlenmiştir. Türkiye'nin sınırlarını açmasıyla 250 bin Kürt Türkiye'ye sığınmıştır. Bir milyonun üzerinde Kürt, sınırın Irak tarafında beklemiştir. Tüm bunlar olurken, Saddam Yönetimi ile Kürtler arasındaki mücadeleyi ABD'nin tepki vermeden sadece izlemesi dikkate değer bulunmuştur.¹⁴⁴

Kürtlere kurtarma ve yardımı öngören "Huzur Operasyonu" Temmuz 1991'de sonlandırılmış, "Acil tepki gücü" veya "Çekiç Güç" olarak adlandırılan Huzur Operasyonunun ikinci kısmı devreye girmiştir.

Kuzey Irak'ta ABD sayesinde korumalı-güvenli bir alana kavuşan Kürtler 17 Mayıs 1992'de "Temsilciler Meclisi" seçimini, 7 Temmuz 1992'de ise bakanlar kurulunun oluşumunu gerçekleştirmişlerdir. Kürt liderler bağımsız bir Kürdistan kurulmayacağı konusunda güvence verseler de, bağımsız bir parlamentonun ardından yeni hükümetin oluşturulması bağımsızlığa yönelik bir adım olarak algılanmıştır. Türkiye, yeni kurulan hükümeti tanımadığı gibi, bu oluşumu bölge barışına bir tehdit olarak gördüğünü açıklamıştır.¹⁴⁵

Clinton döneminde ABD'nin Irak politikasının temel esasları; Saddam tehdidi sayesinde bölgedeki ABD varlığı meşruiyet kazanmaktadır. ABD varlığı ile Arap ülkeleri korunacak, ABD petrole hakim olabilecektir. Saddam'ın uluslararası konumu, Saddam'a karşı ABD müdahalesine uygundur. İran'ın bölgeye nüfuz etmesi ciddi bir tehlikedir ve İran nüfuzunun engellenmesinde Saddam temel unsur olabilir. Saddam'ın devrilmesi ve

¹⁴⁴ ARI, Tayyar: 2000'li yıllarda..a.g.e., s. 247

¹⁴⁵ ATTAR, Ali Rıza Şeyh: Kürtler...a.g.e., s. 249

yerine güçlü birinin bulunamaması sonucu Irak'ın bölünmesi gibi hususlar bölgedeki güçler dengesinin bozulması tehlikesini doğurabilecektir. Bu durum ABD'nin daha fazla harcama yapmasını ve yükün altına girmesini gerektirecektir.¹⁴⁶

Kuzey Irak'taki oluşumun bağımsız bir Kürt Devleti olmasının ciddi zorlukları bulunmaktadır. Aşiret yapısının sürmesi ve geçmişteki iç çatışmalarının her an ortaya çıkma ihtimali, toplumsal birliktelik olasılığını azaltmaktadır. Olası bir Kürt Devleti, komşularının güvenliğini tehdit edeceğinden, komşuları tarafından istenmeyecektir. Denize çıkışı bulunmayan ve komşuları tarafından istenmeyen bir Kürt Devleti'nin yaşama şansı bulunmayacaktır. Kendine yeterli ekonomisi olmayışının yanında, ticaret için komşularının kara ve hava sahalarına bağımlı olacaktır. Ekonomik avantaj sağlamak ve kendine yeterli olmayı hedefleyecek olası bir Kürt Devleti, petrole sahip olmak, Musul ve Kerkük'ü sınırları içersine almak isteyecektir. Bu durum, Araplar ve Türkmenlerle karşı karşıya gelmelerine yol açacaktır. Kuzey Irak'ta meydana gelecek bir çatışma, bölge ülkelerinin müdahalesini gündeme getirebilecektir.¹⁴⁷

Bağımsız bir Kürt Devleti kurulmasının önündeki en önemli belirleyici unsur, başat güç olan ABD'nin böyle bir yükün altına girmek isteyip istemeyeceği olacaktır. I. Dünya Savaşı ve II. Dünya Savaşından sonra Kürt Devleti kurulması imkanı ortaya çıkmış, bölge ülkelerinin tutumları ve politik gerçekler uygun ortamın oluşmasını engellemiştir. Bağımsız bir Kürt Devletinin varlığı, uluslararası ortak politik çıkarlarla örtüşmemiştir. Körfez Savaşı sonrası meydana gelen uluslararası gelişmeler bir Kürt Devleti kurulabilmesine imkan vermektedir. Bu gelişmeler mi Kürtlere bir Devlet kurma fırsatı vermektedir veya Kürtlerin Devlet kurabilmeleri için mi bu gelişmeler¹⁴⁸ yaşanmaktadır¹⁴⁹, iyi analiz¹⁵⁰ edilmesi gerekmektedir.¹⁵¹ Körfez

¹⁴⁶ ATTAR, Ali Rıza Şeyh: Kürtler...a.g.e., s. 283

¹⁴⁷ ARI, Tayyar: 2000'li yıllarda..a.g.e., s. 250

¹⁴⁸ ARI, Tayyar: 2000'li yıllarda...a.g.e., s. 264, "...ABD eski adalet bakanlarından Ramsey CLARK, 1991 Aralıkta İngiliz soruşturma komisyonu adına yaptığı açıklamada, ABD'nin savaşı önceden tasarladığını, 1989'dan beri Irak'ı savaşa sürüklemek için provokasyonlar düzenlediğini öne

Savaşı sonrası Irak lideri Saddam'ın özellikle iktidarda tutulması sağlanmıştır.¹⁵² Saddam güçlerinin önünden kaçan yüz binlerce çoluk, çocuk, kadın, yaşlı Kürtlerin korunmasına ABD hemen müdahalede bulunmamıştır.¹⁵³ Bu politikaların gerekçelerini bulmak, ABD'nin Kürt Devleti politikasının ipuçlarını verecektir. Olası bir Kürt Devletinin kurulmasında belirleyici olacak olan ABD'nin politikaları olacaktır. ABD'nin bağımsız bir Kürt Devleti kurulmasını istediği, ancak, bir Kürt Devleti'nin Ortadoğu'daki ve buna bağlı Avrasya'daki çıkarlarına vereceği zararı göz önüne aldığı bu isteğinden vazgeçeceği değerlendirilmektedir.¹⁵⁴ Diğer taraftan Irak'ta yaşanan-yaşanacak bir iç savaş ile Irak'ın üçe bölünebileceği ve bağımsızlığın ilanı için uygun bir ortamı kollayacak bir Kürt Devleti'nin ortaya çıkacağı yönünde gelişmeler devam etmektedir.

sürdü...” “...ABD eski adalet bakanlarından Ramsey CLARK, 1991 Aralığında İngiliz soruşturma komisyonu adına yaptığı açıklamada, ABD'nin savaşı önceden tasarladığını, 1989'dan beri Irak'ı savaşa sürüklemek için provokasyonlar düzenlediğini öne sürdü...”

¹⁴⁹ PFAFF, William: “Irak Politikası..” Radikal Gazetesi, (11.05.2006) “...ABD müdahalesi sonucunda Irak'ta yaşanan Sünni, Şii ve Kürt kavgasındaki gibi Arapların mezhepsel veya etnik kavgalarla bölünmesi İsrail'in işine geliyor. Birleşik Irak ortadan kaybolursa, İran, İsrail'in yakınındaki tek büyük Müslüman ülke olarak kalacak. Dolayısıyla ABD'nin İran'daki rejimi değiştirmesi İsrail'in menfaatine. İsrailliler böyle bir çabanın Irak'takiyle benzer sonuçlar doğurabileceğini biliyor. Böyle bir durum, İsrail'in işine gelir ama ABD'nin gelmez...”

¹⁵⁰ YILMAZ, Türel: Irak Savaşında İsrail'in ... a.g.m., s. 119, “...Irak Savaşını Yeni Muhafazakarların çıkardığını düşünenlerin başını da Pat BUCHANAN çekmektedir. BUCHANAN; “ ABD'yi şu anda Yahudi lobisinin etkisinde bulunan neo-con'lar yönetmektedir. Çoğu neo-con, sağcı Yahudi ve İsrail'li. 11 Eylül saldırıları, neo-con'lara ABD'nin Ortadoğu politikasını ipotek altına alma olanağı vermiştir. ABD'yi İsrail'in düşmanlarına saldırı konusunda ikna ettiler. Neo-con'lar terörist saldırılarının ABD'nin hatalarından kaynaklanmadığını aksine geri, fanatik islam ülkelerinden geldiğini, bunların reformlarla düzeltilmesi gerektiğini savunuyorlar. Bölge yeniden yapılanmalı ve demokrasi ithal edilmelidir. Diğer bir deyişle, bölge ABD ve İsrail yanlısı yapılacaktır...”

¹⁵¹ Güler KÖMÜRCÜ, Kim kazanacak sizce?, **Akşam** Gazetesi, (29.12.2005) “...Neocon olarak da adlandırılan etnik lobi, 1999 yılında Başkan Clinton'a Irak'a saldırı için bir bildiri sunmuştu. Bu bildiriye sunan 50 kişiden 49 tanesi bugünkü şahin lobinin üyeleridir....”

¹⁵² EROĞLU, Cevat: **İsrail'in Beka Stratejisi ve Kürtler**, Sayfa Yayınları, İstanbul, 2003, s. 144, “...Körfez Savaşı'nın sonunda Saddam, tüm dünyanın beklentisinin aksine, tam Kennebunkport'ta kararlaştırıldığı gibi, iktidardan düşürülmedi. Beyaz Saray'dan Saddam'ın düşürülmemesi yönünde gelen emir, Irak'taki uluslararası gücün başkomutanı Schwarzkopf'u bile şaşkına çevirmişti. İsrail'in tezi böylece uygulanmış oluyordu....”

¹⁵³ ARI, Tayyar: 2000'li yıllarda...a.g.e., s. 259

¹⁵⁴ PFAFF, William: Irak...a.g.m., Radikal Gazetesi, (11.05.2006) “...İsrail lobisinin ABD'deki etkisi nihayet tartışmaya açılırken, Amerikan halkı fark etmeli ki çıkarlar sanıldığı gibi ortak değil. İsrail Müslüman komşularının demokratikleşmesini değil, güçsüzleşmesini istiyor...”

ABD'nin Ortadoğu politikalarında Yahudi lobilerinin etkinliği bilinmektedir.¹⁵⁵ İsrail, 1960'lı yılların başından itibaren Amerika'dan muazzam politik destek ve benzersiz ekonomik yardımlar almıştır. İki sebebi bulunmaktadır; Birincisi, sadece Ortadoğu'da değil, Dünyanın her yerinde İsrail politikalarının ABD politikalarını desteklemesi ve İkincisi, ABD yönetiminin İsrail'in ABD içindeki muazzam nüfuzunu kullanmasıdır. Bu desteğin bir kısmı Hristiyan fundamantalistlerin İsrail'i destekleme çabası olsada, esas neden, Amerika'daki örgütlü Yahudi Lobileridir.¹⁵⁶ Özellikle G. W. Bush döneminde yeni muhafazakarlar, (Evangelist grup) Yahudi lobileri ile yakın ilişki içersindedirler. Pentagon ve Hükümet içersinde İsrail lehine çalışanlara, casuslukla suçlananlara rastlanmaktadır.¹⁵⁷ ABD'nin Ortadoğu politikasının temel unsurlarından biri de, İsrail'in kuruluşundan bu yana desteklenmesi olmuştur.¹⁵⁸ Irak'a karşı yapılan savaşın gerçekte İsrail'in talebiyle yaşama geçtiği¹⁵⁹ ve ABD'yi İran'a saldırtmak isteyeninde İsrail olduğunu yorumlayan ABD'li analistler bulunmaktadır.¹⁶⁰ ABD'de, gerek hükümet içinde, gerekse kamuoyunda dış politikada İsrail'in çıkarlarının ABD çıkarlarının önüne konulduğu¹⁶¹ konusunda tartışmalar yaşanmaktadır.¹⁶²

¹⁵⁵ YILMAZ, Türel: Irak Savaşında...a.g.m., s. 115

¹⁵⁶ SHAKAK, İsrail: **Açık Sırlar, İsrail'in Dış Politikası ve Nükleer Sırları**, Med-Cezir Yayınları, İstanbul, 2003, s. 227

¹⁵⁷ Güler KÖMÜRCÜ, , Kim kazanacak sizce?...a.g.m., "...Jonathan Pollard, İsrail'e casusluktan yakalandığında bu grupların hepsi ortak bir bildiri yayınlarak Pollard'ın suçsuz olduğunu iddia etmişlerdi. Oysa bilmedikleri bir nokta ise Pollard'ın FBI tarafından yapılan sorgulamasında suçunu itiraf etmesiydi yani aceleci davranmışlardı...."

¹⁵⁸ YILMAZ, Türel: Irak Savaşında...a.g.m., s. 116

¹⁵⁹ Yenişafak Gazetesi, (27.12.2005), "... ABD'nin Irak'tan asker çekme tartışmaları sürerken son noktayı Bush'un Ulusal Güvenlik Danışmanı Hadley koydu. Hadley, "Amerika İsrail'in güvenliği ve demokrasinin geleceği için Irak'ta kalmalı" dedi

¹⁶⁰ YILMAZ, Türel: Irak Savaşında...a.g.m., s. 120

¹⁶¹ PFAFF, William: Irak...a.g.m., "...İsrail lobisinin ABD'deki etkisine John Mearsheimer ve Stephen Walt'un getirdiği eleştiri, başta tartışmayı susturma ve yazarları gözden düşürme çabasıyla karşılandı. Ama bunlar işe yaramayınca İsrail-ABD ilişkileri ve İsrail lobisi meselesi tartışmaya açıldı..."

¹⁶² Güler KÖMÜRCÜ, , Kim kazanacak sizce?...a.g.m., "...İsrail menfaatlerini önde tutan lobiden 'etnik lobi' olarak bahsediliyor, Bu etnik lobi son dönemlerde Amerikan Deniz Kuvvetleri (Navy) içinde yoğun bir güç savaşını yapmaktadır. Malum etnik lobi, Amerikan Kongresi ve Senatosu'nda güçlü bir konumda olmasına karşın, Amerikan derin devletindeki gücü tartışılır. Porter Goss'un Nisan 2005'te CIA'in başına getirilmesi, Pentagon'daki ikinci adam konumuna Gordon England gibi WASP

Suriye'nin BOP'a karşı çıkması ve 12 Aralık 2003'te "Suriye Sorumluluk Yasası"nın ABD Kongresinde kabul edilmesi ile Suriye üzerinde ABD baskısı artmış, kimi yorumcular bu durumu ABD dış politikasının "İsrailleştirilmesi" olarak tanımlamışlardır.¹⁶³

Irak'ın üçe bölünmesi, bağımsız bir Kürt Devleti olasılığını geri döndürülemez bir noktaya getirecektir. Bu noktaya, Irak'ta bir iç savaş çıkması-çıkarılması ve Kerkük gibi petrol bölgelerinin Kürtlerin kontrolüne verilmesiyle gelinebileceği mümkündür. Bu nedenle Irak'ın toprak bütünlüğüne tüm bölge ülkeleri önem vermektedir. Irak'ta iç savaş olasılığı, bölünme olasılığını, bölünme olasılığı, bağımsız bir Kürt Devleti olasılığını gündemde tutmaya devam etmektedir. Bağımsız bir Kürt Devleti olasılığı, ABD'de Yahudi lobilerinin yönetim üzerindeki ağırlığının devam etmekte olduğu şeklinde olarak yorumlanabilir.¹⁶⁴ ABD'nin Türkiye'yi PKK terörüne karşı yalnız bırakması, Kürt Devleti olasılığının hala devam etmekte olduğunun veya Kürt kartının Türkiye'ye karşı kullanılmasının bir göstergesidir. Bu esnada Dünyada¹⁶⁵ bölgede, ve Türkiye'de ABD karşıtlığı artarak devam etmektedir.¹⁶⁶ ABD'nin "Dimyat'a pirince giderken evdeki

kokenli (kelime açılımı Beyaz-Anglo-Sakson-Hristiyan demek, bunlar İsrail veya bir başka ülkenin menfaatini değil sadece ABD menfaatlerini önde tutuyorlar) kişilerin getirilmesi diğer gruptaki etnik lobi için bir düş kırıklığı olmuştur..."

¹⁶³ ALAM, M. Shahid : "The Israelization" of the United States", America's Best Political Newsletter Counter Punch, April 5, 2003, <http://www.counterpunch.org/alam04052003.html> , (14 Mayıs 2006)

¹⁶⁴ YILMAZ, Türel: Irak Savaşında...a.g.m., s. 123, "... Suudi Arabistan'da yayımlanan Arab news gazetesine göre, Irak'ın en son işgalinin başlıca nedeni, Irak'ın ordusunu yok etmek ve bu ülkeyi küçük eyaletlere bölmektir. Bu trajik durum, İsrail'in gelmesi ve bunu kendi rüyalarını gerçekleştirmek üzere kullanması için gerçek bir davet. Çünkü Irak'ın işgali, İsrail'in çıkarınaydı. Yahudi devleti, işgale kadar Batının ve özellikle de ABD'nin karar alma mekanizmalarında varlığını sürdürerek, önemli bir rol oynadı...."

¹⁶⁵ PRİMAKOV, Yevgeniy: **11 Eylül ve Irak'a Müdahale Sonrası Dünya**, Doğan Ofset Yayıncılık, İstanbul, 2004, s.124, "...Irak'a saldırıya kadar ABD'nin teröre karşı yürüttüğü savaş geniş bir uluslararası desteğe sahipti..."

¹⁶⁶ MALİK, Mustafa: "Amerikan karşıtlığı ABD'ye Ortadoğu'yu dar edecek!" Zaman, (20.04.2006) "...Amerikalıların demokratikleşme üzerindeki retoriklerine rağmen, pek çok Müslüman Amerikan askerlerini ve kendi ülkelerindeki üslerini, İsrail'e verdiği desteği ve Müslüman hükümetlere yönelik baskılarını kendi özgürlük ve saygınlıklarına çığneyici bir unsur olarak görüyor.... Hiç şüphesiz Irak Şiası, Sünni Araplarla mücadelesinde İran'daki Şia'dan yardım alıyor ve Sünni gerillalar da Irak'ta Amerika ve Şia'ya karşı savaşan pek çok devletten yardım alıyor. Irak'ın iç çekişmesi komşu devletlere doğru ayrılıkçı çizgiler hattında daha da büyüyecektir ve bu bölgelerdeki rejim karşıtlığı ile

bulgurdan olmak" olasılığı¹⁶⁷ yani, ABD, Avrasya'yı hakimiyeti altına almaya giderken, elindeki Ortadoğu'yu kaybetme olasılığı¹⁶⁸ bulunmaktadır.¹⁶⁹

Türkiye'de sağ, sol ve liberal kesimler, ABD politikalarına karşı bir araya gelmektedirler. Türk kamuoyunda ABD karşıtlığı % 90'lara varmaktadır. Bölgede Türkiye, İran, Suriye ABD politikalarına karşı bir araya gelebilmektedirler. İKÖ, islam ülkelerinin haklarını korumakta etkinliğini artırmaktadır. Bütün bu gelişmeler, halkları kendi içinde bir araya getirirken, ülkeleri de birbirlerine yakınlaştırmaktadır.¹⁷⁰

Bir Kürt devleti kurulması, ABD' için yaşamsal önem taşımazken, İsrail için aynı hususu söylemek kolay değildir.¹⁷¹ İsrail, bekası için Kürt Devletinin kurulmasına önem vermektedir. Bağımsız bir Kürt Devletinin kurulmasında belirleyici olacak husus, ABD yönetiminde Yahudi etkinliğinin sürüp sürmeyeceğidir.¹⁷² ABD'de tartışılmaya başlanan ABD'nin çıkarları ile İsrail'in çıkarları aynı-farklı tartışmasının sonuçları, ABD tarafından Kürt Devleti kurulmasına yakılacak ışığın rengini belirleyecektir. ABD,

Amerikan karşıtı hareketleri azdıracaktır. Amerikan üslerini bünyesinde barındıran bazı Körfez hükümetleri, için için yanan Amerikan karşıtlığı ve bu ortamın "teröristler" için aydınlatıcı bir yol olabileceği kaygısından tir tir titriyor. Diplomatlar ve entelektüeller, önde gelen Asya ülkelerini de dahil eden alternatif bir güvenlik düzenlemesi üzerinde tartışıyor. Körfez ülkeleri, petrol çıktılarının üçte ikisini Asya ülkelerine ihraç ediyor ve ithalatının üçte birini bu ülkelere yapıyor. Ocak ayında yeni Suudi Kralı Abdullah ilk yabancı ziyaretini Çin, Hindistan ve Malezya'ya gerçekleştirdi..."

¹⁶⁷ ÖZEL, Soli: , "İran'ın Hamlesi " Sabah Gazetesi, (11.05.2006) "...Sonuçta Irak macerası yalnızca hayli istikrarsız bir bölgeyi daha da istikrarsızlaştırmadı. Amerikan hegemonyasının yaşam süresini de bir hayli kısalttı..."

¹⁶⁸ ÖZDAĞ, Ümit: "Irak Savaşı ve Amerikan Sermayesi" Yeniçağ, (10.12.2005) "...ABD Dış politikasında artık bir yol ayrımına gelindiği kesin. American Enterprise Institute'tan Thomas Donnelly gibi etkin "neo-con"lar bile artık böyle "tek başına" devam edilemeyeceğini düşünüyorlar..."

¹⁶⁹ ÖZTÜRK, Osman Metin; SARIKAYA, Yalçın: **Kaosa Doğru İran**, Fark Yayınları, Ankara, 2006, s. VIII, "...Irak'ta ve Irak üzerinden bölgede içine düştüğü durum, ABD'nin bir bütün olarak bölgedeki varlığını riskli hale getirmiştir. Bu riskin içinde, zayıf bir ihtimal olsa bile, ABD'nin, bölgeden tamamiyle çekilmek zorunda kalması da vardır...."

¹⁷⁰ YILDIZOĞLU, Ergin: "Tartışmaların Ekonomi Politikası" Cumhuriyet, (16.08.2006), "...Brzezinski; İsrail yönetiminde de karşılığı olan neocon reçeteler, Amerika ve son tahlilde İsrail için büyük felaket olacak. Bu politikalar, Ortadoğu nüfusunun büyük çoğunluğunu tamamen ABD'ye düşman edecek..ABD sonunda bölgeden kovulacak, bu da İsrail için sonun başlangıcı olacak..."

¹⁷¹ EROĞLU Cevat: İsrail'in Beka...a.g.e., s. 67, "...Bir Arap denizi ortasında yüzen İsrail'in beka stratejisinden biri çevre, diğeri ise Arap devletlerinin parçalanmasına dayanıyordu..."

¹⁷² DEMİR, Hasan: "Irak" Yeniçağ Gazetesi, (27.12.2005), "...ABD şahinlerinin başı Dickh Cheney, "Irak"ı, İsrail'i korumak için işgal ettik!" itirafında bulunmuştur.

Ortadoğu'da ve Avrasya'da öncelikli politikasını, öncelikle ABD halkının çıkarlarına mı, yada ABD halkı ile birlikte İsrail'in çıkarlarına mı göre oluşturacaktır? ABD ile İsrail'in çıkarlarının örtüşmediği ise kamuoyunda her geçen gün yüksek sesle dile getirilmekte, tartışılmaktadır.¹⁷³ Bu eleştirileri başlangıçta “Yahudi düşmanlığı” suçlaması ile önlemeye çalışan Yahudi lobileri, tartışmaların kesilmesini engelleyememişlerdir. ABD'deki dış politika tartışmalarına emekli generallerinde¹⁷⁴ katılması, yönetimdeki Yahudi etkisinin zayıflatılması üzerine mücadelenin sürdüğünü göstermektedir.¹⁷⁵

Zaman, Kürt Devletinin kurulması yönünde çalışmakta, İsrail'in çıkarlarıyla örtüşmektedir. Kürt Devletin kurulması yönünde zamanın çalışması ABD'nin çıkarları ile örtüşmekte midir?¹⁷⁶ ABD Başkanı G.W.Bush, İran'ın nükleer silah sahibi olmasının Türkiye tarafından öncelikli tehdit olarak değerlendirileceğini ve Türkiye'nin ABD yanında saf tutacağını beklediği

¹⁷³ MEARSHEIMER, John and WALT, Stephen The Storm over "the Israel Lobby", America's Best Political Newsletter Counter Punch, May 5, 2006, <http://www.counterpunch.org/walt05052006.html>, (21.05 2006)

¹⁷⁴ Yenişafak Gazetesi, “ABD’de 55 yılın en büyük asker-hükümet çatışması” (17 Nisan 2006) “...ABD’de sayıları giderek artan üst düzey emekli generallerin, Irak savaşındaki hatalarından dolayı Savunma Bakanı Donald Rumsfeld’in görevden alınmasını talep etmesi, ülkede son 55 yılda hükümetle ordu arasında baş gösteren en büyük çatışma olarak nitelendirildi...”

¹⁷⁵ Güler KÖMÜRCÜ, “Yeni CIA Başkanı” Akşam Gazetesi 09.05.2006, “...Amerikan Merkezi Haberalma Teşkilatı'nın (CIA) başına yaklaşık 2 yıl önce gelen, birkaç ay önce de Ankara'ya sürpriz bir ziyaret yapan Porter Goss cuma günü aniden istifa etti-ettirildi ve SİVİL BİR BAŞKANIN yerine ASKER BİR BAŞKAN General Michael Hayden atandı.... Cheney ile CIA karşı karşıya. CIA, Başkan Yardımcısı Cheney'e savaş açmış durumda. CIA ve Başkan Yardımcısı Cheney arasındaki krizin ilk patlak verme nedeni bir casus skandalı, Casus skandalının başlangıcı ise, ABD'nin Irak savaşına hazırlandığı 2002 yılına dayanıyor. O dönemde emekli Büyükelçi Joseph Wilson, Saddam Hüseyin rejiminin Nijer'den nükleer madde satın aldığı iddiasını araştırmak üzere bu ülkeye gönderilmişti. Ancak iddianın asılsız olduğunu belirleyen Wilson, 2003 yılında bu durumu kamuoyuna açıkladığında, konuyu savaşın gerekçelerinden biri olarak kullanan Beyaz Saray zor durumda kalmıştı. Bu gelişmenin ardından Wilson'ın gizli CIA ajanı olan eşi Valerie Plame'nin kimliği, iddialara göre 'Wilson'dan intikam almak amacıyla' basına sızdırılmıştı. Diğer bir ifade ile Irak savaşını isteyen Bush ve yardımcısı Cheney ile malum şahinler, ellerini-oyunlarını bozan Wilson'dan intikamlarını, adamcağızın karısının 'CIA'nın gizli bir ajanı' olduğunu deşifre ederek, adamı can evinden vurarak aldılar...”

¹⁷⁶ FUKUYAMA, Francis: Yenişafak, (24.03.2006) “Tarihin Sonu” kitabının yazarı ve Irak savaşı mimarlarından Francis Fukuyama, son kitabında büyük hatalar yaptıklarını itiraf etti...Yeni-Muhafazakârlık akımı tarihe karışmalı, daha gerçekçi dış politika kurulmalı. Irak Savaşı yanlıştı...” diyen Fukuyama, dünyadaki her krizi, Neo-con akımının öngördüğü askeri müdahale yaklaşımıyla çözmeye çalışmanın ABD'yi çökerttiğini belirtiyor. Fukuyama, ABD'nin, sadece askerî bir kampanya olarak değil aynı zamanda kalpleri ve akılları da kazanmak için dış politikasını yeniden düzenlemeye ihtiyacı olduğunu söylüyor...”

demeçlerinden anlaşılmaktadır. ABD'nin Teröre karşı mücadelede takındığı iki yüzlü tutum, Türkiye'de Amerikan karşıtlığının ve ulusalcılığın yükselmesine neden olmaktadır. Zaman, Kürt Devleti kurulmasına çalışanların lehine işlerken, Ortadoğu'da ABD karşıtlığının tırmanması ile başlayan sürecin ABD çıkarlarının aleyhine işlediği söylenebilir.¹⁷⁷ Ortadoğu'da Arapları ve Acemleri karşısına alan ABD, Türkleri de karşısına almak üzeredir.¹⁷⁸ Irak'ın bölünme süreci, Bağımsız Kürt Devleti sürecini tetiklerken, Kürt Devleti kurulma sürecine paralel şekilde Türkiye'de ABD karşıtlığı sürecide devam etmektedir. ABD, Amerikan Halkının ve İsrail'in çıkarlarını birlikte maksimize etmenin mümkün olamayacağını görmek ve karar vermek zorunda kalacaktır. İsrail Başbakanı, İsrail'in sınırlarını çizmediğini, 2010'da kesin sınırlarını açıklayacağını söylemektedir. ABD halkı ABD yönetimine, gerek Ortadoğu, gerekse Dünya kamuoyunu sürekli karşısına alarak, hukuku ve bütün değerleri çiğneyerek ve güç kullanarak politikalarını sürdüremeyeceğini, söylemektedir.¹⁷⁹ ABD'nin yarın bedel ödemek zorunda kalacağı ihtimal dahilindedir.¹⁸⁰ Adil olmayan yönetimlerin, iktidarlarını uzun süre sürdüremedikleri ve tarih sayfalarındaki yerlerini aldıkları bilinen bir gerçektir.

Amerika'nın Kürt politikasında değişiklik olduğu, Irak'ın Kuveyt'i işgali ile gözlenmektedir.¹⁸¹ 1992'de ABD'li yetkililerle görüşme yapmak üzere Washington'da bulunan Celal Talabani ve Barzani'nin önderlik ettikleri Irak muhalefeti, 29 Temmuz 1992'de ABD Dışişleri Bakanı James Baker ile bir araya gelmişlerdir. Başkan Bush tarafından kabul edilmeseler de, Kürt liderler, Washington'da ilk defa bu kadar üst düzeyde kabul edilmekteydiler. Kürtlerle dolaylı görüşmeler yapmış olan ABD, Kürtlerle ilk defa doğrudan temas kurmuş olmaktadır. Yinede ABD, temas kurmak için bazı şartlar ileri

¹⁷⁷ YILDIZ, Yavuz Gökalp: **Büyük Ortadoğu**, IQ Yayıncılık, İstanbul, 2004, s. 145

¹⁷⁸ ÇELİK, Hakan: "Kürt ayrılıkçılığına karşı, Türk-Acem-Arap ittifakı" Posta Gazetesi, (02.05.06,) "...Bush yönetimide, İran ve Türkiye'nin eş zamanlı harekete geçmiş olmasını Kürt ayrılıkçılığına karşı bölgede güçlü bir Türk-Arap-Acem ittifakı kurulmakta olduğu şeklinde yorumluyor..."

¹⁷⁹ MEYERSON, Harold: "Neo-Con'lar Sınıfta Kaldı" Radikal, (26.05.2006)

¹⁸⁰ YILDIZ, Büyük Ortadoğu...a.g.e., s. 144

¹⁸¹ ARI, Yayyar: 2000'li yıllarda...a.g.e., s. 265,

sürmüştür. Bu şartlar; Kürtler, ne kadar yerel halkı temsil ettiklerini göstermeleri ve özellikle Türkiye'nin bu temastan kaynaklanacak kaygılarının da giderilmesi gerekiyordu.¹⁸²

Tüm Irak muhalif grupları içeren Irak Ulusal Kongresi, 27 Aralık 1991'de ABD ve İngiltere'nin teşvikiyle toplanması sağlanmıştır. ABD, Türkiye'nin ve Irak'lı Şii muhalefet lideri Bekir el-Hakim'in olası tepkilerini göz önüne alarak bu toplantıyı gündeme taşımamıştır. Mayıs 1992 seçiminden sonra Irak Ulusal Kongresi Viyana'da toplanmış, aralarında Barzani ve Talabani'nin bulunduğu sekiz kişilik heyetin Washington'a gitmesi kararlaştırılmıştır.

ABD Dışişleri Bakanı Albright, Irak'ta olası bir yönetim değişikliği durumunda, müttefiklerle ve dostlarla işbirliğine hazır olduklarını ve yeni Irak'ın bağımsız, üniter ve bölgesi için tehdit oluşturmeyen bir yapıda olmasını arzuladıklarını bildirmekteydi. Sürgündeki Şii lider Ayetullah Muhammed Bekir el-Hakim, ABD'nin Irak muhalefetine 1991 ve 1995'te iki kere ihanet ettiğini açıklamaktaydı.¹⁸³

Clinton döneminin Ulusal Güvenlik Komitesi Dışişleri sorumlusu Martin Indyk tarafından 18 Mayıs 1993'te bir toplantıda "Çifte Muhasara" politikası fikir olarak gündeme getirilmiştir. Ortaya atılan bu politikanın esası, Irak ve İran'ın uluslararası ekonomik ve siyasi hayatta yalnızlığa itilerek çökmeye bırakılmasıdır.¹⁸⁴

Avustralya'da doğan, İsrail'de başbakanın danışmanlığını yapan, ABD'ye yerleşerek Yahudi lobisinde çalışmaya başlayan Martin Indyk "Washington Institute for Near East Policy" yi 1985'te kurmuştur. Yönetim kurulundaki 11 üyeden altısının Yahudi olduğu kuruluştaki çalışmaya başlayan Martin Indyk, oradan Beyaz Saray'a Ulusal Güvenlik Konseyi Ortadoğu işleri sorumluluğuna geçmiştir. Çifte Muhasara politikası ile Irak'ın hem

¹⁸² ARI, Tayyar. 2000'li yıllarda...a.g.e., s. 266,

¹⁸³ ARI, Tayyar: 2000'li yıllarda...a.g.e., s. 267,

¹⁸⁴ ÖZDAĞ, Ümit . Türkiye, Kuzey Irak...a.g.e., s. 109

çökertilmesinden hem de toprak bütünlüğünden bahsedilmesinin çelişki oluşturduğunu dile getiren Martin Indyk, ABD'nin Irak'ın toprak bütünlüğünü savunan politikalarını eleştirmektedir. Tarih, 23 Kasım 1992'dir. ABD'nin eski Ankara Büyükelçisi Morton I. Abromowitz'de, 1993 yılında yazdığı bir makale ile Kürtleri korumakla, Irak'ın toprak bütünlüğünü muhafaza etmek arasındaki politiklardan birini tercih etmek zorunda kalınacağını ileri sürmektedir.¹⁸⁵

ABD yönetimi Irak muhalefetine Saddam'a karşı harekete geçmelerini önermiş, bir süre sonrada 18 Ağustos 1992'de, 32. paralelin güneyinde kalan hava sahasının Irak uçaklarına kapatıldığı ilan edilmiştir. Kuzeyde 36. paralelin kuzeyinin, güneyde 32. paralelin güneyinin Irak hava sahasına kapatılması, güvenlik gerekçeleri örtüsü altında bir başka çarpıcı sonucu doğurmaktadır; Irak üçe bölünmektedir.¹⁸⁶

Osman Öcalan'ın 20 Aralık 1992'de Hürriyet gazetesinde yayımlanan açıklamasında Kuzey Irak'ta etkin olan KDP ve KYB'nin kendi iradeleri ile hareket eden güçler olmadıklarını, başta ABD olmak üzere çeşitli uluslararası güçlerin inisiyatifin de hareket ettiklerini söylemektedir.¹⁸⁷

Amerika'nın dışişleri bakanlığında çalışan Dr. Henry Barkey; "Birleşik Devletler için Kuzey Irak ve bölgenin Kürt halkı, hem insani görevi, hem de anti-Irak politikanın bir aracı " olduğunu söylemektedir.¹⁸⁸

Bir zamanlar CIA görevlisi olan Ortadoğu uzmanı Graham Fuller, 1997 ilkbaharında yayımlanan bir dergide yer alan yazısında, "Etnik azınlıklarını tatmin edemeyen devletler parçalanmak zorundadır. Gelecekteki uluslararası düzenin temelini oluşturacak olan unsur şimdiki milli devlet değil, kendi kendisini tanımlayan etnik grup olacaktır.."demektedir.¹⁸⁹

¹⁸⁵ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye, Kuzey ...a.g.e., s. 111. Özdağ, Çifte Muhasara politikasını geliştiren ekibin İsrail ile güçlü bağları olan kişilerden oluşmasını tesadüf olarak nitelenmesinin zor olacağını ifade etmektedir.

¹⁸⁶ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye, Kuzey ...a.g.e., s. 79

¹⁸⁷ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye, Kuzey ...a.g.e., s. 95

¹⁸⁸ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye, Kuzey ...a.g.e., s. 70

¹⁸⁹ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye, Kuzey ...a.g.e., s. 120

ABD’de bulunan “The Washington Kurdish Institute” isimli Kürt enstitüsünün direktörü Mike Amittay , Yahudi lobisinin eski başkanı Morris Amittay’ın oğludur. Morris Amittay, ABD’de yayımlanan bir gazetede çıkan makalesinde; “...Türkiye, İran, Irak, Suriye ve Rusya’ya yayılmış olarak yaşayan 20 milyon kadar Kürt, bağımsız devletlerini kurma imkanını bulamamışlardır...Kürtler’e kendi siyasi kaderlerini tayin edebilme hakkı tanınmadıkça, Ortadoğu’da huzursuzluğun ve isyanların devamı kaçınılmazdır.” demektedir.¹⁹⁰

Ümit Özdağ, “Türkiye, Kuzey Irak ve PKK” adlı eserinde, ABD’nin Kuzey Irak politikasında Yahudi lobisinin belirleyici bir gücü olduğunu, Kürt sorununun gündeme taşınmasında ve her geçen gün Türkiye’yi de içine çekmesinde, Yahudi lobisinin gayreti ve desteği olduğunu öne sürmektedir.¹⁹¹

Eylül 1998’de ABD, Irak’lı muhaliflerden Barzani ve Talabani’yi Washington’da bir araya getirerek aralarındaki çatışmayı çözümlemiştir. Saddam’a karşı ortak işbirliği sonucunun nereye kadar gideceği konusu başta Türkiye’yi endişelendirmiş ve Türkiye’nin PKK liderini barındıran Suriye’ye karşı askeri harekatı gündeme gelmiştir. Bunun üzerine PKK lideri Suriye’yi terketmiştir. Bu esnada, ABD Kongresi, Irak Ulusal Kongresine 97 milyon dolarlık askeri yardım yapılmasını Ekim 1998’de onaylamıştır.¹⁹²

ABD’nin Kürt grupları ile yakınlaşması, Kürt kartını bölge ülkelerine karşı çok dikkatli ve sürekli kullanacağı anlamını taşımaktadır. Kuzey Irak’ta kurulacak bir Kürt devleti bir takım yararlar sağlasa da, Amerika bunu yaparak Irak’a, Türkiye’ye, İran’a ve hatta Suriye’ye karşı sürekli kullanacağı bir kozu elinden çıkarmak istemeyecektir. ABD, Kürtlere güç aktararak bağımsızlık yolunda ilerlemelerini teşvik etmekte, “Büyük Kürdistan” hayallerini canlı tutarak bölge ülkelerine baskı yapmaktadır. Böyle

¹⁹⁰ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye, Kuzey...a.g.e., s. 120

¹⁹¹ ARI, Tayyar: 2000’li yıllarda...a.g.e., s. 295, “...İran, ABD politikasında Yahudi lobisinin etkisinde olduğunu ileri sürmektedir. Şüphesizki Yahudi lobisinin etkisi olduğu muhakkaktır. Fakat Amerikan politikasını tamamıyla Yahudi politikası etkisinde olduğunu göstermek gerçekçi olmayacaktır....”

¹⁹² ARI, Tayyar. 2000’li yıllarda...a.g.e., s. 268

bir devletin kurulması durumunda, bölgedeki önemli müttefikleriyle ilişkilerinde sorunlar yaşayacağı muhakkaktır. ABD, önemli müttefiklerini de karşısına almaktan kaçınacaktır.¹⁹³

Önemli oranlarda Şii nüfus barındıran Kuveyt ve Suudi Arabistan, Irak tehdidinden kurtulmak istemekle beraber, Irak'ın parçalanması olasılığı sonucu Şii İran nüfuzunun sınırlarına dayanmasından da çekinmektedirler. Irak'ın toprak bütünlüğü başta Türkiye olmak üzere Ürdün, Suriye ve Mısır tarafından da desteklenmektedir. İran'ın genişlemesini ve bölgede nüfuzunu artırmasını ABD'nin de istemeyeceği muhakkaktır. Irak'ı çevreleyen komşularının tamamının Irak'ın toprak bütünlüğünü istemesine rağmen bağımsız bir Kürt devletinin zorluğu görülmektedir. ABD'nin muhtemel politikası, Kürt devleti kuracakmış gibi bir kartı bölge ülkelerine karşı devamlı elinde tutmak şeklinde olacaktır.

ABD'nin bağımsız bir Kürt Devleti kurulmasını şu aşamada istemediği ileri sürmek gerçekçi olacaktır. Ortadoğu'nun sosyo kültürel karmaşık yapısı, üç büyük dinin merkezinin bu bölgede bulunması, petrol ve İsrail devletinin işgalci politikalarının varlığı, ABD'nin Ortadoğu politikalarını uygulamada yeterince zorlamaktadır. Bir "Bağımsız Kürt Devleti " , Büyük Kürdistan hayallerinin üzerine benzin dökmeye benzeyecektir. Irak'ta istediği başarıyı sağlayamayan ABD, Ortadoğu'da kontrolü kaybetme riskiyle karşılaşabilecektir. Bağımsız bir Kürt Devleti, Ortadoğu'da, Hazar Denizi'nin doğu, batı ve güneyinde ve Orta Asya'ya uzanan bölgede zincirleme olaylara ve sınır değişikliklerine yol açabilecektir.

2.2. İsrail'in Kuzey Irak Kürt Politikası

Konumu itibarı İsrail, kendisini Araplar tarafından kuşatılmış olarak ve tehdit altında hissetmektedir. Yaşamsal çıkarları gereği, yakınındaki Arap olmayan uluslarla sıkı işbirliği içersinde bulunmak stratejisini benimsemiştir. Stratejisi ile düşman rejimleri istikrarsız hale getirmeyi hedeflemiş, bu

¹⁹³ ARI,Tayyar: 2000'li yıllarda...a.g.e., s. 269

nedenle civarındaki ülkelerin azınlıklarını destekleme politikasını geliştirmiştir. Araplar dışındaki en yakın ülkeler olan Türkiye, İran ve Etiyopya ile yakın ilişkiler kurmaya çalışmıştır. İsrail bu strateji doğrultusunda, Araplarla sorunu olan her unsura yakınlık göstermiş, ilişkilerini geliştirmiştir.

Siyonistlerin Kürtlerle temasa geçmeleri 1930'lu yıllarda başlamış, 1960'lı yıllarda en üst seviyeye çıkmıştır. İsrail'in Kürtlerle ilişkileri, İsrail Başbakanı Manachem Begin tarafından 1980 yılında resmi olarak, Kürtlere insani yardımın yanında askeri danışmanlar ve silah yardımı yapıldığı açıklanmıştır.¹⁹⁴

İsrail'in Kürtlere verdiği destek 1991 Körfez Savaşında artarak devam etmiş,¹⁹⁵ 2003 Irak Savaşı ile doruk noktasına ulaşmıştır. Bir taraftan Türkiye ile ilişkilerinin zarar görmemesini isteyen İsrail, diğer taraftan da Kuzey Irak'a her tür desteği vermektedir. Türkiye'nin güvenlik ve ulusal çıkarları nedeniyle, Kuzey Irak'a girmesi, durumunda karşı koyacaklarını söyleyen Kürtlere Askeri malzeme ve eğitim veren İsrail'dir. Türkiye'nin rahatsızlığını dile getirmesi karşısında, İsrail'de, Türkiye ilişkilerinin yeniden ele alınması vaktinin geldiğine dair yorumlar yapılmaktadır.

İsrail'in Kürtlerle olan ilişkileri, sadece İsrail tarafının isteği ile olmamakta, Kürtlerinde İsrail'e karşı sempatiyi bulunmaktadır. İsrail'in Irak Kürtlerine ilgi göstermesi, Kuzey Irak Kürtlerinin Irak yönetimi ile sorunlar yaşamasının yanında "Yahudi Kürtleri" ne olan ilgisinden dolayıdır. İsrail yöneticileri, Yahudi kökenli Kürtlerin büyük kısmını 1950 yıllarında İsrail'e taşımışlardır. Kürtler, sorunlarına karşı kayıtsız kalan Araplardan intikam almak istemekte, ileride kurulacak bağımsız Kürt devletinin kurulmasında İsrail'in kendilerine yardım edeceğine inanmaktadırlar.¹⁹⁶

PKK Terör örgütünün verdiği güvenlik zararları gerekçesi ile Türkiye'nin Kuzey Irak'ta güvenlik kuşağı oluşturma girişimine İsrail olumlu

¹⁹⁴ YILMAZ, Türel: Irak Savaşında...a.g.m., s. 125

¹⁹⁵ ÖZDAĞ, Ümit ; Türkiye, Kuzey...a.g.e., s. 63, "...1990'da sıkışan Barzani, İsrail'de görüşmeler yapmaktadır..."

¹⁹⁶ YILMAZ, Türel: Irak Savaşında ...a.g.m., s. 127

yaklaşmıştır. Türkiye ile ilişkilerin stratejik ortaklık seviyesine çıkmasıyla aynı döneme gelen, bölgede güvenlik kuşağı oluşturma girişimi ile İsrail’inde çıkarlarına hizmet edecek hususlar şu şekilde değerlendirilmiştir ¹⁹⁷;

- Güvenlik kuşağı oluşturulması sayesinde İsrailli uzmanların Türkiye’ye girme fırsatı olacaktır,

- İsrail’e Kuzey Irak’ta bulunma fırsatı sağlayacaktır. Irak’taki merkezi otoritenin zayıflamasına ve Irak’ın çözülmesine, Irak’ın çözülmesi ise İran, Suriye, Türkiye ve Körfez’in ve Arap Dünyasının çözülmesine ve paylaşılmasına zemin hazırlayacaktır.

- İsrail, küresel sermaye ve gelişmiş silahlı gücü sayesinde güvenlik konseptlerinde Orta Asya’ya uzanan planlarını uygulayacak zemin bulacaktır,

- Güvenlik kuşağı ile Irak’a darbe vurma fırsatı yakalanacaktır.

- Refah Partisinin yükselişe geçmesi üzerine, Refah Partisini içerde ve dışarıda sıkıntıya sokmak için laik Türk Ordusunun dış politikalarını desteklemiştir.

- Türkiye, İranlı muhalifleri destekleyerek, Kuzey Irak’ta çatışmaya sebep olabilecek alanlar yaratmaya başlamıştır. Tahran, güvenlik kuşağının kendi güvenliğine tehdit oluşturabileceğinden endişe etmiştir.

Güvenlik kuşağı oluşturma düşüncesi, bir çok MOSSAD ajanının Türk istihbarat birimleri ile toplantılar yapmasına projede etkin rol almalarına ve İsrail’in Kuzey Irak’a adım atmalarına yol açmıştır.¹⁹⁸

ABD’nin Irak’a girmesi ile birlikte MOSSAD’ ın binlerce deneyimli ajanı Irak’ta faaliyet göstermişlerdir. Kitle imha silahlarına ait bilgilere ulaşmak, Irak’ın yetişmiş beyin gücünden yararlanmasını¹⁹⁹, başka Arap ülkelerinin

¹⁹⁷ İZZETİ, İzzetullah: İran ve Bölge...a.g.e., s. 61

¹⁹⁸ İZZETİ, İzzetullah: İran ve Bölge...a.g.e., s. 62

¹⁹⁹ Yenişafak, (10.05.2006) “...Filistin İstihbarat Merkezi, Irak’ta 2003 yılından bu yana İsrailli ajanlar tarafından 530 bilimadamı ve akademisyenin öldürüldüğünü iddia etti. Suikastlere kurban giden kişilerin daha çok nükleer ve biyoloji uzmanı olduğu vurgulanıyor...”

eline geçmesini engellemek için bir dizi operasyonlar icra edildiği basına yansımıştır.²⁰⁰

Amerikalı gazeteci Seymour Hersh'in "Plan B" isimli makalesinde, İsrail'in Irak'ta demokrasi ve istikrarın kurulamayacağına inanarak, Irak'ın Kuzeyindeki Kürtlerle olan ilişkilerini korumak ve geliştirmek amacıyla yarı özerk Kürt bölgesinde, bir varlık oluşturmaya ve bu varlığın güvenliğini sağlamaya karar verdiğini belirtmektedir. Hers'e göre, İsrailli uzmanlar Kürt komando birliğine eğitim vermekte, Suriye ve İran'daki Kürt bölgelerinde gizli operasyonlar yapmaktadırlar. Kürt komandoları, güneydeki Şii milisleri kontrol etmek kadar, Sünni Baas gücüne karşıda hazırlanmaktadır. Şii ve Sünni direnişçilerin liderlerini öldürmek, istihbarata bilgi toplamak Kürt komandoların faaliyetleri arasındadır.²⁰¹

Alman asıllı güvenlik uzmanı Dr. Müller, İsrail'in Irak'taki varlığının sadece Irak'ın Kuzeyi ile ilgili olmadığını, Irak genelinde İsrail'in yedi istasyonu bulunduğunu, Irak'ta ekonomik amaçlı bulunan firma ve şirketlerin çalışanları maskesi altında ajanların faaliyet gösterdiğini, faaliyet alanlarının petrol yanında akademik ve bilimsel araştırmalara kadar uzandığını belirtmektedir.²⁰²

Türkmen kaynakları da, İsrail'in Irak'taki faaliyetlerine dönük olarak, İsrail'in, Suriye sınırından başlayarak, Tel'afar ve Musul'dan geçen 200 km'lik arazi aldıklarını belirtmektedirler. Tel'afar'ın konumu hassastır. Kuzey Irak'ta bulunan Kürt grupların Suriye'deki Kürt grupları ile temas kurabilmeleri bir Türkmen kenti olan Tel'afar tarafından engellenmektedir. Ovaköy'den açılacak bir sınır kapısı, Kürt bölgesine girmeden, kestirmeden Bağdat'a giden bir güzergah sunmaktadır. İsrail'in satın aldığı bildirilen araziler, hem Kürtlerin Suriye irtibatını sağlayacak, hem de Türklerin Araplarla olan irtibatını kesebilecek bir konum sergilemektedir. ABD ve İsrail, bu bölgeye stratejik önem vermektedirler. El Riyad Gazetesine göre; İsrail, Tel'afar

²⁰⁰ Yenişafak, (15.03.2006)

²⁰¹ YILMAZ, Türel: "Irak Savaşında..." a.g.m., s. 127

²⁰² YILMAZ, Türel: "Irak Savaşında..." a.g.m., s. 128

bölgesinde araziler satın alarak 150 kadar Yahudi aile yerleştirmiştir. Yahudi aile sayısının 150 bin olması hedeflenmektedir. Yahudi Ajansıda, Iraklı Yahudi göçmenlerin Irak'a geri dönmelerini sağlamaya çalışmaktadır.²⁰³

Ocak 2004'te İsrail'de petrol, turizm, ve altyapı alanlarında faaliyet gösteren şirketlerden oluşan heyetler Irak'ın Kuzeyine gizlice giderek, 50 milyon dolarlık bir dizi kalkınma ve pazarlama projeleri imzalanmıştır.²⁰⁴

El Hayat Gazetesi, Irak'taki ABD askerleri arasında 1000 kadar İsrailli subay ve er bulunduğunu, ABD birliklerine şehir savaşı konusunda deneyimlerini aktarmakla birlikte, gerçekte İsrailli askerlerin savaşın başlamasından önce belirlenen vizyon içersinde, Irak'ı bir tehdit olmaktan çıkaracak konularla ilgilendiklerini, Kerkük, Musul ve Erbil'de arazi satın aldıklarını ve Irak'lı bilim adamlarını ortadan kaldırdıklarını belirtmektedir.²⁰⁵

T. Yılmaz, Irak'taki İsrail varlığının nedenlerini şöyle sıralamaktadır;

- Körfez bölgesinde istihbarat ağı oluşturmak,
- İran'ı izlemek , nükleer çalışmalarını sabote etmek,
- Irak'taki eski Yahudi mirasını elde etmek, bu amaçla araziler satın alarak Irak'ta kalıcı olmak,
- Ekonomik çıkarları gereği Musul-Hayfa petrol boru hattını açmak, Türkiye karşı çıkarsa, Kerkük-Hayfa petrol boru hattını inşa etmek,

Bazı kaynaklar, İsrail'in Kuzey Irak'ta arazi almalarının stratejik amaçları bulunduğunu ileri sürmektedirler.²⁰⁶

- Kurulması düşünülen Kürdistanın sınırlarını Musul'a kadar genişletip, etnik ve dini farklılık gösteren bu bölgeyi çatışma alanı haline getirmek ve

²⁰³ YILMAZ, Türel: " Irak Savaşında..." a.g.m., s. 128

²⁰⁴ YILMAZ, Türel: "Irak Savaşında..." a.g.m., s. 128

²⁰⁵ YILMAZ, Türel: "Irak Savaşında..." a.g.m., s. 128

²⁰⁶ YILMAZ, Türel: "Irak Savaşında..." a.g.m., s. 128

buradan İran, Suriye gibi ülkelere yapılacak operasyonlara çıkış noktası yapmak,

- Suriye sınırına yakın alınan araziler ile Suriye'ye baskı oluşturmak ve Suriye Kürtlerini ayaklandırarak, ilerde Irak Kürdistan federasyonunun sınırlarını genişletmek,

- Irak'ın doğusuna doğru toprak alarak ABD ve İngiliz güçlerine geri destek üssü olmak,

- Irak'ın Kuzeyini kontrol eden İsrail, Musul'un kuzeyinden geçen Dicle Nehri vasıtasıyla güneydeki Şiileri baskı altına alma olanağına kavuşmak,

- İsrail'in bölgedeki varlığının bir başka sebebi de, Kerkük-Yumurtalık petrol boru hattını kontrol altına almaktır. Söz konusu hattın güvenlik maliyetleri açısından karlı olmadığını gösterip, petrolün İsrail üzerinden Akdeniz'e ulaşmasını sağlamaktır.

İran, İsrail açısından bakıldığında bir tehdit unsurudur. İsrail, İran'ın desteklediği Hizbullah'ın baskısını, Kürt militanları destekleyerek misillemede bulunma imkanına kavuşabileceği, bu nedenle Kuzey Irak'ta bulunmaya önem verdiği düşünülmektedir.²⁰⁷

Suriye'de bulunan Kürt yerleşimi Kamışlı'da şiddet olayları patlak vermiş, Şam yönetimi, birkaç kilometre ilerdeki Amerikan işgal kuvvetlerinin olaylarda etkili olduğu belirterek , sınırdan sızmalar olduğunu resmen teyit etmiş ve bu durumu protesto etmiştir. Basında yer alan haberlere göre, Türkiye'den de bir takım Kürt unsurlar Kamışlı'ya geçmiş ve kışkırtıcılık yapmışlardır. Kamışlı olaylarında MOSSAD'ın parmağı olabileceği ihtimal dahilindedir. Irak'ın etnik ve dini temele dayalı olarak bölünmesi ve Kürt devleti kurulması yönündeki projelerin İsrail tarafından seslendirilmesi, Türkiye ve İsrail ilişkilerinde gittikçe artan bir gerilemeye yol açmaktadır. Türkiye, İsrail'in Irak'ın Kuzeyindeki faaliyetlerinden rahatsız olmuş ve bunu bildirmiştir. Bu rahatsızlık, Tel Aviv'deki Türk Büyük elçisi ve Kudüs'teki Türk

²⁰⁷ YILMAZ, Türel: "Irak Savaşında..." a.g.m., s. 132

konsolosun çağrılmasına kadar varmıştır. Hersh'in makalesinde yer alan ABD'li eski bir istihbaratçının sözleri anlamlıdır;²⁰⁸

“...İsraililerin Kürdistan ile bağları,Türkiye ile büyüyen ittifakından daha büyük değere sahip olacaktır...”

Aynı makaleye göre İsraili eski bir istihbarat görevlisi de şunları söylemiştir;

“...Türkiye'yi seviyoruz, fakat İran'ı baskı altında tutmalıyız. Kürtler Irak'ta ABD'ye en yakın gruptur. Tek sorun, Türkiye ile onların nasıl uyumlu hale getirileceğidir....”

İsrail, ya Kürtlerle ittifakın sağladığı potansiyel getirileri tercih edecek ve Irak'ın Kuzeyinde faaliyetlerini Türkiye'ye rağmen artıracak ya da Türkiye ile geliştirdiği stratejik ilişkilerin devamını tercih edecektir. Türkiye'nin güvenlik kaygıları, İsrail'i bir tercihe zorlayacaktır. Ortadoğu'nun yeniden yapılandırıldığı, İran'a karşı bazı yaptırım veya askeri seçeneklerin gündemde olduğu bir zamanda, gerek ABD, gerekse İsrail için Türkiye'nin yanlarında yer almamasının maliyetinin yüksek olacağı taraflarca bilindiği değerlendirilmektedir. İsrail'in, İran'ın tehdit olmaktan çıkarıldığı ve Kürt devletinin güvenliğini sağlayabildiği anda Türkiye ile ilişkilerini geliştirmek için gerekli gayreti göstermeyebileceği öngörülmektedir.

2003'te Irak'ın işgal edilmesiyle İsrail en kuvvetli düşmanlarının birinden kurtulmuştur. Irak Savaşı, İsrail'in çıkarları ile örtüşmüştür.²⁰⁹ Irak'ta her geçen gün etkinliğini artırmakta, Kürtlerle ilişkilerini geliştirmektedirler. Filistin direnişini destekleyen Saddam'ın devrilmesi ile Filistinliler en önemli destekçilerini kaybetmişlerdir. Ortadoğu'da etkinliğini artıran İsrail, bir diğer düşmanı İran'ı daha yakından kontrol etme olanağına kavuşmuştur.

²⁰⁸ YILMAZ, Türel: “Irak Savaşında..” a.g.m., s. 134

²⁰⁹ YILMAZ, Türel: “Irak Savaşında..” a.g.m., s. 123, “.... Suudi Arabistan'da yayımlanan Arab news gazetesine göre, İsrail'in Irak'taki bütün faaliyetleri Irak, İran, Suriye ve Türkiye'deki Kürtleri de kapsayacak bağımsız bir Kürt devletinin kurulması için yapılan hazırlıkların bir parçasıdır. Bu gerçekleştirildiğinde, İsrail'in Irak'ı kontrol etme yolu açılacak, İsraililer savaşımaya hazır olacaklar ve bunu “İkinci Özgürleştirme Savaşı” (İlki Filistin topraklarını ele geçirdikleri sırada yapılan savaş) olarak adlandıracaklardır....”

Irak'ta devam eden karışıklıklar esnasında, İsrail gizli servisinin 350 civarında Irak'lı bilim adamı ve akademisyeni öldürdüğüne dair haberler basında yer almaktadır.²¹⁰ Cinayetlerin kime yarayacağı konusunda tahmin yürütülebilir. Nükleer enerji ve silahlara ait bilgilerin, diğer Arap ülkelerinin eline geçmesinin ve Irak halkına önderlik yapabilecek fikir ve liderlerin ortaya çıkmasının önlenmesi, Irak'ın tarihini talan edenlerin ve Irak'ın bölünmesini isteyenlerin işine yarayacaktır.

2.3 Türkiye'nin Kuzey Irak Kürt Politikası

Irak, yüzyıllarca Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliğinde kalmış bir bölgedir. İmparatorluğun yıkılması ile kurulan yeni Türk Devletinin sınırları belirlendiğinde, Musul yeni kurulan devletin sınırları içerisinde kabul edilmiştir. Musul Şehrinin hangi sınırlar içinde kalacağına dair anlaşmazlık, Cemiyet-i Akvam'a götürülmüş, Cemiyet-i Akvam 16 Aralık 1925 yılında Musul'un Irak'a ait olduğuna dair karar vermiştir. Bu kararı kabullenmek istemeyen Türkiye, başlangıçta tepki göstermiş, bilahare İngiltere ile 1926'da imzaladığı antlaşma ile Brüksel Hattı olarak tanınan sınır, Türkiye-Irak sınırını oluşturmuştur.

Türkiye'nin jeostratejik önemi, İran ve Irak'ın toplam jeostratejik önemiyle eşit ağırlıkta görülmektedir. Bölgede 21-24 milyon civarında olduğu tahmin edilen Kürt nüfusun ve coğrafyasının yarısı Türkiye'dedir. Kürt bölgelerinin %30'u İran'da, %15'i Irak'ta ve kalanı Suriye ve diğer bölge ülkeleri topraklarında bulunmaktadır.²¹¹

Irak'ın 1990 yılında Kuveyt'i işgal etmesi, başta ABD olmak üzere uluslararası ortamda tepkiye yol açmış, ABD önderliğinde kurulan koalisyon

²¹⁰ Yenişafak, (10.05.2006), "...Filistin İstihbarat Merkezi'ne göre, bu konuda bugüne kadar sayısız rapor yayınlandı, ancak hiç biri basına yansımada. Cinayetlerin çoğu gizlendi ve ölümler hakkında ailelere hiç bir bilgi verilmedi. Filistin istihbaratının, İsrail ve Amerikan haber alma servislerinin Haziran 2005 tarihli ortak raporuna dayanarak verdiği bilgiye göre, Irak'ta 200'den fazla üniversite profesörü ve 350 bilimadamını hedef alan suikastlerin, İsrailli ajanların Amerikan istihbaratı ile ortak çalışması sonucunda gerçekleştirildiği iddia edildi...."

²¹¹ İZZETİ, İzzetullah: İran ve Bölge...a.g.e., s. 102

güçleri, Irak ordusunu Kuveyt'ten çıkarmıştır. II. Körfez savaşı olarak adlandırılan savaş esnasında Kürtlerin tutumlarını cezalandırmak isteyen Saddam, Kürtleri Türkiye sınırına doğru sürmüş ve bölge dışı güçlerin duruma müdahale etmesine yol açmıştır.

Çöl Fırtınası hareketinden sonra, uçuşa yasak bölgenin getirdiği otorite boşluğu, bölgede PKK güçlerinin sayısında önemli bir artışa ve Türk Hükümetinin kaygılanmasına ve çözüm arayışına neden olmuştur. Türkiye Kuzey Irak'taki otorite boşluğundan yararlanarak ve PKK güçleri ile mücadele gerekçesi ile askeri varlığını sürdürmek istemiştir. Ambargolarla güçsüzleşen Bağdat yönetimi, Türkiye'nin politikalarına ciddi tepki verememiştir. PKK terör örgütü ile mücadele enstrümanını kullanarak Kuzey Irak'ta askeri güç bulundurma siyasetini benimseyen Türkiye, sorununu uluslararası alana taşımakla aslında kendisi için hayırlı bir politika izlemediği, Türkiye'nin gelecekteki uzun vadeli stratejik çıkarlarının ABD ve İsrail'in yanında değil, Arap ve Müslümanların yanında olduğunu görmediği veya görmek istemediği ileri sürülmektedir.²¹²

5 Nisan 1991'de BM Güvenlik Konseyinin 688 sayılı kararı (Birinci Huzur hareketi) ile sığınmacıların geri dönmeleri sağlanmıştır. Bu hareketin askeri birliğine "Çekiç Güç" adı verilmiştir. 15 Temmuz 1991'de sona eren Birinci Huzur hareketinden sonra, İkinci Huzur hareketi ile; çok uluslu güç oluşturulmuş ve 36 ncı paralelin kuzeyi uçuşa yasaklanmıştır.²¹³

Kürtlerin 36 ncı paralelin kuzeyinde koruma altına alınması ile Irak'ın bölgedeki gücü zayıflamıştır. Zayıflayan Irak, bölgenin güç dengelerinde boşluğa neden olmuştur. Birinci boşluk, İran, Türkiye ve Irak üçgenindeki güç dengelerindeki boşluktur. İkinci boşluk, Amerika-İsrail cephesinin karşısında yer alan Arap-İslam cephesinde meydana gelen kuvvet boşluğudur.

36. paralelin kuzeyinde oluşturulan güvenli Kürt bölgesinde, 19 Mayıs 1992'de parlamento seçimleri yapılmış, 4 Ekim 1992'de Kürt Federe Devleti

²¹² İZZETİ, İzzetullah: İran ve Bölge...a.g.e., s. 55-66

²¹³ ARI, Tayyar: **Geçmişten Günümüze Ortadoğu**, Alfa Yayınları, İstanbul 2005, s. 583

ilan edilmiştir. Bütün bu adımlar, “Irak’ın toprak bütünlüğünün” gözetileceğini vurgulayan politikaların sonucunda atılmıştır. Kürt Devleti gerçeği sindirilince, ardından Irak’ın parçalanmasının kaçınılmaz olabileceği sonucuna gelinmiştir. Bu gelişmeler, Türkiye’nin de Kürt gerçeği ile yüzleşmesi gerektiği söylemlerini gündeme taşımıştır. Bu konuda ABD’li uzmanların Türkiye’ye önerileri, Türkiye’nin federal bir yapıya geçmesidir. Türk hükümetinin Kürtlere hem Türk hem Kürt olma izni verebileceğidir. Bu verilenler Kürtlere yetmezse, federalizme gitmek söz konusu olabilecektir. Hatta, başarılı bir ayaklanma sonucunda Türk toprakları üzerinde bağımsız bir Kürt devleti ihtimalinden bahsedilmektedir.²¹⁴

Türkiye, sınırları yakınında kurulacak bir Kürt devletini milli çıkarlarına ve güvenliğine aykırı bulmuş, daima engellemeye yönelik politikalar geliştirmiştir. Kuzey Irak’ta oluşturulan ve Türkiye’nin kabul etmek zorunda kaldığı “Güvenli Bölge” nin Irak’ın toprak bütünlüğü içersinde kalmasına gayret göstermiştir. PKK terör örgütünün Kuzey Irak’a yerleşmesi ve Türkiye’yi tehdit etmeye başlaması üzerine, politikasında önceliği PKK’nın Kuzey Irak’tan sökülmesi ve imha edilmesi üzerine vermiştir. Bu maksatla, KDP ve KYB ile işbirliği yapmış ve geliştirmiştir. Ankara’nın Kuzey Irak’taki gelişmelerden rahatsızlığı ve güvenlik endişeleri artarak sürmüştür. Askeri ve siyasi elitler arasında, karar mekanizmalarında bulunanlar da ABD’nin ve İsrail’in PKK-Kuzey Irak sorununa ilişkin niyet ve politikaları konusunda sürekli bir şüphe taşımışlardır.²¹⁵

Ağustos 1996’da Ankara’nın politikası, Barzani’nin Irak’ın toprak bütünlüğünü koruyacak şekilde Saddam’la işbirliği yapmasını, ABD çizgisindeki KYB’ye yakınlaşmamasını ve bu arada PKK ile mücadele etmesini istemek şeklindedir. Ekim 1996’da ABD, Türkiye, KDP ve KYB’nin Ankara’da yaptığı toplantıda Türkiye, o güne kadar izlediği politikayla uyum göstermeyecek farklı kararları kabul etmiştir. Irak’ın toprak bütünlüğünü

²¹⁴ ÖZDAĞ, ümit: Türkiye, Kuzey ..a.g.e., s. 117

²¹⁵ ALTUNİŞIK, Meliha Benli : **Türkiye ve Ortadoğu, Tarih Kimlik Güvenlik**, Boyut Kitapları, İstanbul, 1999, s. 197

korumak amacıyla Türkmenleri gündeme getirmeyen Ankara, Kuzey Irak'ta Türkmenlerinde bulunduğunu sonuç bildirisine koydurmuştur.

Ayrılıkçı terör örgütünün eylemlerinden sonra Kuzey Irak'a kaçması, kamplar tesis etmesi, Türk Ordusunun bu bölgeye sıcak takip adı altında girmesine yol açmıştır. Irak'ın ABD tarafından işgal edilmesinden sonra Türk Ordusu bu operasyonlarını gerçekleştirememektedir.

Irak, dün, petrolünü satabilmek için Türkiye'ye ihtiyaç duymuştur. Üç parçalı federasyonun gündeme geldiği Irak'ta, gelecekte Kerkük petrollerinin satılabilmesi için de Türkiye'ye ihtiyaç duyulacağı değerlendirilmektedir.

Türkiye'nin Kuzey Irak ile ilgili politikasının üç sabit unsuru bulunmaktadır. Bir, PKK terör örgütünü kesinlikle ve ne pahasına olursa olsun yok etmektir. İki, Bölgede bir Kürt Devletinin oluşumunu engellemektir. Üç, Tarihten gelen haklarını gündeme taşımaktır. Değişken unsur olarak; Kürtleri Bağdat'a yönlendirmek ve sınırdaki PKK kamplarını kapatmalarını sağlamak, Kuzey Irak Kürtleri ile PKK'ya karşı mücadelelerinin sonucuna göre her iki durumda da işbirliği yapmaktır.²¹⁶

Bugün itibari ile gelişmeler değerlendirildiğinde, bu yaklaşımda doğruluk payı bulunmaktadır. Kuzey Irak'taki otorite boşluğu PKK gücünün artmasına, bir Kürt Federe Devletinin oluşumuna neden olmuş ve Türkiye'nin en yakın müttefiki, Kuzey Irak'taki PKK Terör örgütü mensuplarına dokunmamıştır.

Türkiye, PKK terör örgütü ile mücadelesi yoğunlaştıkça, güvenlik gerekçelerini ileri sürerek Kuzey Irak'ta 5-15 Km. lik güvenlik kuşağı kurma siyasetini yüksek sesle dile getirmeye başlamıştır. 1997'de, ABD'nin yeşil ışık yakması ile Türk yetkililer Arap ve komşu ülkelerin olası itirazlarına rağmen güvenlik kuşağının oluşturulacağını açıklamışlardır. O dönemde İsrail-Türkiye ilişkilerinin stratejik ortaklık seviyesine çıkması, ABD'nin Türkiye'nin bölgede oluşturacağı güvenlik kuşağı oluşturmalarını anlayışla karşılaması,

²¹⁶ İZZETİ, İzzetullah: İran ve Bölge...a.g.e., s. 44-63

İsrail’inde Kuzey Irak’ta faaliyet göstermesi anlamına geliyordu. Kimi uzmanlar, güvenlik kuşağı oluşturma projesine Türkiye’yi İsrail’in teşvik ettiğini ileri sürmektedirler. Çünkü, İsrail’in bir takım çıkarları böylece karşılanabilecektir.²¹⁷

ABD, Türkiye’ye PKK terörü konusunda muhatap olarak Irak Hükümetini adres göstermektedir. Artan terör saldırıları ve Irak’ın Kuzeyinde hükümet otoritesinin bulunmayışı, TSK’nin Irak sınırı boyunca tertiplenmesine ve teröristlerin sızmasına karşı önlemler almasına yol açmaktadır. ABD Dışişleri Bakanı Rice’ın 25 Nisan 2006 da Ankara’yı ziyaretinde, Türk Dışişleri Bakanının ”Irak kendi sınırlarını kontrol edinceye kadar Türkiye bu önlemleri almaya devam edecektir.” demeci ²¹⁸, ABD ile kapalı kapılar ardında varılan bir anlaşma sonucunu veya Türkiye’nin ABD’ye rağmen toprak bütünlüğünden taviz vermeyeceği kararlılığını göstermektedir.

ABD’nin İran’a karşı olası yaptırımlarının konuşulduğu bir sırada, Türkiye’nin, askeri gücünün büyük bir kısmını Irak sınırına yığmasına eş zamanlı olarak İran’ın, Kuzeybatısındaki Kürt bölgelerine askeri hareket düzenlemesi, Kandil’de bulunan PKK kamplarını vurması, İran ile Türkiye arasındaki işbirliğinin açık bir göstergesidir.²¹⁹ Kuzey Irak’ta bağımsız bir Kürt devleti kurulmasından kaygı duyan Türkiye ve İran’ın askeri operasyonlarının süresi ve boyutu, Kuzey Irak’taki Kürt oluşumunun uykularını kaçırarak bir mahiyet taşımaktadır.

Irak’ta önlenemeyen terör ve direniş Irak’ın geleceğine dair belirsizler taşımaktadır. Bu durum, Kürtlerin merkezi yönetimle olan federasyon bağlarının zayıflamasına ve ayrılma yönünde düşüncelerini artırmalarına yol açmaktadır. Kerkük’ün askeri güçle de olsa Kürt bölgesine katılması bu çerçevede olasılıklar arasındadır.²²⁰

²¹⁷ İZZETİ, İzzetullah: İran ve Bölge...a.g.e., s. 61

²¹⁸ BİLA, Fikret : “Erdoğan’dan Kerkük Uyarısı”, Milliyet Gazetesi, (28.04.2006)

²¹⁹ HURUB, Muhammed: “Ankara ve Tahran kontrolü ele almak istiyor” Radikal Gazetesi, (28.04.2006)

²²⁰ HURUB, Muhammed: “Ankara ve Tahran ...” a.g.m., 12

Türkiye'nin tarihten gelen bağları, Türkmen nüfusun varlığı ve petrol kaynaklarının başka güçler eline geçmesi olasılıkları Kerkük'ü özel bir konuma taşımaktadır. Ankara, Kerkük'te yaşanacak bir oldu bittiye izin vermeyeceğini bir çok kereler deklere etmiştir. Başbakan Erdoğan, 25 Nisan 2006'da ABD Dışişleri Bakanına, " Irak küçük bir Ortadoğu, Kerkük'de küçük bir Irak'tır. Nasıl Irak'ta istikrar sağlanmadan Ortadoğu'da sağlamak mümkün değilse, Kerkük'te de istikrar sağlamadan Irak'ı bir arada tutmak mümkün değildir. Kerkük'ün bu özelliğini unutmamak gerekir. Bu nedenle de Kerkük bir etnik grubun veya bir bölgenin idaresine bırakılmamalıdır. Kerkük'ün iç dengeleri bozulursa, bu Irak'ın dengelerini de etkiler. Türkiye bu konuda tarihten gelen özel bir konuma ve hassasiyete sahiptir." ²²¹ mesajını vermiştir.

Türkiye'nin yaklaşımı şu şekilde özetlenebilir; Kerkük özel bir statüde olmalıdır. Etnik bir gruba üstünlük sağlayacak çabalardan uzak durulmalıdır. 2007'de planlanan referandum ile bir oldu bitti yaratılması önemli sıkıntılar doğuracaktır. ²²²

Saddam sonrası Irak hükümetinde temsil edilmek isteyen 26 Türkmen grubunun koalisyonundan oluşan Irak Türkmen Cephesi'nin Ankara temsilcisi, "Biz Kerkük'ün kontrolünü ele alacağız, bizim savaşma sebebimiz budur" diyerek, Kerkük'ten vazgeçmeyeceklerini açıklamışlardır. ²²³

2.4. Kürt Oluşumun Ekonomik Yeterliliği ve Güvenliği

Bugün anlaşılmış görünen KDP ve KYB'nin anlaşmazlıklarının altında politik amaçlar bulunmaktadır. KYB giderek kendisini çok etnikli bir Irak'ın bir parçası olarak görmekte, federalizm fikrini desteklemektedir. KDP ise federal bir devlet fikrine çok sıcak bakmamakta ve giderek özgür bir Kürdistan devleti

²²¹ BİLA, Fikret: "Erdoğan'dan...a.g.m., 6

²²² YİNANÇ, Refet: "Irak'ta yeniden yapılanma" **Yorum Dergisi**, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayını, Büyük Ortadoğu Projesi, 2005-03

²²³ <http://www.byegm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/DISBASIN/2002/09/13x09x02.HTM>, (20.05.2006)

için çalışmaktadır. ABD'ye yönelik bu ciddi ayrımın temel nedenlerinin başında, grupların ekonomik gelişmişlik düzeyleri gelmektedir. KDP, Irak ve Türkiye arasındaki tek geçiş yeri olan Habur sınır kapısını kontrol etmektedir. Yıllardır süren yoksulluk ve uluslararası yaptırımlardan sonra, Iraklılar bugün başta Türk malları olmak üzere her türlü tüketim maddesine büyük gereksinim duymaktadırlar. Irak'ın her köşesinde Türk ürünlerine rastlamak mümkündür. Bunlar Irak'a Habur üzerinden girdiği için bu kapının gelirinin tümü KDP bölgesini tek başına kontrol eden Barzani Aşiretine gitmektedir. (Irak'taki bir ABD yetkilisine göre, KDP Habur'dan her gün geçen üç bini aşkın kamyon ve TIR'ın her birinden Habur'da ve kendi bölgesi içindeki kontrol noktalarında yüzlerce dolarlık 'teftiş ücreti' almakta ve bu şekilde yılda 300 milyon doları aşan miktarda para kazanmaktadır).²²⁴

KDP'nin finansal bağımsızlığı sadece her gün Habur'dan kazandığı paradan ibaret değildir. Parti son on yıl boyunca Habur'dan elde ettiği geliri kendi bölgesindeki siyasi gücünün de yardımıyla buradaki iş dünyası üzerinde bir tekel oluşturmakta kullanmıştır. Netice olarak bugün KDP ve Mesud Barzani Aşireti çok zengin bir yatırım portföyüne sahiptir. KDP bölgesinde bugün birçok Barzani şirketi mevcuttur. 1997'de kurulan ve KDP'ye ait olan Kani firması, tek başına sigara ithal etmektedir. Bunun yanı sıra, KDP lideri Mesud Barzani'nin yeğeni Şirvan Barzani KDP bölgesinin telekomünikasyon ve cep telefonu piyasalarını tek başına kontrol eden Korek Telekom adlı bir kuruluşun başındadır. Bir zamanların siyasi partisi KDP şimdi büyük bir aile şirketi ve yatırım imparatorluğuna dönüşmüştür. Ekonomik açıdan kendisini özgür hisseden ve siyasi açıdan kendine yeten KDP'yi Irak'ın geri kalanı pek fazla ilgilendirmemektedir. KDP'nin ekonomik gücü en çok KDP başkenti Erbil'de gözlemlenebilmektedir.²²⁵

²²⁴ ÇAĞAPTAY, Soner: “Kürtler ABD’yi zorlayacak”, Radikal Gazetesi, (03.05.2004), 14, The Washington Institute for Near East Policy, Türkiye Programı Direktörü (Çeviren: Pemra Hazbay)

²²⁵ ÇAĞAPTAY, Soner: “Kürtler...” a.g.m., 14

Suriye, ABD ile yapılan anlaşmalar gereği Musul'a elektrik sağlamakta, Irak ile ticari ilişkilerini sürdürmektedir.²²⁶

2.5. İran'ın Kuzey Irak Kürt Politikası

1904 yılında İran'da petrolün bulunması ve 1908'de çıkarılmaya başlanması ile birlikte İran'ın jeostratejik konumu tüm dünyanın dikkatini çekecek bir konuma yükselmiştir. İran, soğuk savaş dönemi boyunca yapılan stratejik hesapların daima içinde olmuştur.²²⁷

Irak-İran ilişkileri, Irak kurulduğundan beri Şat-ül-Arap başta olmak üzere sınır anlaşmazlıklarına konu olmuştur. Irak'ın dar bir alandan uluslararası denizcilik ağına bağlanmasının verdiği zaafiyet, Kuveyt'i ele geçirmek veya Verbe ve Bubiyan Adalarını ele geçirmek istemesine neden olmuştur. Emperyalist güçlerin bölgeye gelişle birlikte, Şat-ül-Arap üzerindeki İran-Irak ihtilafı şiddetlenerek artmıştır.

7 Mart 1974'te İran ve Irak arasında sınır çatışmalarının sona erdirilmesi ve ateşkes görüşmeleri başlamıştır. Irak, İran'ı her türlü yollarla sıkıştırmak istemiş, İran'da buna karşılık Kürt gruplarına aktif destek vermiştir. Kürt gruplarının Irak birliklerine ağır zayıatlar verdirmesi, Irak'ın İran ile arasında bulunan Şat-ül-Arap sorunu dahil sınır sorunlarını çözen Cezayir antlaşmasını imzalamasına yol açmıştır.

Emperyalist ve yayılcı güçlerin İran'a yönelik tehditleri tarihsel sürece bakıldığında daima Irak sınırlarına yakın, batısından gelmiştir. İran'ın batı sınırlarının uzunluğu 1800 km'dir. Irak sınırı 1350 km, Türkiye sınırı 450 km'dir. Osmanlı İmparatorluğu bu bölgeye bir asra yakın hakim olmasına rağmen, daha doğusuna geçmeye gerek görmemiştir.²²⁸

²²⁶ SÜER, Berna: "Suriye'nin Dış Politikası ve Irak Savaşı", ŞAHİN, Mehmet; TAŞTEKİN, Mesut: **II.Körfez Savaşı**, Platin Yayınları, Ankara 2006, s. 219

²²⁷ İZZETİ, İzzetullah: İran ve Bölge ...a.g.e., s. 5

²²⁸ İZZETİ, İzzetullah: İran ve Bölge...a.g.e., s. 69

Kürt Federe Devleti'nin 4 Ekim 1992'de ilan edilmesi, Türkiye, İran ve Suriye'yi rahatsız etmiş, dışişleri bakanları 14 Kasım 1992'de Ankara'da bir araya gelmişlerdir. Ortak görüş, bölgede bir Kürt devletine izin verilmeyeceği olmuştur.²²⁹

KDP ve KYB arasındaki mücadele, çatışma düzeyinde devam ederken Paris Kürt Enstitüsü ve Fransız hükümeti arabuluculuğa soyunmuş, tarafları Paris'te 23 Temmuz 1994'te bir araya getirmişlerdir. Türkiye, İran ve Suriye bu toplantıdan ciddi rahatsızlık duymuşlar, 23 Ağustos 1994'te Şam'da toplanarak bir anlamda Paris toplantısına karşılık vermişlerdir. Şam toplantısından çıkan sonuç; bölgede bir Kürt devleti kurulmasına onay verilmeyecektir.

KDP ve KYB arasında uzlaşma sağlama çabaları 1995 yazında da sürmüştür. ABD'nin KDP ve KYB'yi bir araya getirme çabaları sonucu Dublin süreci başlamıştır. Bu süreçten rahatsız olan İran ve Suriye PKK'yı kullanarak süreci baltalamaya çalışmıştır. İran ve Suriye, 10 Eylül 1995'te Talabani ve Öcalan'ın katıldığı bir toplantıyı Şam'da gerçekleştirmişlerdir. Bir hafta içinde, KDP ve KYB liderleri Tahran'da bir araya gelmişlerdir. Tahran yönetimi, Irak Yüksek Devrim Konseyi ile anlaşarak, 5000 kişilik gücünü KDP ve KYB arasına sokma kararı almıştır. Bu birlik, Süleymaniye güneyinden Kuzey Irak'a girmiştir.²³⁰

İran, bölgede faaliyet gösteren İslami Kürt hareketi üzerinden politika geliştirmeye çalışmıştır.

Talabani ile anlaşılan İran, 2000 personel ve 100 zırhlı araçtan oluşan askeri gücünü, Süleymaniye yakınlarındaki bir kampa 20 Temmuz 1996'da konuşlandırmıştır.²³¹

Tarih göstermektedir ki, Batıdan İran'a yönelik bir tehdit oluştuğunda İran Ruslara yanaşmıştır. ABD tehdidi altındaki İran, bugünde Rusya'ya

²²⁹ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye Kuzey..a.g.e., s. 98

²³⁰ ÖZDAĞ, ümit: Türkiye Kuzey...a.g.e., s. 140

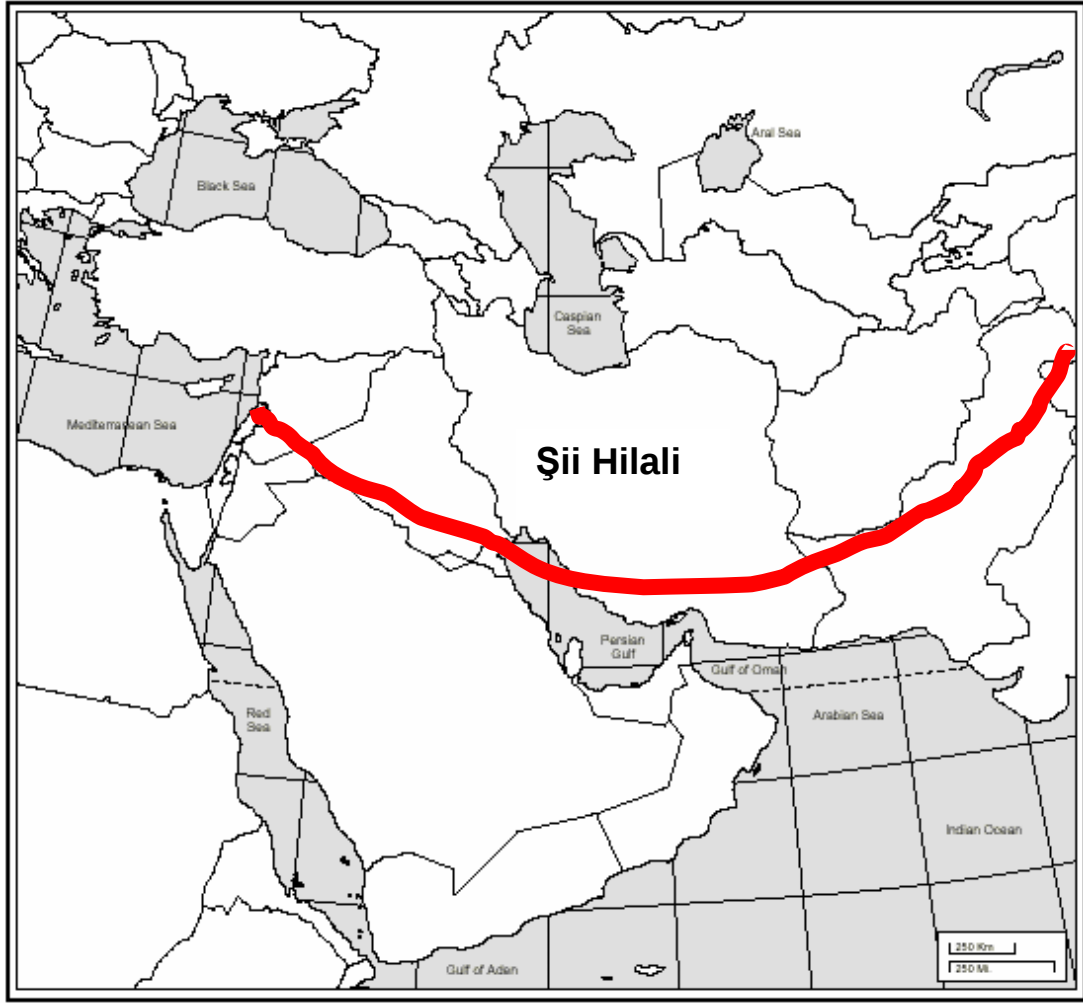
²³¹ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye Kuzey..a.g.e., s. 150

yanaşmaktadır. Aynı Rusya, İran kendisinden uzaklaştığında, İran'daki etnik unsurları kullanmaktan çekinmemiştir. 1945-1946'da Azerbaycan Demokrat Fırkasına Mahabat Kürt Cumhuriyetini kurdurmuştur.

ABD'nin Irak'ı işgali ile başlayan süreç, İran'a bir takım yararlar sağlamıştır. Irak'ın %65'ini oluşturan Şiiler, Saddam rejimi altında ezilmekte iken, ABD işgali sonrası Irak'ın yönetiminde söz sahibi olmalarına yol açmıştır. Şiiler üzerinden Irak'ta etkin olan İran, Irak'ın parçalanması halinde etkinliğini güney ve güney batıya doğru genişletecektir. Bahreyn, Şii nüfus açısından üçüncü sırada bir ülkedir. Lübnan'dan başlayan Şii hilalin ucu, Irak, İran ve Pakistan'a kadar uzanmaktadır.²³² Ürdün Kralı, Irak'ta İran yanlısı bir hükümetin iş başına gelmesi konusunda uyarı yaparak; Irak, İran, Suriye ve Lübnan'ı içeren bir Şii hilalinin oluşturulmasının amaçlandığını belirtmiştir.²³³ (Şekil-5)

²³² KAKINÇ, Halit: "Stratejik Şii Hilali", Star Gazetesi, (28.04.2006) 6

²³³ Stratejik Analiz Dergisi, Sayı:68, Aralık 05, s.77

Şekil-5

1970 ve 1980'lerde Irak Kürtlerini, Irak'a karşı destekleyen İran olmuştur. 1990'larda ise Irak Kürtlerini Irak'a karşı destekleyen Türkiye olmuştur. Bu esnada İran, Irak'ın yanında yer almıştır.²³⁴

ABD'nin Irak'ta başarılı olması, İran'ın çıkarları aykırıdır. Irak'ın işgal edilmesiyle ülkedeki siyasi ve askerî dengelerin değişmesi, İran'ın Irak'taki rolünü artırmıştır. ABD'nin Irak'taki başarısı, İran'ın ABD ile sınırdaş olması ve güvenliğine tehdit oluşturması anlamına gelecektir.

²³⁴ ARI, Tayyar: 2000'li yıllarda...a.g.e., s. 251

2.6. Suriye'nin Kuzey Irak Kürt Politikası

ABD işgalinden önceki Irak yönetimi ile Suriye yönetimi benzer ideolojik temelleri olan dikta yönetimleriydiler. Ülkelerin İdeolojik temelini Arap milliyetçiliği oluşturunuyordu. 1978 yılında Suriye-Irak birliği projesi başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Pan-Arap hareketi, gerçekleşmesi uzak bir hedef olarak algılanmıştır.

Benzer bir ideolojiye rağmen, İran-Irak savaşında Suriye, İran'ı desteklemiştir. İran ve Suriye arasındaki bu yakınlaşma, İran petrollerinin Suriye'ye nakledilmesi anlaşması ile gelişmiştir. O dönemde, Suriye, Irak'a ait petrol boru hatlarını kapatmıştır. Suriye'nin Irak'a karşı düşmanca tutumları 1986'dan itibaren değişmeye başlamıştır.²³⁵

1979 İran Devrimi ile ortak düşmanların varlığı, Tahran ve Şam yönetimini birbirlerine yaklaştırmıştır. Bölgesel güç dengesinde bir tarafta İran-Suriye ittifakı, diğer tarafta Türkiye-İsrail bloğu yer almaktadır. İran ve Suriye, ABD'yi, doğal kaynaklarını sömüren, bağımsızlıklarını tehdit eden emperyalist bir güç olarak görmektedirler. İran'la olan yakınlaşma, Suriye'ye Lübnan'daki İran yanlısı Şii milisleri yönlendirme avantajı sağlamıştır. Suriye, Irak'ın zayıflamasına yönelik politikalar izlese de, Bağdat'ta İran yanlısı bir Şii yönetimine sıcak bakmadığını belli etmiştir. Irak'ın bir başka güç tarafından işgal edilmesini kabul edilemez bir gelişme olarak görmüştür. Tahran ve Şam arasındaki ittifak ilişkileri sıcaklığını korurken, Suriye, İran'ın Arap Birliği içindeki önemli partneri olmaya devam etmektedir.²³⁶

1975-1989 yılları arasında yaşanan Lübnan iç savaşında Suriye ve Irak karşıt grupları desteklemişlerdir. 1991 Körfez Savaşında Irak'a karşı koalisyon oluşturan ABD'nin yanında yer almıştır. 1997'de Irak ve Suriye arasında ilişkiler gelişme göstermeye başlamıştır. Bu sefer, Irak'a müdahale etmeye hazırlanan ABD'ye en sert tepki gösteren, Irak'ın toprak bütünlüğünü savunan ülkelerin başında Suriye gelmiştir. Kuzey Irak'ta kurulacak bir Kürt

²³⁵ AMANOV, Şatlık: "Hafız Esad Dönemi Suriye Dış Politikası", YILMAZ, Türel; ŞAHİN, Mehmet: **Ortadoğu Siyasetinde Suriye**, Platin Yayınları, Ankara 2004, s. 218

²³⁶ AMANOV, Şatlık: "Hafız Esad Dönemi Suriye..." a.g.m., s. 220

devleti, Suriye'nin Kuzey Doğusunda yaşayan Kürtleri kendileri ile birleşmeye götürebileceğinden veya otonomi isteyebileceklerinden dolayı, Suriye'yi endişelendiren bir husus olmuştur. Dolayısı ile Suriye, Kürt devleti oluşumunu çıkarlarına aykırı bulmaktadır. Mart 2004'te Kamışlı'da meydana gelen Kürt kalkışması, böyle bir olasılığın varlığını göstermektedir. Suriye'de bulunan 1.7 milyon Kürt nüfusun 200 bin kadarının vatandaşlık hakları yoktur.²³⁷

Suriye, Irak Geçici Yönetim Konseyinin meşruiyetini tanımak istememiştir. Uluslararası toplantılarda bu hususa karşı çıkmasına rağmen Suriye bu politikasında başarılı olamamış ve Kasım 2004'te Irak Geçici Hükümetini tanımıştır.²³⁸

Suriye'nin politikası, her zaman Kürtleri kullanarak Irak ve Türkiye'nin istikrarını bozmaya yönelik olmuştur.²³⁹ Suriye bir taraftan KYB'yi 1975 'ten beri desteklerken, diğer taraftan Kürtlerin bağımsızlık girişimlerinden de rahatsızlık duymuştur.

Kamışlı İslam Merkezi Başkanı Kürt alim Şeyh Muhammed Maşûk el-Haznevi'nin öldürülmesi bir anda Suriye'yi karıştırmıştır. Kürtler başta Halep ve Kamışlı olmak üzere çeşitli yerlerde gösteriler yapmışlardır. İsrail'e yakınlığıyla bilinen bir internet sitesinde ABD'nin Beşşar Esed'i devirmek için düğmeye bastığı ileri sürülmüştür.²⁴⁰

2.7. Diğer aktörlerin Kuzey Irak Kürt Politikası

AB, Rusya ve Çin, Irak'ın Kuzeyindeki Kürt bölgesinin jeopolitiğine tesir edebilecek güç merkezleri olarak değerlendirilmiştir.

2.7.1. AB'nin Kuzey Irak Kürt Politikası

²³⁷ SÜER, Berna: "Suriye'nin Dış..." a.g.m., s. 216

²³⁸ SÜER, Berna: "Suriye'nin Dış..." a.g.m., s. 220

²³⁹ ARI, Tayyar: 2000'li yıllarda ...a.g.e., s. 252

²⁴⁰ <http://www.gercekhayat.com/dusuncealemi/icsayfa.php?newsid=0000000119&catid=24>, (21.05.2006)

İran'da 1904'te petrolün bulunması ve British Petrol şirketinin kurulması ile birlikte, İngiltere'nin uluslararası deniz ticaret yollarının açık tutulması stratejik çıkarlarına, petrol gerekçesi de ilave edilmiştir. İngiltere'nin o dönemlerde stratejik düşüncesi, Güney Asya sularına hakim olmak, deniz ticaret yollarının ve sömürgelerinin güvenliğini sağlamaktır. Bu maksatla iki temel politika belirlemiştir. Bu iki temel politika; Süveyş Kanalı'ndan, Malakka Boğazı'na kadar olan bölgenin deniz hakimiyetini ve çıkarlarına tehdit oluşturabilecek, krize neden olabilecek noktaları, bölgeleri kontrol altında tutacak askeri gücü elinde bulundurmaktır.²⁴¹

20. Yüzyılın başlarında petrolün bulunması ile stratejik hesapların daima içinde kalan İran'ın bu konumunun önemini Almanya'da idrak etmektedir. Schlieffen ve Moltke'nin askeri doktrinlerinin İran'a önem atfettiği ileri sürülmektedir. İkinci Dünya harbi esnasında bir çok Alman vatandaşının Güney İran'a yerleştirilmesine İngiltere sert tepki göstermiştir. Günümüzde de Almanya'nın İran'a önem verdiğini gösteren politikaları gözlemlenmektedir.²⁴²

Ortadoğu'nun Avrupa'ya yakınlığı, tarihsel bağları, zengin enerji kaynakları ve Avrupa'nın enerji ihtiyacının önemli bir bölümünü Ortadoğu'dan karşılaması, Avrupalı şirketlerin bölgede önemli yatırımlarının bulunması, Avrupa'nın bölge ile olan ilişkilerinde belirleyici olan hususlardır. Avrupa açısından Ortadoğu'nun iki ana güvenlik sorunu bulunmaktadır; Arap-İsrail barışı ve Körfez güvenliğinin tesis edilmesidir. Alternatif enerji kaynakları bulununcaya kadar, Ortadoğu, tüm Dünya için jeostratejik önemini sürdürecektir. Bu önem, aynı zaman da Doğu Akdeniz, Hazar Havzası ve Orta Asya'nın kontrol edilmesi, Asya pazarlarına ulaşılması ve enerji kaynaklarının Batı ve Dünya pazarlarına aktarılması bakımından da büyük öneme sahiptir. Ortadoğu'daki istikrarsızlıklar, Avrupa'nın sosyal ve ekonomik yaşamını doğrudan etkilemektedir. Ortadoğu'nun yüksek doğum oranı, işsizlik ve az gelişmişlik, terörizme uygun atmosfer oluşturmakta, insan

²⁴¹ İZZETİ, İzzetullah: İran ve Bölge...a.g.e., s. 6

²⁴² İZZETİ, İzzetullah: İran ve Bölge...a.g.e., s. 6

kaçakçılığı ve yasadışı göçler Avrupa'nın güvenliğine risk oluşturmaktadır. Genelde AB başkanlık bildirilerinde, Avrupa'daki istikrar ve huzuru, Ortadoğu'daki gelişmelerin doğrudan etkilediğine yer verilmektedir.²⁴³

Ekonomik alanda süper güç olan AB, siyasi ve askeri alanda aynı etkinliğe sahip değildir. Kriz bölgelerine müdahale etmede yeterli askeri güce sahip olmadığı gibi, AB üyesi ülkelerin farklı çıkarlarının ortak bir noktada buluşturulamamasından dolayı, karar verme sürecinde ortak bir karar alamamaktadırlar. 11Eylül terör saldırıları ile ABD, terörizmle sürekli bir savaş içinde olduğunu söylerken, AB farklı düşünüyordu. AB, terörizmle savaşın silahla değil, daha insani yöntemlerle yapılması gerektiğini söylüyordu. AB içersinde ABD politikalarından farklı düşünenlerin başında Almanya, Fransa ve Belçika gelmekteydi. ABD politikalarına destek verenlerin başında ise, İngiltere, İtalya ve İspanya gelmekteydi. Ardından Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri de Almanya ve Fransa'ya karşı tavır aldılar. Avrupa, ABD karşısına süper rakip olmak isterken, kendi içersinde “Eski” ve “Yeni” Avrupa diye bölünmüştür. ABD Savunma Bakanı Rumsfeld, Almanya Fransa eksenini kastederek “Yaşlı” Avrupa deyimini kullanmıştır.

ABD'nin Irak işgali, ABD-AB ilişkilerindeki gerilimi artırmış, buna paralel olarak AB içindeki bölünmede artmıştır. Almanya-Fransa eksenini liderleri ABD'yi eleştirirken, Polonya Devlet Başkanı da ABD'yi destekleyen açıklamalar yapmaktaydılar. Irak işgali, Avrupa'nın bir bütün olarak dış politika oluşturamayacağının, kriz bölgelerine askeri müdahalede bulunamayacağının göstergesi olmuştur. Ekonomik alanda ABD'ye rakip olabilecek gücü olan AB'nin politik alanda ABD'ye rakip olamayacağı görülmüştür. Almanya–Fransa eksenini, ABD ile tartışmalarının içersine Rusya'yı da katmak istemişlerdir. Rusya Devlet Başkanı Yeltsin, 1997 yılında Almanya ve Fransa'ya, ABD hegemonyasına karşı üçlü konsey kurmayı teklif etmiştir. 2003 yılında Irak'ın işgali ile Almanya-Fransa ve Rusya ittifakı

²⁴³ ŞENEL, Muzaffer: “AB'nin Irak Politikası”, ŞAHİN, Mehmet; TAŞTEKİN, Mesut: **II.Körfez Savaşı**, Platin Yayınları, Ankara 2006, s. 67

yeniden gündeme gelmiştir. ABD, BM'den Irak'a müdahale kararı çıkarmak isterken üçlü tarafından engellenmiştir. Rusya, sadece Irak nedeniyle değil, ABD'nin emperyal güdülerinin sınırlandırılması amacıyla BM sisteminin korunmasına önem vermektedir.²⁴⁴

Küreselleşme ile karmaşık bir yapıya dönüşen uluslararası sistemde hegemon güç ABD, AB'nin çıkarlarına tehdit oluşturmaya başlamıştır.

Soğuk savaş döneminde ABD'nin İsrail yanlısı politikalarını, Araplar Sovyetlere yanaşarak dengelemeye çalışmışlardır. Soğuk savaşın bitmesi ile meydana gelen boşluğun AB ve Japonya tarafından doldurulması, Arap Birliği İş konseyi toplantılarında Araplar tarafından dile getirilmiştir.

AB ile Irak arasında belirgin bir siyasi ilişki olmamakla beraber, 1992'den beri Irak'a insani yardım konusunda AB başı çekmiştir. Saddam, soğuk savaş dönemi sonrası konumunu sağlamlaştırmak amacıyla Avrupa ülkeleri ile iyi ilişkiler kurmaya çalışmış, özellikle Fransa ile ilişkilerini derinleştirmiştir. İlişkilerini geliştirmeye çalıştığı diğer ülkelerin Rusya ve ÇHC olduğu görülmüştür.²⁴⁵

Irak'ın işgali öncesinde AB'nin çözüm için BM işaret etme politikası, İşgalden sonrada devam etmiştir. İşgalden sonra Irak'ın yapılandırılmasının BM çatısı altında olması gerektiği vurgulanmıştır. AB Komisyonu 1 Haziran 2004'te "AB ve Irak" ilişkilerine ait bir belge yayınlamıştır. Belge, AB'nin Irak'taki temel çıkarlarını üç ana başlık altında toplamaktadır ²⁴⁶;

- Demokratik ve istikrarlı bir Irak,
- İşleyen bir Pazar ekonomisinin kurulması,
- Irak'ın uluslararası sisteme ekonomik ve siyasi entegrasyonunun sağlanması.

²⁴⁴ ARI, Tayyar: Geçmişten Günümüze...a.g.e., s. 599

²⁴⁵ ŞENEL, Muzaffer: AB'nin Irak Politikası, ..a.g.e., s. 75

²⁴⁶ ŞENEL, Muzaffer: AB'nin Irak Politikası, ..a.g.e., s. 80

2.7.2. Rusya'nın Kuzey Irak Kürt Politikası

Soğuk savaş döneminde Irak, Moskova'nın bölgesel müttefiki olmuştur. Moskova, Irak üzerinden Akdeniz'e ve Akdeniz üzerinden Batı'ya baskı yapabilmeyi hesaplamıştır. Bu stratejik hesabı etkileyen uluslararası politika ve coğrafya, Moskova'ya iki seçenek sunmaktaydı; Birincisi İran Azerbaycan'ı, Irak, Suriye ve Doğu Akdeniz. İkinci seçenek, Afganistan, İran, Hürmüz Boğazı ve Umman Denizi'dir.²⁴⁷

Moskova ile Irak arasındaki askeri ve politik alanda gelişen işbirliği, Moskova'nın Kürtleri elinde bir koz olarak tutma düşüncesinden vazgeçirmiş ve Irak yönetimi tarafından Kürtlerin katliama maruz kalmasına yol açmıştır.

ABD başta olmak üzere Batı, Moskova'nın bu stratejilerine karşı Irak'ın parçalanabilmesi için ayrılıkçı Kürtleri İran üzerinden desteklemiş ve kullanmıştır. Moskova ve Irak ise, İran Kürtlerine destek vermişlerdir. Bu dönemde Kürtler, küresel ve bölgesel güçlerin maşası konumunda olmuşlardır. Kürtler, bugünde başta ABD olmak üzere bazı güçlerin maşası olma konumlarını sürdürmektedirler.

Irak ve İran'ın tecrit edilmesini ve içten çökertilmesini hedefleyen Çifte Muhasara politikasına muhalefet edenler olmuştur. Irak'la olan ticaretlerinin zarar gördüğünü söyleyen Rusya, Çin ve Fransa gibi ülkeler bu politikaya karşı çıkmışlardır. Japonya ve Batı Avrupa ülkeleri ise İran ile olan ticari ilişkilerinin zarar gördüğünü belirtmişlerdir. Katar, Birleşik Arap Emirlikleri ve Basra Körfezi ülkeleri Çifte Muhasara politikasının uzamasından hoşlanmamışlardır.²⁴⁸

23 Aralık 1997'de Rusya'yı ziyaret eden KDP'nin yöneticisi Sami Abdurrahman, Rusya Dışişleri Bakan yardımcısı ile görüşmüştür. Rusya, sorunların Irak'ın toprak bütünlüğü içinde çözülmesi konusunda görüş birliği içinde olduklarını açıklamışlardır.²⁴⁹

²⁴⁷ İZZETİ, İzzetullah: İran ve Bölge...a.g.e., s. 21

²⁴⁸ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye, Kuzey...a.g.e., s. 112

²⁴⁹ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye, Kuzey...a.g.e., s. 180

ABD, Irak'a yaptırım uygularken, muhalefeti bir araya getirmeye çalışırken, Rusya, Irak'a daha fazla yaklaştırmıştır.

1990'daki Körfez Krizi sırasında Gorbaçov liderliğindeki Rusya, ABD ile birlikte uyumlu politikalar geliştirmeye özen göstermiştir. BM'de Irak'a yapılacak harekatı veto etmemiştir. Yeltsin döneminde Rus muhafazakarlar Irak'a olan yaptırımların kaldırılmasını seslendirmeye başlamışlarsa da, ABD ile uyumlu politikalar sürdürülmüştür. 1996'da Primakov'un Dışişleri bakanı olması ile Rusya'nın Irak politikasında değişim başlamıştır. Primakov Ortadoğu sorunlarına ilgi göstermeye başlamış, Irak'ta bu ilgiye cevap vermiştir. Rusya, ABD'nin tek taraflı politikalarından dolayı çıkarları zarar gören Fransa ve Çin'i Rusya'nın yanına çekerek, Irak'a olan yaptırımların BM'de kaldırılmasına çalışmıştır. Rusya, Ekim 1997'de BM Güvenlik Konseyinde ABD'nin Irak tasarısını veto etmiştir. 1998'de Yeltsin;

“...Rusya hiçbir koşulda ABD'nin Irak'ı bombalamasına izin vermeyecektir...”

şeklinde konuşmuştur. Bu sırada ABD, Irak'ı vurmak için Güvenlik konseyinden yeni bir karar çıkarılmasına gerek olmadığını dile getirmiştir. Rusya, Fransa ve Çin'i yanına alarak Güvenlik Konseyinde üçlü bir blok oluşturmuştur.²⁵⁰

Rusya'nın Primakov döneminde Irak'la ilgili dış politikası üç temel esasa dayanıyordu. Birincisi, Rusya'nın hala Dünya siyasetinde var olduğunu göstermek istemiştir. İkincisi, Irak'tan alacağı 8 milyar doları tahsil etmek istiyordu. Uygulanan yaptırımlar sürdükçe, Rusya Irak'tan alacaklarını tahsil edemeyecekti. Üçüncü neden ise, Rus petrol ve doğal gaz şirketlerinin Irak'ta yürüttükleri projelerdi. Ambargo devam ettikçe bu projelerin uygulanması zor olacaktı.

1 Ocak 2000'de Rusya Devlet Başkanı olan Vladimir Putin, Irak Savaşına giden sürecin öncesi ve sonrasında Rus dış politikasını belirleyen

²⁵⁰ PURTAŞ, Fırat: “Irak Krizi ve Rusya”, ŞAHİN, Mehmet; TAŞTEKİN, Mesut: **II.Körfez Savaşı**, Platin Yayınları, Ankara 2006, s. 140

önemli aktör olmuştur. Irak'a yönelik yaptırımların kaldırılması yönünde çaba harcayan Putin, 11 Eylül saldırıları sonrası ABD'ye açık destek sağlamış, ilişkileri stratejik ortaklık düzeyine çıkarmıştır. Irak Savaşı sonrası Putin'in genel dış politikası, Irak Krizinin barışçı yollardan çözümü, BM'in devreye sokulması, Rusya'nın ekonomik çıkarlarının korunması ve ABD ile dostluğu bozmadan politikaların uygulanması olmuştur.²⁵¹

ABD'nin tek taraflı anti-balistik füze anlaşmasından çekilmesi, NATO'nun genişlemesi ve Irak'ın işgali Rusya'yı rahatsız etmiş ve ABD ile AB arasında seçim yapmaya zorlamış ve tercihini Avrupa'dan yana kullanmıştır. Yeltsin; Rusya, Almanya ve Fransa arasında üçlü konsey kurmayı teklif etmiş, 1998 Martında ülke liderleri Moskova'da buluşmuşlardır. Yeltsin, Urallar'a kadar uzanan Büyük Avrupa önerisinde bulunmuştur.

Irak savaşı sırasında Putin'in politikaları inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. Kah ABD ile uyumlu hareket etmiş, kah ABD politikalarını Güvenlik Konseyinde veto etmiştir. Saddam rejiminin sona ermesiyle birlikte Rusya, ABD ile daha uyumlu politikalar geliştirmiştir. Rusya'nın resmi politikası, savaş sonrasında da BM'in merkezi rol oynaması, Irak'ın ülke bütünlüğü ve egemenliğinin korunması yönünde olmuştur.²⁵²

Rusya, Irak'tan alacağı 8 milyar doların yüzde 90'ını sildiğini kasım 2004'te açıklamıştır. Rusya ABD karşısında Avrupa ve Çin ile birlikte hareket etmiştir. Irak'ta çıkarlarını korumanın ötesinde, BM sistemini korumak kaygısı taşıdığı ileri sürülebilir.

2.7.3. Çin'in Kuzey Irak Kürt Politikası

Geçmişte yaşanan güç mücadeleleri toprak kazanımını esas almıştır. Askeri güç, milli güç unsurları içinde belirleyici bir güç olagelmıştır. Günümüzde gelişen ve değişen Dünyada ekonomi uluslararası ilişkilerde temel belirleyici unsur olarak öne çıkmıştır. Büyük güçlerin mücadelesi,

²⁵¹ PURTAŞ, Fırat: "Irak Krizi ..." a.g.m. , s. 137

²⁵² PURTAŞ, Fırat: "Irak Krizi ..." a.g.m. , s. 154

ekonomik alanda her geçen gün şiddetini artırarak sürmektedir. Ekonominin motorunu ise enerji oluşturmaktadır. Dünyada tüketilen enerji kaynaklarının dağılımında petrol, doğal gaz ve kömürün payı 2002 yılı itibarı ile yüzde 80 civarında olduğu görülmektedir. Her geçen gün büyüyen dünya ekonomisinin enerji ihtiyacının yüzde 85'nin, 2030 yılında da bu kaynaklardan sağlanacağı öngörülmektedir.

Çin'in 1993 yılına kadar petrol üretimi, tüketimini karşılamış, bu yıldan itibaren tüketim miktarı artarak devam etmiş ve açık büyümüştür. Petrol tüketimini giderek artan biçimde ithalatla karşılamak zorunda kalan Çin için, başta Ortadoğu, Afrika ve Hazar kaynakları olmak üzere petrol sahalarına erişimin, yaşamsal derecede önemi bulunmaktadır. ABD'nin halen yaklaşık yüzde 57 olan ve 2025'de yaklaşık yüzde 70 oranına yükselmesi beklenen ithalat gereksinimi de dikkate alındığında, sınırlı petrol kaynaklarına erişim, küresel ulaşım yollarının ve ticaretin kontrolü mücadelesi önümüzdeki yıllarda sıcak çatışmalara yönelme olasılığını artırmaktadır. ÇHC sanayisi, 2050 yılında ABD'yi geçeceği ve buna paralel olarak enerji ihtiyacının da artacağı beklenmektedir. ÇHC'nin 2010'da petrol ithalat oranının, petrol tüketiminin yüzde 45'ine ulaşacağı ve tüketimin yüzde 80'ninin Ortadoğu'dan karşılanacağı hesaplanmaktadır.²⁵³

Çin petrol şirketleri, Azerbaycan, Kanada, Kazakistan, Venezüella, Sudan, Endonezya, Irak (ABD işgali sonrası imtiyazlarını kaybetmiştir.) ve İran'da imtiyazlar almış durumdadır. İran'ın Yadavaran sahasının geliştirilmesi projesinde pay sahibidir. Sahanın en tepe noktada günde 300.000 varil üretmesi beklenmektedir. Çin ile Kazak Hükümeti arasında Mayıs 2004'te imzalanan anlaşma kapsamında, Kazak petrolünü Çin'e taşıyacak 700 milyon Dolarlık bir boru hattı inşası tamamlanmak üzeredir.

Petrol ihtiyacının yüzde 40'ını ithalatla karşılayan Çin, ithalatın yüzde 60'ını Ortadoğu'daki petrol üreticilerinden sağlamaktadır. 2004 yılı itibarı ile son iki yılda Çin petrol talebi yılda ortalama yüzde 13'lük büyük

²⁵³ KARACA, R. Kutay: "ÇHC'nin Ortadoğu Politikası", ŞAHİN, Mehmet; TAŞTEKİN, Mesut: **II.Körfez Savaşı**, Platin Yayınları, Ankara 2006, s. 181

bir artış göstermiştir. 2004 yılında günde 6,4 milyon varil olan petrol tüketiminin, 2030'da günde 13 milyon varile yükselmesi beklenmektedir. Petrol ithalatının 2010'da 4,5 milyon varil/gün, 2030'da 10,5 milyon varil/gün olacağı tahmin edilmektedir. Böylece, petrol tüketiminde ithalatın payı yüzde 75'e ulaşmış olacaktır. Bu da, uluslararası paylaşım savaşımında ciddi bir unsur olarak öne çıkmaktadır.²⁵⁴

ABD ve koalisyon güçleri tarafından Irak'ın işgalinden önce, Çin Irak'ta petrol anlaşmaları imzalamıştır. Bu girişimler, Çin'in enerji güvenliğine yönelik Ortadoğu'ya verdiği önemi göstermektedir. Irak'ın işgalinin Çin açısından güvenlik sorunu olarak algılanmıştır. Körfez savaşı esnasında ÇHC politikasının iki temel prensibi olmuştur. Bir; Krize bulaşmamak, iki; krize taraf olan her iki kesimle de iyi geçinmektir. ÇHC, II. Körfez Savaşı sonrasında, Irak'a karşı dengeli bir politika izlemeye başlamıştır. Barış ve istikrarın oluşması, ABD hegemonyasına karşı konulması amacıyla BM'in Irak'a uyguladığı yaptırımların hemen kaldırılmasını talep etmiştir. ÇHC, ABD'nin Irak'a olası bir hareketini önlemeye çabalamıştır. Çünkü, ticari ilişkilerinin zarar göreceğini ve enerji kaynaklarının kesileceğini görmüştür. ABD'nin İran'a olası bir hareketi karşısında BM'den karar çıkarılması yönünde tavır alacağı bilinen ÇHC, Doğu ve Güney Doğu'dan çevrilmesinin yanında Batıdan da Afganistan işgali ile çevrenmesi, ÇHC'ni kuşatılmışlık duygusuna sürüklediği ve nedenle İran'a karşı olası bir harekatta, İran'ı destekleyeceği beklenmektedir. Çinli analistlerde Irak işgalinin kısa vadede terörizmle mücadele amacıyla olduğunu, ancak uzun vadede ABD'ye rakip olabilecek güçlerin ortaya çıkmasını önlemek amacıyla olabileceğine dair değerlendirmeler yapmaktadırlar. BOP çerçevesinde Irak'ta kazanılacak başarı, tek partili ÇHC'ni, anti demokratik bir yönetim olduğu gerekçesiyle Batı ile karşı karşıya gelmesine sebep olabilir. Bu nedenle ÇHC, BOP'tan rahatsızlık duymaktadır. ABD'nin kullandığı ileri teknoloji ürünü silahlar, ÇHC'ni, ordusunu yenileme düşüncesine götürmüştür. Devlet Başkanı

²⁵⁴ KARACA, R. Kutay: "ÇHC'nin Ortadoğu..." a.g.m., s. 182

Jiang Zemin; Çin Ordusunu, ileri teknolojilerin kullanılacağı bir savaşa hazırlamak amacıyla olduğunu açıklamıştır.²⁵⁵

Başta ABD olmak üzere; AB, Japonya gibi petrol ve doğal gaz ithalat gereksinimleri hızla artan dünya devleri, Ortadoğu, Hazar ve Afrika topraklarında bulunan kaynaklara yönelik strateji oluşturmakta ve politikalarını da bu stratejilere dayandırmaktadırlar. Gelecekte, petrole yönelik talep artışında en büyük payın sahibi olmaları beklenen Asya'nın diğer ülkelerinin (özellikle Japonya ve Kore), öncelikle Ortadoğu rezervlerine yönelmiş olmaları, ciddi bir rekabetin habercisi olarak algılanabilir. Talebin hızla artması, kaynakların paylaşımında çatışmalara neden olabileceği kaçınılmaz görülmektedir. Çin Ortadoğu'ya müdahil olmasıyla son birkaç yıldır ekonomik, politik ve stratejik açıdan büyük genişleme kaydetmiştir. 1990'ların sonundan bu yana, Çin'in bölgeye yönelik politikaları, devlet yönetimindeki üç büyük enerji şirketinin hedefleriyle birleştirilmiştir.

ÇHC Ortadoğu'da zaman zaman farklı politikalar izlemiştir. İlk zamanlar uluslararası konulara ideolojik yaklaşıırken, (1950'lerde Araplar arasındaki Batı karşıtı hareketlere anti emperyal hareketler olarak yaklaşmıştır..) son zamanlarda ekonomik çıkarlar açısından yaklaşmaktadır. Bölge ülkelerine silah satarak petrol almanın yollarını araştırmıştır. Körfez ve Irak Savaşları ile ABD'nin Körfez'e hakim olarak enerji kaynaklarını kesebileceği ihtimali, ÇHC'ni Ortadoğu ülkeleri ile daha yakından ilgilenmeye itmiştir. Çin ekonomik gelişmeye verdiği önem kadar Çin'in askerî modernizasyonu için de destek arayışına girmiş ve İran-Irak savaşında (1980-1988) her iki tarafa da silah satmıştır. Aynı zamanda 1980'lerde F-10 savaş uçakları geliştirmek için de İsrail ile işbirliği yapmış, 1988 yılında Suudi Arabistan'a CSS-2 orta menzilli (1800 Km.) balistik 36 adet füze satışı gerçekleştirmiştir.²⁵⁶ 2002'de ilk serbest ticaret bölgesini

²⁵⁵ KARACA, R. Kutay: "ÇHC'nin Ortadoğu..." a.g.m., s. 195

²⁵⁶ LEVERTT, Flynt; BADER, Jeffrey: ABD ile Çin'in Ortadoğudaki enerji rekabeti, Zaman, (14.12.2005), 6, (The Washington Quarterly – 2005 Sonbahar sayısından alınmıştır.)

Arabistan'da açmıştır. İsrail ile 1990'larda diplomatik ilişki kurmasıyla, denge kurmaya çalışmıştır. İsrail'den teknoloji gerektiren silah alımlarını ABD engellemiştir. Çin İsrail ilişkileri, ABD'nin tesiri altındadır.²⁵⁷ Libya ve Suriye ile M-9 balistik füzelerin satışı konusu da müzakereler yürütmüş, ancak Washington, Çin'in bu adımdan vazgeçmesi için baskı yapmıştır.

İran-Irak Savaşının bitimi sonrasında yalnız kalmış olan İran, ÇHC'den konvansiyonel ve bazı kitle imha silahları almış, İran Devlet Başkanı Rafsancani'nin 1992'de Pekin'i ziyaretinden sonra Çin, İran'ın nükleer programında yer almıştır. ÇHC, ithal ettiği petrolün yüzde 17'sini İran'dan karşılamaktadır. ÇHC ve İran, bölgede yabancı güçlere karşı olduklarını, ABD'nin insan haklarını bahane ederek müdahalelerde bulunmasını uygun bulmadıklarını birlikte ifade etmişlerdir. ÇHC'nin Uygur bölgesinde Türk ve Müslüman nüfus ile sorunları bulunmaktadır. Türkiye'nin Orta Asya'da etkin olmasının önüne geçebilmek içinde İran ile ilişkilerini geliştirmek istemektedir.

2002 yılından beri, Çin, enerji ihtiyacını karşılamak için uluslararası piyasalardan ithalat yapmak yerine, Ortadoğu'daki kritik öneme sahip hidrokarbon kaynaklara sahip olmak için büyük çaba sarf etmektedir. Çin'in, enerji güvenlik stratejisinin bir parçası olarak Ortadoğu üzerindeki vurgusunu devam ettireceği ve yoğunlaştıracığını öngörmek için her türlü neden bulunmaktadır. Bunun içinde ABD ile askerî bir çatışma ihtimali de bulunmaktadır. Çin'in petrol arayışı su götürmez şekilde ABD'nin Ortadoğu'daki nüfuzuna karşı yeni bir rakibin ortaya çıkışı demektir. Bu rekabet ihtiyatlı bir biçimde idare edilmez ise, çok alanlı konularda ikili bir anlaşmazlığın ortaya çıkması ve bunun da ABD'nin bölgedeki stratejik çıkarlarına zarar vermesi kaçınılmazdır.²⁵⁸

Çin'in batısında bulunan Sincan Uygur Özerk (Doğu Türkistan) bölgesinde Uygur, Kazak ve bir miktar Kırgız yaşamaktadır. Sincan-Uygur

²⁵⁷ KARACA, R. Kutay: "ÇHC'nin Ortadoğu..." a.g.m., s. 190

²⁵⁸ LEVERTT, Flynt; BADER, Jeffrey: "ABD ile Çin'in ..." a.g.m., 6

özerk bölgesinde yaşayan Türk kökenli Uygur ve Kazaklarla Türkiye'nin akrabalık bağları bulunmaktadır. Türkiye, Çin ile ilişkilerini dostane tutmakta, burada yaşayan akrabalarını Çin yönetimine karşı kışkırtmaktan kaçınmaktadır. Buna rağmen, Çin'in, Sincan bölgesindeki olası bir gelişmeyi dikkate alarak, Orta Asya ile Kafkasya bölgelerine olan yaklaşımı farklıdır. Orta Asya'da hareket özgürlüğünü garanti etmek istemektedir ve bu nedenle Batıyı Kafkaslarda meşgul etme ve durdurma çabasındadır. Bunun için İran ve Rusya'ya dolaylı yardımlar yapmakta ve Ermenistan'ı silahlandırmaktadır. Çin, Ermenistan'ı destekleyerek Azerbaycan'ın güvenliğini tehdit etmekte ve Türkiye'nin Kafkaslardaki çıkarlarını zora sokacak politikalar geliştirmektedir. Böylece ileride, Doğu Türkistan-Uygur sorunun gündeme getirilmesini engellemek istediği düşünülmektedir.²⁵⁹ Bu konuda Rusya ile uyum içinde olan Çin, Türk etkisinin daha ileri gitmemesini hedefleyen politikalar içerisinde.

Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) Lideri Mesut Barzani, Çin'in Bağdat Büyükelçisi Yang Hung Lin ve bazı Çinli işadamlarıyla Selahaddin'de görüşmüştür. KDP'nin yayın organı Xebat gazetesinin haberine göre, Barzani'nin çeşitli temaslarda bulunmak üzere Çin'e gideceği belirtilmektedir.²⁶⁰ Küçük devletler, etnik unsurlar merkezi güçler tarafından daima kullanıla gelmişlerdir. Barzani ile Çin arasında başlayan temaslara, Çin'in de Kürt kartını kullanma düşüncesinde olabileceğini göstermektedir. Kuzey Irak'taki Kürt oluşum, ABD'den istediği desteği bulamadığı andan itibaren, Çin'in desteğini arayabileceği ve Kürt kartının Çin tarafından da kullanılabileceği öngörülmektedir.

²⁵⁹İBRAHİMLİ, Haledin: "Değişen Avrasya'da Kafkasya" **Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi yayımları**, Ankara, 2001, s. 64,

²⁶⁰ Akşam, (12.05.2006)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SEÇENEKLER VE TEMEL DEĞİŞKENLER BAĞLAMINDA SEÇENEKLERİN YORUMLANMASI

3.1. Seçenekler

“Irak Kürt bölgesinin jeopolitiğine ilişkin stratejik öngörüler” konulu çalışmanın seçenekleri (Hipotezleri) üç olasılıklı tespit edilmiştir;

i. Irak’ın Kuzeyindeki Kürt bölgesi yönetimi hukuken bağımlı, fiilen bağımsız bir devlet gibi hareket edebilir.

ii. Irak’ın Kuzeyindeki Kürt bölgesi yönetimi bağımsız bir devlet olabilir.

iii. Irak’ın Kuzeyindeki Kürt bölgesi yönetimi federal veya konfederal yapıda sürebilir.

Üçüncü seçenek, halihazırda Irak’taki mevcut uygulamaya en yakın olan durumdur. Farklı olan seçenekler, ilk iki seçenektir. İlk iki seçenek olan, “ Irak’ın Kuzeyindeki Kürt bölgesi yönetimi hukuken bağımlı, fiilen bağımsız bir devlet gibi hareket edebilir veya bağımsız bir devlet olabilir” in temel değişkenlerine ait ayrıntılar aşağıda verilmiştir.

3.2. Temel Değişkenler Bağlamında Seçeneklerin Yorumlanması

Seçeneklerin oluşumunu etkileyen, belirleyici olan temel değişkenler üçüncü bölümde ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Aşağıda, seçeneklerin belirlenmesinde rol oynayan temel değişkenlere ilişkin yürütülen mantık ve gerekçeleri açıklanmıştır.

ABD Politikası

Irak’ın işgalinden (2003) önce, KDP lideri Barzani; AB’yi, Rusya’yı ve Çin gibi kıtasal güçlerin çekincelerini kaale almayan süper güç ABD’ye

şartlar öne sürebilmiştir. Barzani, Saddam'dan sonra, Kuzey Irak'ta Kürtlere özerklik verilmesini, petrol bölgesi Kerkük'ü Kürdistan'ın başkenti olarak resmen tanımasını ve hiçbir ülkenin Irak'a müdahalesine izin vermemesini ABD'den talep etmiştir. ABD yönetimi, Kürtlerin taleplerini çıkarları gereği ciddiye almıştır. Bu esnada NATO üyesi ve ABD'nin sıkı müttefiki (kimi uzmanlara ve siyasilere göre Stratejik ortağı) Türkiye'de ABD'den taleplerde bulunmuştur. Bu taleplerden bazıları; Kürt grupların bağımsızlık düşüncelerinin ve Kerkük'ün Kürt grupların eline geçmesinin engellenmesidir.²⁶¹ Türkiye'nin ABD çıkarlarını etkileme kapasitesinin Kuzey Iraklı Kürt gruplar kadar olmadığı veya ABD'nin Kuzey Irak Kürt bölgesindeki çıkarlarının, müttefiki Türkiye'deki çıkarlarından fazla olduğu zamanla anlaşılmıştır. Türk hükümetinin istekleri ABD tarafından ciddiye alınmamıştır.

30 ocak 2005'te sandık başına giderek geçici hükümet üyelerini belirleyen Irak halkının başına²⁶² Kürt lider Talabani Cumhurbaşkanı, Kürt Zebari'de dışişleri bakanı olarak seçilmişlerdir. İlk kez daimi bir hükümet için 15 aralık 2005'te yapılan seçim sonrasında da Kürt Cumhurbaşkanı ve dışişleri bakanı koltuklarını korumuşlardır. Geçici anayasaya, Kerkük'ün Kürt bölgesine dahil edilebilmesi için 2007'de referandum öngören ilgili anayasa maddesi, ABD'nin gözetiminde ve onayı ile konmuştur. Irak'ta çoğunluğa sahip Şii'ler, "Kerkük Irak'ındır" diyen Caferi'yi Başbakanları olarak ABD'ye kabul ettiremezken, gelişmeleri demokrasi ile açıklamak yetersiz kalmaktadır.

Irak Anayasası'na yerleştirilen federasyon, bölge için yeni bir olgudur. Arap veya İslam ülkesinde böyle bir yapı yoktur. Bazı Batılı ülkelerde işleyen federasyonun, islam ülkelerinin ekonomik, demokrasi ve laik yapıları dikkate

²⁶¹ ŞAHİN, Mehmet: "2003 Irak Savaşı ve Irak'lı Kürtler", ŞAHİN, Mehmet; TAŞTEKİN, Mesut : **II.Körfez Savaşı**, Platin Yayınları, Ankara 2006, s. 294

²⁶² www.cnnturk.com , (13.12.2005)

alındığında, federasyonun başarılı olacağını söylemek zordur. Mevcut Irak Anayasa'sı Irak'ı paramparça edecektir.²⁶³

Kürt parlamentosunun toplanması, Kürt özerk hükümetinin kurulması, Kürt silahlı güçleri peşmergelerin dağıtılmaması veya merkezi hükümetin kontroluna verilmemesi, Irak'ın kuzeyindeki Kürt oluşumunun “devlet gibi” müstakil hareket edebilmekte olduğunu göstermektedir. ABD başkanı Bush'un KDP lideri Barzani'yi Beyaz Saray'da ağırlaması,²⁶⁴ bazı ülkelerin Kürt bölgesinde konsolosluklar açma çabası, Kürt oluşumun devlet gibi müstakil hareket edebilmesini kolaylaştırmaktadır.

Barzani, Washington'a ABD'nin tahsis ettiği özel uçakla gitmiştir. Siyasi uzmanlar Talabani'nin ardından ABD'ye giden Barzani'nin, Oval Ofis'te ağırlanmasının sadece bir jest olduğu yorumunu yapmaktadırlar. Devlet başkanı gibi bir protokolün uygulanmasını sadece jestle açıklamak eksik olacaktır. Irak Devlet Başkanı Celal Talabani ise Barzani'nin ziyaretinin Irak Kürdistan kimliğinin ABD yönetimi tarafından tanınması anlamına geldiğini savunmuştur.

KDP lideri Barzani'nin Türkiye'yi hedef alan, Kürt sorununun bir realite olduğunu, bundan dost ve komşu ülkelerin rahatsız olmamaları gerektiği ve Kürtlerin de devlet kurma hakkı var şeklindeki konuşmalarını, ABD'den bağımsız yaptığı düşünülmemelidir.²⁶⁵

ABD'nin önde gelen gazetelerinden Los Angeles Times, Mesut Barzani'nin liderliğindeki Kürdistan Demokrat Partisi'nin (KDP) Norveçli DNO şirketi ile yaptığı anlaşma çerçevesinde, 2005 Kasım ayının son haftasında Zaho kentinin yakınlarında petrol aramaya başladığına dikkat çekmiştir. ABD'nin öncülüğündeki 2003 işgalinden bu yana yeni arama faaliyetlerini öngören ilk anlaşma, Bağdat'ta siyasi liderlerin şaşkınlıkla tepki göstermesine yol açmıştır. Türkiye'nin Ovaköy'de bir sınır kapısı açmasına ABD onay

²⁶³ ATWAN, Abdulbari: “ Bu anayasa Irak'ı Paramparça eder”, Radikal, (30.08.2005)

²⁶⁴ Yenişafak, “Barzani Başkan Muamelesi Gördü”, (26.10.2005)

²⁶⁵ Hürriyet, “Kürt Devleti Hakkımız”, (12.04.2006)

vermezken, Norveç’li bir firmanın ABD onayı olmadan, ABD işgali altındaki topraklarda petrol arayabileceğini düşünmek gerçekçi olmayacaktır. ABD, Irak’ın Kuzeyindeki Kürt oluşumun, “Bir devlet gibi” hareket etmesine zemin hazırlamaktadır.²⁶⁶

Körfez savaşıdan sonra (1991) oluşturulan güvenli bölge sayesinde, Irak’lı Kürtler “ayrı bir devlet” gibi davranabilmişler, yönetim tecrübesi edinme fırsatını ABD sayesinde bulmuşlardır. KDP ve KYB arasındaki silahlı çatışma ve anlaşmazlığı ABD, 1998’de Washington Anlaşması ile gidermiştir. Ardından 4 Ekim 2002’de “Kürdistan Ulusal Meclisi” nin toplanması ve “Kürdistan Anayasa” taslağının oluşturulması kararlaştırılmıştır. Toplantıda Daniel Mitterand bizzat onur konuğu olarak katılırken, ABD Dışişleri Bakanı Powel, mesaj çekerek birlik ve beraberliğin önemini vurgulamıştır.

Irak Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) lideri ve ‘Kürdistan Bölge Başkanı’ Mesut Barzani, “Kürdistan” olarak nitelendirdiği Kuzey Irak’ta kesinlikle Irak bayrağını kullanmayacaklarını, dünyadaki diğer halklar gibi Kürtlerin de bağımsızlık hakkı bulunduğunu savunmaktadır. Kürt lider Irak bayrağının Kürtlere baskı, zulüm, katliam günlerini anımsattığını, bu nedenle değişmediği müddetçe bu bayrağı “Irak Kürdistanı” olarak nitelendirdiği bölgede asmayacaklarını söylemektedir. “Kerkük-Kürdistan” isimli internet sitesinde de açıklamaları yayınlanan Barzani, Kürtler’in kendi kaderini tayin etme hakkı bulunduğunu, Kürtler’in bu hakkı kullanmak için imkan bulmaları halinde hiç geciktirmeden bu hakkını kullanacaklarını ileri sürmektedir. Barzani, medya organlarında yer alan 8, 6 ya da 4 yıl sonrasındaki referandumdan söz eden haberlerin önemli olmadığını söylemektedir;

"Bizim temel problemlerimiz; Kürdistan’ın sınırları, Kürdistan Peşmerge’sinin rolü, doğal kaynaklar, kadın hakları ve demokrasidir. Eğer şimdi gerekli olan şeyleri yapmazsak, bu fırsatın bir kez daha önümüze çıkıp çıkmayacağı belli değil. Biz, Kürt ve Kürdistanlılar olarak neyi ne kadar talep edersek

²⁶⁶ Hürriyet, “Kürtlerin İzinsiz Petrol Araması Irak’ta Şok Yarattı”, (01.12.2005)

azdır. Bazıları taleplerimizi aşırı buluyor. Arapların, taleplerimize ve gönüllü federasyon isteğimize teşekkür etmeleri gerekiyor. Kürtler, bu yılın birinci ayının 30'unda yapılan referandumda yüzde 98 oranında bağımsızlık istediklerini beyan ettiler.....
Kürtçe resmi bir dil olmalı ve sadece Kürdistan yönetimindeki bölgede değil. Kürtçenin Irak'ın güneyindeki bir kentte de resmi olmasını söylemiyoruz; ancak devletin resmi belgelerinde, haberleşmelerinde, verilen kararlarda, örneğin; para, posta pulu, pasaport ve diğer tüm resmi belegelerin her iki dilde; Kürtçe ve Arapça yazılması gerektiğini savunuyoruz..... Kürdistan'ın sınırlarının belirlenmesi, Kerkük, Hanakin, Şingar, Zımar ve diğer kasabaların durumu Geçici Temel Yasanın 58. maddesine göre çözümlenmelidir. Eğer 58. madde yerine getirilirse, başarılı olacağız ve bu konudaki kaygılarımız giderilmiş olacak. Ne var ki, Araplar 58. maddenin gereklerini yerine getirmek istemiyorlar..... Peşmerge hiçbir devletin emriyle kurulmamıştır ve hiç kimsenin emriyle de ortadan kaldırılamaz. Peşmergenin rolü değişebilir; bunun için bir mekanizma bulunabilir.." ²⁶⁷

Geçici temel yasanın 58. maddesinin, ABD'nin onayı olmadan temel yasa içersinde yer alamayacağı unutulmamalıdır.

Türkiye'nin Durumu

Irak'ın Kuzeyinde bir Kürt devleti kurulmayacağına Türkiye'nin inanması veya inandırılması önemli bir adımdır. Çünkü, Türkiye'nin jeopolitik gücü, Kürt oluşumun devletleşmesine veya kurulabilse bile yaşamasına engel olmaya yetecektir. KYB lideri ve Irak Devlet Başkanı Celal Talabani, Kuzey Irak'taki Kürtlerin bağımsız bir devlet kurmak gibi bir niyet ve girişim

²⁶⁷ Mesud BARZANİ, "Irak bayrağını hiç bir zaman asmayacağız", Yenişafak, (11.08.2005)

içerisinde bulunmadıklarını, bağımsız bir Kürdistan'ın sadece bir rüya olduğunu açıklaması ihtiyatlı karşılanmalıdır.²⁶⁸ ABD'nin Bağdat büyükelçisi Zalmay Halilzad'ta, Iraklı Kürtlerin bağımsızlığının söz konusu olmadığını ve Kürtlerin bunu istemediğini söylemektedir.²⁶⁹

ABD yönetimi, sık sık Irak'ın toprak bütünlüğünün önemini vurgulamaktadır. Ancak, uygulamada ise Irak'ın toprak bütünlüğünü zayıflatabilecek gelişmeleri teşvik ettiği veya seyirci kaldığı görülmektedir. Süper hegemon güç ABD, Irak'ta asayiş ya sağlayamamaktadır yada bir iç savaş çıkmasını bekler görünmektedir. Irak'ta bir direniş olduğu ve bu direnişi ABD'nin durduramadığı bir vakıadır. Bir Şiiilerin ibadet yerleri, bir Sünnilerin ibadet yerleri bombalanmaktadır. Bu arada İngiliz özel birliklerinin sivil yerel kıyafetle ve patlayıcılarla yakalanmaları, kafalarda soru işaretlerine yol açmaktadır. ABD, Iraklıların kendilerine karşı mücadele etmelerini değil, birbirleri ile mücadele etmelerini bekler görünmektedir. Bu arada Kürt bölgesinde ciddi terör olayları olmaması da hayli düşündürücüdür. İngiliz askerlerinin patlayıcılarla Şii bölgesinde yakalanması, Kürt bölgesindeki asayişin gerekçesini bir nebze de olsa açıklamaktadır.

Türkiye'nin; Kerkük, bölücü terör örgütü PKK kampları ve Türkmen hassasiyetlerini dikkate alacağını söyleyen, ama uygulamada tam tersini yapan ABD politikalarına güveni sarsılmıştır.²⁷⁰ Üstelik Türk askerinin kafasına çuval geçiren "stratejik ortak" ABD, Türk kamuoyu tarafından tehdit olarak görülmeye başlanmış, ulusalcılık dalgasının hızla yükselmesine yol açmıştır. Türkiye'nin hassasiyetleri konusunda ABD'nin somut adımlarını görmeden, Türk kamuoyunun ABD'ye inanması zor görünmektedir. ABD'nin Irak'ın Kuzeyinde olası bir Kürt devleti projesini gündemde tutuyor olması, iki olasılığı akla getirmektedir. Birincisi, ABD'nin Kürt devleti projesi vardır,

²⁶⁸ Yenişafak, "Bağımsız Kürdistan Rüya", (08.11.2005)

²⁶⁹ Yenişafak, "ABD: Kürtlerin bağımsızlık talebi yok", (17.08..2005)

²⁷⁰ EKŞİ, Oktay: "Timsahlar Ağlıyor", Hürriyet, (01.04.2006), "...ABD'nin Ankara Büyükelçisi Güneydoğu'daki olayları çok ciddi buluyorsa, patronlarına, "Bütün bunların arkasında bizim terör örgütü dediğimiz ve tasfiye etme sözü verdiğimiz PKK var. O nedenle Türkler artık samimiyetimize inanmıyor" diyemez mi?..."

ikincisi, ABD Kürt kartını kullanarak, başta Türkiye olmak üzere bölge ülkeleri üzerinde kullanmak istemektedir. Kürt devleti projesi var ise, Türkiye'den, Irak'taki Kürt oluşumun ayakları üzerinde durmasına ve himaye edilmesine katkı sağlayacak politikalar geliştirmesi istenecektir.²⁷¹ Çekiç Güç ve Keşif harekatı ile Kürt devleti oluşumuna bilerek veya bilmeden, doğrudan katkı yapan Türkiye²⁷², doğmakta olan yeni bir devletin güçlenmesini çıkarlarına aykırı bularak katkı yapmak istemeyecektir.²⁷³ ABD isteklerine direnen Türkiye'nin direnci, başta ekonomi alanında olmak üzere, asayiş, terör,²⁷⁴ laik-antilaik kutuplaşmaları vb. konular üzerinde yürütülecek operasyonlarla²⁷⁵ kırılmak istenecektir.²⁷⁶ Türkiye, etnik ve mezhep

²⁷¹ ERİMHAN, Ahmet: İşlem Tamam, www.acikistihbarat.com 14.12.2005, "...K. Irak'ta bir "İngiliz-İsrail-ABD" imalatı olan Kürt Devletinin Türkiye tarafından korunması-kullanması ve bu yeni oluşuma gerek siyasi düzen (federasyon) ve gerekse toprak (Güney Doğu'da bir Kürt Devleti) açısından kucak açılmasına ilişkin çarpıcı hamlelerin yapıldığı bir dönemden geçiyoruz.... K. Irak için Kürt devleti oluşumu çoktan halloldu! Mesele şimdi bu devletin yaşamında!... Bu koşullarda mesele Türkiye'nin önce, K. Irak'ta kurulacak devleti omuzlayacak bir siyasi sisteme dönüştürülmesidir. Böyle bir adımın iyi bir ihtimalle federasyon hatta konfederasyon olduğunu söylemek herhalde sürpriz olmasa gerek! ... Sonra... Sonra Allah Kerim... Federasyon veya konfederasyonu oluşturan devletlerin birlikten ayrılma imkanı doğal olarak ve anayasal olarak var olduğuna göre evli evine, köylü köyüne!..."

²⁷² BAYKAL, Deniz: "1 Mart Tezkeresi Sonrası Ortadoğu ve Türkiye", Hürriyet, (03.05.2006), CHP lideri Deniz Baykal, Hacettepe Üniversitesi'nde düzenlenen sempozyumda "1 Mart Tezkeresi Sonrası Ortadoğu ve Türkiye" konulu bir konuşma yaptı.... " Türkiye'nin Ortadoğu'da etnik temelde parçalanmaya neden olacağını görmeyerek Çekiç Güç'e destek verdiği çerçeveye 1 Mart'a gelindiğini aktaran Baykal, Türkiye'nin Irak'a yönelik askeri harekat ve sonrasına ilişkin olarak ABD tarafından hiçbir zaman bilgilendirilmediğini belirtti...."

²⁷³ HACISALİHOĞLU, Yaşar: www.acikistihbarat.com.tr , (18.01.2006) "... Statüko blok bağımlılığıdır, soğuk savaş bitmemiş gibi davranmaktır. Asya'yı unutmaktır, tek taraflı bağlanmayı dış politika zannetmektir, ülkeyi AB kapısına çivileterek, yeni ilişki dinamikleri geliştirme yeteneğini köreltmektir, kısacası statüko bağımsızlığı köleliğe , aşağılanmaya tercih etmektir...."

²⁷⁴ ECEVİT, Bülent: "Güneydoğu Türkiye'nin sorunu", Yenişafak, (02.04.2006), Eski başbakanlardan Bülent Ecevit, Bahçeşehir Üniversitesi'nde öğrencilere yaptığı konuşmasında, bölgede "intifada" denen yöntemle devletin polisine ve jandarmasına saldırılarda bulunulduğunu hatırlatarak, "Türkiye'nin birliğine yönelik saldırılar günden güne artıyor" dedi. Türkiye'nin bu konuda gereken önlemleri alacağını söyleyen Ecevit konuşmasında, "Bu konu Türkiye için bir iç sorundur, dış sorun değildir. Türkiye'nin ayrılmaz bir bölgesi olan Güneydoğu ve Doğu Anadolu'ya müttefiklerimiz el uzatmaya kalkışıyorlar" dedi.

²⁷⁵ TURGUT, Serdar: "Diyarbakır ve Siirt", Akşam, (31.03.2006), "...Başlıca iki şehrimizde son günlerde yaşananlar ne ülkenin geleceği hakkında rasyonel analiz yapmaya çalışanlar ne de devlet birimleri açısından sürpriz olmuştur. Bu tür olayların yaşanabileceği ve hatta zamanlaması bile çok önceden tahmin ediliyordu. Ve şundan da emin olunuz ki; devletin bu tür kalkışmaları bastırmak için planı da vardır ve çoktan hazır. Ama kimse şu aşamada 'peki o zaman neden harekete geçilmiyor' diye sormasın lütfen... Şunu da düşünmek lazım; belki de harekete geçilmesini provoke etmek, olayların en büyük amacı olabilir. Şöyle bir senaryo da düşünülmeli; birçok şehirde olay çıkarılacak,

çatışmaları tetiklenerek istikrarsızlığa itilmek istenecektir.²⁷⁷ Teşbihte hata olmaz, Türkiye'ye ölümü gösterip (bölünme), sıtmaya (Kürt oluşumun devletleşmesine) razı etmeye çalışacaklardır.²⁷⁸

Gazeteci Necati Doğru, Diyarbakır'da meydana gelen sokak eylemleri hakkında köşesinde şöyle demektedir;

“....Diyarbakır"daki olaylar,ilki 80 yıl önce denendi.

Arkasında İngiltere vardı.

Başarılı olunamadı.

Bu ikincisidir. Arkasında ABD var.

Birinci süper (ABD) ve ikinci süper (AB) karar birliği, ağız birliği, istek birliği, dünyayı kendi çıkarları için yeniden biçimlendirme birliği yaptı. Ortadoğu'da bölünmüş Türkiye planına "uygundur" işareti çakıyorlar. Irak, İran ve Anadolu'dan bölünüp koparılmış topraklar üzerinde "Büyük Kürdistan kurulmasına" da maddi manevi güç veriyorlar...²⁷⁹

Bazı gelişmeler, önümüzdeki dönemde Türkiye'nin direncinin kırılmak isteneceğini göstermektedir.

devletin sert tepki vermesi sağlanacak ve sonunda yabancı güçler Türkiye aleyhine hareket ettirilecek. Olayların gidişatı böyle bir plan yapıldığını gösteriyor....”

²⁷⁶ ARDIÇ, Engin: “Savaşa girersek bütün 'parametreler' değişir”, Akşam, (04.04.2006), “...Amerikan yönetimi 'İran'a yapacağı saldırıya yardımcı olacak bir Türk yönetimi' arıyor, fakat 'bunun sivil mi asker mi olabileceğine' henüz karar verebilmiş değil.... Bakın, belki de gözdağı vermek için Kürt ayaklanması yeniden başlatıldı!..”

²⁷⁷ Hürriyet, Diyarbakır'da polislerle göstericiler arasında yine çatışma çıktı, (29.03.2006)

²⁷⁸ YILDIRIM, Mustafa: “İşgale, soyguna karşı durma yeteneği olan, bu deneyime sahip tek bir ulus var”, www.acikistihbarat.com, (28.03.2006), Araştırmacı yazar Mustafa Yıldırım, Türkiye’de “demokrasiyi, liberalizmi, islam ile piyasa ekonomisinin uyumunu, din ve ibadet hürriyetini öğretmek için sivil toplum örgütleri kurulduğunu belirterek, bunlarda yetmiyor, Türkiye’de bir yandan iç çatışmaları, silahlı silahsız çatışmaları körükliyorlar, öte yandan iç barışın korunması için federe Türkiye kurulmasının gerekliliğini öğretiyorlar....” dedi...

²⁷⁹ DOĞRU, Necati: “Türkün Ateşle İmtihanı”, Vatan, (02.04.2006)

Bir süredir TSK'nin Türk Milleti üzerindeki inandırıcılığı ve itibarını sarsıcı gelişmelerin arkasında dış güçlerin olması, ihtimal dahilindedir. Türkiye'nin, karşılaşılabileceği her türlü iç ve dış tehditler karşısında son güvencesi TSK'dir. Türkiye'nin savunma refleksi, mücadele direnci kırılmak istenmektedir.²⁸⁰

Ankara Ticaret Odası (ATO) Başkanı Sinan Aygün, Türkiye'nin güney sınırındaki mayınlı arazilerin temizlenerek organik tarıma açılması projesine yabancı ilgisinin boşuna olmadığını ve kuşkuyla baktıklarını, projenin yabancıya verilmesinin sakıncalı olduğunu belirtmektedir. Mayın temizleme işinin 49 yılına "yap-işlet-devret" formülü ile ihale edilecek olmasını da eleştiren Aygün, bölgedeki gelişmeler dikkate alındığında, "ihaleye İsrail'in ilgi göstermesinin" kafa karıştırdığını iddia etmektedir. Aygün'e göre; 49 yıl sonra bu arazilerin İsrail'e satılmayacağını kimse garanti edemeyecektir. Osmanlı Kıbrıs'ı böyle kaybetmişti. İsraillilerin bölgeye ilgisi Tevrat'taki 'vaad edilmiş topraklar' meselesini akla getirmektedir. Mardin'de 49 bin, Hatay'da 36 bin, Kilis'te 34 bin, Gaziantep'te 15 bin, Urfa'da 55 bin, Şırnak'ta 16 bin dönüm vatan toprağının 49 yılına yabancılara tahsis edilmesi, güvenliğimizi tehdit edecektir. Bütün bunlar bu yana bölgede petrol olduğu ortaya çıkmıştır. 49 yıllık kira müddeti boyunca bölgedeki petrol kimin olacağı da önemlidir.²⁸¹ Sinan Aygün'ün işaret ettiği hususları, "Vaad edilmiş topraklar" ve "Büyük Kürdistan"ın Akdenize çıkışı projeleri ile birlikte değerlendirilmesinin, "büyük resmin" tam olarak görülmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Türkiye'nin zayıf düşürülmesinde ve baskılar karşısında direncinin zayıflatılmasında, Batının, Ermeni konusunu kullandığı, İçişleri eski bakanı Sadettin Tantan tarafından da dile getirilmektedir. Türkiye'yi soykırım suçlusu ilan ederek, Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkmayı amaçlayan bir çalışma, uzun

²⁸⁰ KÖMÜRCÜ, Güler: Akşam, (01.06.2006), "...Birileri-taş tasarrufu-yapıyor yani bir taşla üç kuş vurmak istiyor, yarın bir iç kargaşa çıkmasını kim istiyorsa, bu iç kargaşada en önde durup, vatan savunması yapacaklar şimdiden bir bir imha edilmeye, etkisiz hale getirilmeye çalışılıyor, akıllara, sağduyulara, itibarlara infaz operasyonu yapılıyor..."

²⁸¹ AYGÜN, Sinan : "Türkiye'nin Güvenliğine Mayın Döşemeyelim", Yeniçağ, (23.04.2006)

yıllardır yabancı gizli servisler ve yabancı üniversiteler tarafından yürütülmektedir. Sözde Ermeni soykırımı ile ilgili Türkiye’de gerçekleştirilen toplantılar, parayla yapılan ısmarlama toplantılardır. Düzenleyenlerin, Amerika, Avrupa Birliği ve Soros’la bağlantıları bulunmaktadır. Amerikalı Ermeniler, AAA adlı bir birlik oluşturarak sözde soykırımı dünyaya kabul ettirebilmek için yılda 15 milyon dolara yakın bir para harcamaktadırlar. İçişleri Eski Bakanı Tantan;

“ Amerikalı Ermenilerin AAA adlı kuruluşu, Soykırım Anıtı ve Soykırım Müzesi’nin destekleyicisi, Soykırım Ansiklopedisinin de yayıncısıdır. Ayrıca, 55 bin gence Ermeni tarihi, kültürü ve dili ile özellikle, soykırım eğitimi vermektedir. Gençlik kampları ve olimpiyatlar düzenlemektedir. Amacı, Türkiye’yi sözde soykırımı kabul etmeye zorlamaktır”²⁸²

demektedir.

Irak’ın Parçalanması

ABD, işgal sonrası Irak’ta düzeni sağlayamamıştır. Sağlamak istemediğine dair bulgular da bulunmaktadır. Eski Dışişleri bakanı Powel ve Pentagon’un generalleri, Irak’ta can güvenliğinin ve düzenin sağlanabilmesi için daha fazla asker talepleri, başta neo-con Savunma Bakanı Rumsfeld ve bazı yetkililer tarafından dikkate alınmamıştır. Savunma Bakan yardımcısı Paul Wolfowitz, Irak’ta barış ve düzen için yüzbinlerce asker gerekeceğini söyleyen Genelkurmay Başkanı Eric Shinseki’yi açığa almıştır. Yağma olayları geniş ölçekte Irak’ı sararken, Savunma Bakanı Rumsfeld; “Olur böyle şeyler..” demiştir. Sonuç olarak, orta sınıf Iraklılar kentlerden ve ülkeden kaçmaktadır.²⁸³ Kargaşa ve istikrarsızlığa, oradan iç savaşa doğru

²⁸² TANTAN, Sadettin: “Ermeni konferansını düzenleyenler yabancı istihbarat servisleri ve üniversiteler!”, www.acikistihbarat.com/ (23.09.05)

²⁸³ MEYERSON, Harold: Neo-con’lar ...a.g.m., Radikal, (26.05.2006)

kayabilecek bu gelişmeler, bilinçli bir tercih olabilir mi sorusunu akla getirmektedir.²⁸⁴

Şii ve Sünni grupların ibadet yerlerinin bombalanması,²⁸⁵ Şii ve Sünni mezhep çatışmasını çıkarlarına uygun bulan güçler tarafından yapıldığını akla getirmektedir.²⁸⁶ Irak'ta bilim insanlarına yönelik öldürme ve bombalama eylemleri, belirli bir stratejik düşüncenin eseri gibi görünmektedir. Bütün olanlara rağmen, Şii ve Sünni ileri gelenleri, bombalama eylemlerinin²⁸⁷ arkasında ABD-İngiliz ve İsrail güçleri bulunduğunu açıklamakta, birlik ve beraberlik çağrıları yapmaktadırlar. Irak'ın toprak bütünlüğünü savunulamaz hale getirmek ve Dünya kamuoyunu, Irak'ın üçe bölünmesine rıza göstermesini sağlamak,²⁸⁸ etnik ve dini gruplar arasında patlak verecek bir iç savaş ile mümkün olacaktır. Amerikalı uzmanlarda açık açık Irak'ın²⁸⁹ bölünme ihtimaline herkesin hazırlanması gerektiğinden söz etmektedirler.

²⁸⁴ Türk Dışişleri Bakanlığı, Irak'taki son türbe ve cami bombalama olaylarına ilişkin yaptığı açıklamada, saldırıları kınarken, "Teröre başvuranların hedefinin, Irak'ta etnik bir çatışma başlatmak olduğu görülmektedir." açıklamasını yapmıştır. www.acikistihbarat.com, (24.02.2006)

²⁸⁵ DEMİR, Hasan: "Irak'ta MOSSAD Operasyonları", Yeniçağ, (24.02.2006), "...Bu provokasyonlara, 12 İmam'dan ikisinin türbelerine yapılan saldırılardan imâni bakımdan en acı duyanlardan biri olan İran Dini Lideri Hameney, "Bu saldırılar Siyonist istihbarat servisleri ve Irak işgalcilerinin siyasi bir cinayetidir" teşhisini koydu. Irak'ta işgalci güçlerin bir türlü dize getiremediği Şii lider Mukteda es Sadr ise, "Bombalardan işgalciler, tekfirciler ve Başçılar" sorumludur derken, Irak İslam Devrimi Yüksek Konseyi Başkanı Abdülaziz el Hekim ise, "Saldırıların arkasında ABD'nin Bağdat Büyükelçisi Zalmay Halilzad'ın olduğunu" söyledi...."

²⁸⁶ AHMEDİNECAD, Mahmud: "Siyonistlerin işi.." Akşam, (24.02.2006), İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinecad, türbe saldırısı için ABD ve İsrail'i suçladı. Ahmedinecad, "Bu saldırının yenilgiye uğramış Siyonistlerle işgalcilerin işi olduğunu,..." söyledi.

²⁸⁷ Yenişafak, (22.02.2006), "...Irak'ın başkenti Bağdat'ın kuzeyindeki Samarra kentinde şiddetli bir patlama olduğu, patlamada ülkenin en ünlü Şii türbelerinden Askariye türbesinin büyük hasar gördüğü bildirildi..."

²⁸⁸ BİDEN, Joseph R.: GELB, Leslie H.: "Irak'ı Federasyon Kurtarır", Radikal, (04.05.2006), "...Bush Bağdat'ta güçlü bir merkezi hükümet kurmak için üç yılı boşa harcadı,....Irak'ın bütünlüğü, ancak merkezi yönetime bağlı üç büyük özerk bölgeden oluşacak bir federasyonla sağlanır. Bölgeler, kendi iç sorunlarından, merkezi yönetim ise dış ilişkilerden sorumlu olmalıdır..."

²⁸⁹ BİLİCİ, Abdülhamit: "Irak işgalinin üç yılı", Zaman, (29.03.2006), "...tahminlerin çoğu, Irak'ın mezhepsel ve etnik çizgiler temelinde bir iç savaşa hızla sürüklendiği yönünde. Artık sempozyumlarda dinlediğimiz Amerikalı uzmanlar, açık açık Irak'ın bölünme ihtimaline herkesin hazırlanması gerektiğinden söz ediyor. ABD'nin resmî politikasının 'birleşik Irak' olduğu söylene de 'Kürt devleti sürprizi' yabana atılmıyor. Irak'ın, Ortadoğu'nun etnik ve dinin bütün renklerini içeren kristal bir vazo olduğu dikkate alınırsa, muhtemel bir parçalanma ve iç savaşın ne çapta depremlere yol açabileceğini hayal etmek bile insanı ürkütüyor..."

Ortadoğu uzmanı gazeteci H. Mahalli, Irak'ta 150.000 insan öldüğünü belirtmektedir. Bir başka uzmanda, Irak'ın diken üstünde hızla federal parçalanmaya doğru gittiğini tespit etmektedir. Üniter Irak'ın yerine, üç mikro siyasi birim oluşmaktadır. Batı bölgesel entegrasyonlarla ulus devlet sorununu aşmaya çalışırken, İslam dünyası amip gibi bölünmeye zorlanmaktadır.²⁹⁰

Bölge Kürtlerinin İşbirliği

ABD-İran ilişkileri, Şah döneminin sona ermesi ile inişe geçmiş ve ABD politikaları açısından risk oluşturmuştur. Körfez güvenliğine büyük önem veren ABD, Körfez Bölgesinin güvenliğini gözden geçirmek zorunda kalmıştır. İslam devrimi sonrası, İran, terör örgütlerine verdiği destekle İsrail'inde güvenliğini tehdit etmiştir. İsrail, Hizbullah tehdidinin kaynağının İran olduğunu düşünmektedir. Cumhurbaşkanı Ahmedinecat'ın İsrail'in yok edilmesine dair demeci, bu tehdidin sürdüğünü göstermektedir.

ABD'nin ulusal güvenlik stratejisinde önem verdiği hususlardan biride serbest piyasa ekonomisinin Dünyada işlemesi ve petrol ticaretinin dolarla yapılması ve petrol arzının ABD kontrolünde bulunmasıdır. Irak'ın işgal edilmesi ile yüzde 10 daha petrol üzerinde kontrolünü artıran ABD, İran petrolünü de kontrol edebilirse, bir yüzde 10 daha petrol üzerindeki kontrolünü artırmış olacaktır. Böylece, Ortadoğu'nun bilinen yüzde 65 civarındaki petrol rezervlerinin kontrolünün tamamı ABD'ye geçmiş olacaktır. ABD, kendisine rakip olabilecek güç merkezlerinin oluşmasının önüne geçmesi bu şekilde mümkün olabilecektir.²⁹¹

ABD'nin İran'ı hedef haline getirmesinin altındaki gerçek nedenin bu olduğu ileri sürülebilir. Tabii ki İsrail'in güvenliği açısından nükleer bir İran'ın varlığı da önemli bir etkidir. Ancak, İran nükleer enerji üretmese dahi ABD operasyonuna maruz kalabileceği, ABD Dış İşleri Bakanı Rice tarafından da ifade edilmiştir.

²⁹⁰ BULAÇ, Ali: " Irak'tan Bütün Bölgeye", Zaman, (25.02.2006)

²⁹¹ KONA, Gamze Güngörmüş: **Ortadoğu, Orta Asya ve Kesişen Yollar**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2004, s. 334

İran'ın ABD politikalarına uyumlu hale getirilmesi veya işgal edilmesi veya bölünmesi, özerk bir Kürt bölgesinin oluşumuna neden olacak, Irak'taki Kürt bölgesi ile işbirliğini ve zamanla birleşmesini de gündeme getirecektir. Bu noktadan itibaren, Türkiye'nin bağımsız Kürdistan devletini engelleyebilme olasılığı kalmayacaktır. Türkiye, bir iç savaş, buna bağlı olarak dış müdahale ve bölünme olasılığı ile karşılaşabilecektir.

Dünya Siyonist örgütünün yayın organı "Kivunim" dergisinde 1982'de Oded Yinon imzalı, "İsrail için strateji" isimli makalede, Irak hakkında yapılan öngörü hayli ilginçtir;

" Irak etnik ve mezhebi temeller üzerinde bölünecektir. Kuzeyde bir Kürt devleti, Ortada bir Sünni ve güneyde bir Şii devleti."²⁹²

İsrail'in güvenliği bakımından bu bölünmenin şart olduğu ileri sürülmüştür.

İsrael Shak, "The Zionist Plan for the Middle East" adlı eserinde Suriye için yaptığı öngörü şu şekilde yer alır;²⁹³

" Suriye etnik ve dini yapısına uygun olarak olarak çeşitli devletlere ayrıştırılacaktır. Kıyıda bir Şii-Alevi devleti, Halep bölgesinde bir Sünni devleti, Şam'da buna düşman bir başka Sünni devleti, Havran-Kuzey Ürdün-Golan bölgesinde de bir Dürzi devleti. Bu yapı, barış ve güvenliğimizin garantisi olacaktır. Bu hedef, erişebileceğimiz kadar yakındır."

ABD, Suriye'nin bazı politikalarından rahatsızlık duymaktadır. Suriye'nin elinde bulundurduğu bazı kozlar, İsrail ve ABD için oldukça yüksek bir maliyet ödemelerine sebep olmaktadır. Bu nedenle, Suriye'nin zayıflatılması ya da tüm kozlarının elinden alınması amaçlanmaktadır. Eğer Suriye'nin İsrail-Filistin barışını etkileme potansiyeli, Irak'ta istikrarı bozma gücü elinden alınabilirse ve Lübnan'daki etkinliğine son verilebilirse, pazarlık yapma ve baskılara dayanma gücü de o oranda zayıflayacaktır. Uzun vadede

²⁹² ÖZDAĞ, Ümit : Türkiye, Kuzey...a.g.e., s. 190

²⁹³ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye, Kuzey...a.g.e., s. 193

ABD'nin Suriye'ye yönelik hedefi, siyasal ve ekonomik yapılanmasına ilişkin değişim göstermesidir.²⁹⁴

Türkiye'nin AB Süreci

Diyarbakır'da meydana gelen kepenk kapattırma, sivil itaatsizlik ve bölgenin Türkiye'den ayrı bir yer olduğunu kabul ettirmeye yönelik eylemler, devlet otoritesini yok etmek amacını taşımaktadır. Bu eylemlerin gelişme göstermesinde AB politikalarının büyük bir payı bulunmaktadır. Ayrıca ABD'de bütün gücüyle bu sürece destek vermektedir.²⁹⁵

Washington'un Türkiye politikasındaki en önemli önceliğini, Milliyet Gazetesi Washington temsilcisi Yasemin Çongar, üst düzey bir ABD yetkilisine atfen, köşesinde açıklamaktadır;

“...Türkiye ile ilişkilerde çok önemli konular var, ama sonra bir de AB var. Türkiye'yi AB yolunda tutmak, Türk Hükümetinin 'AB için çok şey yaptık, karşılığını alamadık, seçime kadar duralım ' demesini önlemek; AB'nin Türkiye'nin cesaretini kırmamasını sağlamak, bizim güncel önceliklerimiz...”²⁹⁶

Bir başka kaynakta ABD Dışişleri Bakanı Rice'ın, Türk meslektaşı Gül'e “AB, reformları yavaşlattığınızı düşünüyor, ne yapıp edin, bu izlenimi silin..” mesajı verdiğini belirtmektedir.²⁹⁷

Sadi Somuncuoğlu'nun AB üyeliği ile ilgili çarpıcı yorumları bulunmaktadır;

“....AB üyeliği ile dayatılan yeni Sevr'in de 4 temel ayağı var....Avrupa Bölgesel ve Azınlık Dilleri Çerçeve Sözleşmesi, Ulusal Azınlıkları Koruma

²⁹⁴ **Stratejik Analiz Dergisi**, Sayı: 65, Eylül 05, s.17

²⁹⁵ ÜNAL, Hasan: “Dalaleti Geride Bırakırken”, Yeniçağ, (31.03.2006), “...AB politikaları hem taktiksel, hem de stratejik manada PKK'nın işine yarıyor ve hızla bir devletleşme çabası içersinde...”

²⁹⁶ ÇONGAR, Yasemin: “ABD'den AB mesajları”, Milliyet, (08.05.2006),

²⁹⁷ ÇONGAR, Yasemin: “ABD'den AB mesajları”, Milliyet, (08.05.2006)

Çerçeve Sözleşmesi, (Bunları, imzalayan AB veya Avrupa Konseyi üyesi ülkeler tarafından dahi uygulanmadığını, daha önemlisi Avrupa müktesebatından sayılmadığını, kendi raporlarıyla ortaya koyduk.) İkiz Sözleşmeler diye bilinen Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ve Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar adlı sözleşmeler....

...Bu 4 sözleşmenin tamamı da, sadece Türkiye üzerinden varılmak istenen hedefin değil, Batı'nın Türkiye'yi istismarının ve nasıl bir "salam" politikası uyguladığının en somut örneğidir. AB önce imzalamamız için bastırdı, hemen ardından yetkisi ve hakkı olmadığı, ayrıca hiçbir üye veya aday ülkeden istemediği halde, çekincelerimizi kaldırmamızı talep etti. Ve nihayet bu talep, ısrardan öte şarta dönüştü. Ama biz halâ "Ne istiyorsunuz, niyetiniz ne?" diye sormuyoruz....

..... Çünkü Anayasa'nın 42.maddesinin, yani devlet okullarında Türkçe dışında öğretimi yasaklayan maddesinin gözden geçirilmesi, Türkçe dışındaki ana dillerin öğreniminin teşvik edilmesi, siyasi partilerin Türkçe dışında propaganda yapması yasağının kaldırılması isteniyor Etnik, dilsel, tarihi ve kültürel ortaklığı olan, ancak farklı ülkelerde yaşayan toplulukların irtibatı için teklif edilen kavram ise şu; Akraba Devletler. Sanki teröristbaşı, Barzani, Talabani'nin "Kürt Konfederasyonu" veya yöneticilerimiz eliyle son aylarda gündemimize sokulmaya çalışılan Güneydoğu-Kuzey Irak ekonomik

birlikteliği, ya da Kuzey Irak'a "ağabeylik" formülleri tarif ediliyor, değil mi?...." ²⁹⁸

Ümit Özdağ, PKK terör örgütünün Suriye, İran, ABD ve AB ülkeleri tarafından desteklendiğine dikkat çekmektedir;

"Terör örgütü PKK, bir avuç çapulcu değildir. PKK, vekaleten bir savaş yürütüyor. Bu örgüt 1984-1988 yılları arasında Suriye ve İran'dan, 1988-1991 yılları arasında Suriye, İran ve Almanya'dan, 1991'den 2003'e kadar Suriye, İran ve AB'den, 2003 yılı sonrasında ise ABD'den aldığı vekalet ve cesaretle Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı, bir terörist mücadele görüntüsü adı altında savaş yürütüyor....Türkiye, PKK'nın arkasındaki güçlerle savaşmaktadır. Artık bu çatışmanın son 10 senesine, nihai sonucun alınacağı döneme girilmiş durumda. 'Sorun insan hakları ve demokrasi sorunu' dediler, 'Kopenhag kriterlerine uyun' dediler. Bütün bunlar yapıldıktan sonra utanmadan 'siyasal referandum' dediler. Amaç, Türkiye'nin federal bir devlet haline getirilmesi. Bu sebeple AB çözüm değil, Türkiye'nin çözülmesidir" ²⁹⁹

Erol Manisalı, Türkiye'nin AB üyeliği sürecinde, 6 Mart 1995'teki Gümrük Birliğini ihanet, 17 Aralık 2004'te kabul edilen belgenin de bu ihanetin devamı, tam bir sömürgeleştirme belgesi olarak görmektedir. Manisalı'ya göre, AB, Türkiye'yi kesinlikle AB içine almayacak, Üstelik, bekleme odasında işgal ederek özel statüye götürecektir. Bütün koşulları yerine getirmiş dahi olsa, Türkiye'nin AB üyeliğini referanduma götüreceğini açıklayan ülkeler bulunurken, bu gerçeği görmeyenleri aptallıkla ve

²⁹⁸ SOMUNCUOĞLU, Sadi: "AB eliyle yeni azınlıklar yaratılıyor", Yeniçağ, (20.03.2006)

²⁹⁹ ÖZDAĞ, Ümit : "Türk Kimliği ve Türk Bütünlüğüne Yönelik Tehditler" , Yeniçağ, (27.12.2005)

Türkiye'nin AB mandası olmasını desteklemekle itham etmektedir. Manisalı'ya göre; Kürdistan, Büyük Ermenistan, Patrikhane projeleri AB'nin Türkiye politikasının ayrılmaz bir parçası olmuştur.³⁰⁰

İşçi Partisi Genel Başkanı ve Aydınlık yazarı Doğu Perinçek, Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye üyelik için ön şart olarak ileri sürdüğü bütün dayatmaların arkasında ABD bulunduğunu iddia etmektedir. Bu iddiasını, ABD Temsilciler Meclisi Uluslararası İlişkiler Komitesi'nin 15 Eylül 2005 günü aldığı karara dayandırmaktadır. Avrupa Birliği'nin Türkiye'nin önüne koyduğu bütün şartlar desteklenmekte ve Türkiye'nin bunları kabule "zorlanması" gerektiği açıkça belirtilmektedir. ABD kararının 5. maddesi aynen şöyledir:

“...ABD Kongresi, (...) Türkiye Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliği üyeliği görüşmelerini aşağıdaki koşullarla destekler: A. öncül devleti olan Osmanlı İmparatorluğu'nun işlediği Ermeni Soykırımı suçunu kabul ederse; B. Ermenistan Cumhuriyeti ve Ermeni halkı ile yakınlaşma içine girerse; ve C. Avrupa Birliği'nin üyelik görüşmeleri için saptadığı diğer ölçütleri yerine getirirse...”³⁰¹

Gazeteci Güler Kömürcü, Katılım ortaklığı belgesi ile AB'nin Türkiye'nin “Su” yu üzerinde, Fırat ve Dicle nehirleri üzerinde denetim hakkı istediğini ve bu hususun Türk Halkından gizlendiğini ileri sürmektedir. Gelecekte “su”yun petrolden değerli olacağı göz önüne alındığında, AB, Ortadoğu'nun su vanasını elinde tutmak istediği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu durum, Türkiye'nin egemenliğini sınırlandıran bir davranış olacaktır.³⁰²

³⁰⁰ MANİSALI, Erol: “Truva Atı'ndan Çelik Oyuncaklara”, Cumhuriyet, (27.08.2005)

³⁰¹ PERİNÇEK, Doğu: “AB'nin Şartları, ABD Gülümlü”, Aydınlık, (04.10.2005)

³⁰² KÖMÜRCÜ, Güler: “Avrupa, Fırat ve Dicle'mizi istiyor”, Akşam, (18.10.2005)

Türkiye'nin Önemi

Soğuk Savaş döneminde Türkiye'nin Doğu ve Batı arasında jeostratejik konumu, küresel mücadele planları içerisinde Türkiye'nin de yer almasına yol açmaktaydı. Soğuk Savaşın sona ermesi ile Türkiye'nin artık jeostratejik öneminin kalmadığı ve Batıda ağırlığının eskisi gibi olamayacağı ileri sürüldü. Ancak, uluslar arası terörizm ve her geçen gün enerjiye olan bağımlılığın artması, Ortadoğu ve Orta Asya'nın önemini ön plana çıkarmıştır. Küresel güç mücadeleleri ve NATO'nun ağırlığının doğuya doğru genişlemesi, Türkiye'nin jeostratejik konumunu yeniden önemli kılmıştır. Türkiye, Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarının kesişim noktası olan Ortadoğu'da yer almaktadır. Ortadoğu, üç kıtaya açılan bir kapı, üç kıta arasındaki geçiş güzergahlarının kavşak noktasıdır. Türkiye'de Ortadoğu'da bulunmaktadır. T.C eski Başbakanlarından Ecevit'e göre; Ortadoğu'da Türkiye'nin istemediği bir plan hayata geçiremez. Türkiye, ABD'nin Karadeniz'deki düşüncelerini etkileyebilecek, Kafkaslardaki gelişmeleri yönlendirebilecek, İran'a karşı olası bir harekatta ABD'nin üstündeki yükün büyük kısmını alabilecek, Irak'ta ABD'nin beklediği desteği verebilecek, İsrail'in güvenliğine katkıda bulunabilecek, Doğu Akdeniz'de güç gösterisinde bulunabilecek, Ege ve Balkanlarda tarihten gelen nüfuzunu kullanabilecek nitelik ve nicelikte bir bölge devletidir.

Türkiye'yi ziyaret eden ABD Başkanı Clinton, TBMM kürsüsünden, 21. yüzyılın belirlenmesinde Türkiye'nin tutumunun büyük rol oynayacağını belirten bir konuşma yapmıştır. Bazı uzmanlar, Avrasya güç mücadelesinde Türkiye'nin konumunu tahterevallinin ortasındaki denge noktasına benzetmektedir. Türkiye olmadan Avrasya güç oyunu sürdürülemeyecektir. Avrasya güç mücadelesinde, Türkiye'nin seçeceği taraf ağır basacaktır.

ABD'de bulunan Yahudi Lobilerinin yönetim üzerindeki ağırlığı, ABD'nin Türkiye'den vazgeçip, geçmeyeceğini belirleyecek kriterlerin başında gelmektedir.³⁰³ Türkiye, bölgede İsrail için nefes borusudur.³⁰⁴

³⁰³ YILDIZOĞLU, Ergin: "Zeitgeist değişirken", Cumhuriyet, (27.03.2006), "...American Theocracy: The perils and Politics of Radical Religion, oil and Borrowed Money, Amerikan Teokrasisi:

Türkiye İsrail'i yalnızlıktan kurtarmakta, stratejik güvenlik sağlamaktadır.³⁰⁵ İsrail ve Yahudi lobisi, Türkiye'den ve Büyük İsrail'in güvencesi olacak Kürdistan'dan vazgeçmek istemeyeceklerdir. Belirleyici olacak olan, ABD politikalarının Amerikalıların çıkarlarına göre mi, Yahudilerin çıkarlarına göre mi şekilleneceğinde yatmaktadır.³⁰⁶ 1998'de "Jerusalem Times"da yer alan,

Köktendincilik ve Borç Paranın tehlikeleri ve siyaseti, Yazar, Kevin PHILLIPS,Evanjelik Hristiyanların, devletin İncil'de yazılanlara göre yönetilmesi gerektiğine, İsa'nın gelmek üzere olduğuna, Armageddon'a inanan Güney Vaftiz Klisesinin nasıl büyük bir güç elde ettiğini, ABD seçmenin yaklaşık üçte birini etkisi altına alarak muhafazakar partinin siyasi gündemi belirlemeye başladığını gösteriyor...Hristiyan ve Yahudi köktendinciliğin Şii Ayetullahlardan aşağı kalmadığını, toplam borçların 30-40 trilyona dayandığını işgallerin esas amacının petrolü ele geçirmek amacıyla olduğunu savunmaktadır.... ABD İsrail'i bu şekilde desteklemeye devam etmesinin nedenini de, ABD'deki Yahudi Lobisinin, özellikle AIPAC adlı örgütün etkisine bağlıyor. Bush döneminde bu etki iyice artmış, çünkü dış politikada üst düzey yöneticileri Chaney, Rumsfeld, Wolfowitz, Perle, Libby vb. özellikle İsrail'e yakın bir grup...."

³⁰⁴ MAHALLİ, Hüsnü: "İsrail...", Akşam, (30.05.2006), "...İsrail; Türkiye ve Türkler ne yaparsa yapsın Türkiye'den vazgeçmez. Hiç kimse nefes borusuz yaşayamaz. İsrail; ABD ve Yahudi lobilerinin sağladığı 'suni teneffüs' ile sonsuza dek yaşayamaz...."

³⁰⁵ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye, Kuzey...a.g.e., s. 196

³⁰⁶ ALPAY, Şahin: "Amerika Uyanıyor mu?", Zaman, (21.03.2006), Chicago Üniversitesi siyaset bilimi profesörü John MEARSHEIMER ve Harvard Üniversitesi uluslararası ilişkiler profesörü Stephen WALT. Yayınlandığı yer: London Review of Books, Tarih: 23 Mart 2006. İnternet adresi: (http://www.lrb.co.uk/v28/n06/print/mear01_.html). Makalenin başlıca argümanları şöyle özetlenebilir:

"ABD yönetimi kendi ve birçok müttefikinin güvenliğini bir kenara bırakıp, başka bir devletin, İsrail'in çıkarlarının savunulmasına öncelik vermektedir. ABD bugüne kadar İsrail'e toplam 140 milyar dolar yardım yaptı. Her yıl dış yardımların beşte biri olan 3 milyar dolar (İspanya kadar zengin olduğu halde) İsrail'e gitmektedir. Yardım alan öteki devletlerden farklı olarak İsrail, bu paraları nasıl harcadığına dair hesap vermemektedir. ABD, İsrail'e NATO müttefiklerine vermediği istihbaratı vermekte, nükleer silah edinmesine göz yummaktadır. Uluslararası alanda avukatlığını üstlenmiş olan Washington, İsrail'i eleştiren 32 Güvenlik Konseyi kararını veto etmiştir.

Eğer İsrail, ABD bakımından stratejik değere sahip olsa ve İsrail'i desteklemesi için ahlaki bir gerekçe bulunsa, bütün bunlar anlaşılabilirdi. Oysa İsrail stratejik bakımdan ABD'nin sırtında bir yük. İsrail'le yakın ilişkiler, ABD'nin Arap dünyasıyla ilişkilerini bozuyor. ABD bu yüzden terörizme hedef oluyor. İsrail sadık bir müttefik gibi de davranmıyor; ABD'ye karşı casusluk yapan devletlerin başında geliyor. İsrail devleti, Amerika'nın demokratik değerleriyle uyuşmuyor: İsrail bir Yahudi devleti olarak kurulmuştur ve 1,3 milyon Arap kökenli vatandaşına ikinci sınıf muamele yapmaktadır. İsrail'in kuruluşu Yahudilere karşı işlenen suçlara bir cevaptı, ama masum bir üçüncü tarafa, Filistinlilere karşı işlenen suçlara yol açmış, İsrail'de hiçbir hükümet Filistinlilerin haklarını tanımaya yanaşmamıştır.

ABD'nin İsrail'e verdiği desteğin tek açıklaması, İsrail lobisinin rakipsiz gücüdür. Amerikalı Yahudilerin hepsi bu lobinin parçası değildir. Üçte biri İsrail'e duygusal bir bağlılık duymamaktadır; çoğu Filistinlilerle barış yanlısıdır ve Irak'ın işgaline de karşı çıkmıştır. Ancak bir kısım Amerikalı Yahudi, ABD'nin dış politikasını etkilemek üzere bir dizi çok güçlü örgüt kurmuştur. Neo-muhafazakar akım içinde yuvalanmış olan İsrail lobisi, Hristiyan Siyonistlerden de destek almaktadır. Lobinin iki ana stratejisi var: Yürütme ve yasama organlarını baskı altına almak; kamuoyunda ve öncelikle medyada İsrail'in olumlu bir imaja sahip olmasını sağlamak. Kongre'de İsrail'i kimse eleştirememektedir; çünkü lobi, eleştirenlerin yeniden seçilmemesi için seferberdir. İsrail'i eleştirenler

“Türkiye hakkında konuşma vakti geldi” isimli bir makalede, Türkiye karşıtı seslerin yükselmekte olduğunun işareti görülmelidir.³⁰⁷

Washington’da Pentagon’a bağlı Ulusal Güvenlik Üniversitesi’nin Ortadoğu uzmanlarından ve Milli Harp Akademisi Öğretim üyesi Kamal Beyoglow’a göre, Washington, Türkiye ile stratejik ortaklığını Kuzey Irak yüzünden bozmayacaktır.³⁰⁸

Gazeteci yazar ve Ortadoğu uzmanı Hüsnü Mahalli, 20.09.2005 tarihli Akşam Gazetesindeki köşesinde, ABD Temsilciler Meclisi Uluslararası İlişkiler Komitesi’nin Ermeni tasarısını kabul ettiğinden söz etmektedir. Komite’nin Musevi üyesi Tom Lantos’un, 1 Mart tezkeresi ve Türkiye’nin Suriye ile ilişkilerini bahane ederek tasarıyı desteklediğinden söz edilmektedir. Kabul edilen iki tasarıya göre, Türkiye’nin soykırım iddialarını kabul etmesi, Erivan ile yakınlaşması, ABD Başkanı’nın soykırım konusunu dış politikaya yansıtmasını ve 24 Nisan’ın resmen tanınması istenmektedir. Yıllardır Amerika’da bulunan gazeteci Savaş Süzal’a göre, Yahudi lobileri isteseydi tasarılar engellenebilirdi. Süzal ayrıca, Temsilciler Meclisi Başkanı Denis Hastert’in tasarıları yakında gündeme alacağını söylemektedir.³⁰⁹

İsrail’in Tutumu

İtalya’da yayımlanan La Stampa gazetesi, Kuzey Irak’taki Kürtlerin emekli İsrail askerleri tarafından eğitildiklerini yazmıştır. La Stampa, İsrail’deki Yediot Ahronot gazetesine dayandırdığı haberde, İsrail ordusundan emekli olan onlarca askerin, tarım uzmanı ve mühendis kimliği altında Kuzey

antisemitizmle, Yahudi-düşmanlığıyla suçlanarak susturulmaktadır. Oysa Batı ülkelerinde İsrail’i eleştirenlerin hiçbiri İsrail’in var olma hakkını sorgulamıyor; İsrail Filistinlilere yaptıkları insan haklarına ve uluslararası hukuka aykırı olduğu için eleştiriliyor....”

³⁰⁷ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye, Kuzey...a.g.e., s. 196

³⁰⁸ ASLAN, Ali H.: Zaman, (08.01.2006), “...K.Irak’ta bağımsız bir Kürt devletinin asla işlemeyeceği görüşünü savunan Beyoglow’a göre Kürt egemen bölgesi için en iyisi “bağımsızlığı değil, Irak’ın içinde bir otonomiye düşünceleri” Dr. Beyoglow, “bölgedeki güçler dengesinde büyük bir değişiklik” ve ilgili ülkelerle “siyasi pazarlıklar” gerektireceğinden, Türkiye, İran, Suriye ve Irak’tan toprak alınarak “Büyük Kürdistan” kurulmasında yakın vadede ihtimal vermiyor...”

³⁰⁹ MAHALLİ, Hüsnü: “Ermeni Soykırımı ve Yahudi Lobisi”, Akşam, (20.09.2005)

Irak'a gittiklerini belirtmektedir. Kuzey Irak'a gidiş gerekçelerini, Kürtlere terörle mücadelede yardımcı olmak olarak açıklamaktadırlar.³¹⁰

Gazeteci İbrahim Karagül, Yenişafak'ta yayımlanan yazısında, İsrail'in Irak'ta, hem kendi timleri hem de taşeron örgütleriyle operasyonlar yaptığını, Kuzey Irak'ta emekli asker ve istihbaratçılarıyla Kürt birliklerini eğittiğini belirtmektedir. The New Yorker dergisinde Seymour Hersh'ün yazısıyla patlayan ve Türk-İsrail ilişkilerinde krize neden olan Kuzey Irak'taki faaliyetlerinden sonra, petrol boru hatlarına yönelik saldırıların arkasından İsrail istihbarat teşkilatı Mossad'ın ve taşeron örgütlerinin yer aldığını yazmaktadır. ABD ve İngiliz işgalinin koruması altında Bağdat, Kuzey Irak ve ülkenin bir çok bölgesinde üsler kuran İsrail'in direnişçilere, dini liderlere ve akademisyenlere karşı operasyonlar yaptığı ileri sürülmektedir. Türkiye'ye gelen Kerkük-Yumurtalık boru hattı, Irak işgalinden bu yana sürekli bombalanırken, üç boru hattından ikisi saldırıya uğrarken, Suriye üzerinden Akdeniz'e ulaşan, İsrail tarafına giden boru hattına hiçbir saldırı yapılmamaktadır.³¹¹

İsrail Devletinin, Irak'ın toprak bütünlüğü konusunda hiçbir zaman kaygı duymadığı azılı düşmanının toprak bütünlüğüne kayıtsız kaldığı, İsrailli bazı uzmanlar tarafından dile getirilmektedir.³¹²

ABD müdahalesi sonrası Irak'ta yaşanan Sünni, Şii ve Kürtler arasında çatışmalar ve bölünmeler, İsrail'in işine gelmektedir.³¹³

1982 yılında Yale Üniversitesinin yayımladığı, Kürt Yahudisi olan öğretim üyesi Yona Sabar tarafından yazılan, "Kürdistan Yahudilerinin Halk Edebiyatı: Antoloji" başlıklı kitap, başlangıçta sıradan bir antropolojik çalışma muamelesi görmüştür. Los Angeles'teki Californiya Üniversitesi'nde görev yapan Yona Sabar'ın kaleme aldığı kitap, büyük çoğunluğu Kuzey Irak'ta

³¹⁰ Akşam, "Peşmergeyi İsrail Askeri Yetiştiriyor", (02.12.2005)

³¹¹ KARAGÜL, İbrahim : "Kerkük-Yumurtalık petrol boru hattını Mossad bombalıyor!", Yenişafak, (02.12.2005)

³¹² ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye, Kuzey...a.g.e., s. 191

³¹³ PFAFF, William: "ABD ve İsrail'in Çıkarları Farklı", Radikal, (11.05.2006)

yaşayan Kürt Yahudileri'nin hayatına ışık tutmaktadır. Yona Sabar'ın kitabında Barzani ailesi ile ilgili bilgi vermektedir. Sabar'ın verdiği bilgiye göre, 16. ve 17. yüzyılda bölgede yaşayan ailelerin en ünlülerinden biri Barzani ailesiydi ve bu aileye mensup hahamların kurduğu Yahudi eğitim kurumları büyük bir itibara sahiptir. Amerikan reformcu Yahudileri tarafından tam bir yüzyıl sonra kabul edilecek olan ilk kadın haham da Samuel Barzani'nin kızıydı ve ismi de Asenath Barzani'dir.³¹⁴

Terör

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nde (AKPM), 21.05.2006'da imzaya açılan bir bildiride PKK/Kongra-Gel'e 'derhal silah bırak' çağrısı yapıldı. AKPM'deki Türk heyetinin girişimiyle imzaya açılan yazılı bildiride, PKK/Kongra-Gel'in son zamanlarda Türkiye'de yeniden insanların hayatına mal olan terör faaliyetlerine başladığı not edilerek, örgütten 'derhal ve koşulsuz biçimde terör eylemlerini durdurması ve silah bırakması' istenmektedir. 'Her türlü politik talep ve amaca demokratik yollardan başvurulması gerektiği' görüşünün de yer aldığı bildiride, terörizmin demokratik kurumlar ve uluslararası güvenlik için en önemli tehditlerden biri olduğu vurgulanmakta ve hiçbir şekilde meşru kılınamayacağı belirtilmektedir. 'Siyasi taleplerin sadece demokratik süreç çerçevesinde gerçekleştirilebileceğine" atıfta bulunulan bildiride, örgütün, son günlerde bir çok insanın hayatına mal olan terör eylemlerini artırması, sert bir biçimde kınanmaktadır.³¹⁵

Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu (KPK) Eşbaşkanı Hollandalı Yeşil Milletvekili Joost Lagendijk, Türkiye'de Kürtlerin PKK'nın şiddet taktiğine dur demek zorunda olduklarını, Kürt siyasetçilerin bu cesareti göstereceklerini beklediklerini söylemiştir. "Güneydoğuda Sivil Haklar" konulu toplantıya katılmak üzere 06.05.06 günü Diyarbakır'a gideceğini belirten Lagendijk, Diyarbakır'da Kürtlere şiddet yanlılarının taktiklerine boyun

³¹⁴ Hürriyet, "Barzani ailesi Yahudi çıktı", 18.02.2003

³¹⁵ Akşam, "Avrupa'dan PKK'ya 'silah bırak' çağrısı", (22.05.2006)

eğmemeleri çağrısı yapacağını, şiddet eylemlerini yapanların çok ciddi bir hata içinde olduğunu açıklamıştır.³¹⁶

Irak'ın Kuzeyinde bölücü terör örgütüne ait kamplar, özellikle Kandil Dağı bölgesinde bulunmaktadır.³¹⁷ AB sürecinde, Kürtlere yönelik bazı hakların tanınması ve AB'nin terör örgütünün silah bırakma çağrıları, terör örgütünün siyasallaşma çabaları ile örtüşmektedir. AB, daha çok demokrasi ile sorunların çözüleceğine ve bu çerçevede silahlı eylemleri kınamasına ve tavır takınmasına rağmen, bölücü örgüt kamplarının Irak'ın kuzeyinde hala bulunuyor olması, ABD'nin İran operasyonunda bölücü terör örgütünden yararlanmayı akla getirmektedir.³¹⁸ Kandil Dağı'nda PKK'nın İran'daki uzantısı PJAK liderlik kadrosuyla görüşen İngiliz The Sunday Telegraph muhabirleri, İran'daki etnik grupları harekete geçirmeye çalışan ABD'nin PJAK'a Tahran rejimine karşı işbirliği teklif ettiğini ileri sürmektedir.³¹⁹

Musul ve Kerkük'ün statüsü ve Türkmenlerin güvenliği

ABD Dış işleri Bakanı Rice'ın Ankara'yı ziyaretinde, Türk Hükümeti Kerkük hassasiyetini ortaya getirmiştir. Gerek Başbakan, gerekse Dışişleri Bakanı, Kerkük'ün Irak'ın toprak ve siyasal bütünlüğü açısından "Kilit" rol oynayacak bir öneme sahip olduğunu vurgulamışlardır. Türkiye Başbakanı, ABD Dışişleri Bakanı Rice'a , Kerkük konusunda şu mesajları vermiştir;

“...Irak küçük bir Ortadoğu, Kerkük de küçük bir Irak'tır. Nasıl Irak'ta istikrar sağlanmadan Ortadoğu'da sağlamak mümkün değilse, Kerkük'te de istikrar sağlamadan Irak'ı bir arada tutmak mümkün

³¹⁶ Akşam, “Kürtler, PKK şiddetine dur demek zorunda”, (05.05.2006)

³¹⁷ Akşam, “İran Kandil'i vurdu İddiası”, (01.05.2006), “... İran'ın dün geceki operasyonunda terör örgütü PKK'nın kamplarının bulunduğu Kuzey Irak'taki Kandil Dağı'nı hedef aldığını öne sürdü... İran ordusu, Kuzey Irak'taki Erbil kenti yakınlarında bulunan terör örgütü PKK'ya ait mevzileri topçu ateşine tuttu. 24 saatten fazla süren topçu ateşinde terör örgütünün çok sayıda kayıp verdiği öğrenildi. Irak Savunma Bakanlığı, operasyonda İran kuvvetlerinin sınırdan beş kilometre içeri girdiklerini açıkladı..”

³¹⁸ Akşam, “PKK'dan İran'a saldırma tehdidi”, (08.05.2006), “...PKK'nın lider kadrosundan Cemil Bayık, İran'ın Türkiye'nin desteğini alabilmek için Kuzey Irak'taki PKK kamplarına saldırdığını söyledi. Bayık, 'İran güçlerine karşı roket saldırısı hakkımız var. Şu anda savunmadayız. Ama saldırı sürerse karşılık vereceğiz' dedi....”

³¹⁹ Yenişafak, “İran'a Karşı PKK Kartı”, (17.04.2006)

değildir.Kerkük'ün bu özelliğini unutmamak gerekir. Bu nedenle de Kerkük bir etnik grubun veya bir bölgenin idaresine bırakılmamalıdır. Kerkük'ün iç dengeleri bozulursa, bu Irak'ın iç dengelerini de etkiler. Türkiye bu konuda tarihten gelen özel bir konuma ve hassasiyete sahiptir..Kerkük bu özellikleri sebebi ile özel bir statüye sahip olması gerekir. Bundan sonraki süreçte bu doğrultuda gayret edilmelidir. Etnik üstünlük kurmaya yönelik bir çaba gösterilmemelidir. 2007'ye kadar bir oldu bitti yaratılması önemli sorunlar doğurur....."³²⁰

Bugüne kadar Türkiye'nin taleplerini ve hassasiyetlerini ABD'nin dikkate aldığını söylemek gerçekçi olmayacaktır.

İngiliz yayın kuruluşu BBC Güneydoğudaki (Diyarbakır'daki) son olayları değerlendirirken "Bölgesel başkent Diyarbakır" ifadelerini kullanmıştır. İngiltere Dışişleri Bakanlığı da Diyarbakır'ı bölgesel başkent olarak tanımlamıştır. Bir soru üzerine, İngiltere Dışişleri sözcüsü, "Bölgede 'Diyarbakır'ın başkent olduğu' şeklinde bir inanış olduğunu ve bakanlığın Türkiye masasının kendilerine böyle bir ifade kullanılması için tavsiyede bulunduğunu" cevabını vermiştir. "Diyarbakır Kürt bölgesinin başkentidir" diyen Fransız Yeşiller Partisi Milletvekili Helene Flature'dir. Avrupa Parlamentosu Başkanı Borrel, Türkiye'yi ziyaretinde gazetecilere, "Ankara'dan sonra Kürdistan'a gideceğiz" demiştir. Avrupa Parlamentosu heyetinde yer alan Çek Parlamenter Ransdorf ise Türkiye'yi ziyaretinde Diyarbakır Belediye Başkanı Osman Baydemir'e "Kürdistan'a katkı sunmaya çalışıyoruz" demiştir.³²¹

³²⁰ BİLA, Fikret: "Erdoğan'dan kerkük Uyarısı", Milliyet, (28.04.2006)

³²¹ DEDE, Orhan: "PKK'nın gerçek Hamisi AB ve ABD", www.acikistihbarat.com , (05.04.2006), "...Batı ülkelerinin Güneydoğu üzerindeki emellerinin ve PKK'ya verdikleri destekleri açıkça ortaya koymaktadır....Atatürk'ün, Milli Mücadele döneminde Doğu'da yaşanan olayları kendisine aktaran Yüzbaşı Esad Bey'e cevaben yazdığı 1919 tarihli mektubundaki şu ifadeler bugün ibretlik ifadelerdir. "Vatanın geçirmekte olduğu şu tarihi hayat ve memnat anında mukadderatı yekdiğerine tamamen merbut ve öz kardeş olan Türk ve Kürt arasına düşman parasıyla nifak sokmaya çalışan ve kendi din ve vatani aleyhine uğraşan her türlü nefrete sezadır...."

Çağdaş uygarlık düzeyine çıkabilmek, düşünce özgürlüğünün, insan haklarının ve hukukun üstünlüğünün bulunduğu ortamlarda mümkün olabilir. Türkiye, demokrasisini geliştirmek, Avrupalı olmak istemektedir. AB'nin, hiçbir üye ülkeden istemediği koşulları Türkiye'den istemesi, 1960 Anlaşmalarına aykırı olarak Kıbrıs Rum kesimini AB'ye alması ve şimdi de Türkiye'den Kıbrıs konusunda taviz vermesini istemesi, Türkiye'nin etnik ve mezhep hassasiyetlerini kaşınması, terör örgütüne ait TV kanallarına ülkelerinde yer vermeleri vb, üzerinde düşünülmesi ve "Avrupa Birliği Türkiye'den ne istemektedir?" sorusu cevaplanması gereken husustur.

E.Semih Yalçın Türkiye'nin AB'ye girme çabalarına karşı, AB'nin Türkiye'den ne isteyebileceğine dair yorumu aşağıda sunulmuştur;

"...Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girme yolunda gösterdiği çabalar ve bu yönde sürdürülen faaliyetlerin zaman zaman başarısızlıkla sonuçlandığı dönemlerde "Şark Meselesi henüz bitmedi mi?" sorusu ister istemez akılları meşgul etmektedir. XIX. yüzyılda diplomatik bir terim olarak karşımıza çıkan "Şark Meselesi" güncelliğini hâlâ muhafaza etmekte ve Batı tarafından zaman zaman karşımıza farklı kılıflar ve başlıklar altında çıkarılmaktadır..... XX. yüzyıla gelindiğinde ise Cumhuriyet'in kuruluşu ve Lozan'ın imzalanması ile bitmiş olduğunu zannettiğimiz bu siyasetin karşımıza "Büyük Ortadoğu Projesi" gibi değişik adlar altında takdim edildiğini görmekteyiz. Takdim sırasında ise millî ve mânevî kıymet hükümlerimiz dejenere edilmeye çalışılmış, etnik ve mezhep çatışmaları çıkartmak için farklı taktik ve yöntemler insan hakları ve demokratikleşme gibi isimler altında sunulmuştur. Her ne şekilde ortaya çıkarsa çıksın Şark Meselesi hâlâ Batının zihninde unutulmayan ve zamanı geldikçe Türk milletinin önüne değişik şekillerde getirilmeye çalışılan bir projedir. Bu durumun en son delili ise günümüzde "Büyük Ortadoğu Projesi" adıyla takdim edilen

ve Batı medeniyeti orijinli siyasî ve sosyal politikaların gündemimizi işgal etmesidir...”³²²

AB, değişik etkinlikler adı altında bir çok konuya, sivil toplum kuruluşuna finans desteği sağlamaktadır. AB'nin bazı finans desteklerinin Türkiye'nin hassasiyetlerini kaşımak amacıyla verildiğini düşünenler de bulunmaktadır.³²³

Anıl Çeçen, Özellikle Avrupa Birliği süreci ve bu doğrultudaki uyum paketlerinin, Türkiye'nin, İsrail'in istediği yapıya dönüşmesini sağlamak için kullanıldığını söylemektedir.³²⁴

Kürt oluşumun ekonomik yeterliliği ve Güvenliği

Irak'ın Kuzeyi, yetişmiş insan gücüne, sanayiye sahip değildir. Piyasada en fazla Türkiye'den gelen ürünler görülmektedir. Kamyonlarla yapılan petrol ticareti ve Habur sınır kapısından alınan ücretle ekonomisini ayakta tutmaya çalışmaktadır.

Habur Sınır kapısından giren Türk araçları, kamyon başına 20 dolar ödemekte, günlük yaklaşık 150.000 USA doları, yıllık 14 milyon dolar civarında Kürt Bölgesine gelir kazandırmaktadır.³²⁵

Bir başka kaynağa göre ise; Kürt Bölgesi, Habur sınır kapısından yılda 1 milyar dolar, Irak petrollerinden ise 600 milyon dolar gelir almaktadır. Son

³²² YALÇIN, E. Semih: “Şark Meselesinden Büyük Ortadoğu Projesine”, 2023 Dergisi, www.2023.gen.tr, (21.07.05)

³²³ DİKBAŞ, Yılmaz: “AB’den para alan sivil toplum örgütleri, www.acikistihbarat.com (13.12.2005), “...AB’den ‘Hibe’ adı altında alınan karşılıksız paralarla yapılan projelerle ilgili olarak 8.241 haber medya organlarında yer almış, birkaçı hariç tamamında alınan paraların miktarı dahi belirtilmemiştir! 8.241 haberin tamamında, AB’ye övgüler dizilmiş, coşkulu söyleşiler yapılmış, parlak fotoğraflar basılmış, ama AB’den gelen paraların miktarına hiç değinilmemiş, bu paraların neden karşılıksız verildiği asla sorgulanmamıştır! Medyanın tek yanlı AB propaganda bombardımanı altında kalan Türk halkı, AB’den Sivil Toplum Örgütü adı verilen hangi tüzel kişilerin karşılıksız kaç para aldığını ve bu paraların nerelere gittiğini öğrenememiştir. İşte şimdi sizler, AB’den para almış 315 Sivil Toplum Örgütünün adını, ne kadar parayı ne zaman hangi gerekçelerle almış olduklarını Türkiye’de ilk kez, burada okuyup öğreneceksiniz....”

³²⁴ ÇEÇEN, Anıl: “İsrail Türkiye’yi Satın Alıyor”, www.acikistihbarat.com, (04.10.2005)

³²⁵ ÖZDAĞ, Ümit : Türkiye,Kuzey...a.g.e., s. 32

zamanlarda hareketlenen yatırımların arkasında bu gelirlerin olduğu ileri sürülmektedir.³²⁶

Mayıs 2006'da Türk Ordusunun Irak sınırına yığınak yapması ve olası sınır ötesi bir hareketin gündeme gelmesi, Türkiye'den Irak'a geçiş yapan günlük ortalama kamyon sayısının 1000'den 200'e düşmesine yol açmıştır.³²⁷

Irak'ın Kuzeyindeki Kürt oluşum, ekonomik bakımından Türkiye'ye ihtiyaç duymaktadır. Türkiye'nin Habur sınır kapısını kapatması, Kürt oluşuma ekonomik ambargo anlamına gelecektir.

Çeşitli sivil toplum kuruluşlarının ve ülkelerin ekonomik yardımları, şimdiden, Türkiye'den "Kuzey Irak"a göçü teşvik etmektedir. Türkiye'deki bütün mal varlığını satıp Kuzey Irak'a yerleşen ailelerin sayısı gittikçe artmaktadır. Kuzey Irak'ta bulunan yeni petrol kaynakları ve Kerkük'te bulunan zengin ve maliyeti ucuz petrolün, 2007'de Kerkük'ün Kürt denetimine hukuken de girmesinden sonra, Kuzey Irak'ta kişi başına düşen gelir hızla 8000 doların üzerine çıkacağı hesaplanmaktadır. Kişi başına düşen gelirin 1000 Dolar olduğu Türkiye'nin Güney Doğusundaki bazı yerleşim yerlerine nazaran, Dohuk'un çekiciliği daha da artacaktır..³²⁸

Washington Post, Kerkük'ün statüsünü 2007'de referanduma götürmek için bastıran Kürtlerin kitleler halinde kente göç ettiğini yazmaktadır. Kürt oluşumun ekonomik potansiyeli ve arkasındaki ekonomik gücü göstermesi bakımından önemlidir. Kentte Kürtler için iki odalı evlerden oluşan gecekondü siteleri kurulurken, birçok Kürt stadyum, hapishane veya boş arazilerde derme çatma yapılarda kalmaktadır. Gazeteye göre birçok cadde, bina, okul hatta köyün Arapça isimleri Kürtçeye çevrilmektedir. Kürdistan Yurtsever Birliği, Kürt ailelere 5 bin dolar vermektedir. Arap ve Türkmen siyasiler Saddam devrildiğinden beri 350 bin Kürt'ün kente

³²⁶ SÖYLEMEZ, Haşim; ŞANLI, Ufuk: Irak...a.g.m., 15

³²⁷ MATTEWS, Owen: "ABD iki dostu Iraklı Kürtler ile Türkiye arasında kaldı", Radikal, (08.05.2006)

³²⁸ ÖZDAĞ, Ümit: "Kürdistan Projesi", Yeniçağ, (01.12.2005)

yerleştiğini, ABD'li albay Don Blunck ise dönenlerin sayısını 'onbinlerce' diye ifade etmektedirler.³²⁹

Kuzey Irak her anlamda Türkiye'ye muhtaç durumdadır. Uçakların Türkiye'nin hava sahasını kullanmak zorunda olması dahi bu durumu açıklamaya yetecektir.

Irak'ın Kuzeyinde kurulacak olası bir Kürt devletinin güçlü komşuları olacaktır. Bir tarafta Farslar, diğer tarafta Türkler ve Güneyde Araplar. Köklü devlet deneyimi bulunmayan, bürokrasisi, eğitim kurumları ve yetişmiş insan gücünden yoksun bir Kürt devleti, yüzyılların içinden süzülerek gelen tecrübe ve birikime sahip, köklü devletlere karşı kendini yeteri kadar savunamaz. Sürekli ABD ve İsrail desteği ile kendi ayakları üzerinde durması için uzun zaman gerekir. Oysa dünya yeni bir paylaşımın başlangıcındadır. Kafkaslarda, Orta Asya'da ve Avrasya genelinde çetin bir mücadele söz konusudur. Şu aşamada olası bir Kürt devleti kurulması için ne kadar uygun bir fırsat söz konusu ise, bölgesel ve hatta küresel dengelerin bozulması için de o kadar uygun ortam söz konusudur.

Olası Kürt devletinin güvenliğini garanti altına almak isteyen merkezi güçler, basında Kürtlerin Türklerle federasyona gitmek istedikleri haberlerini yaymışlar ve Türkiye'nin yönetim sisteminin federasyona döndürülmesinin, hem güneydoğu sorununun çözümünde, hem de Irak'ın Kuzeyindeki Kürt devletinin güvenliğinin sağlanmasında en iyi yol olacağını ileri sürmüşlerdir. Kerkük petrollerini dünyaya pazarlayarak zenginleşme ihtimali olan Türkiye, federasyonu kabul ederse, Kürt devleti Türkiye'nin güvencesinde büyüüp serpilme imkanına kavuşacaktır.³³⁰

Bu arada, Türkiye'nin Kuzey Irak'ta bir çok ihale aldığı, çok para kazandığı, Türklerin buradaki piyasadan pay kapmaları gerektiği basında bir

³²⁹ Radikal, "Kürtler Referandum için Kerkük'e Doluşuyor", (31.10.2005)

³³⁰ ÜNAL, Hasan: "Bunun Adı Büyük Kürdistan Projesi", Yeniçağ, (28.09.2005), "...Ama siz onlarla birleşerseniz, petrolü birlikte satarsınız" diyecekler. İstanbul basını "milyar dolarlar bize akacak" hikayesini tutturacak. Eğer Türkiye kabul edip, kendisini bir federasyona çevirip, söz konusu devletle konfederasyona giderse, mesele yok. O zaman Kürdistan hem de Büyük Kürdistan Türkiye'nin koynunda büyüyecek. Arap devletleri ve İran Türkiye'ye düşman olacak. Amerika bize silah satacak. İsrail rahatlayacak...."

çok kez yer almıştır. Bütün bu gelişmelerin esasını, Kürt devletini himaye edilmesini sağlayacak bir mekanizma oluşturmaktır.

Irak'ın Kuzeyindeki Kürt oluşumun, politik hedeflerine ulaşabilmesinin şartlarında bir tanesi de, Kürt grupların bir araya gelerek güç birliği yapabilmelerine bağlıdır. Bu birliği iki kısımda düşünmek mümkündür. Birincisi, K.İrak'taki Kürt oluşumun kendi içinde, bir siyasi yapı altında toplanabilmeleri, İkincisi, bölgede yaşayan Kürt unsurlarla iletişimin kurularak işbirliği yollarının araştırılmasıdır.

Irak'ta Mevcut stratejik akılda, bu konuda benzer şekilde düşünülmektedir. Iraklı Kürt grupların (Aşiretlerin) aralarındaki anlaşmazlık ve çatışmaların sona erdirilmesi için çaba harcanmıştır. Hala da harcanmaktadır. Her ne kadar aşiret liderlerinin bir araya gelebilmeleri, aşiretlerin kaynaştığı anlamına gelmemelidir. Aşiretler arasındaki en ufak bir anlaşmazlığın, çatışmaları tekrar başlatabilme ihtimalini bulundurduğu, gözden uzak tutulmamalıdır.

KDP ve KYB arasındaki silahlı çatışma ve anlaşmazlığı ABD, 1998'de Washington Anlaşması ile gidermiştir. Ardından 4 Ekim 2002'de "Kürdistan Ulusal Meclisi" nin toplanması ve "Kürdistan Anayasa" taslağının oluşturulması kararlaştırılmıştır. ABD Dışişleri Bakanı Powel, mesaj çekerek birlik ve beraberliğin önemini vurgulamıştır.

11 Kasım 2005'te Erbil'de Amerikan-Kürt Kongresi düzenlenmiştir. Bu konferansa, İran, Suriye, Türkiye Kürtlerinin temsilcileri de katılmıştır. Kimi uzmanların "Bağımsız Kürdistan Konferansı " dediği konferansta şunlar tartışılmıştır;

i. Suriye, İran ve Türkiye'de bağımsız Kürt federal bölgelerinin kurulma olanakları.

ii. Böyle bir olasılık durumunda karşılaşılması muhtemel zorluk ve engeller.

iii. Bağımsızlık yolunda Kürt halkının motivasyonu.

iv. Irak'taki olası Kürt devletinin komşu ülkelere etkileri.

v. Bağımsızlık durumunda bölge ülkelerinin muhtemel engellemelerine karşı Kürtlerin karşı koyma yöntemleri...

Konferans esnasında gündeme getirilen konular ve öneriler, Amerikalılar tarafından dikkatle takip edilmiştir. Konferans sonunda oluşan ortak görüş; “şimdilik” Kürtlerin bulundukları ülke sınırları içinde mücadele ederek “Irak Kürtlerinin” elde ettiği haklara benzer haklar elde etmesini sağlamaları” olarak ortaya çıkmıştır.³³¹

İran

İran'ın uranyum zenginleştirmesi ile başlayan gelişmeler, nükleer silah elde etme çabası olarak değerlendirilmiş, ABD'nin böyle bir gelişmeyi kabul edemeyeceği uyarısı, krize neden olmuştur. Her ne kadar krizin arkasındaki gerçek nedenin, başta petrol, ABD'nin küresel ekonomik çıkarları ve İsrail'in güvenliği gibi gerekçeler bulunduğu söylene de, sonuçta ABD, İran'ın tutumundan rahatsızdır.³³²

Irak işgalinin getirdiği iç ve dış kamuoyundaki olumsuzluk ortada iken, aynı şekilde İran'a karşı askeri kara hareketinin anlamlı bulmak zor olacaktır. İran'a uygulanacak yaptırımlar veya İran'ın nükleer tesislerine yönelik bir hava saldırısı ile sonuç alınabileceği uzmanlarca tartışılmaktadır. Diğer

³³¹ http://www.ortadogugazetesi.net/haber_d.asp?haber=9617, (03.06.2006)

³³² KARAGÜL, İbrahim: “Dünyayı Yol Ayrımına Sürükleyecek Savaş”, Yenişafak, (28.12.2005), “...Amerika'nın İran'ı hedef almak için kendince gerekçesi çok: İran'ın nükleer silahlar edinmesi, teröre destek vermesi, İran'a karşı devrimden kaynaklanan intikam duyguları gibi. Ayrıca Tahran'ın 2004 yılında aldığı, petrol ticaretinde dolar yerine Euro'yu kullanmaya, bir petrol borsası oluşturmaya, "petrodolar" tekelini kırıp "petroeuro"yu öne çıkarmaya yönelik kararı var. İran'ın Rusya, Çin ve Latin Amerika ülkeleri tarafından da desteklenen bu projesi, doların dünya hakimiyetini ve Londra'daki uluslararası petrol borsasını sarsacak, doların devalue edilmesi sürecini hızlandıracak, petrol fiyatları üzerindeki ABD tekelini kırabilecek bir gelişme olarak niteleniyor. Yine İran'ın, Çin, Rusya, Hindistan ve bazı Avrupa ülkeleriyle enerji alanında yürüttüğü dev projeler ABD'nin Avrasya'yı çevreleme stratejisine ölümcül darbeler indiriyor. Anglo-Amerikan-İsrail ittifakı bu nedenle İran'ı hedef aldı. Afganistan, Pakistan, Azerbaycan, NATO üzerinden Türkmenistan ve bölgedeki diğer ABD üsleri, Irak'taki ABD egemenliği ve Türkiye üzerindeki ABD nüfuzu, aslında İran'ı çepeçevre kuşatmış durumda. İran kuşatmayı radikal kararlarla kırma yolunu deniyor....”

tarafından, İran molla yönetiminin içerden devrilmesine yönelik çalışmalara hız verilmiştir.³³³

Uzun döneme yayılmış, askeri, siyasi, ekonomik ve hatta ideolojik bir istikrarsızlık kampanyasına dayanan “yavaşlatılmış rejim değişikliği” projesinin, bütün yöntemlerden daha gerçekçi görüldüğünü düşünenler bulunmaktadır.³³⁴ Şubat 2006’da Condoleeza Rice’ın Kongreden, Polonya’daki Solidarność modeli bir rejim değişikliği projesinde İran muhalefetini desteklemek için 75 milyon dolar ödenek istemiştir. Bu projenin oluşturulmasına, İslami radikalizmle uzun sürecek bir savaşta işgallerle bir yere ulaşılamayacağı inancının oluşmaya başlamasıdır. Rumsfeld’inde düşüncesi; şu veya bu ülkede ulus inşaa edemeyecekleri, ama bunu kendilerinin yapmalarına yardım edebilecekleri yönündedir.

American Enterprise Institute’tan Michael Rubin ve ABD’deki neo-muhafazakârlar, İran’ın karıştırarak içten yıkmanın en iyi hareket tarzı olduğunu ileri sürmektedirler. ABD, İran’daki muhalif örgütlere yıllık 4 milyon dolar kaynak ayırmaktadır.³³⁵

Tahran rejimini, İran’daki etnik unsurları kullanarak sıkıştırmaya çalışan ABD, Azerileri, Güneybatıdaki Kuzistan eyaletinde yaşayan Arapları, Sistan Belucistan’daki Sünni Beluciler ve Bahai cemaati ve Kürtleri hareketlendirmek istemektedir. Tebriz’de yayınlanan bir karikatür ile Azeriler sokağa dökülmüştür. Makro seviyeden, mikro seviyeye etnik ve dinsel ayrışma dalgası İran’da kendini göstermeye başlamıştır.

³³³ KARAGÜL, İbrahim: “İsrail Çılgınlığı ve Fars Ateşi”, Yenişafak, (29.12.2005), “...Kanada merkezli [Globalresearch](#) adlı merkezden [Michael Chossudovsky](#), İran’a karşı gelişmeleri özetlemiş. İsrail ve ABD’nin, İngiltere ile birlikte İran’a karşı nasıl bir plan uyguladıklarını, bugüne kadar ne tür gelişmelere imza attıklarını içeren yazıyı okuyunca, İran ateşinin ne kadar ciddi, ne kadar yakın, ne kadar kararlı olduğunu anlıyorsunuz. Bakalım: ... ABD, İngiliz ve İsrail istihbaratı, iki yıldır İran içinde örtülü operasyonlar yapıyor. (İran’da etnik kriz çıkarmaya yönelik patlamalara dikkat edelim. Halkın Mücahitleri’nin dışında İran Arapları Irak’ta eğitilip örgütleniyor ve saldırılar yaptırılıyor.)...”

³³⁴ YILDIZOĞLU, Ergin: “İran ve Yeni ‘Quartet’”, Cumhuriyet, (20.02.2006)

³³⁵ RUBİN, Michael: “İran’ı İçten Yıkmalı”, Akşam, (13.02.2006)

İran'da 14 farklı etnik grup yaşamaktadır. Hepsi mecliste 30 ayrı eyalet olarak temsil edilmektedir. Üst kimlik İranlılık değil Şiiliktir. 70 milyonluk ülkenin 23 milyonu Farisi, 30 milyonu Azeri'dir. Azeriler'in azınlık hakları yoktur. Ordunun yüzde 60'ını da Azeriler oluşturmaktadır. Washington'un Azeriler veya Kürtler üzerinden bu ülkeyi etnik bir çatışmaya sokarak bölme planı ise akli başında hiçbir analizci tarafında gerçekçi bulunmamaktadır. Zira Şiilik, İran'da müthiş bir sosyal zımk işlevi görmektedir. Örneğin dini lider Ayetullah Seyyid Ali Hamaney de bir Azeri'dir.³³⁶

İran'ın Ankara Büyükelçisi Firuz Devletabadi, ABD'nin, Ortadoğu'da küçük, kontrol edilebilir etnik devletler peşinde olduğunu, ABD'nin İran'da etnik gruplar (Kürt-Azeri) için televizyon yayını başlattığı haberleri bulunduğunu ama başarılı olamayacağını açıklamıştır.³³⁷

Suriye

Suriye'nin Lübnan'da etkili olması, Hizbullah gibi grupları desteklemesi ve İsrail aleyhtarı politikaları başta İsrail olmak üzere ABD'yi rahatsız etmektedir.

Hariri suikasti sonucu, BM'nin hazırladığı Hariri raporunda Amerika amacına ulaşmıştır. Hariri'nin öldürülmesi olayını BM adına soruşturan Alman Savcı Mehlis, hazırladığı raporda, suikastten Suriye'yi sorumlu tutmaktadır. Suriye raporu gerçeklerden uzak olmakla eleştirmiştir. ABD, Suriye'ye baskı ve müdahaleye yol açacak bir gerekçe bulmuştur.³³⁸

İsrail Shak'ın yazdığı "The Zionist Plan for the Middle East" isimli kitapta Suriye'nin parçalanacağı anlatılır. Suriye'de, etnik ve dini yapı dikkate alınarak, kıyıda bir Şii-Alevi devleti, Halep ve civarında bir Sünni devleti, Şam'da bir başka sünni devleti, Havran- Golan bölgesinde bir Dürzi devleti kurulacağına işaret edilmektedir.³³⁹

³³⁶ Akşam, "Hangi İRAN", (14.05.2006)

³³⁷ DEVLETABADİ, Firuz : Milliyet, (05.04.2006), Röportaj Fikret BİLA,

³³⁸ Yenişafak,"Yeni Hedef Suriye", (22.10.2005)

³³⁹ ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye,Kuzey...a.g.e., s. 193

ABD'nin Suriye'ye yönelik baskıları ve gerekirse içerden rejimi zorlama çabaları, Suriye yönetimine, Kürtlere vatandaşlıklarının verilmesi ve siyasi partilerle ilgili yasanın onaylanması için somut adımlar atma çabalarını hızlandırmıştır. Vatandaşlıkları ellerinden alınan Kürtlerin sorunu ile politik partilerle ilgili kararın Baas Partisi'nin Merkez Komite toplantısında ele alındığı bildirilmektedir. Baas kongresinde, 1962'de Haseki'deki nüfus sayımı ile vatandaşlıktan atılan yüzbinlerce Kürdün yeniden vatandaşlığa alınmasına karar verildiği belirtilmektedir.³⁴⁰

Suriye'ye karşı yöneltilecek bir yaptırım, Suriye ekonomisini örneğin petrol ihracatını engelleyerek, bir krize itebilir. Suriye rejiminin ve toplumunun iç çelişkileri (emek-sermaye, iş çevreleri-Baas bürokrasisi, Alevi-Sünni, Kürt-Arap) derinleşebilir. Bu sıkışıklığı, askeri-güvenlik örgütünün açmaya kalkması, ABD'de ve İsrail'de rejim değişikliği yanlılarının ellerini güçlendirerek daha derin bir dış müdahaleyi gündeme getirebileceği düşünülebilir.³⁴¹

³⁴⁰ Yenişafak, “Şam Kürt Sorununu Çözmeye Çalışıyor”, (29.10.2005)

³⁴¹ YILDIZOĞLU, Ergin: “Beşar Rejimi daha ne kadar yaşar?”, Cumhuriyet, (26.10.2005)

SONUÇ

“Irak Kürt bölgesinin jeopolitiğine ilişkin stratejik öngörüler” konulu çalışmanın seçenekleri (Hipotezleri) üç olasılıklı tespit edilmiştir;

i. Irak’ın Kuzeyindeki Kürt bölgesi yönetimi hukuken bağımlı, fiilen bağımsız bir devlet gibi hareket edebilir.

ii. Irak’ın Kuzeyindeki Kürt bölgesi yönetimi bağımsız bir devlet olabilir.

iii. Irak’ın Kuzeyindeki Kürt bölgesi yönetimi federal veya konfederal yapıda sürebilir.

Üçüncü seçenek, halihazırdaki duruma en yakın seçenektir. Farklı olan seçenekler, ilk iki seçenektir. Bu çalışma, “ Irak’ın Kuzeyindeki Kürt bölgesi yönetimi hukuken bağımlı, fiilen bağımsız bir devlet gibi hareket edebilir veya bağımsız bir devlet olabilir” ilk iki seçeneğinden birini öne çıkarmaktadır.

Temel değişkenler tespit edilmiş ve temel değişkenler bağlamında seçenekler yorumlanmıştır. Yapılan incelemede, şu ana kadar ki gelişmelerin, Kuzey Irak’ta bir Kürt devleti kurulma sürecinin devam ettiğini göstermektedir.

Aynı şekilde, küresel politikaları çerçevesinde Ortadoğu’yu şekillendiren başat güç ABD ile Türkiye’nin, Irak’a ve bölgeye bakışları arasındaki makasın da her geçen gün açılmakta olduğu gözlenmektedir.

Seçeneklerin gerçekleşmesinde temel belirleyicinin ABD olduğu muhakkaktır. ABD yönetimi üzerindeki etkinliği bilinen Yahudi Lobisi ve İsrail’inde temel belirleyici olarak değerlendirilmesi gerekir. Diğer bir temel belirleyici Türkiye’dir.

Türkiye NATO üyesi bir ülkedir. Ağır borç yükü, IMF ile işbirliği, Türkiye’nin bağımsız bir politika geliştirmesini sınırlandırmaktadır. Huntington’un Medeniyetler Çatışması eserinde belirttiği gibi, Türkiye laik-muhafazakar karşıtlığının yaşanmasının getirdiği “bölünük” bir ülkedir.

Türkiye'nin dış politikası, yukarıda anılan gerekçeler nedeniyle "İç kamuoyu"nın beklentileri ile örtüştüğünü söylemek güçtür.

Kimilerinin 3. Dünya savaşı olarak nitelediği, içinde bulunduğumuz derin kriz, geçici değildir ve uzun bir zamana yayılma istidadı göstermektedir. Bir taraftan medeniyetler çatışması tezinin boşa yazılmadığını ispat etmek istercesine çizilen ve yayınlanan İslam aleyhine karikatürler ile Hristiyan–Müslüman gerilimi yaratmaya çalışanlar, diğer tarafta İslam ülkelerinde oluşturulmaya çalışılan etnik ve dini çatışmalar, küresel sermaye sahiplerinin işine gelen ve stratejik aklın eseri olan bir planın varlığını akla getirmektedir.

ABD, küresel hakimiyetini pekiştirmek, sürdürmek ve olası rakiplerin ortaya çıkmasını engellemek için, 11 Eylül 2001 terör olaylarını kullanmış, önleyici vuruş doktrini ile uluslar arası hukuku ve Birleşmiş Milletleri yok saymıştır. Büyük Ortadoğu Projesi (İşgali), Avrasya mücadelesinin bir ayağını oluşturmaktadır.

ABD politikalarına hizmet eden küreselleşmenin getirdiği renkli devrimler başlangıçta samimi demokratik gelişmeler olarak algılanmıştır. Bir süre sonra ise, soğuk savaş sonrası ülkeler arasındaki yeni tarz bir mücadele yöntemi olduğu, gelişmekte olan ülkeler tarafından da fark edilmeye başlanmıştır.

Türkiye'de ise bir renkli devrim yerine AB'ye giriş sürecinin kullanıldığı değerlendirilmektedir. Türkiye iç politik hesaplar ve hedefler nedeniyle tek taraflı olarak AB'ye bağlanmıştır. Gelişmeler ise Türk halkına farklı aksettirilmektedir. Sokaktaki insan, serbestçe AB ülkelerine gideceğini, iş bulacağını Türkiye'nin zenginleşeceğini sanmakta ve beklemektedir. AB ise, Türkiye'yi tam üyeliğe almayacağını, AB ülkelerinin Türkiye'nin üyeliğini referanduma götüreceklerini söylemektedir. Diğer taraftan özgürlük ve demokrasi adı altında T.C Devleti her şeyi ile erozyona uğratılmakta, ulusal yapısı zayıflatılmaktadır. Ağırlıklı olarak sermayenin ve merkezi güçlerin elindeki medya, Türkiye Cumhuriyeti'nin temel kurumlarının itibarını düşürmekte kullanılmaktadır. Emperyalizme karşı kurtuluş mücadelesi

vererek, bağımsız bir devlet kuran Türk Milletinin, bir gün, bu gelişmelere bir cevabı olacağı kuvvetle muhtemeldir. Mazlumu ezmeyen, güçlüye karşı mazlunun yanında yer alan yüce gönüllü Türk Milleti, Batının sömürgeci politikalarının yanında yer almayacağı düşünülmektedir.

Özetlenecek olursa, İsrail bir Kürt devletinin kurulmasını istemekte ve desteklemektedir. İsrail'in çok uzun vadeli çıkarları bunu gerektirmektedir. İsrail-Yahudi lobisi etkisi altındaki Yeni Muhafazakar ABD yönetimi de bir Kürt devleti kurulmasını istemektedir. Ancak, ABD, Ortadoğu, Kafkaslar ve Orta Asya politikaları için Türkiye'ye büyük ihtiyaç duymaktadır. Türkiye'nin ABD politikaları yanında yer almaması, ABD'nin küresel hedeflerine ulaşma başarısına ve maliyetine ciddi etkileri söz konusu olacaktır. ABD eski başkanı Clinton'un 21 yüzyılın şekillenmesinde Türkiye'nin tavrının belirleyici olacağını TBMM kürsüsünden söylemesinin anlamı bugün daha iyi anlaşılmaktadır. ABD, Türkiye'yi kendisinden uzaklaştıracak politikalardan kaçınacaktır. İsrail lobisinin baskısı altında, Kürt devleti oluşumunu bir noktada donduracaktır. Bu durum, başta Türkiye olmak üzere, bölge ülkeleri üzerinde ABD'nin Kürt kartını rahatlıkla kullanmasına yol açacaktır. Türkiye Devleti'nin jeopolitik gücü ve jeostratejik konumu, ABD'nin küresel hedefleri için gereklidir.

Stratejinin unsurlarından olan "zaman" burada bir Kürt devleti kurulmasına şimdilik izin vermeyecektir. Kürt devleti için zamanlama uygun değildir. ABD, zaman baskısından kurtulduğu anda, Ortadoğu'da ve Avrasya'da amaçlarına ulaştığında, Kürt devletinin kurulmasına yeşil ışık yakacak ve Kürt devletini tanıyabilecektir. ABD karşıtlığının gittikçe yükseldiği bir dünyada, ABD'nin hedeflerine ulaşp ulaşamayacağını zaman gösterecektir.

Türkiye, ABD'nin içinde bulunduğu zaman baskısından yararlanarak, ABD'yi tercihe zorlamalıdır; Bir tarafta Kürt devleti, diğer tarafta Ortadoğu ve Avrasya hedefleri. Kürt devleti kurulmasının belirleyicilerinden biri de, Türkiye'yi yönetenlerin ABD'ye karşı, bu konuda gösterebilecekleri kararlılık olacaktır.

Türkiye bir yol ayrımındadır. İran'ın ABD politikalarına uyumlu hale getirilmesi, parçalanması veya işgal edilmesi halinde, Türkiye, önünde tercih yapabileceği bir kavşak bulamayacaktır. Önünde uzanan tek yolda ilerlemek zorunda kalacaktır. Yani, Türkiye her halükarda toprak bütünlüğünü sağlamakta zorlukla karşılaşacaktır. Türkiye, Büyük Ortadoğu Projesi (İşgali) sınırlarına dayanmadan ön almak ve komşularıyla işbirliğini geliştirmek zorundadır.

Merkezi güçlerin Türkiye'deki iktidar mücadelesine taraf olmaları, kısa vadede merkezi güçlerin hedeflerine ulaşmalarını kolaylaştırırken, uzun vadede hedeflerine ulaşmalarını zorlaştıracığını söylemek mümkündür. ABD stratejik bir hata yapmış, Türk Milletinin "asker millet" olduğunu unutmuş veya küçümsemiştir. Türk Milletinin kafasına çuval geçirmiştir. Türk toplumunda Amerikan karşıtlığı 2-3 yıl içinde % 90 civarına çıkmıştır. Aslında ABD, Büyük Ortadoğu Projesinin kafasına "çuval" geçirmiştir. Türkiye'de yakın bir gelecekte ABD karşıtı hükümetlerin işbaşına gelmesi sürpriz olmayacaktır.

Sonuç olarak, 1990'larda, Irak'ın Kuzeyindeki güvenli bölgede Kürt devletinin tohumları, bugünde, Irak'ın Kuzeyinde fiilen var olan Kürt devletinin, hukuken tanınmasının (bağımsızlığının) tohumları atılmıştır. Bu aşamada muhtemelen gelişmeler dondurulacak, Türkiye'nin hassasiyetleri sözde dikkate alınacak, zayıf bir merkezi Irak yönetimi ile zaman kazanılacak ve muhtemelen 2025 yılına kadar bölgede bağımsız bir Kürt Devleti kurulmasına çalışılacaktır.

Bölge politikasını Yahudi ve Kürtlerle şekillendirmeye kalkan ABD'nin, Araplar ve Farsların yanında Türkleri de karşısına alması durumunda, büyük olasılıkla Ortadoğu politikası başarılı olamayacaktır. Türk Milletinin kabul etmeyeceği Kuzey Irak'ta bir Kürt Devleti planını ABD hayata geçirebilse dahi, bu Kürt Devleti uzun ömürlü olamayacaktır.

KAYNAKÇA

- AHMEDİNECAD, Mahmud: ABD ve İsrail'i suçladı, Akşam, 24.02.2006,
- AKAR, Atilla: Büyük Ortadoğu Kuşatması, Timaş Yayınları, İstanbul, 2004,
- ALPAY, Şahin: Amerika uyanıyor mu?, Zaman, 21.03.2006,
- ALTUNIŞIK, Meliha Benli: Türkiye ve Ortadoğu, Tarih Kimlik Güvenlik, Boyut Kitapları, İstanbul, 1999,
- AMANOV, Şatlık: Hafız Esad Dönemi Suriye Dış Politikası, YILMAZ Türel; ŞAHİN, Mehmet : Ortadoğu Siyasetinde Suriye, Platin Yayınları, Ankara 2004,
- ARDIÇ, Engin: Savaşa girersek bütün 'parametreler' değişir, Akşam, 04.04.2006
- ARI, Tayyar: 2000'li yıllarda Basra Körfezinde Güç Dengesi, Alfa Yayın. İst. 1999,
- ARI, Tayyar: Geçmişten Günümüze Ortadoğu, Alfa Yayınları, İstanbul 2005,
- ARMAOĞLU, Fahir: 20.YY. Siyasi Tarihi, İş Bankası Kültür Yayınları, Ank. 1983,
- ASLAN, Ali H.: Zaman, 08.01.2006,
- ATWAN, Abdulbari: İran'a ABD kuşatması, Zaman, 20.01.2006
- ATWAN, Abdulbari: Bu anayasa Irak'ı Paramparça eder, Radikal, 30.08.2005
- ATTAR, Ali Rıza Şeyh: Kürtler, Anka Yayınları, İstanbul 2004,
- AYGÜN, Sinan: Türkiye'nin Güvenliğine Mayın Döşemeyelim, Yeniçağ, 23.04.2006,
- BAYKAL, Deniz: 1 Mart Tezkeresi Sonrası Ortadoğu ve Türkiye, Hürriyet, 03.05.2006,
- BİDEN, Joseph R.: GELB, Leslie H., Irak'ı Federasyon Kurtarır, Radikal, 04.05.2006,
- BİLİCİ, Abdülhamit: Irak işgalinin üç yılı, Zaman, 29.03.2006,
- BİLA, Fikret: Erdoğan'dan Kerkük Uyarısı, Milliyet, 28.04.2006,
- BRZEZINSKI, Zbigniew: Büyük Satranç Tahtası, Sabah kitapları, İstanbul, 1998,
- BOSTANOĞLU, Burcu: Türkiye-ABD İlişkilerinin Politikası, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 1999,
- BULAÇ, Ali: Irak'tan Bütün Bölgeye, Zaman, 25.02.2006
- BÜYÜKANIT, Yaşar: "Küreselleşme ve Uluslar arası Güvenlik" Sempozyumu, 29-30 Mayıs 2003, Açış Konuşması, Gnkur.Basım Evi, Ankara, 2003,
- ÇAĞAPTAY, Soner: Kürtler ABD'yi zorlayacak, Radikal Gazetesi, 03.05.2004, The Washington Institute for Near East Policy, Türkiye Programı Direktörü (Çeviren: Pemra Hazbay)
- ÇAKMAK, Haydar: Uluslar arası Krizler ve TSK, Platin Yayınları, Ankara, 2004,

- ÇELİK, Hakan: Türk-Acem-Arap ittifakı, Posta, 02.05.06,
- ÇONGAR, Yasemin: ABD'den AB mesajları, Milliyet, 08.05.2006,
- ÇONGAR, Yasemin: "ABD'nin Yeni Kuvvet Dağılımı" Milliyet, 23 Ağustos 2004,
- DAVUTOĞLU, Ahmet: Stratejik Derinlik, Küre Yayınları, İstanbul, 2001,
- DEDEOĞLU, Beril: ABD yeni ulusal güvenlik stratejisi açıklandı – 1 Şiddet, sürdürülebilir bir strateji değil, Zaman, 27.03.2006
- DEMİR, Hasan: Yeniçağ Gazetesi, 27.12.2005,
- DEMİR, Hasan: Irak'ta MOSSAD Operasyonları, Yeniçağ, 24.02.2006,
- DEVLETABADİ, Firuz: Milliyet, Fikret BİLA, Röportaj, 05.04.2006
- DOĞRU, Necati: Türkün Ateşle İmtihani, Vatan, 02.04.2006
- ECEVİT, Bülent: Türkiye'nin onaylamadığı bir çözüm, Ortadoğu'da hayata geçirilemez.(TV)
- ECEVİT, Bülent: Güneydoğu Türkiye'nin sorunu, Yenişafak, 02.04.2006,
- ECEVİT, Bülent: Bölücü terörü ABD teşvik ediyor, Yenişafak, 14.12.2005,
- EKŞİ, Oktay: Timsahlar Ağlıyor, 01.04.2006,
- EKŞİ, Canan Ateş: Uyuşmazlıkların Barışçı Yollardan Çözümü, Refet YİNANÇ-H. TAŞDEMİR, Uluslar arası Güvenlik Sorunları ve Türkiye, Seçkin Yayınları, Ankara, 2002,
- ELEKDAĞ, Şükrü Emekli Büyükelçi: CHP İstanbul Milletvekili, ABD PKK'ya can üflüyor, Yenişafak, 20.12.2005,
- EROĞLU, Cevat: İsrail'in Beka Stratejisi ve Kürtler, Sayfa Yayınları, İstanbul, 2003,
- FINDLEY, Paul: ABD'de İsrail Lobisi, Pınar Yayınları, İstanbul, 2000,
- FUKUYAMA, Francis: Yenişafak, 24.03.2006,
- HADLEY, Stephen: ABD Ulusal Güvenlik Danışmanı, ABD İsrail için Irak'ta kalmalı, Yenişafak, 27.12.2005,
- HAK Yayını, "Stratejik Öngörü", Temmuz 1994, İstanbul,
- HURUB, Muhammed: Radikal Gazetesi, Ankara ve Tahran kontrolü ele almak istiyor, Makale, 28.04.2006
- Irak Ülke El Kitabı, Genelkurmay Basımevi, Ankara, Ağustos 2003,
- İBRAHİMLİ, Haleddin: Değişen Avrasya'da Kafkasya, 2001, Ankara, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi yayınları,
- İZZETİ, İzzetullah: İran ve Bölge Jeopolitiği, Küre Yayınları, İstanbul 2005,
- KARACA, R. Kutay: ÇHC'nin Ortadoğu Politikası, M. ŞAHİN; M. TAŞTEKİN, II.Körfez Savaşı, Platin Yayınları, Ankara 2006,

KARAGÜL, İbrahim: Kerkük-Yumurtalık petrol boru hattını Mossad bombalıyor!, Yenişafak, 02.12.2005

KARAGÜL, İbrahim: Yol Ayrımına Sürükleyecek Savaş, Yenişafak, 28.12.2005,

KARAGÜL, İbrahim, İsrail Çılgınlığı ve Fars Ateşi, Yenişafak, 29.12.2005,

KARAGÜL, İbrahim: Müslüman Kardeşler Devrimi!, Yenişafak, 29.03.2006,

KÖMÜRCÜ, Güler: Washington partner değiştiriyor, Akşam, 16.12.2005

KÖMÜRCÜ, Güler: Akşam Gazetesi, Yeni CIA Başkanı, 09.05.2006,

KÖMÜRCÜ, Güler: Avrupa Fırat ve Dicle'mizi istiyor, Akşam, 18.10.2005

KÖMÜRCÜ, Güler: "...Birileri-taş tasarrufu-yapıyor yani bir taşla üç kuş vurmak istiyor, Akşam, 01.06.2006

KONA, Gamze Güngörmüş: Ortadoğu, Orta Asya ve Kesişen Yollar, Kültür Sanat Yayıncılık., İstanbul, 2004,

KÜRKÇÜOĞLU, Ömer E.: Osmanlı Devleti'ne karşı Arap bağımsızlık hareketi (1908-1918), AÜ SBF Yayını, Ankara, 1982,

LEVERTT, Flynt & J. BADER: ABD ile Çin'in Ortadoğu'daki enerji rekabeti, Zaman, The Washington Quarterly (2005 Sonbahar sayısı), 14.12.2005,

MAHALLİ, Hüsnü: TV Programı, SKY Türk, "Ne var Ne yok, Serdar Akinan" 15.12.2005,

MAHALLİ, Hüsnü: "...İsrail; Türkiye ve Türkler ne yaparsa yapsın Türkiye'den vazgeçmez.." Akşam, 30.05.2006,

MAHALLİ, Hüsnü: Ermeni Soykırımı ve Yahudi Lobisi, Akşam, 20.09.2005

MALİK, Mustafa, Amerikan karşıtlığı ABD'ye Ortadoğu'yu dar edecek!, Zaman, 20.04.2006,

MANİSALI, Erol: Truva Atı'ndan Çelik Oyuncaklara, Cumhuriyet, 27.08.2005,

MATTEWS, Owen: ABD iki dostu Iraklı Kürtler ile Türkiye arasında kaldı, Radikal, 08.05.2006

MEYERSON, Harold: Neo-Con'lar Sınıfta Kaldı, Radikal, 26.05.2006

MUŞMAL, Muammer: Elağzı Valisi, ABD terör örgütüne destek veriyor, Sabah, 09.04.2006

MERAY, Seha L: Lozan Barış Konferansı/Tutanaklar- Belgeler, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1972, c.1/3,

OKUR, Meliha: Milliyet Gazetesi, Irak Çözümü, pamuk eller cebe, 26.09.2004,

Osmanlıca Türkçe Sözlük, İnkılap ve Aka Kitapevi, İstanbul, 1979,

ÖZDAĞ, Ümit: Irak Savaşı ve Amerikan Sermayesi, Yeniçağ, 10.12.2005,

ÖZDAĞ, Ümit: Kürdistan Projesi, Yeniçağ, 01.12.2005

- ÖZDAĞ, Ümit: "Türk Kimliği ve Türk Bütünlüğüne Yönelik Tehditler" konulu seminer konuşması, Yeniçağ, 27.12.2005
- ÖZDAĞ, Ümit: Türkiye Kuzey Irak ve PKK, ASAM Yayınları, Ankara, 1999,
- ÖZEL, Soli: "İran'ın Hamlesi ", Sabah Gazetesi, 11.05.2006,
- ÖZMEN, Süleyman: Ortadoğu'da Etnik, Dini Çatışmalar ve İSRAİL, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2002,
- ÖZTÜRK, Osman Metin; Y. SARIKAYA,: Kaosa Doğru İran, Fark Yay. Ank. 2006,
- ÖZTÜRK, Osman Metin: Çin-Hindistan Stratejik Ortaklığı, www.jeopolsar.com/ 12.04.2005
- PAMİR, Necdet: Türkiye IV.Enerji Sempozyumu, Küresel Enerji Savaşları Ulusal-Kamusal Enerji Politikaları, Milli Kütüphane-Ankara, 10-12 Aralık 2003,
- PERİNÇEK, Doğu: AB'nin Şartları, ABD Gündümlü, Aydınlık, 04.10.2005
- PFAFF, William; ABD ve İsrail'in Çıkarları Farklı, Radikal, 11.05.2006
- POWEL, Colin: Powel'in Utanç Günü, Yenişafak, 10.09.2005
- PRİMAKOV, Yevgeniy: 11 Eylül ve Irak'a Müdahale Sonrası Dünya, Doğan Ofset Yayıncılık, İstanbul, 2004,
- PURTAŞ, Fırat: Irak Krizi ve Rusya, M. ŞAHİN; M. TAŞTEKİN,: II.Körfez Savaşı, Platin Yayınları, Ankara 2006,
- RUBİN, Michael: İran'ı İçten Yıkmalı, Akşam, 13.02.2006
- SOMUNCUOĞLU, Sadi: AB eliyle yeni azınlıklar yaratılıyor, Yeniçağ, 20.03.2006
- Stratejik Analiz Dergisi, Sayı:68,Aralık 05, s.77
- Stratejik Analiz Dergisi, Çin ve Enerji Güvenliği, sayı 66, Ekim 2005,
- SÜER, Berna: Suriye'nin Dış Politikası ve Irak Savaşı, ŞAHİN, Mehmet; TAŞTEKİN, Mesut: II.Körfez Savaşı, Platin Yayınları, Ankara 2006,
- SÜZAL, Savaş: İran konusunda baskıyı Museviler yapıyor, Yeniçağ, 31.03.2006,
- ŞAHİN, Mehmet: ABD'nin Basra Körfezi siyaseti ve bu durumun bölgeye yansımaları, SK Dergisi, Nisan 2005,
- ŞENEL, Muzaffer: AB'nin Irak Politikası, ŞAHİN, Mehmet; M. TAŞTEKİN, II.Körfez Savaşı, Platin Yayınları, Ankara 2006,
- Savunma ve Havacılık Dergisi Sayı:1, 10 Mart 2006,
- SHAKAK, İsrail: Açık Sırlar, İsrail'in Dış Politikası ve Nükleer Sırları, Med-Cezir Yayınları, İstanbul, 2003,
- SÖNMEZOĞLU, Faruk: "Uluslar arası Politika ve Dış Politika Analizi", Filiz Kitapevi, İSTANBUL 2000,
- SÖYLEMEZ, Haşim; U. ŞANLI: Kuzey Irak'ta Organize İşler, Aksiyon Dergisi, sayı 578, 02.01.2006
- ŞAHİN, Mehmet; M. TAŞTEKİN: II.Körfez Savaşı, Platin Yayın. Ankara 2006,

- ŞİMŞİR, Bilal N: Türk Irak İlişkilerinde Türkmenler, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2004,
- TUNÇ, Hakan: Amerika'nın Irak Savaşı,Harmoni Yayınevi, 2002
- TURKAB AB-Türkiye İşbirliği Derneği Yayını, 2003,
- TURGUT, Serdar: Diyarbakır ve Siirt, AKŞAM, 31.03.2006,
- Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1983,
- ÜLSEVER, Cüneyt: Hürriyet, 15.12.2005
- ÜNAL, Hasan: Dalaleti Geride Bırakırken, Yeniçağ, 31.03.2006,
- ÜNAL, Hasan: Bunun Adı Büyük Kürdistan Projesi, Yeniçağ, 28.09.2005,
- YILDIZOĞLU, Ergin: Zeitgeist değişirken, Cumhuriyet, 27.03.2006,
- YILDIZOĞLU, Ergin: İran ve Yeni 'Quartet', Cumhuriyet, 20.02.2006
- YILDIZOĞLU, Ergin: Beşar Rejimi daha ne kadar yaşar?, Cumhuriyet, 26.10.2005
- YILMAZ, Serpil: Vakit Geç Olmadan Çin, Milliyet, 15.01.2006
- YILDIZ, Yavuz Gökalp: Büyük Ortadoğu, IQ Yayıncılık, İstanbul, 2004,
- YILMAZ, Türel: Uluslar arası Politikada Ortadoğu, Akçağ Yayınları. Ankara, 2004,
- YILMAZ, Türel: Türkiye-İsrail yakınlaşması, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2001,
- YILMAZ, Veli: Siyasi Tarih, HAK Yayını, İstanbul, 1998,
- YILMAZ, Murat: (Derleyen), Medeniyetler Çatışması, Vadi Yayın, Ankara, 1995,
- YİNANÇ Refet; H. TAŞDEMİR: Uluslar arası Güvenlik Sorunları ve Türkiye, Seçkin Yayınları, Ankara, 2002,

İNTERNET KAYNAKLARI

- www.globalsecurity.org/military/world/war/kurdistan-maps , 28.10.2005
- www.bbc.co.uk/turkish/Irakchronoloji , 10.12.2005
- www.ansar.de./irak.htm , 10.12.2005
- www.whitehouse.gov/nsc/ 30.01.2005
- www.whitehouse.gov/nsc/, ABD Bşk. BUSH'un Konuşması, Westpoint, Newyork, 1 Haziran 2002,
- www.cia.gov/nic/NIC_globaltrend2020_s3.html, Global Trend 2020, 04.04.2004
- www.jeopolsar.com/ 13.02.2006 Osman Metin ÖZTÜRK, Askerin ve Silâ xiv Kuvvetlerin Güncel İşlevi (ABD Örneğinde),
- www.jeopolsar.com/ 12.04.2005, ÖZTÜRK, Osman Metin, Çin-Hindistan Stratejik Ortaklığı,
- www.aydinlik.com , Aydınlık, 12.12.2004

<http://www.counterpunch.org/walt05052006.html>, 21.05 2006 John MEARSHEIMER and Stephen WALT, The Storm over "the Israel Lobby", America's Best Political Newsletter Counter Punch, May 5, 2006

<http://www.byeqm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/DISBASIN/2002/09/13x09x02.HTM>, 20.05.2006

<http://www.gercekhayat.com/dusuncealemi/icsayfa.php?newsid=0000000119&catid=24>, 21.05.2006

www.cnnturk.com , 13.12.2005

www.acikistihbarat.com 14.12.2005, Ahmet ERİMHAN, İşlem Tamam,

www.acikistihbarat.com. 18.01.2006, Yaşar HACISALİHOĞLU, Statüko blok bağımlılığıdır,

www.acikistihbarat.com , 28.03.2006, Mustafa YILDIRIM, İşgale, soyguna karşı durma yeteneği olan, bu deneyime sahip tek bir ulus var,

www.acikistihbarat.com 23.09.05, Sadettin TANTAN, Ermeni konferansını düzenleyenler yabancı istihbarat servisleri ve üniversiteler!,

www.acikistihbarat.com , 05.04.2006, Orhan DEDE, PKK'nın gerçek Hamisi AB ve ABD,

www.acikistihbarat.com , 13.12.2005, Yılmaz DİKBAŞ, AB'den para alan sivil toplum örgütleri,

www.acikistihbarat.com , 04.10.2005, Anıl ÇEÇEN, İsrail Türkiye'yi Satın Alıyor

www.2023.gen.tr 21.07.05, E. Semih YALÇIN, Şark Meselesinden Büyük Ortadoğu Projesine, 2023 Dergisi,

http://www.ortadogugazetesi.net/haber_d.asp?haber=9617, 03.06.2006